

جمهوری اسلامی ایران

وزارت راه و شهرسازی

اداره کل راه و شهرسازی استان اصفهان

"طرح توسعه و عمران (جامع) خمینی شهر"

"جلد اول"

مطالعات منطقه و حوزه نفوذ

مصوب 1394 /12/17

شورای عالی شهرسازی و معماری

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
1- مطالعات کلی منطقه	1
1-1- مسائل جغرافیایی و اقلیمی منطقه	1
1-1-1- موقعیت و وسعت	1
1-1-2- توپوگرافی منطقه	7
1-1-3- اقلیم منطقه	8
1-1-4- بررسی منابع آب	12
1-1-5- پوشش گیاهی و منابع طبیعی	15
1-2- اوضاع و احوال فرهنگی، اجتماعی و تاریخی منطقه	16
1-3- نحوه توزیع جمعیت منطقه	23
1-4- وضع ارتباطات در منطقه	37
1-4-1- بررسی وضعیت حمل و نقل و شبکه راهها در سطح استان	37
1-4-2- بررسی وضعیت مخابرات، پست و صدا و سیما	42
1-5- اوضاع اقتصادی منطقه و نقش شهر در آن	44
1-5-1- بررسی وضعیت نیروی انسانی	44
1-5-2- بررسی وضعیت بخشهای مختلف اقتصادی	60
1-5-3- بخش صنعت و معدن	76
1-5-4- بخش خدمات	88
1-6- گردآوری برنامه‌های بخشی و منطقه‌ای	89
1-7- آبادی‌ها و مناطق واقع در حوزه نفوذ مستقیم شهر	103

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
2- بررسی حوزه نفوذ	111
2-1- خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی	111
2-1-1- وضعیت توپوگرافی و شیب	111
2-1-2- بررسی مسائل هواشناسی	112
2-2- منابع طبیعی (جنگل‌ها، مراتع، معادن، منابع آب و غیره)	114
2-3- تعداد و نحوه استقرار آبادیها	116
2-4- وضع ارتباطات بین آبادی‌ها و شهر و سیستم حمل و نقل موجود	117
2-5- وضع تأسیسات و تجهیزات زیربنایی، خدمات رفاهی و نحوه توزیع آنها	120
2-5-1- بررسی وضعیت تولید، انتقال و توزیع برق	120
2-6- موقعیت و خصوصیات مناطق و آثار باستانی	126
2-7- خصوصیات تاریخی، فرهنگی و اجتماعی محدوده خمینی‌شهر	128
2-7-1- تاریخچه خمینی‌شهر	128
2-7-2- تاریخچه و وجه تسمیه خمینی‌شهر	130
2-7-3- تاریخچه کهن‌دژ	132
2-7-4- تاریخچه ورنوسفاداران	132
2-7-5- تاریخ مبارزات سیاسی شهر	133
2-7-6- آثار و ابنیه تاریخی و مذهبی	136
2-7-7- معیشت، زبان، فرهنگ و آداب و رسوم ساکنین شهرستان خمینی‌شهر	139
2-7-8- ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و قومی شهرستان خمینی‌شهر	141

فهرست مطالب

عنوان صفحه

2-8- مشخصات جمعیتی (میزان و نحوه توزیع جمعیت، تفکیک جمعیت شهری و روستایی،
میزان رشد و وضع کلی مهاجرت) با استفاده از آمار رسمی و اطلاعات موجود.....143

2-9- خصوصیات اقتصادی (میزان تولید و وضعیت اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی،
استعدادها و امکانات بالقوه، قطب‌های جاذب اقتصادی و موانع عمده موجود در راه
توسعه اقتصادی).....152

2-9-1- بررسی وضعیت نیروی انسانی152

2-9-2- وضعیت بخش‌های مختلف اقتصادی.....163

2-10- برنامه‌های عمرانی ملی یا منطقه‌ای در زمینه رشد و توسعه، نحوه استقرار مراکز
جمعیتی، برنامه‌های بخشی - منطقه‌ای عمرانی (تأسیسات و تجهیزات زیربنایی و
روستایی و خدمات رفاهی) و تولیدی (صنعت، کشاورزی و غیره) با مشخص نمودن
اعتبارات و امکانات مالی و فنی مربوط به هر بخش.....174

2-10-1- مصوبات سفرهای استانی174

2-10-2- طرح‌های عمرانی.....175

2-10-3- اعتبارات عمرانی مصوب178

فهرست نقشه

عنوان	صفحه
نقشه شماره 1-11: تقسیمات سیاسی در استان اصفهان	6
نقشه شماره 2-11: توپوگرافی منطقه	9
نقشه شماره 1-14: شبکه ارتباطی استان اصفهان	38
نقشه شماره 2-14: شبکه حمل و نقل ریلی استان اصفهان	43
نقشه شماره 1-17: موقعیت شهرها و روستاهای موجود در پیرامون خمینی شهر	110
نقشه شماره 1-24: شبکه ارتباطی شهرستان خمینی شهر	119
نقشه شماره 1-25: تأسیسات زیربنایی موجود در شهرستان خمینی شهر	122

1 - مطالعات کلی منطقه

1-1 - مسایل جغرافیایی و اقلیمی منطقه

مکان به عنوان مهمترین عامل جغرافیایی، بستر شکل‌گیری فعالیت‌های انسانی و از جمله توسعه سکونتگاه‌ها و مراکز جمعیتی و یا به عبارتی بهتر، شهرها و روستاها می‌باشد که تحت تأثیر عوامل و عناصر محیطی پیرامون خود قرار گرفته و خود این سکونتگاه‌ها نیز بر محیط پیرامون تأثیر می‌گذارند. به جهت اینکه بستر جغرافیایی و محیط طبیعی تأمین‌کننده بخش قابل توجهی از نیازهای اقتصادی، معیشتی جوامع انسانی مطرح می‌باشد، انسان باید در استفاده و بهره‌برداری از محیط طبیعی به ویژگی‌ها و پتانسیل‌های آن توجه داشته و به اندازه ظرفیتی که طبیعت در اختیار می‌گذارد، استفاده کند. همچنین دخالت و دستکاری در طبیعت باعث به هم خوردن تعادل و توازن محیط نشود که در غیر این صورت می‌تواند با پیامدهای منفی روبرو شود. این امر محقق نخواهد شد مگر اینکه ویژگی‌ها و قابلیت‌های محیط طبیعی منطقه مورد مطالعه قرار گیرد. علاوه بر مطالب گفته شده، باید توجه داشت که ویژگی‌های هر منطقه در نحوه شکل‌گیری و گسترش جوامع انسانی، نوع معیشت، تراکم و توزیع جمعیتی و بسیاری از مؤلفه‌های زیستی نقش مؤثری ایفا می‌نماید. با در نظر گرفتن موارد مذکور مطالعه و بررسی ویژگی‌های جغرافیایی و اقلیمی منطقه ضرورت پیدا می‌کند که در این قسمت از مطالعات به ویژگی‌های جغرافیایی و اقلیمی منطقه اشاره شده و در قسمت‌های بعدی به مسائل مربوط به شهر خمینی شهر که جزئی از منطقه می‌باشد، پرداخته خواهد شد.

1-1-1 - موقعیت و وسعت

استان اصفهان با وسعت حدود 107090 کیلومترمربع در مختصات جغرافیایی 49 درجه و 38 دقیقه تا 55 درجه و 32 دقیقه شرقی و 30 درجه و 43 دقیقه تا 34 درجه و 27 دقیقه شمالی، تقریباً در مرکز کشور واقع شده است. این استان با داشتن وسعت نسبتاً زیاد با هشت استان همجوار دارد. از سمت شمال با استان‌های سمنان و قم، از سمت شرق با استان یزد مرز مشترک داشته و از سمت جنوب با استان‌های فارس و کهگیلویه و بویراحمد همسایه است. در طرف غرب این استان نیز استان‌های چهارمحال و بختیاری، لرستان و مرکزی قرار دارد.

استان اصفهان دارای 23 شهرستان، 45 بخش، 96 شهر و 125 دهستان می‌باشد. از نظر وسعت خمینی شهر با 176 کیلومترمربع مساحت حدود 0/16 درصد از کل مساحت استان را شامل می‌شود و دارای 1 بخش، 3 دهستان و 3 نقطه شهری است. این شهرستان به لحاظ وسعت کوچک‌ترین شهرستان استان نیز به شمار می‌رود. نقشه شماره 1-11 و جدول شماره 1-11 تقسیمات سیاسی در استان اصفهان را نشان می‌دهد.

جدول شماره 1-11: تقسیمات سیاسی استان اصفهان

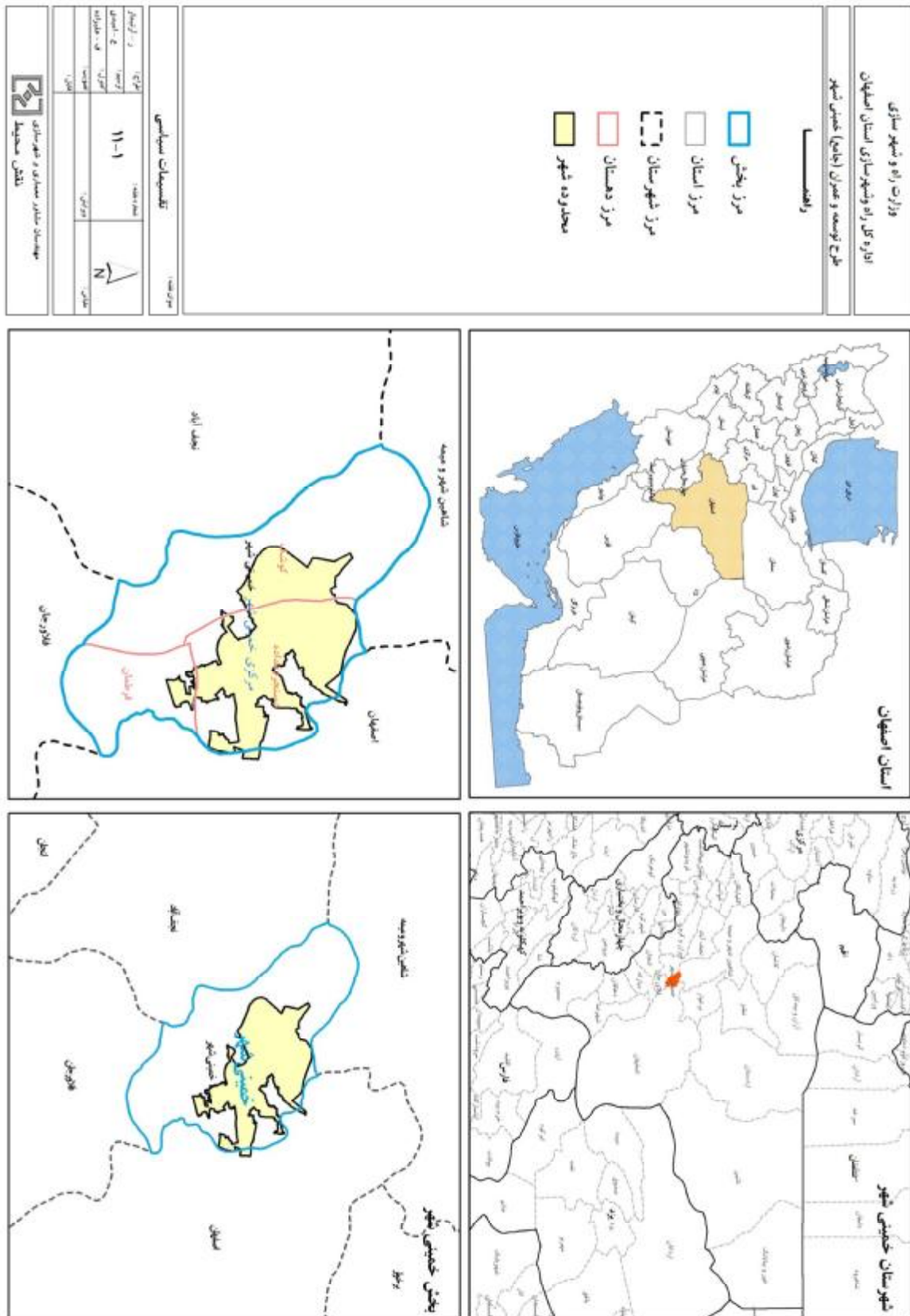
نام شهرستان	نام مرکز شهرستان	نام بخش	نام مرکز بخش	نام دهستان	نام مرکز دهستان	نام شهر
آران و بیدگل	آران و بیدگل	مرکزی	آران و بیدگل	سفیددشت	سفیدشهر	آران و بیدگل سفید شهر نوش آباد
				کویرات	کویرات	ابوزیدآباد
اردستان	اردستان	مرکزی	اردستان	برزاوند	نیسیان	اردستان مهاباد
				علیا	بغم	
				کچو	کچومنقال	
				گر مسیر	موغار	
				همبرات	کچوسنگ	
زواره	زواره	زواره	زواره	سفلی	شهراب	زواره
				ریگستان	تلک آباد	
اصفهان	اصفهان	مرکزی	اصفهان	برآآن جنوبی	زیار	اصفهان خوراسگان بهارستان قهجاورستان
				برآآن شمالی	دستجاه	
				جی	ارغوانیه	
				قهاب جنوبی	گورت	
				قهاب شمالی	قهجاورستان	
				کرارج	دشتی	
				محمودآباد	محمودآباد	
اصفهان	اصفهان	بن رود	ورزنه	رودشت شرقی	کفران	ورزنه
				گاوخونی	قورتان	
اصفهان	اصفهان	جلگه	هرند	امامزاده عبدالعزیز	امامزاده عبدالعزیز	ازیه هرند
				رودشت	ازیه	
اصفهان	اصفهان	سفلی	نیک آباد	جرقویه سفلی	محمدآباد	محمدآباد نیک آباد نصرآباد
				جرقویه وسطی	نیک آباد	
اصفهان	اصفهان	علیا	حسن آباد	جرقویه علیا	حسن آباد	حسن آباد
				رامشه	رامشه	
اصفهان	اصفهان	کوهپایه	کوهپایه	تودشک	تودشک	اصفهان کوهپایه تودشک
				جبل	جزه	
				زفره	زفره	
				سیستان	سگری	
اصفهان	اصفهان	مرکزی	شاهین شهر	برخوار غربی	گرگاب	شاهین شهر گزر بخوار گرگاب
				مورچه خورت	مورچه خورت	
اصفهان	اصفهان	میمه	میمه	زرگان	حسن رباط	میمه وزوان
				ونداده	ونداده	

نام شهر	نام مرکز دهستان	نام دهستان	نام مرکز بخش	نام بخش	نام مرکز شهرستان	نام شهرستان
لای بید						
دولت آباد	محسن آباد	برخوار مرکزی	دولت آباد	مرکزی	دولت آباد	برخوار
خورزوق	سین	سین				
دستگرد			حبیب آباد	حبیب آباد		
حبیب آباد	کمشجه	برخوار شرقی				
کمشجه	شاپور آباد	شاپور آباد	تیران	مرکزی	تیران	تیران و کرون
تیران	رضوان شهر	رضوانیه				
رضوان شهر	ورپشت	ورپشت	عسگران	کرون		
عسگران	افجان	کرون سفلی				
	عسگران	کرون علیا	چادگان	مرکزی	چادگان	چادگان
چادگان	رزوه	کبوتر سرخ				
رزوه	مشهد کاوه	کاوه آهنگر	اورگان	چنارود		
	اورگان	چنارود جنوبی				
	فراموشجان	چنارود شمالی	خمینی شهر	مرکزی	خمینی شهر	خمینی شهر
خمینی شهر	دستجردغداده	ماربین سفلی				
درچه بیاز	کوشک	ماربین علیا				
کوشک	قرطمان	ماربین وسطی	خوانسار	مرکزی	خوانسار	خوانسار
خوانسار	ویست	پشتکوه				
	قودجان	چشمه سار				
	رحمت آباد	کوهسار	سمیرم	مرکزی	سمیرم	سمیرم
حنا	حنا	حنا				
ونک	فتح آباد	وردشت				
سمیرم	ونک	ونک				
	مهرگرد	دره شور	کمه	پادنا		
کمه	چهارراه	پادنا سفلی				
	بیده	پادنا علیا				
	کمه	پادنا وسطی	شهرضا	مرکزی	شهرضا	شهرضا
شهرضا	اسفرجان	اسفرجان				
منظریه	مهیار	دشت				
	کهرویه	کهرویه				
	منظریه	منظریه	دهاقان	مرکزی	دهاقان	دهاقان
دهاقان	قمبوان	قمبوان				
	موسی آباد	موسی آباد				
	همگین	همگین	داران	مرکزی	داران	فریدن
داران	دامنه	دالانکوه				
دامنه	اسکندری	زاینده رود شمالی				
	نهر خلیج	ورزق				
	سفتجان	ورزق جنوبی				

نام شهر	نام مرکز دهستان	نام دهستان	نام مرکز بخش	نام بخش	نام مرکز شهرستان	نام شهرستان
افوس بوئین ومیاندشت	قره بلطاق	سردسیر	بوئین ومیاندشت	بوئین ومیاندشت		
	بلطاق	کرچمبوجنوبی				
	کرچ	کرچمبوشمالی				
	افوس	گرچی				
برف انبار فریدونشهر	برف انبار	برف انبار	فریدونشهر	مرکزی	فریدونشهر	فریدونشهر
	مصیر	پشتکوه موگوئی				
	اسلام آباد موگوئی	پیشکوه موگوئی				
	سپیک	چشمه لنگان				
ابریشم فلاورجان قهدریجان کلیشاد وسودرجان ایمانشهر	ابریشم	ابریشم	فلاورجان	مرکزی	فلاورجان	فلاورجان
	ایمانشهر	اشترجان				
	زازران	زازران				
	شردان	گلستان				
بهاران شهر پیربکران	سهر و فیروزان	سهر و فیروزان	پیربکران	پیربکران		
	پیربکران	گرکن شمالی				
کاشان مشکات	خرم دشت	خرم دشت	کاشان	مرکزی		
	استرک	کوهپایه				
	مشکات	میاندشت				
برزک	مرق	بابا فضل	برزک	برزک	کاشان	کاشان
	ازوار	گلاب				
نیاسر	ارمک	کوه دشت	نیاسر	نیاسر		
	نیاسر	نیاسر				
قمصر جوشقان و کامو	جوشقان و کامو	جوشقان قالی	قمصر	قمصر		
	قهرود	قهرود				
گلپایگان گوگد گلشهر	گلشهر	جلگه	گلپایگان	مرکزی	گلپایگان	گلپایگان
	سعیدآباد	کنار رودخانه				
	نیوان نار	نیوان				
چمگردان زرین شهر زاینده رود سده لنجان فولادشهر ورنامخواست	آشیان	آشیان	زرین شهر	مرکزی	زرین شهر	لنجان
	نوگوران	خرم رود				
باغ بهادران چرمهین	کرچکان	چم رود	باغ بهادران	باغ بهادران		
	چم یوسفعلی	چم کوه				
	کچوئیته	زیر کوه				
دیزیچه طالخنچه	دیزیچه	دیزیچه	مبارکه	مرکزی	مبارکه	مبارکه
	کرکوند	کرکوند				

نام شهر	نام مرکز دهستان	نام دهستان	نام مرکز بخش	نام بخش	نام مرکز شهرستان	نام شهرستان
کرکوند مبارکه	طالخنجه	طالخنجه				
زیباشهر	زیباشهر	گرکن	زیباشهر	گرکن جنوبی	مبارکه	مبارکه
	دهسرخ	نورآباد				
نائین	بافران	بافران	نائین	مرکزی	نائین	نائین
	کجان	بهارستان				
	بلان	کوهستان				
	هما آباد	لای سیاه				
انارک	چوپانان	چوپانان	انارک	انارک		
جندق خور	فرخی	بیابانک	خور	مرکزی	خور	خوربیابانک
	جندق	جندق				
	مهرجان	نخلستان				
کهریزسنگ گلدشت نجف آباد جوزدان	جوزدان	جوزدان	نجف آباد	مرکزی	نجف آباد	نجف آباد
	حاجی آباد	صادقیه				
	کهریزسنگ	صفائیه				
دهق علویچه	اشن	اشن	حسینیچه	مهردشت		
	حسین آباد	حسین آباد				
نطنز	هنجن	برزرود	نطنز	مرکزی	نطنز	نطنز
	طامه	کرکس				
	طرق	طرق رود				
بادرود خالدآباد	اریسمان	امامزاده آقاعلی عباس	بادرود	امام زاده		
	خالدآباد	خالدآباد				

نقشه شماره 1-11: تقسیمات سیاسی استان

2-1-1- توپوگرافی منطقه

وضعیت توپوگرافی و ژئومورفولوژی منطقه تحت تأثیر دو واحد ژئومورفولوژیکی ایران مرکزی (دشت کویر) و رشته کوه‌های زاگرس قرار گرفته و عوارض و پدیده‌های طبیعی عمدتاً نمایش دهنده دو بخش متفاوت کویری و کوهستانی هستند. اگرچه در بخش کوهستانی منطقه دشت‌ها و دره‌های با وسعت کم و زیاد و همچنین در قسمت کویری و پست منطقه رشته ارتفاعات کم عرض به چشم می‌خورد. براین اساس بالاترین ارتفاع منطقه نیز در رشته ارتفاعات جنوب‌غربی واقع شده که ارتفاع قله آن به بیش از 4400 متر نیز می‌رسد. (رشته کوه دنا و زردکوه) در حرکت به سمت شمال شرقی (دشت کویر و دریاچه نمک) هم از حجم رشته کوه‌ها و هم از ارتفاع آنها کاسته می‌شود. به طوری که در قسمت‌های شمال شرقی منطقه ارتفاع به کمتر از 650 متر می‌رسد.

با توجه به موارد فوق، سطح منطقه را می‌توان در قالب واحدهای ژئومورفولوژیکی کوچکتر تشریح کرد. این واحدها عبارتند از؛

- ناحیه کوهستانی غرب و جنوب‌غرب

- ناحیه کوهستانی مرکزی

- ناحیه کویری

ناحیه کوهستانی غرب و جنوب‌غرب منطقه بخشی از رشته کوه‌های زاگرس می‌باشد و دارای جهت شمال‌غربی - جنوب‌شرقی بوده و شهرستان‌هایی چون گلپایگان، فریدون‌شهر، مبارکه، شهرضا و سمیرم در این ناحیه واقع شده‌اند. اگرچه این ناحیه کوهستانی دارای قله‌هایی با ارتفاع بیش از 4000 متر نیز هست، ولی اکثر آنها دارای ارتفاعی بین 3500 تا 4000 متر هستند. بخش کوهپایه‌ای این ارتفاعات از 2500 متر را می‌توان در نظر گرفت که شهرستان‌های اصفهان، شاهین‌شهر و میمه در قسمت کوهپایه‌ای واقع شده‌اند. رودخانه زاینده‌رود از این ارتفاعات غربی منطقه سرچشمه گرفته و با جریان یافتن در پای ارتفاعات به باتلاق گاوخونی در قسمت جنوب‌شرقی استان می‌ریزد.

مجموعه ارتفاعات دیگری نیز هم جهت با رشته کوه‌های غربی تقریباً در مرکز استان کشیده شده است که ارتفاع نسبی آن کمتر از مجموعه رشته کوه‌های غربی است. از دیدگاه ژئومورفولوژیک این رشته کوه‌ها، بخش شمال‌غربی کمربند آتشفشانی سهند - بزمان است که در مطالعات جغرافیایی به آن رشته کوه مرکزی گفته می‌شود. میانگین ارتفاع این رشته به حدود 2500 متر بالغ می‌گردد. با این حال قله با ارتفاع 3500 متر نیز به چشم می‌خورد (کوه کرکس به ارتفاع 3900 متر). این رشته ارتفاعات در قسمت جنوب‌غربی توسط جلگه زاینده‌رود از ارتفاعات ذکر شده در قسمت غرب منطقه جدا شده است که به طور مشخص شهرستان اصفهان در این جلگه واقع شده است. ولی در قسمت شمال‌غرب با

رشته ارتفاعات زاگرس یکی شده و تنها از طریق گردنه‌ها از همدیگر می‌توان مجزا کرد. رشته کوه‌های مرکزی قسمتی از شهرستان‌های کاشان، نطنز و اردستان را دربر گرفته‌اند.

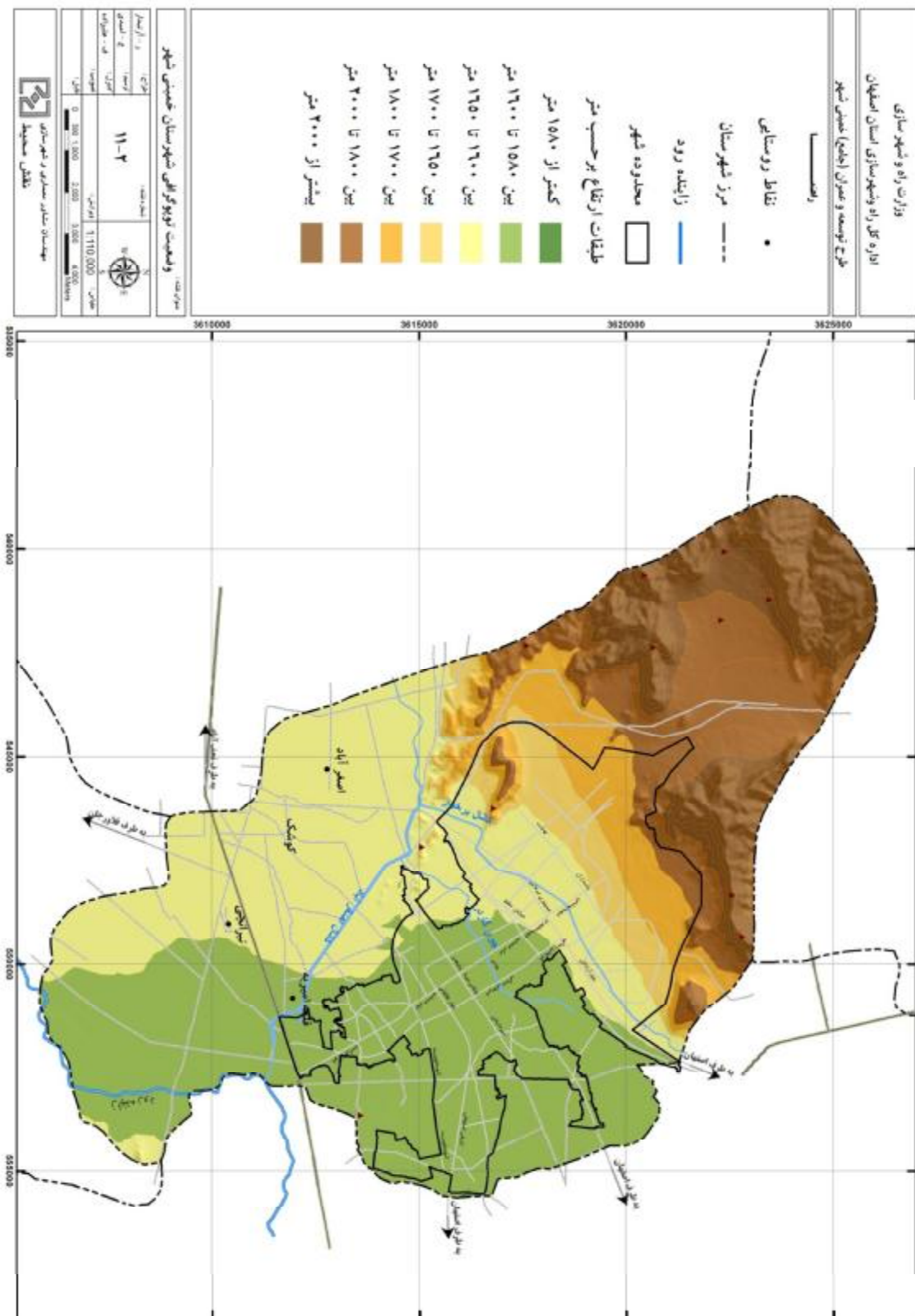
ناحیه کویری به طور مشخص نیمه شمال‌شرقی استان را شامل می‌شود که منطبق بر واحد ژئومورفولوژیکی دشت کویر و دریاچه نمک می‌باشد. با وجود پایین بودن ارتفاع این بخش از منطقه و همگونی نسبی توپوگرافیکی، چند رشته ارتفاعی، همواری و یکنواختی دشت را برهم زده و اختلاف ارتفاع تقریباً قابل توجهی را نسبت به سطح عمومی دشت به وجود آورده‌اند. از جمله رشته کوه‌های این ناحیه می‌توان به ارتفاعات انارک با ارتفاع تقریبی 1500 تا 2000 متر اشاره کرد. کمترین ارتفاع منطقه که به پایین‌تر از 700 متر می‌رسد در شمال‌شرقی منطقه محدوده‌های وسیعی را دربرمی‌گیرد. بیشترین قسمت شهرستان‌های نایین، اردستان، آران بیدگل، کاشان و نطنز جزو نواحی کویری محسوب می‌شوند.

به طور کلی وضعیت توپوگرافی منطقه رشته کوه‌های غربی با جهت شمال‌غربی - جنوب‌شرقی که ارتفاع بعضی قله آن به بالاتر از 4200 متر می‌رسد و واحد تقریباً هموار و مسطح دشت کویر در نیمه شمال‌شرقی را تصویر می‌کند. شهرستان خمینی‌شهر در کوهپایه‌های شرقی رشته ارتفاعات غربی استان واقع گردیده است. در واقع خمینی‌شهر در حدفاصل ناحیه کوهستانی غرب و جنوب‌غرب و رشته کوه‌های ناحیه مرکزی که فعالیت رودخانه زاینده‌رود باعث شکل‌گیری و گسترش دشت نسبتاً وسیع اصفهان - برخوردار شده، استقرار یافته است. نقشه شماره 2-11 توپوگرافی منطقه را نشان می‌دهد.

3-1-1- اقلیم منطقه

استان اصفهان در بطن سیستم کمربند آب و هوایی کره زمین در تابستان زیرنفوذ بادهای گرم و خشک شمال‌شرقی که در مرکز آسیا می‌وزد، قرار می‌گیرد و در فصل سرد (از اوایل پاییز تا اوایل بهار)، با تغییر مکان کانون فشار قوی به عرض‌های پایین، جای خود را به بادهای غربی می‌دهد. براین اساس در فصل تابستان، این منطقه دارای اقلیم گرم و خشک بوده و در فصل زمستان تحت سیطره بادهای غربی و توده‌های هوایی که در بستر بادهای غربی از سمت غرب و جنوب‌غرب به کشور وارد می‌شوند، قرار گرفته و دارای اقلیم سرد و نسبتاً مرطوب می‌باشد. قرارگیری منطقه در کوهپایه داخلی رشته کوه‌های زاگرس باعث گردیده توده‌های هوایی مرطوب وقتی به استان اصفهان می‌رسند، بخش اعظم رطوبت خود را از دست داده‌اند. به عبارتی دیگر رشته کوه‌های زاگرس جلوی بادهای غربی و توده هواهای مرطوب را سد کرده و باعث می‌شوند در سمت غربی این رشته کوه‌ها (پیشکوه‌های خارجی) توده‌های هوا رطوبت خود را تخلیه کنند. به این ترتیب تعداد محدودی از سیکلون‌ها از سد کوهستانی زاگرس عبور کرده و خود را به منطقه مورد مطالعه می‌رسانند. این سیکلون‌ها که دارای رطوبت اندکی هستند در طول فصل سرد باعث ایجاد بارش به همراه هوای سرد می‌شوند.

نقشه شماره 2-11- توپوگرافی منطقه

ب) بارندگی

همانطوری که یادآوری شد، به دلیل قرارگیری سد کوهستانی زاگرس در جلوی توده‌های هوایی که به منطقه وارد می‌شوند، میزان بارندگی چندان قابل توجه نبوده و همچنین توزیع زمانی و مکانی آن نیز نامناسب است. به طوری که اگر ایستگاه سمیرم را از کل استان استثناء کنیم تغییرات میانگین بارندگی سالانه در سطح استان از حدود 77 میلیمتر در خور تا 162 میلیمتر در ایستگاه میمه واقع در شمال شهر خمینی شهر متغیر می‌باشد. تغییرات فصلی بارندگی نشان می‌دهد که نزدیک 50 درصد کلیه بارندگی‌ها در سطح استان در فصل زمستان اتفاق می‌افتد. همچنین سهم فصل‌های پاییز و بهار از کل بارندگی سالانه در سمیرم به جهت واقع شدن در ارتفاع بالاتر اختلاف زیادی از نظر بارندگی با دیگر بخش‌های استان دارد به طوری که میانگین بارندگی سالانه در این ایستگاه (جنوب غرب استان) به بالاتر از 400 میلیمتر بالغ می‌شود. بررسی توزیع مکانی بارندگی نشان می‌دهد که میزان بارندگی ایستگاه اصفهان که به 130 میلیمتر می‌رسد، نشان‌دهنده متوسط بارندگی در منطقه است. تقریباً کلیه ایستگاه‌هایی که در غرب ایستگاه اصفهان، در قسمت‌های مرتفع و کوهستانی منطقه، واقع شده‌اند، دارای بارندگی بیشتر و ایستگاه‌های واقع در شرق آن از بارندگی کمتری برخوردارند.

ج) رطوبت نسبی

بررسی رطوبت نسبی در سطح منطقه نشان می‌دهد که ایستگاه سمیرم در تابستان با 32/8 درصد مرطوب‌ترین و ایستگاه خور با 21/8 درصد خشک‌ترین ایستگاه در استان به شمار می‌روند. رطوبت نسبی هوا در زمستان در سمیرم به 62 درصد می‌رسد که حاکی از رطوبت بالا در سطح استان نسبت به دیگر بخش‌ها است.

از نظر رطوبت نسبی فصل تابستان در تمامی ایستگاه‌ها به عنوان فصل خشک شناخته می‌شود. در طول این فصل رطوبت نسبی به پایین‌تر از 30 درصد می‌رسد. در مقابل در فصل زمستان به دلیل وقوع دماهای سرد و بارندگی، رطوبت نسبی در سطح منطقه به بالاتر از 55 درصد افزایش می‌یابد.

به طور کلی وضعیت اقلیمی منطقه عمدتاً تحت تأثیر وضعیت توپوگرافی دارای تعارضات مشخص می‌باشد. به طوری که در نیمه شرقی استان از میزان بارندگی و رطوبت نسبی هوا کاسته می‌شود در حالی که درجه حرارت و میزان تبخیر پتانسیل در این بخش از منطقه روند افزایشی را نشان می‌دهد. در نیمه غربی منطقه که ارتفاع از سطح دریا افزایش یافته و به بالاتر از 4000 متر نیز می‌رسد، میزان بارندگی افزایش یافته و دمای هوا تا 5 درجه سلسیوس پایین می‌آید. تا حدی که ایستگاهی مثل سمیرم قابل مقایسه با استان نیست.

به این ترتیب روند و تغییرات شاخص‌های اقلیمی حاکی از دو اقلیم تقریباً مشخص در سطح منطقه هستند. اقلیم خشک بسیار گرم با تابستان‌های خشک در نیمه شرقی استان و اقلیم معتدل سرد با تابستان‌های نسبتاً خنک و خشک در نیمه غربی (بخصوص در جنوب غربی) را می‌توان تصویر نمود.

4-1-1- بررسی منابع آب

منابع آب استان در دو بخش آبهای سطحی و آبهای زیرزمینی مورد بررسی قرار می‌گیرد؛

• آبهای سطحی

عمده‌ترین منبع آب سطحی استان را رودخانه زاینده‌رود تشکیل می‌دهد که از دامنه‌های شرقی زاگرس (زردکوه بختیاری) در قسمت غرب منطقه مورد مطالعه سرچشمه می‌گیرد و پس از مشروب ساختن جلگه اصفهان در نهایت به باتلاق گاوخونی می‌ریزد. طول این رودخانه از تونل کوهرنگ تا محل ورود به باتلاق گاوخونی در حدود 350 کیلومتر است. رودخانه زاینده‌رود در ابتدا از شهرستان فریدن عبور کرده و سپس وارد شهرستان لنجان می‌شود و به وسیله نهرهای منشعب از آن که در اصطلاح محلی مادی نامیده می‌شوند، پس از مشروب ساختن بخشی از اراضی شهرستان لنجان وارد شهرستان مبارکه شده و با ایجاد قوسی به سمت شمال از شهرستان فلاورجان نیز گذشته و با عبور از جنوب شهرستان خمینی‌شهر وارد شهرستان اصفهان می‌شود. همچنین دهستان‌های کراچ، جی، برآن امامزاده عبدالعزیز و رودشت از شهرستان اصفهان را نیز مشروب ساخته و به باتلاق گاوخونی می‌ریزد.

بستر رودخانه زاینده‌رود تا نزدیکی پل کله در طبقات شیستی ژوراسیک و از آنجا تا روستای نکوآباد در سنگهای آهکی کرتاسه زیرین حفر گردیده و از روستای نکوآباد تا شهر اصفهان بر روی آبرفت‌های عهد حاضر جریان می‌یابد. از پل خواجه تا روستای حیدرآباد مجدداً رودخانه در یک بستر شیستی و ماسه سنگی جریان می‌یابد و از این محل تا باتلاق گاوخونی بر روی آبرفت‌هایی که حاصل به جای گذاری خود رودخانه است، جریان می‌یابد. با توجه به رژیم ریزش‌های جوی که در بخش اقلیم بیان گردید، دبی رودخانه در فصول مختلف سال متغیر است. در فصل بهار و زمستان به لحاظ بارندگی‌های نسبتاً زیاد منطقه، آب این رودخانه زیاد شده و کاملاً به صورت سیلابی است و در تابستان با شروع دوره خشک و فروکش کردن بارندگی‌ها و تبخیر بالا و همچنین برداشت‌های فراوان از این رودخانه، آبدهی آن به حداقل می‌رسد.

با احداث تونل‌های 1 و 2 کوهرنگ کمک مؤثری به افزایش آب این رودخانه شده است. مجموع آبدهی سالیانه زاینده‌رود در محل سد تنظیمی حدود 1417/6 میلیون مترمکعب بوده که این میزان با برداشت‌هایی که در طول مسیر رودخانه صورت می‌گیرد، کم شده به طوری که در ایستگاه ورزنه (در آخرین ایستگاه دبی‌سنجی قبل از ورود به باتلاق گاوخونی) آبدهی آن به 44/4 میلیون مترمکعب یعنی حدود 3 درصد کل آب زاینده‌رود می‌رسد. این مقدار نیز به دلیل ورود فاضلاب‌های صنعتی و شهری از کیفیت آن کاسته می‌شود. رودخانه‌های دیگری نیز در سطح

استان جریان دارند که می‌توان به رودخانه کاسکان، سولکان، آب ونک، بهمن آزاد، حنا و ماربر در شهرستان سمیرم، سرچشمه در شهرستان شهرضا، رودخانه دربند در شهرستان گلپایگان و مرغاب در شهرستان نجف‌آباد اشاره کرد که در مقایسه با رودخانه زاینده‌رود از اهمیت کمتری برخوردارند. از جمله رودخانه‌های قابل ذکر استان، رودخانه دربند است که از کوه‌های فریدن سرچشمه گرفته و اراضی بخش مرکزی شهرستان گلپایگان را مشروب می‌سازد. در نزدیکی چم سلطان بر روی این رودخانه سد گلپایگان احداث شده که عامل استمرار جریان آب در طول سال در بستر این رودخانه است. با احداث این سد آبیاری 5500 هکتار از اراضی پایین دست این سد تضمین شده است.

• آبهای زیرزمینی

مطالعه وضعیت آبهای زیرزمینی براساس تقسیم‌بندی حوضه‌های آبریز صورت گرفته است. سطح کلی منطقه در قالب پنج حوضه آبریز که هر کدام از این دشت‌ها دربرگیرنده دشت‌های کم وسعت هستند، مورد بررسی قرار گرفته است که شرح هر کدام در زیر آورده می‌شود. لازم به ذکر است، آمارهای ارائه شده مربوط به سال آبی 87-1386 می‌باشد؛

- حوضه آبریز گاوخونی (زاینده‌رود):

این حوضه تمام زیرحوضه زاینده‌رود را دربرمی‌گیرد که از ارتفاعات غربی منطقه سرچشمه گرفته و بعد از گذر از شهر اصفهان به باتلاق گاوخونی می‌ریزد. حجم تخلیه از منابع زیرزمینی این حوضه به 3857 میلیون مترمکعب می‌رسد که 1998 میلیون مترمکعب توسط 12747 حلقه چاه عمیق، 1476 میلیون مترمکعب آن توسط 28239 حلقه چاه نیمه عمیق و باقیمانده آن توسط قنات و چشمه بهره‌برداری می‌شود. از دشت‌های مهم این حوضه می‌توان به ایزدخواست، برخوار - اصفهان، بن و سامان، شهرضا، میمه و نجف‌آباد اشاره کرد. این حوضه هم به لحاظ میزان تخلیه سالانه و هم به لحاظ وسعت بزرگترین دشت در منطقه مورد مطالعه است. شهرستان خمینی‌شهر نیز در همین حوضه آبریز واقع شده است.

- حوضه آبریز اردستان - رفسنجان

این حوضه به دلیل قرار گرفتن در سمت شرقی منطقه که به لحاظ نزولات جوی از میزان کمتری برخوردار است، از نظر منابع آب زیرزمینی جزو مناطق فقیر محسوب می‌شود. جمع تخلیه سالانه از دشت‌های مختلف این حوضه از قبیل انارک و نایین به 696 میلیون مترمکعب می‌رسد. از این میزان حدود 320 میلیون مترمکعب و توسط 567 حلقه چاه عمیق استخراج می‌شود. نکته قابل توجه اینکه حدود 50 درصد کل حجم آب استحصالی توسط 1256 رشته قنات صورت می‌گیرد. سهم چاه نیمه

عمیق و چشمه در این حوضه بسیار ناچیز است.

- حوضه آبریز کویر ایران مرکزی:

این حوضه با دشتهایی چون بیاضه، جندق، چوپانان و خور - فرخی در منتهی الیه شمال - شرقی استان واقع گردیده است و از نظر میزان منابع آب زیرزمینی بسیار فقیر می‌باشد. جمع کل آب استحصال شده از این دشت‌ها 47 میلیون مترمکعب می‌باشد که کمترین میزان آن توسط چشمه (4 میلیون مترمکعب) بوده و باقیمانده این مقدار به طور مساوی از چاه‌های عمیق و نیمه عمیق و قنات بدست می‌آید.

- حوضه آبریز دریاچه نمک:

میزان کل تخلیه سالانه از این حوضه به حدود 892 میلیون مترمکعب می‌رسد که بیشترین میزان آن توسط چاه‌های عمیق صورت می‌گیرد. میزان تخلیه توسط چاه‌های نیمه عمیق ناچیز بوده ولی سهم قنات و چشمه‌ها در این واحد به بالاتر از 200 میلیون مترمکعب در سال می‌رسد. حوضه آبریز دریاچه نمک در قسمت شمال منطقه گسترش داشته و دشت‌های کاشان، گلپایگان - خوانسار و مونه را دربرمی‌گیرد.

- حوضه آبریز کارون:

بخش‌های جنوب غربی منطقه که عمدتاً شهرستان سمیرم را دربرمی‌گیرد، در حوضه آبریز رودخانه کارون واقع شده است. مجموع تخلیه سالانه از منابع آب زیرزمینی این حوضه به 789 میلیون مترمکعب می‌رسد که با توجه به وسعت کم آن قابل توجه می‌باشد. به دلیل اینکه این قسمت از استان به لحاظ توپوگرافی کوهستانی بوده و بارش‌های نسبتاً خوبی دریافت می‌کند، بیشترین حجم تخلیه از این حوضه توسط 4594 دهنه چشمه به میزان 622 میلیون مترمکعب (حدود 78 درصد از مجموع تخلیه از حوضه) صورت گرفته و سهم چاه‌های عمیق و نیمه عمیق و قنات بسیار ناچیز است.

5-1-1- پوشش گیاهی و منابع طبیعی

کیفیت و کمیت پوشش گیاهی منطقه اعم از جنگل‌ها و یا مراتع به طور مستقیم از وضعیت اقلیمی به خصوص میزان بارندگی منطقه تأثیر می‌پذیرد. براین اساس پراکنش اراضی جنگلی و مرتعی عمدتاً در بخش‌های غربی منطقه که از بارندگی بیشتری نسبت به بخش‌های شرقی استان دارند، به چشم می‌خورند. البته در اراضی کویری و بیابانی منطقه اقدام به کاشت درختان جنگلی کرده‌اند که جهت تثبیت شن‌های روان و جلوگیری از بیابانزایی صورت گرفته است.

طبق آمار سال 1387 که توسط اداره منابع طبیعی منتشر شده است، مساحت کل جنگل‌های استان به 820918 هکتار بالغ می‌گردد که از این میزان 446380 هکتار به صورت طبیعی و مابقی به صورت دست کاشت می‌باشد. از مجموع سطوح جنگلی حدود 5000 هکتار در محدوده شهرستان گلپایگان پراکنش یافته است. مجموع کل مساحت مراتع استان نیز به 6270213 هکتار می‌رسد که 11 درصد آن مراتع خوب، 53/5 درصد آن متوسط و 3/4 درصد آن را مراتع فقیر دربرمی‌گیرد. گونه‌های گیاهی مرتعی منطقه عمدتاً از نوع گونه‌های گزانگبین و کتیرا می‌باشد که در بخش‌های سردسیر استان شامل شهرستان‌های خوانسار، گلپایگان، گونه گزانگبین پراکنش بیشتری داشته و در شهرستان‌های شهرضا، اصفهان، کاشان، نطنز، اردستان و نایین گونه گون کتیرا از توزیع و گسترش بیشتری برخوردار می‌باشد.

به طور کلی با توجه به اقلیم منطقه که خود از وضعیت توپوگرافی تأثیر می‌پذیرد و از سمت غرب به شرق از میزان بارش‌ها کمتر شده و درجه حرارت افزایش می‌یابد، پوشش گیاهی استان نیز عمدتاً در بخش‌های کوهستانی با اقلیم معتدل پراکنش یافته است. البته ایجاد و توسعه جنگل‌های دست کاشت در اراضی کویری شرق منطقه بر غنی شدن پوشش گیاهی این بخش از استان کمک کرده است لیکن از نظر پوشش گیاهی طبیعی نیمه شمال شرقی که شامل شهرستان‌های نایین، اردستان، آران و بیدگل، کاشان است در وضعیت نامناسبی بوده و مساحت اراضی مرتعی و جنگلی ناچیز می‌باشد.

2-1- اوضاع و احوال فرهنگی، اجتماعی و تاریخی منطقه

در این قسمت برخی از خصوصیات عمده فرهنگی و اجتماعی استان بیان و اشاره مختصری به پیشینه تاریخی منطقه می‌شود. ابتدا مباحث تاریخی و سپس ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی محدوده‌های ذکر شده مورد بررسی قرار می‌گیرد.

- ویژگی‌های تاریخی استان

در روزگاران پیشین، استان اصفهان نقش پلی را داشت که نواحی کم ارتفاع شرق فلات ایران را با سرزمین‌های کوهستانی غرب کشور مرتبط می‌ساخت و برای اطراق سرمازدگان نواحی کوهستانی غرب و گرم‌زدگان مناطق گرم و خشک شرق، محل مناسب و مطلوبی بود. در غرب استان و در کوهستان‌های فریدن آثار جاده‌های باستانی وجود دارد که به نحوی می‌تواند بیانگر واقعیت فوق باشد. اصفهان در شمار استان‌هایی است که شاید تاریخ و قدمت آن به دیرینگی تاریخ ایران باشد. موقعیت خاص و ممتاز آن در مرکز فلات ایران، تنوع آب و هوایی، خاک حاصلخیز و وجود رودخانه‌های دائمی از جمله زاینده‌رود از جمله عواملی هستند که این استان را از روزگاران دور تاکنون محل استقرار گروه‌های بزرگ جمعیتی و عامل شکوفایی اقتصاد و فرهنگ ایران قرار داده است. بسیاری از مورخین و محققین را عقیده بر آن است که چون منطقه اصفهان در ایام قبل از اسلام و بخصوص در عصر ساسانیان مرکز تجمع و تجهیز سپاه بوده است و سپاهیان مناطق جنوبی مانند کرمان، فارس و خوزستان ابتدا در این منطقه جمع شده و سپس به مأموریت‌های جنگی اعزام می‌شدند، این محل را "اسپهان" می‌گفته‌اند. از اصفهان پیش از اسلام، یعنی دوره حکومت مادها، هخامنشیان، اشکانیان و ساسانیان اطلاعات زیادی در دست نیست و آثار درخوری از آن دوران برجای نمانده است. آنچه مسلم است، استقرار جلگه اصفهان در میان بیابان‌ها و کوه‌های خشک نواحی مرکزی ایران از یک طرف و اهمیت و موقعیت ارتباطی ویژه آن در مرکز فلات پهناور ایران از طرف دیگر، تاریخ و پیشینه آن را به پیشینه کشور ایران پیوند زده است. پیش از برپایی پادشاهی ماد، اصفهان مرز ممالکی بوده است که بابلی‌ها از آن اطلاع داشته‌اند و به احتمال قوی این منطقه جزء ناحیه "انزان" یا افشان بوده است.

اصفهان در دوره خلافت عمر به تسخیر سپاهیان اسلام درآمد و با ورود اسلام به این منطقه با زیربنای فرهنگ اسلامی توسعه یافت. برخی قرن چهارم هجری را دوران شکوفایی اصفهان می‌دانند. در این دوران که با حکومت دیالمه مقارن است، اصفهان مرکز حکومت بوده و بارویی در اطراف شهر کشیده می‌شود. بعد از انقراض دیالمه، این شهر مرکز حکمرانی سلجوقیان شده و به عنوان یکی از مراکز مهم علم و دانش شناخته می‌شد. از جمله آثار برجای مانده از آن دوره می‌توان به بنای عظیم مسجد جامع اصفهان اشاره نمود.

پس از انتخاب این شهر به عنوان مرکز حکومت در دوره شاه عباس صفوی در سالهای پایانی قرن دهم هجری، سیل ورود هنرمندان، صنعتگران، معماران، شعرا و دانشمندان از اقصی نقاط کشور و از دیگر ممالک به این منطقه آغاز شد. شکوفایی هنر و اقتصاد در آن دوران سبب شد تا اصفهان لقب "نصف جهان" را از آن خود کند. مهمترین آثار تاریخی و هنری اصفهان در آن دوران از جمله؛ میدان نقش جهان، محور چهار باغ و تعدادی از پل‌های تاریخی بر روی زاینده‌رود به این دوران منتسب است. در این زمان اصفهان به شهرت جهانی می‌رسد و جهانگردان زیادی به سوی آن رهسپار می‌شوند.

در سال 1135 هـ.ق با حمله افغان‌ها و انقراض سلسله صفویه، افول اصفهان آغاز و با تغییر مرکز حکومت به مشهد توسط نادر شاه و سپس شیراز توسط زندیه این امر تشدید و در واقع از هنگام سقوط اصفهان توسط افغان‌ها تا اضمحلال قاجاریه و به قدرت رسیدن پهلوی، پیوسته از اهمیت اصفهان کاسته شده است.

اصفهان امروزه علیرغم برنامه‌های صنعتی و استقرار مراکز صنعتی، توسعه فضاهای شهری و تخریب باغات و ساختمان‌های قدیمی در زمره شهرهای مهم و تاریخی جهان است. این استان از دیرباز گهواره هنرهای زیبا و صنایع دستی بی‌بدیل بوده است. تزئینات آجری، ترمه و نقره‌کاری، زرنگاری و رونویسی انواع کتب، قرآن، قطعات نگارگری و نقاشی همگی به تبلور هنر این منطقه گواهی می‌دهند. آثار متعدد برجای مانده در زمینه‌های معماری، کاشی‌کاری، مساجد، قصرها و پل‌ها از دوران گذشته، اصفهان را همچون موزه‌ای در گنجینه تاریخ ایران متجلی ساخته است.

- دین و مذهب

از نظر ترکیب دینی ساکنان استان، می‌توان گفت قریب به اتفاق مردم استان مسلمان هستند. اقلیت‌های دینی نیز در بخشی از مناطق استان (عمدتاً در شهرستان‌های فریدن و اصفهان) ساکن هستند. بر پایه نتایج سرشماری عمومی (سال 1385)، 99/4 درصد ساکنان استان را مسلمانان و تنها 0/6 درصد آنها را اقلیت‌های دینی تشکیل می‌دهند. عمده‌ترین اقلیت دینی استان نیز مسیحیان هستند.

بررسی‌های تاریخی در مورد سابقه شهر اصفهان و همچون آثار تاریخی به جای مانده نشان می‌دهد که پیروان ادیان مختلف سابقه دیرینه سکونت در این منطقه دارند و در نظام دادن به ساختار فضایی به خصوص در شهر اصفهان تأثیر خاص خود را داشته‌اند. شکل‌گیری محله‌های مختلف توسط این ادیان مانند محله جلفا در شهر اصفهان توسط مسیحیان و همچنین شکل‌گیری هسته اولیه این شهر توسط یهودیان و وجود آتشکده و نیز اسامی آبادی‌ها، بیانگر دیرینگی تاریخی

وجود دین زرتشت در این منطقه است و همزیستی پیروان ادیان مختلف را نشان می‌دهد که در برنامه‌ریزی‌های آتی بایستی مدنظر قرار گیرد^۱.

- وضعیت سواد

بر پایه نتایج حاصل از سرشماری عمومی از کل جمعیت استان در سال 1385 معادل 4180392 نفر در سنین تحصیل (شش ساله و بیشتر) قرار دارند. از این میان معادل 3659127 نفر جمعیت باسواد و 521265 نفر بی‌سواد هستند. براین اساس نرخ باسوادی استان برابر 87/5 درصد می‌باشد. نرخ باسوادی مردان و زنان استان به ترتیب معادل 90/7 درصد و 84/2 درصد است.

از مجموع جمعیت بی‌سواد استان در سال یاد شده معادل 376 هزار نفر (72 درصد) در مناطق شهری و 144 هزار نفر در مناطق روستایی سکونت دارند. بعلاوه از مجموع جمعیت بی‌سواد ساکن در مناطق شهری معادل 37/6 درصد (141 هزار نفر) مرد و 62/4 درصد (234 هزار نفر) زن می‌باشند.

نرخ باسوادی جمعیت استان در سال 1365 معادل 70/9 درصد بوده که در سال 1375 به 84/7 درصد افزایش یافته و این نرخ به 87/5 درصد در سال 1385 رسیده است. به عبارتی افزایش در نرخ باسوادی استان به ویژه در مناطق روستایی عمدتاً طی دهه 75-1365 اتفاق افتاده است. نرخ باسوادی مردان و زنان استان در سال 1365 به ترتیب معادل 78/5 درصد و 62/7 درصد بوده است که این میزان در سال 1385 به ترتیب به 90/7 درصد و 84/2 درصد افزایش یافته است. این موضوع حاکی از کاهش اختلاف باسوادی مردان و زنان و سهولت دسترسی زنان به امکانات آموزشی است. (جدول شماره 1-12)

(1) طرح مجموعه شهری اصفهان، مهندسین مشاور نقش جهان پارس، سال 1383.

جدول شماره 1-12: جمعیت شش ساله و بیشتر استان و وضع سواد به تفکیک جنس و مناطق، سالهای 85-1365

سال	جنس و سن	کل (شهری و روستایی)				ساکن در نقاط شهری				ساکن در نقاط روستایی			
		کل (نفر)	باسواد (نفر)	بی سواد (نفر)	نرخ باسوادی (نفر)	کل (نفر)	باسواد (نفر)	بی سواد (نفر)	نرخ باسوادی (نفر)	کل (نفر)	باسواد (نفر)	بی سواد (نفر)	نرخ باسوادی (نفر)
1365	مردوزن	۱۰۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰٪	۸۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۵۰٪	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۵۰٪
	مرد	۵۰۰۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰	۵۰٪	۴۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۵۰٪	۱۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰٪
	زن	۵۰۰۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰	۵۰٪	۴۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۵۰٪	۱۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰٪
1375	مردوزن	۱۰۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰٪	۸۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۵۰٪	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۵۰٪
	زن	۵۰۰۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰	۵۰٪	۴۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۵۰٪	۱۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰٪
1385	مردوزن	۱۰۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰٪	۸۰۰۰	۴۰۰۰	۴۰۰۰	۵۰٪	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۵۰٪
	مرد	۵۰۰۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰	۵۰٪	۴۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۵۰٪	۱۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰٪
	زن	۵۰۰۰	۲۵۰۰	۲۵۰۰	۵۰٪	۴۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۵۰٪	۱۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰٪

مأخذ: مرکز آمار ایران.

بررسی وضعیت سواد و تحصیل جمعیت استان در ارتباط با ساختار سنی و جنسی آن در سال 1385 نشان می‌دهد که اندازه نرخ باسوادی در جمعیت لازم‌التعلیم (6 تا 14 ساله) و یا به عبارت دیگر جمعیت واقع در سنین ابتدایی و راهنمایی در حدود 95/6 درصد بوده است. در این سال از کل جمعیت لازم‌التعلیم مناطق شهری معادل 96 درصد و مناطق روستایی 93/3 درصد باسواد بوده‌اند. میزان باسوادی جمعیت لازم‌التعلیم استان در سال 1365 معادل 94/5 درصد و در سال 1375 در حدود 97/5 درصد بوده است.

اندازه نرخ باسوادی جمعیت نسبت عکس با میزان سن افراد دارد. به موازات بالا رفتن سن از نرخ باسوادی کاسته می‌شود. این ویژگی نشان‌دهنده ارتقاء تدریجی سطح توسعه اجتماعی استان در طول زمان و استقبال مردم از تحصیل و نیز بالا رفتن پوشش تحصیلی در بین مناطق است. نرخ باسوادی جمعیت استان از 98 درصد در گروه سنی 19-10 ساله تا 31 درصد در گروه سنی 65 ساله و بیشتر در نوسان بوده است.

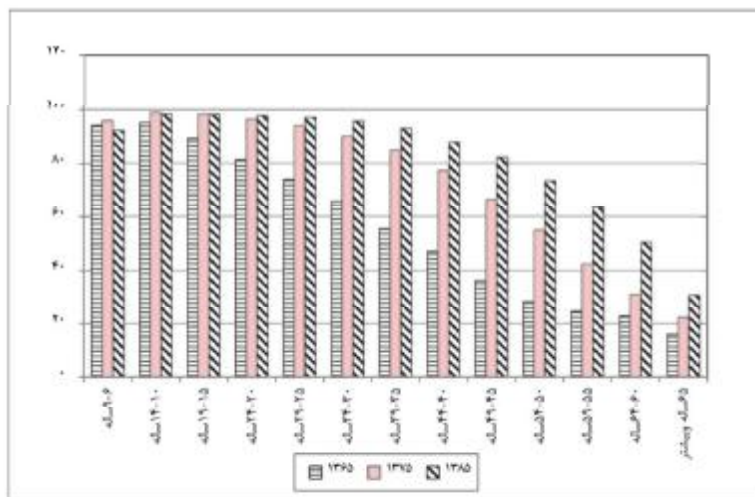
مسئله نرخ باسوادی جمعیت استان در سال 1385 در مقایسه با سال 1375 حاکی از بهبود نرخ باسوادی در کلیه سنین به جز سنین 6-19 ساله بوده است. طی این دوره میزان باسوادی گروه‌های سنی بالای 35 سال افزایش داشته در مقابل از میزان باسوادی جمعیت واقع در سنین 6 تا 19 سال کاسته شده است. این امر ضمن دلالت بر دیر به مدرسه رفتن (در گروه سنی 9-6 ساله) بیانگر افت تحصیلی و خروج از نظام آموزشی در مقاطع راهنمایی و دبیرستان دارد. این موضوع در مناطق روستایی استان شدت بیشتری دارد. (جدول شماره 2-12)

جدول شماره 2-12: نرخ باسوادی جمعیت استان به تفکیک گروه‌های سنی و جمعیتی، سالهای 85-1365 (درصد)

کل	1365			1375			1385			تغییرات نرخ باسوادی (85-1375)		
	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن
مردوزن	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
6-9 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
10-14 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
15-19 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
20-24 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
25-29 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
30-34 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
35-39 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
40-44 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
45-49 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
50-54 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
55-59 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
60-64 ساله	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
65 ساله و بیشتر	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 1-12: نرخ باسوادی جمعیت به تفکیک گروه‌های سنی، سالهای 85-1365

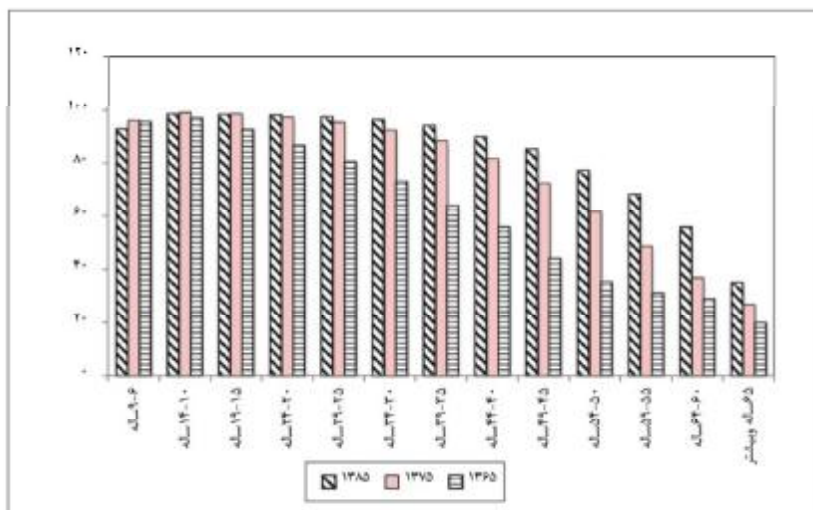

جدول شماره 3-12: نرخ باسوادی مناطق شهری استان به تفکیک گروه‌های سنی و جنسی، سالهای 85-1365 (درصد)

شهری	1365			1375			1385			تغییرات نرخ باسوادی (1375-85)		
	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن
مردوزن	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
6-9ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
10-14ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
15-19ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
20-24ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
25-29ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
30-34ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
35-39ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
40-44ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
45-49ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
50-54ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
55-59ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
60-64ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
65ساله و بیشتر	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□

محاسبات مشاور.

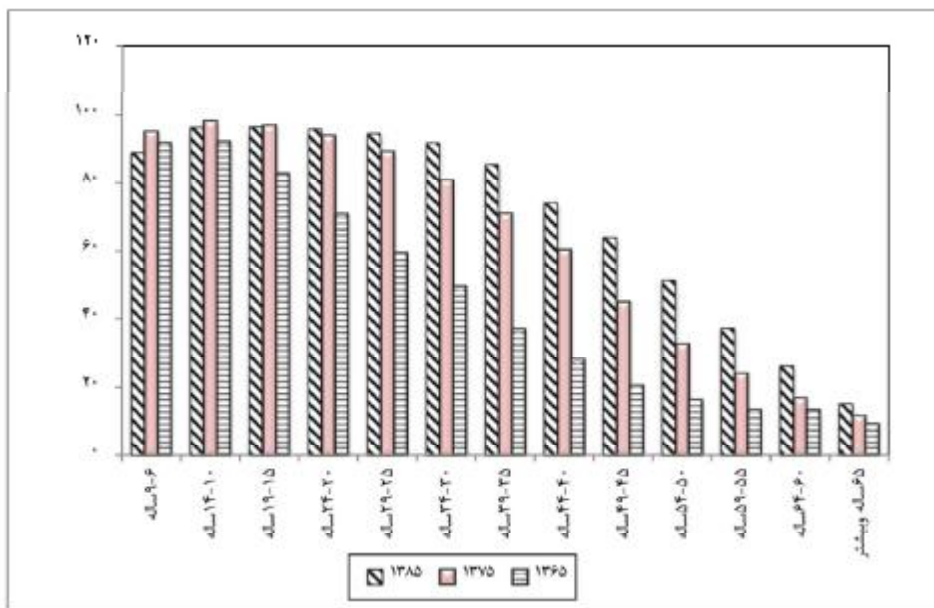
نمودار شماره 2-12: نرخ باسوادی مناطق شهری به تفکیک گروه‌های سنی، سالهای 85-1365

جدول شماره 4-12: نرخ باسوادی مناطق روستایی به تفکیک گروه‌های سنی، سالهای 85-1365 (درصد)

روستایی	1365			1375			1385			تغییرات نرخ باسوادی (1375-85)		
	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن
مردوزن	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
6-9 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
10-14 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
15-19 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
20-24 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
25-29 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
30-34 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
35-39 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
40-44 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
45-49 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
50-54 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
55-59 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
60-64 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
بالاتر از 64 ساله	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□

نمودار شماره 3-12: نرخ باسوادی مناطق روستایی به تفکیک گروه‌های سنی، سالهای 85-1365

3-1 - نحوه توزیع جمعیت منطقه

هدف از این بررسی، ارائه تصویر اجمالی از تغییرات جمعیتی و نحوه پراکنش جمعیت در گستره استان در قالب مناطق شهری و روستایی و روند تحولات جمعیتی مناطق یاد شده است. بدین منظور ابتدا شمار و روند تحولات جمعیتی استان و ویژگی‌های عمده جمعیتی بررسی و سپس توزیع جمعیت در سطح شهرستان‌ها و کانون‌های شهری بیان خواهد شد.

الف) شمار و روند تحولات جمعیتی استان

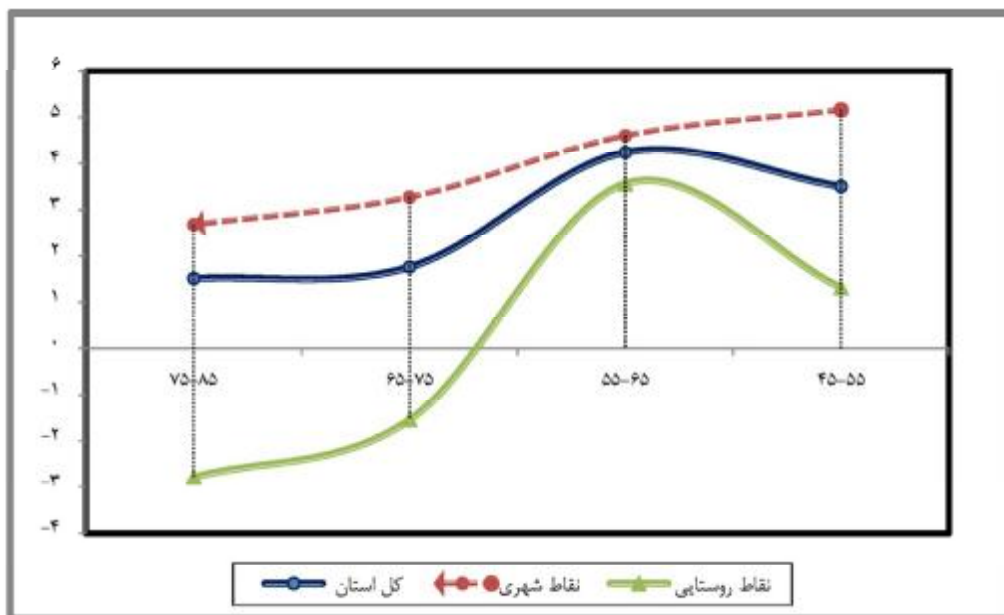
بر پایه نتایج حاصل از آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال 1385، جمعیت استان اصفهان معادل 4,559,256 بوده که از این تعداد 83/3 درصد در کانون‌های شهری و 16/6 درصد در مناطق روستایی ساکن هستند. بررسی روند تحولات جمعیت طی مقاطع مختلف سرشماری (85-1345) حاکی از افزایش قابل ملاحظه جمعیت استان است. به طوری که جمعیت آن از حدود 1/5 میلیون نفر در سال 1345 به حدود 4/56 میلیون نفر در سال 1385 رسیده است. جمعیت این محدوده طی چهل سال اخیر به میزان 3 برابر افزایش یافته است. روند تحولات جمعیتی استان در مقاطع مورد بررسی یکسان نبوده است. در دوره 55-1345 با وقوع تحولات صنعتی و استقرار مراکز بزرگ صنعتی در این محدوده، جمعیت استان با نرخ رشد 3/5 درصد به 2/17 میلیون نفر رسیده است. مناطق شهری با نرخ رشد 5/2 درصد بار عمده افزایش جمعیت را برعهده داشته‌اند.

در دوره 65-1355 با وقوع انقلاب و اعمال سیاست‌های انبساطی جمعیت، شمار جمعیت استان با نرخ رشد 4/2 درصد به 3/3 میلیون نفر در سال 1365 رسید. در این دوره به طور خالص 64 هزار نفر از طریق مهاجرت به جمعیت استان اضافه شده است که بر این اساس نرخ رشد طبیعی جمعیت محدوده در این دوره معادل 4 درصد برآورد می‌شود.

از سال 1365 به بعد با رشد فعالیت‌های اقتصادی و با تکوین نظام منطقه‌ای و همچنین اعمال سیاست‌های کنترل و تحدید موالید در سطح کشور رشد جمعیت استان کاهش قابل ملاحظه‌ای یافته و به 2/2 درصد در دوره 75-1365 رسیده است. در این دوره خالص مهاجرت به استان معادل 78 هزار نفر بوده است که بیانگر رشد طبیعی 1/5 درصدی می‌باشد. مناطق شهری در این دوره همچنان به عنوان کانون‌های قوی جاذب جمعیت ایفای نقش داشته‌اند در حالی که مناطق روستایی بخش قابل توجهی از جمعیت خود را از دست داده‌اند.

طی دوره اخیر (85-1375) از شتاب افزایش جمعیت استان کاسته شده و با نرخ رشد 1/5 درصد جمعیت آن از 3/9 میلیون نفر در سال 1375 به 4/56 میلیون نفر در سال 1385 رسیده است. مناطق شهری در این دوره همچنان مهاجرپذیر بوده، در مقابل مناطق روستایی با نرخ رشد 2/8- درصد حتی قادر به نگهداشت جمعیت خود نبوده است.

نمودار شماره 2-13: نرخ رشد جمعیت استان طی مقاطع مختلف سرشماری

ب) توزیع جمعیت به تفکیک شهرستان

مطابق تقسیمات سیاسی سال 1385، این استان دارای 21 شهرستان بوده است که با ارتقاء بخش‌های برخوردار و بیابانک به شهرستان، تعداد شهرستان‌های استان به 23 شهرستان افزایش پیدا کرده است. توزیع جمعیت در شهرستان‌های 21 گانه استان برحسب سرشماری عمومی سال 1385 در جدول شماره 2-13 انعکاس یافته است. مطابق این آمار، بیشترین حجم جمعیتی استان در شهرستان اصفهان (مرکز استان) واقع شده است. این شهرستان با دارا بودن 1986542 نفر معادل 43/6 درصد کل جمعیت استان را به خود اختصاص داده است. پس از آن شهرستان کاشان با دارا بودن حدود 302 هزار نفر (6/6 درصد)، خمینی شهر با 287 هزار نفر (6/3 درصد) و نجف‌آباد با 279 هزار نفر (6/1 درصد) قرار دارند. تفاوت قابل ملاحظه بزرگترین شهرستان استان و شهرستان در جایگاه دوم به لحاظ شمار جمعیتی نشان‌دهنده توزیع نامناسب جمعیت در سطح شهرستان‌های استان است.

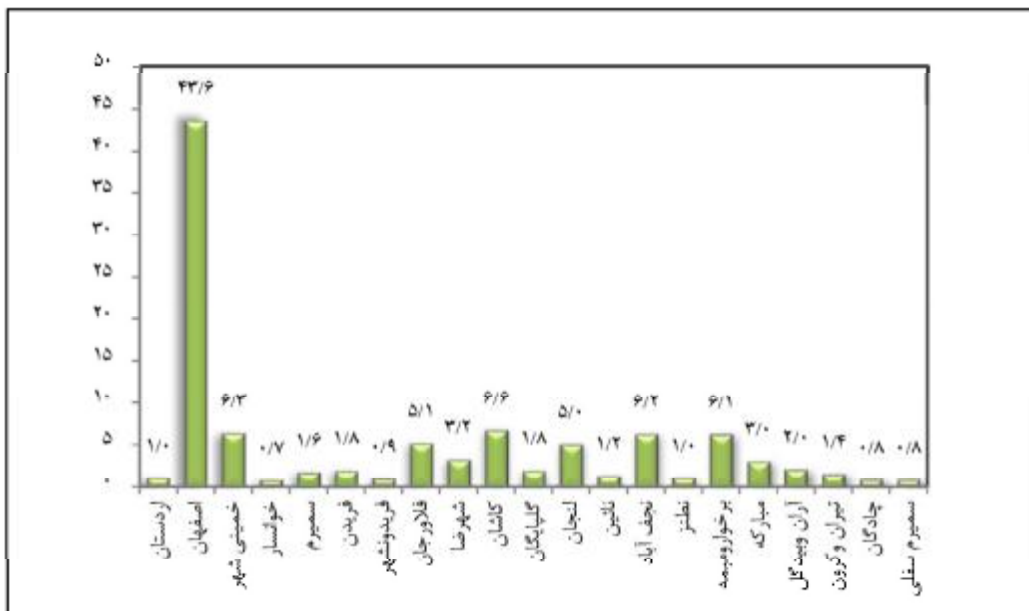
شهرستان‌های چادگان و سمیرم سفلی هر کدام با جذب 0/8 درصد کل جمعیت استان و شهرستان خوانسار با 0/7 درصد کم جمعیت‌ترین شهرستان‌های استان محسوب می‌شوند (جدول شماره 2-13).

جدول شماره 2-13: توزیع و سهم نسبی جمعیت استان به تفکیک شهرستان و مناطق، سال 1385

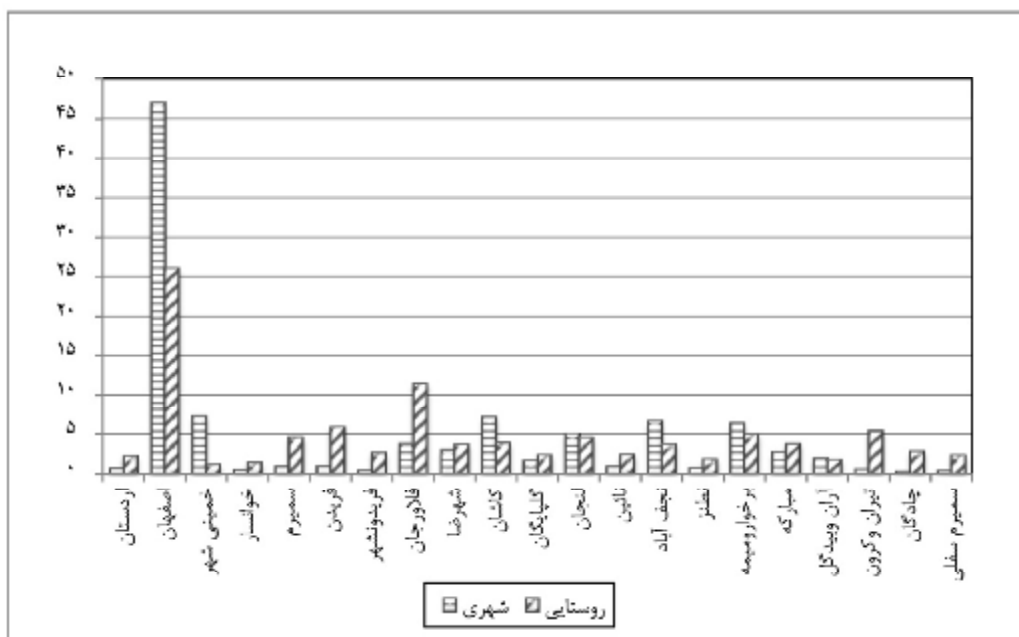
ضریب شهرنشینی	روستایی		شهری		کل		شرح
	ترکیب	شمار	ترکیب	شمار	ترکیب	شمار	
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰ ۰	۰۰۰	۰ ۰۰۰	اردستان
۰۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰۰ ۰۰۰	اصفهان
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	خمینی شهر
۰۰۰۰	۰۰۰	۰ ۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	خوانسار
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰ ۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	سمیرم
۰۰۰۰	۰۰۰	۰ ۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰ ۰	فریدن
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰ ۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	فریدونشهر
۰۰۰۰	۰ ۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰ ۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰ ۰	فلاورجان
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰ ۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	شهرضا
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	کاشان
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	گلیایگان
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰ ۰۰۰۰	لنجان
۰ ۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰ ۰۰ ۰	نائین
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰ ۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	نجف آباد
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰ ۰ ۰	نطنز
۰ ۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰ ۰	برخورومیمه
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	مبارکه
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	آران و بییدگل
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰۰	تیران و کرون
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰ ۰۰	چادگان
۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰۰۰	سمیرم سفلی
۰۰۰۰	۰۰ ۰	۰۰۰۰۰۰۰	۰۰ ۰	۰۰۰۰۰۰۰۰	۰۰ ۰	۰۰۰ ۰۰۰۰	

مأخذ: مرکز آمار ایران.

نمودار شماره 3-13: توزیع جمعیت استان به تفکیک شهرستان، سال 1385

نمودار شماره 4-13: توزیع جمعیت استان به تفکیک شهرستان و مناطق شهری و روستایی، سال 1385

72 درصد در سال 1385 رسیده است. این موضوع ضمن بیان فشار بر ساختار اقتصادی از جانب نیروی کار، ضرورت توجه به مسائل تحصیل، اشتغال، مسکن و سایر نیازهای جمعیت واقع در سنین یاد شده را یادآور می‌شود. به علاوه افزایش سهم جمعیت سالخورده نیز به ویژه در مناطق روستایی بایستی مدنظر قرار گیرد.

بررسی هرم سنی جمعیت استان در سال 1365 حاکی از آن است که بیشترین تعداد جمعیت استان در گروه سنی 0-4 ساله قرار داشته‌اند. معادل 1777 درصد کل جمعیت استان در گروه سنی یاد شده جای می‌گیرند. این موضوع نشان‌دهنده نرخ باروری بالا و افزایش مولید طی دوره مورد بررسی است. این جایگاه در سال 1375 به گروه سنی 10-14 ساله با جذب 15 درصد کل جمعیت اختصاص دارد. تغییرات بوجود آمده باعث جمع شدن پایه هرم سنی و نتیجه اعمال سیاست‌های انبساطی جمعیت در دوره 75-1365 بوده است. پیگیری این سیاست در دوره 85-1375 باعث پهن شدن قسمت‌های میانی هرم سنی و فراوانی بالای جمعیت در گروه سنی 20-24 ساله گشته است. (جدول شماره 4-13)

پیش‌بینی می‌شود این استان در سالهای آتی مواجه با تقاضای اشتغال، تحصیل، ازدواج، مسکن و ... خواهد شد و با قرارگیری بیشترین تعداد جمعیت در میانه‌های هرم سنی (30-34 ساله) احتمال افزایش مولید و موج جدید جمعیتی وجود دارد.

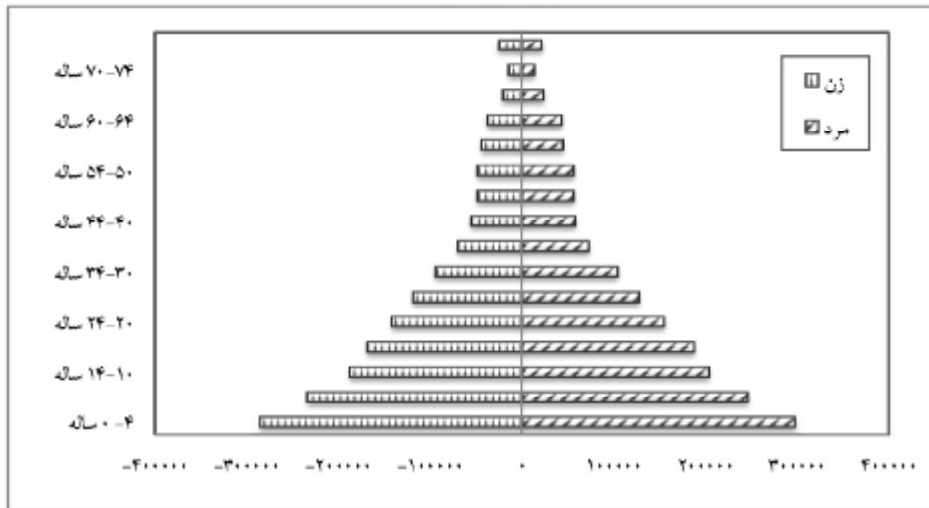
جدول شماره 4-13: توزیع جمعیت استان برحسب گروه‌های سنی پنج‌ساله و مناطق، سال‌های 85-1365 (درصد)

	1385			1375			1365		
	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل
جمع کل استان	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □
0-4 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
5-9 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
10-14 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□ □	□ □	□ □
15-19 ساله	□□□	□ □	□ □	□□□	□ □	□ □	□□□	□□□	□□□
20-24 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
25-29 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
30-34 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
35-39 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
40-44 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
45-49 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
50-54 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
55-59 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
60-64 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
65-69 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
70-74 ساله	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□
75 ساله و بیشتر	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□

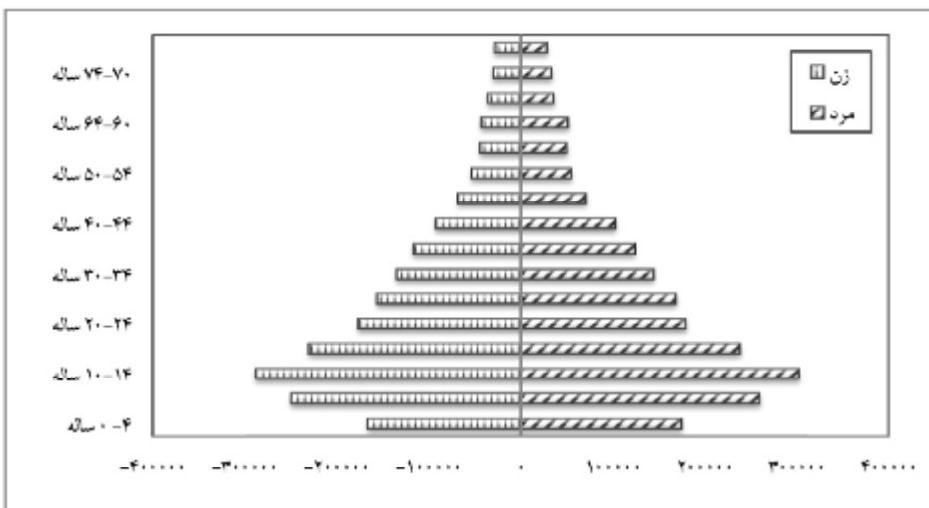
مآخذ: محاسبات مشاور.

نمودار شماره 5-13: هرم سنی جمعیت استان طی سالهای 85-1365

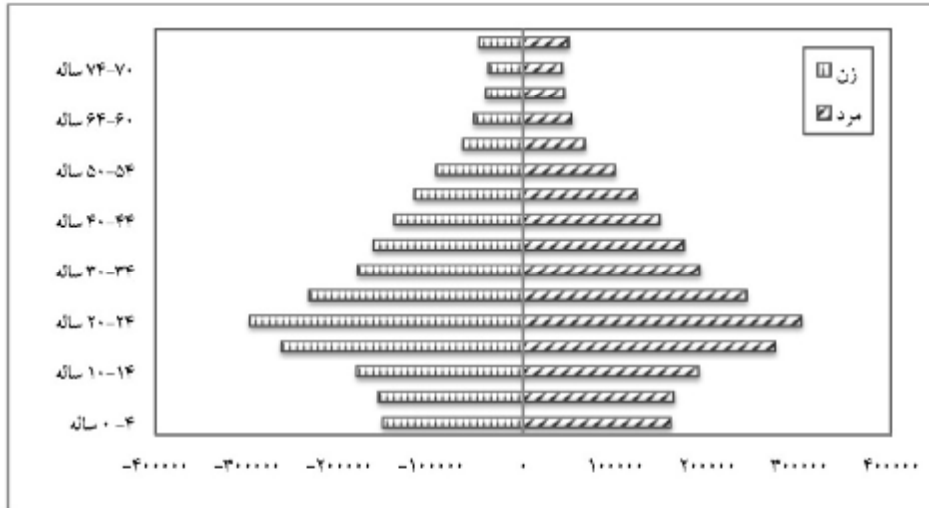
هرم سنی سال ۱۳۶۵

هرم سنی سال ۱۳۷۵

هرم سنی سال ۱۳۸۵

ج-3) مهاجرت و تحرکات مکانی

از نظر مهاجرت و جابجایی مکانی جمعیت، استان اصفهان همواره یکی از کانون‌های جاذب جمعیت طی سالهای گذشته بوده است. کل مهاجرت‌های صورت گرفته در استان اصفهان طی دوره 65-1355 معادل 350049 مورد بوده است که از این میزان 131658 مورد (37/6 درصد) جابجایی‌های درون استان (مهاجرت بین شهرستان‌ها و مناطق شهری و روستایی استان) و 218391 مورد (62 درصد) مهاجرت از سایر استان‌ها و مناطق خارج از کشور بوده است. مقصد مهاجرت 79 درصد مهاجران وارد شده از خارج استان، مناطق شهری و 21/2 درصد مناطق روستایی بوده است.

تعداد کل مهاجرت‌های استان در دوره 75-1365 به 591 هزار نفر افزایش یافته که از این تعداد 334 هزار نفر (56/5 درصد) در داخل استان جابجا شده و 255 هزار نفر (43 درصد) از سایر استانها و مناطق خارج از کشور به این استان مهاجرت کرده‌اند. به علاوه مقصد 76/6 درصد مهاجران خارج استانی مناطق شهری و مقصد 23/4 درصد آنها مناطق روستایی بوده است.

میزان کل مهاجرت‌ها در دوره اخیر معادل 788725 مورد بوده است که 84 درصد مهاجرت‌ها در مناطق شهری و 16 درصد در مناطق روستایی اتفاق افتاده است. به علاوه از مجموع مهاجرت‌های صورت گرفته معادل 445 هزار مهاجرانی بوده‌اند که در داخل محدوده جغرافیایی استان جابجا شده و 336 هزار نفر مهاجران وارد شده از خارج استان بوده‌اند. معادل 86 درصد این نوع مهاجران در شهرهای استان و 14 درصد آنها در مناطق روستایی اسکان یافته‌اند. (جدول شماره 5-13)

بیشترین تعداد مهاجران وارد شده به استان طی سالهای اخیر از استان‌های تهران، خوزستان، چهارمحال و بختیاری و فارس بوده‌اند. این استانها به ترتیب 21/8 درصد، 20/9 درصد، 12/4 درصد و 7/3 درصد مهاجران وارد شده به استان را تشکیل می‌دهند. شهرستان اصفهان با جذب 47/7 درصد، شهرستان برخوار و میمه (قبل از تقسیمات سیاسی اخیر و انتزاع شهرستان برخوار) با 11/9 درصد، شهرستان کاشان با 7/2 درصد، شهرستان نجف‌آباد با 5/3 درصد و شهرستان خمینی‌شهر با 4/8 درصد بیشترین تعداد مهاجران خارج از استان را در خود جای داده‌اند.

بیشترین تعداد مهاجران وارد شده به شهرستان اصفهان از استان‌های تهران (شهرستان تهران)، خوزستان (عمدتاً شهرستان‌های اهواز، آبادان و مسجد سلیمان)، چهارمحال و بختیاری (عمدتاً شهرستان‌های شهرکرد و بروجن) و استان فارس (عمدتاً شهرستان‌های شیراز و آباده) بوده است. همچنین بیشترین تعداد مهاجران وارد شده به شهرستان خمینی‌شهر نیز از شهرستان‌های مرکزی استانهای تهران، خوزستان، چهارمحال و بختیاری و فارس می‌باشند.

جدول شماره 5-13: مهاجران وارد شده برحسب محل اقامت قبلی و مناطق، سالهای 85-1355

دوره	مناطق	مجموع	شهرستان محل سرشماری		سایر شهرستانهای استان		شهرستانهای سایر استان		خارج از کشور	اظهار نشده
			شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی		
1355-65	کل	350049	39112	25600	49731	17215	218391	
	شهری	273038	29101	19440	36860	14471	172013	
	روستایی	77011	10011	6160	12871	2744	46378	
1365-75	کل	591640	116786	72094	111141	34480	211900	25523	17292	2424
	شهری	449016	85792	50108	88302	27970	163750	19158	12158	1778
	روستایی	142624	30994	21986	22839	6510	48150	6365	5134	646
1375-85	کل	788725	145313	96220	163412	40321	276767	23177	36425	7091
	شهری	661356	115957	71149	141574	36228	242355	19696	28300	6097
	روستایی	127369	29356	25071	21838	4093	34411	3481	8125	993

مأخذ: مرکز آمار ایران.

ج-4) الگوهای زیست جوامع

• جوامع شهری

برپایه نتایج حاصل از سرشماری عمومی در سال 1385، جمعیت شهری استان اصفهان معادل 3/8 میلیون نفر بوده که در 92 کانون شهری استقرار داشته‌اند. شمار جمعیت شهری استان در سال 1355 معادل 1/3 میلیون نفر بوده که این جمعیت با رشد سالیانه‌ای برابر 4/6 درصد به 2/1 میلیون نفر در سال 1365 و با نرخ رشدی معادل 3/3 درصد به 2/9 میلیون نفر در سال 1375 رسیده است. نرخ رشد جمعیت شهری استان طی دوره اخیر نیز معادل 2/7 بوده است.

طی سالهای گذشته به موازات افزایش جمعیت شهرنشین همواره به تعداد کانون‌های شهری استان نیز اضافه شده و تعداد کانون‌های شهری از 48 شهر در سال 1365 به 67 شهر در سال 1375 و 92 شهر در سال 1385 رسیده است. عمده‌ترین کانون‌های شهری استان در سال 1385 شهرهای؛ اصفهان، کاشان، خمینی‌شهر، نجف‌آباد و شاهین‌شهر بوده‌اند. چنانچه شهرهای استان برحسب اندازه جمعیت ساکن در آنها طبقه‌بندی شوند، جمعیت شهر اصفهان (به عنوان پرجمعیت‌ترین شهر استان)، 6/2 برابر دومین شهر پرجمعیت استان یعنی شهر کاشان است. نتایج حاصل از طبقه‌بندی مذکور عبارتند از:

• گروه اول (شهرهای بسیار بزرگ)

این استان در سال 1385 تنها دارای یک مرکز شهری بسیار بزرگ با جمعیت بیش از 1/5 میلیون نفر بوده است. شهر اصفهان با جمعیتی معادل 1602110 نفر در سال 1385 و دارا بودن سهمی معادل 42/2 درصد از کل جمعیت شهری استان تنها کلانشهر استان محسوب می‌شود.

• گروه دوم (شهرهای بزرگ)

شهرهای بزرگ استان را 5 شهر با جمعیتی معادل 922,240 نفر تشکیل می‌دهند که جمعیت هر کدام از آنها بین 100 تا 260 هزار نفر بوده است. این شهرها در مجموع 24 درصد کل جمعیت شهری استان را در اختیار دارند.

• گروه سوم (شهرهای متوسط بزرگ)

در مجموع 11 شهر از شهرهای استان در زمره شهرهای متوسط بزرگ محسوب می‌شوند که جمعیت هر کدام از آنها بین 30 تا 100 هزار نفر بوده است. این شهرها 14/7 درصد کل جمعیت شهری استان را در اختیار دارند.

• گروه چهارم (شهرهای متوسط کوچک)

شهرهای متوسط کوچک استان که هر کدام بین 10 تا 30 هزار نفر جمعیت دارند، شامل 28 کانون شهری است که مجموعاً جمعیتی معادل 461453 نفر را در خود جای داده‌اند.

• گروه پنجم (شهرهای کوچک)

این گروه شامل شهرهای کوچک است که جمعیت هر کدام از آنها کمتر از 10 هزار نفر بوده و شامل 47 کانون شهری است. شهرهای کوچک استان با 255 هزار نفر جمعیت معادل 6/7 درصد کل جمعیت شهری را دربرمی‌گیرد. کوچکترین شهر استان، شهر انارک با 1294 نفر جمعیت در شهر نائین است. (جدول شماره 6-13)

جدول شماره 6-13: طبقه‌بندی جمعیتی شهرهای استان، سال 1385

شهرستان	نقاط شهری	جمعیت	سهم	خانوار	سهم
استان	استان				
اصفهان	اصفهان				
جمع شهرهای بسیار بزرگ					
کاشان	کاشان				
خمینی شهر	خمینی شهر				
نجف آباد	نجف آباد				
بر خوارومیمه	شاهین شهر				
شهرضا	شهرضا				
جمع شهرهای بزرگ					
اصفهان	خوراسگان				
مبارکه	مبارکه				
لنجان	زرین شهر				
آران و بیدگل	آران و بیدگل				
لنجان	فولادشهر				
گلپایگان	گلپایگان				
اصفهان	بهارستان				
خمینی شهر	درچه پیاز				
فلاورجان	فلاورجان				
بر خوارومیمه	دولت آباد				
فلاورجان	قهدریجان				
جمع شهرهای متوسط بزرگ					
سمیرم	سمیرم				
نائین	نائین				
فلاورجان	کلیشادوسودرجان				
نجف آباد	گلدشت				
خوانسار	خوانسار				
بر خوارومیمه	گز				
بر خوارومیمه	خورزوق				
فریدن	داران				
فلاورجان	ابریشم				
مبارکه	دبزیچه				
لنجان	سده لنجان				
سمیرم سفلی	دهاقان				

شهرستان	نقاط شهری	جمعیت	سهم	خانوار	سهم
لنجان	چمگردان	□□□□□□	□□□□	□□□□ □	□□□□
تیران و کرون	تیران	□□ □□□□	□□□□	□□□□ □	□□□□
بر خوارومیمه	دستگرد	□□ □□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
لنجان	ورنامخواست	□□□□□□	□□□□	□ □□□□□	□□□□
سمیرم	اردستان	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
نطنز	بادرود	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
فریدونشهر	فریدونشهر	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
فلاورجان	ایمانشهر	□□□□ □□	□□□□	□□□□□□	□□ □□
نطنز	نطنز	□□□□□□	□□ □□	□□□□□□	□□ □□
لنجان	چرمهین	□□□□□□	□□ □□	□□□□ □□	□□ □□
اصفهان	ورزنه	□□□□□□	□□ □□	□□□□ □□	□□ □□
خمینی شهر	کوشک	□□□□□□	□□ □□	□□□□□□	□□ □□
فلاورجان	پیربکران	□□□□ □□	□□ □□	□□□□ □□	□□ □□
آران و بیدگل	نوش آباد	□□□□ □□	□□ □□	□□□□□□	□□ □□
فریدن	بوئین میاندشت	□□□□□□	□□ □□	□□□□□□	□□□□
فلاورجان	بهاران شهر	□□□□□□	□□ □□	□□□□□□	□□ □□
جمع شهرهای متوسط کوچک					
گلپایگان		□□□□ □□	□□□□	□□□□ □□	□□ □□
لنجان	زاینده رود	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
مبارکه	طالخنوچه	□□□□□□	□□□□	□□□□ □□□	□□□□
مبارکه	زیباشهر	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
بر خوارومیمه	حبیب آباد	□□□□ □□	□□□□	□□□□□□	□□□□
لنجان	باغ بهادران	□□□□□□	□□□□	□□□□ □□	□□□□
نجف آباد	کهریزسنگ	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
سمیرم	زواره	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
نجف آباد	دهق	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
چادگان	چادگان	□□□□□□	□□□□	□□ □□□□	□□□□
مبارکه	کرکوند	□□□□ □□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	هرند	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
گلپایگان	گوگرد	□□□□□□	□□□□	□□□□ □□	□□□□
نائین	خور	□□□□□□	□□□□	□□ □□□□	□□□□
نجف آباد	علویچه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	نصرآباد	□□□□ □□	□□□□	□□□□□□	□□□□
بر خوارومیمه	میمه	□□□□ □□	□□□□	□□□□□□	□□□□

شهرستان	نقاط شهری	جمعیت	سهم	خانوار	سهم
شهرضا	منظریه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
کاشان	جوشقان و کامو	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
سمیرم	حنا	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
آران و بیدگل	ابوزیدآباد	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
آران و بیدگل	سفیدشهر	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
فریدونشهر	برف انبار	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
کاشان	مشکات	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
چادگان	رزوه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	کوهپایه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
برخوارومیمه	وزوان	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
فریدن	دامنه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	محمدآباد	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	سگزی	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
برخوارومیمه	کمشچه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	حسن اباد	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	نیک آباد	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
سمیرم	مهاباد	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
تیران و کرون	عسگران	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
نائین	جندق	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	تودشک	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
تیران و کرون	رضوانشهر	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
فریدن	افوس	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
کاشان	قمصر	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
اصفهان	اژییه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
نطنز	خالدآباد	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
کاشان	برزک	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
سمیرم	ونک	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
سمیرم	کمه	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
کاشان	نیاسر	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
نائین	انارک	□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□
جمع شهرهای کوچک					

مأخذ: مرکز آمار ایران.

4-1 - وضع ارتباطات در منطقه

ارتباط بین فعالیت‌های مکان یافته در سطح منطقه (استان)، با جابجایی مواد، کالا، انرژی و اطلاعات صورت می‌پذیرد. وقوع ارتباطات از طریق مجراهای انطباق یافته متناسب با نوع ارتباط انجام می‌گیرد. مکان مبداء و مقصد ارتباط، نوع ارتباط نوع و مجرای ارتباطی و شدت ارتباط در بررسی وضع ارتباطات منطقه مورد توجه قرار می‌گیرد. ارتباطات موجود در منطقه در سه مقوله حمل و نقل (انسان، کالا، مواد)، صدا و سیما و پست و مخابرات (جابجایی پیام / اطلاعات) بررسی می‌گردد.

1-4-1 - بررسی وضعیت حمل و نقل و شبکه راه‌ها در سطح استان

استان اصفهان به لحاظ موقعیت جغرافیایی در منطقه مرکزی کشور قرار دارد. این استان گذرگاه دو محور مهم ارتباطی ملی یعنی محور تهران - شیراز و تهران - کاشان - بندرعباس است. شبکه ارتباطی دربرگیرنده استان شامل حمل و نقل جاده‌ای، ریلی و هوایی می‌گردد (نقشه شماره 1-14)

الف) شبکه راه‌های استان

شبکه راه‌های بین شهری موجود استان¹ اعم از آزادراه‌ها و راه‌های اصلی و فرعی 4936 کیلومتر می‌باشد که از این میزان 1/6 درصد به آزادراه، 24/8 درصد به بزرگراه 48 درصد به راه-های اصلی و بقیه به راه‌های فرعی اختصاص دارد.

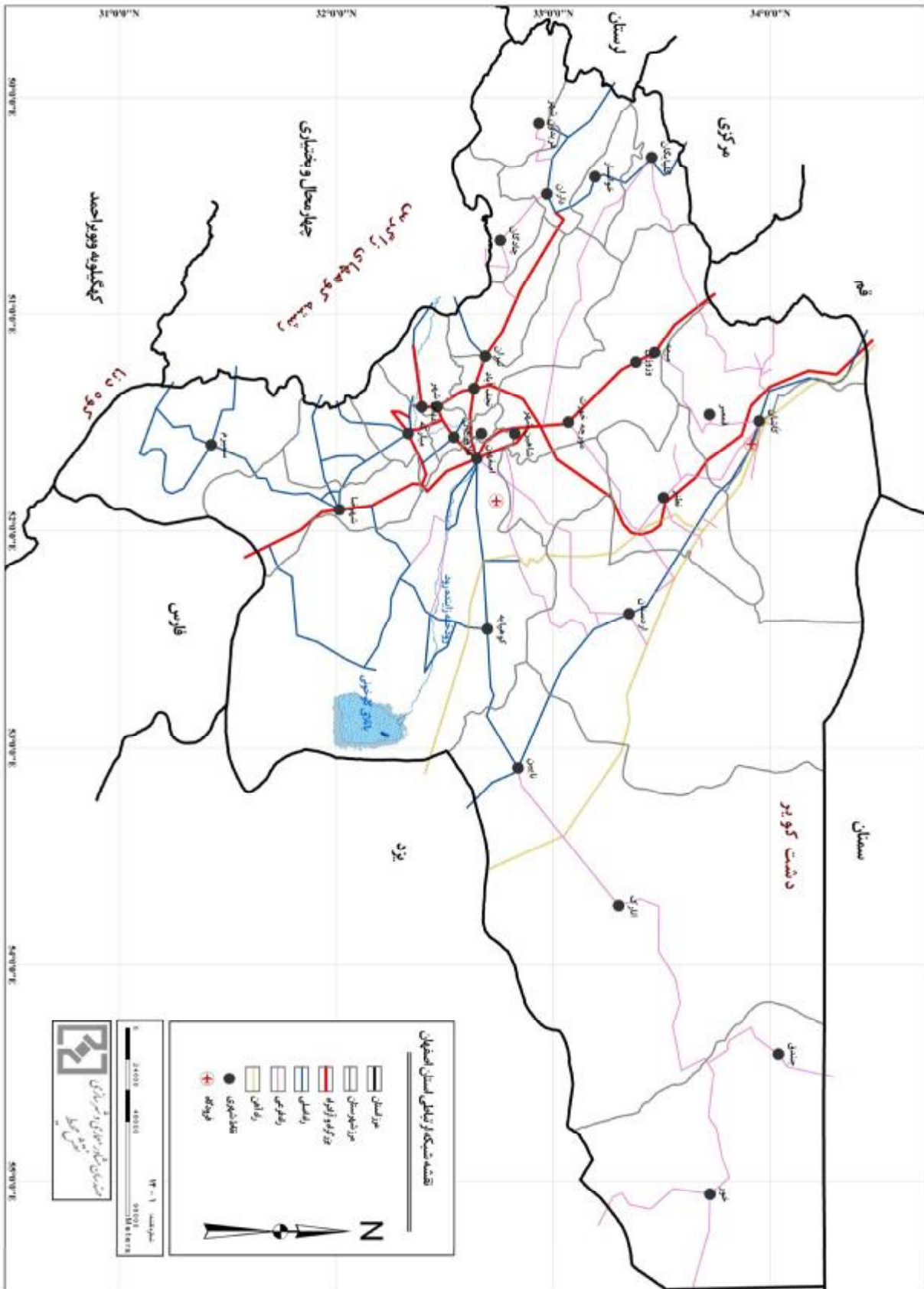
قسمت اعظم راه‌های استان در منطقه مرکزی آن یعنی شهرستان‌های اصفهان، برخوار و میمه، نجف‌آباد و خمینی‌شهر، فلاورجان، لنجان و مبارکه متمرکز است در حالی که شهرستان‌های کوهستانی شرقی نظیر فریدون‌شهر و یا شهرستان‌های کویری نظیر نایین از تراکم بسیار کمتری برخوردارند.

کل راه‌های روستایی استان در سال 1385 برابر 5586 کیلومتر می‌باشد که 2999 کیلومتر آن آسفالته، 701 کیلومتر از نوع شوسه و 1852 کیلومتر جاده خاکی می‌باشد.

معابر سطح یک استان عبارتند از دو محور تهران - اصفهان - شیراز و محور تهران - کاشان - بندرعباس که مرکز کشور را به مبادی خروجی کشور متصل می‌کند. محور تهران - اصفهان - شیراز نقش معابر 2 و 3 را نیز ایفا می‌کند. این محور شهر تهران را به اصفهان و اصفهان را به شیراز متصل می‌کند. علاوه بر آن ارتباط اصفهان و بسیاری از شهرهای میانی مناطق منطبق بر این محور است. عملکرد این محور از نظر خدمات‌رسانی چنان حائز اهمیت است که هرگونه اختلال در آن نه تنها گسیختگی در

1 - براساس آمار سال 1385.

نقشه شماره 1-14: شبکه ارتباطی استان اصفهان

فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی منطقه ایجاد می‌کند، بلکه شبکه ترانزیت کشور را نیز مختل می‌کند. محور دوم در سمت شرق محور اول و با فاصله 150 کیلومتر از محور قبلی قرار گرفته است. این محور از قسمت شمال غربی استان وارد شده و تقریباً به موازات محور اول قرار گرفته و از جنوب شرقی استان خارج می‌گردد و استان را به شهرهای یزد، کرمان، زاهدان، سیرجان و بندرعباس و چابهار مرتبط می‌کند. محور اول نسبت به محور دوم از اهمیت بیشتری برخوردار است، زیرا به منطقه اصلی جمعیتی، صنعتی و خدماتی استان، خدمات‌رسانی می‌نماید. در دهه اخیر به واسطه کثرت تردد و حمل کالا از بنادر جنوب به مرکز استان و شهرهای شمالی کشور بر اهمیت این محور افزوده شده است و علاوه بر آن این محور می‌تواند برای خدمات‌رسانی به نواحی کویری بخش شرقی استان که تقریباً دوسوم سطح استان را دربرمی‌گیرد، نقش بسیار مهمی را ایفا کند. این محور از شهرهای کاشان، اردستان و نایین عبور کرده و باعث سهولت دسترسی و گسترش خدمات در آن شهرها شده است.

شهر اصفهان به عنوان مرکز و بزرگترین شهر استان، توسط محور اول، عملکرد سطح دوم را نیز داراست. شهرهای کاشان، خمینی‌شهر، نجف‌آباد، شهرضا، خوراسگان، زرین‌شهر و شاهین‌شهر با توجه به جمعیت آنها، شهرهای میانی استان تلقی شده‌اند. به غیر از شهر کاشان، سایر شهرهای فوق در منطقه اصفهان قرار دارند و توسط راه‌های اصلی به مرکز استان متصل می‌شوند.

جاده‌های زرین‌شهر - اصفهان، نجف‌آباد - اصفهان، خمینی‌شهر - اصفهان و شاهین‌شهر - اصفهان به عنوان شبکه ارتباطات سطح 3 به اصفهان متصل می‌شوند و شهرهای شهرضا و کاشان به عنوان شهرهای میانی استان بر سر راه‌های سطح اول قرار گرفته و توسط آنها تغذیه می‌شوند. محورهای نجف‌آباد - فریدن، فریدن - فریدونشهر، فریدن - خوانسار، خوانسار - گلپایگان و نیز اردستان - اصفهان و سمیرم - شهرضا که شهرهای میانی را به شهرهای کوچک متصل می‌کند، جزو شبکه سطح چهارم استان محسوب می‌شوند.

محورهای سطح 5 که ارتباطات مراکز خدماتی و شهرهای کوچک را برقرار می‌کنند، به غیر از محورهای نایین - انارک، دهاقان - شهرضا، دولت‌آباد اصفهان، محمدآباد جرقویه - اصفهان و چادگان - داران، بقیه بر محورهای سطح یک تا چهار منطبق هستند¹.

جریان‌ات ترافیکی موجود در راه‌های استان، تابع شرایط و مؤلفه‌های حاکم بر قسمت‌های مختلف آن است. مرکزیت اداری، اقتصادی و اجتماعی شهر اصفهان و استقرار بخش عمده صنایع بزرگ در محدوده منطقه شهری اصفهان و نیز عبور محور ملی تهران - اصفهان - شیراز از این محدوده سبب شده است تا محورهای موجود در منطقه مرکزی استان که عمدتاً از رده سطح یک هستند، پذیرای

1- طرح توسعه و عمران ناحیه اصفهان، سال 1381.

بیشترین سهم تردهای استان باشند.

ب) شبکه حمل و نقل ریلی

خطوط ریلی واقع در مجموعه شهری اصفهان، بخشی از انشعاب خط سراسری شمال - جنوب ایران است که از شمال شرق وارد استان شده و پس از عبور از کاشان و گذر از شرق سگزی، در جنوب آن به دو شاخه تقسیم شده، یک شاخه از آن به طرف راه آهن جنوب شرق طی مسیر کرده و شاخه دیگر به سمت اصفهان امتداد می‌یابد. شاخه مربوط به اصفهان با گذر از جنوب محور اصفهان - نایین در نزدیکی سپاهان شهر وارد ایستگاه راه آهن اصفهان می‌شود.

خط آهن شاخه اصفهان، بعد از ایستگاه اصفهان، از طریق شاخه‌های انشعابی از حاشیه و یا درون شهرهای دیگری مانند بهارستان، شهر ابریشم، پیربکران، دیزیچه و مبارکه عبور کرده و چهار مرکز عمده فعالیت صنعتی اصفهان (ذوب آهن، صنایع دفاع، مجتمع فولاد مبارکه و سیمان سپاهان) را به شبکه سراسری خط آهن کشور متصل می‌سازد (نقشه شماره 2-14).

علاوه بر موارد فوق خط آهن سریع‌السیر اصفهان - قم - تهران نیز در دست اجرا می‌باشد که با اجرای آن ارتباط ریلی استان‌های اصفهان - قم - تهران متحول گردیده و نقش جابجایی کالا و مسافر در سطح این سه استان ارتقاء می‌یابد.

ج) ارتباطات هوایی

استان اصفهان، دارای یک فرودگاه بین‌المللی و چندین فرودگاه نظامی و تعداد بسیاری باندهای آموزشی و سمپاشی در مناطق مختلف استان است. فرودگاه بین‌المللی شهر اصفهان دارای باند 4/5 کیلومتری با عرض 45 متر است که برای استفاده از انواع هواپیماهای سنگین ساخته شده است. این فرودگاه مجهز به دستگاه‌های ناوبری و هدایت و نیز ترمینال مسافربری و سیستم تخلیه بار سریع مسافران است. در سال 1387، در مجموع 1800 پرواز در این فرودگاه صورت پذیرفته، تعداد 335 هزار مسافر و 7538 تن بار از طریق پروازهای مذکور جابجا گردیده است. (جدول شماره 1-14)

جدول شماره 1-14: تعداد پرواز، مسافر و بار جابجا شده در فرودگاه بین‌المللی اصفهان در سال 1387

899	ورودی	تعداد پرواز
901	خروجی	
5035	ورودی	وزن بار جابجا شده (تن)
2503	خروجی	
165	ورودی	تعداد مسافر جابجا شده (هزار نفر)
170	خروجی	

مأخذ: آمارنامه استان اصفهان، سال 1387.

مسیر پروازهای داخلی در این فرودگاه در درجه اول مسیر اصفهان - تهران و در مراتب بعدی اصفهان - مشهد، اصفهان - شیراز، اصفهان - اهواز، اصفهان - بندرعباس و بالعکس می‌باشد.

فرودگاه اصفهان در پروازهای خارجی، بیشتر در مسیر کشورهای حوزه جنوبی خلیج فارس و قاره افریقا و کشورهای جنوب شرقی آسیا که بر سر مسیر کشورهای مزبور به تهران است، خدمات‌رسانی می‌نماید¹.

1- طرح جامع ناحیه اصفهان، مطالعات منطقه 1381.

2- 4- 1- بررسی وضعیت مخابرات، پست و صدا و سیما

ارتباطات از طریق مخابرات، پست، صدا و سیما با جابجایی اطلاعات پیام و امواج انجام می‌یابد. در سال 1387 در استان اصفهان تعداد 2383175 تلفن منصوبه وجود داشته که 1876017 شماره از آن مشغول به کار بوده و در حدود 87 درصد از خطوط مشترکین را، خطوط مربوط به واحدهای مسکونی به خود اختصاص داده‌اند (جدول شماره 2-14). ضریب نفوذ تلفن ثابت در سطح استان برابر 39/93 درصد می‌باشد. تعداد کل خطوط تلفن همراه در سطح استان در سال 1387 برابر 2621620 خط بوده است. ضریب نفوذ تلفن همراه برابر 56/58 درصد بوده است.

جدول شماره 2-14: تلفن منصوبه و مشغول به کار در سطح استان اصفهان (سال 1387)

تلفن مشغول به کار (مشترکین)				تلفن منصوبه (خط)
واحد دولتی	واحد تجاری - صنعتی	واحد مسکونی	جمع	
46158	233929	1595930	1876017	2383175

مأخذ: سالنامه آماری استان اصفهان، 1387.

تعداد تلفن‌های همگانی مشغول به کار نیز در سطح استان 15741 تلفن بوده که در حدود 24 درصد آن شهری و مابقی آن به تلفن‌های همگانی راه دور اختصاص داشته است. از کل نقاط روستایی دارای سکنه (1934 آبادی در سال 1385)، 1700 روستا در سال 1385 دارای ارتباط تلفنی بوده که این تعداد در سال 1387 به 1704 روستا بالغ گردیده است. در سال 1387، در مجموع 105924614 مرسوله پستی داخلی به استان وارد و یا از آن صادر گردیده و 550261 مرسوله پستی از مبادی خارج از کشور وارد و یا به مقصد خارج از کشور صادر شده است (جدول شماره 3-14).

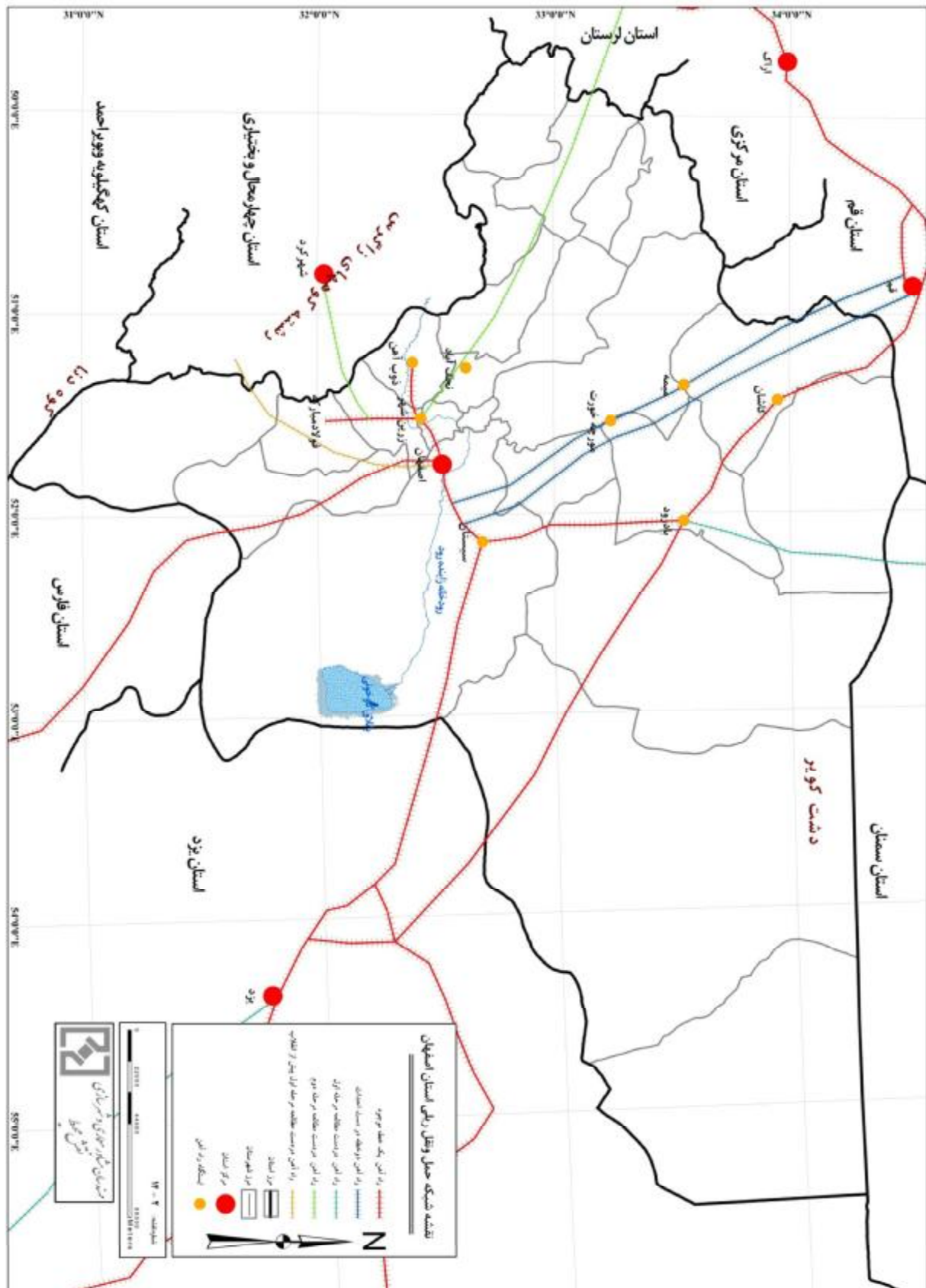
جدول شماره 3-14: تعداد مرسولات پستی جابجا شده در استان (سال 1387)

مرسولات پستی داخلی وارد شده	مرسولات پستی داخلی صادر شده	مرسولات پستی وارد شده از مبادی خارج از کشور	مرسولات پستی صادر شده به مقصد خارج از کشور
55596603	50328011	482300	67961

مأخذ: سالنامه آماری استان اصفهان، 1387.

تعداد فرستنده‌های اصلی رادیویی در استان در سال 1387 شامل 2 فرستنده اصلی سراسری و 2 فرستنده اصلی استانی بوده است. تعداد فرستنده‌های تلویزیونی نیز در سطح استان برابر 675 بوده است.

نقشه شماره 2-14 - شبکه ریلی استان اصفهان

5-1- اوضاع اقتصادی منطقه و نقش شهر در آن

هدف این قسمت از گزارش، شناخت و بررسی ویژگی‌های کمی و کیفی نیروی انسانی ساکن در منطقه است. بررسی‌های اقتصادی این بخش با هدف یافتن نوعی توزیع فضایی فعالیت‌های اقتصادی و مبنایی برای تحلیل ساختار اقتصادی منطقه و شناسایی تقسیم کار، مزیت‌ها و استعدادها هر بخش انجام می‌شود. منطقه اقتصادی در این مطالعات؛ استان اصفهان است و ساختار مطالعات این بخش از گزارش به ترتیب زیر پیگیری می‌شود. نخست تحولات بازار نیروی کار استان از دو منظر شاخص‌های کمی و شاخص‌های کیفی بررسی و ساختار اشتغال استان معرفی می‌گردد. سپس ساختار اقتصاد استان و سیمای بخش‌های اصلی اقتصادی به تفکیک؛ کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات بررسی می‌شود.

1-5-1- بررسی وضعیت نیروی انسانی

در این بخش از مطالعات ویژگی‌های نیروی انسانی در دو بخش کمی (شاخص‌های کلان نیروی انسانی شامل نرخ فعالیت، نرخ اشتغال، نرخ بیکاری، بار تکفل و ...) و نیز ویژگی‌های کیفی (وضعیت اشتغال نیروی کار و فرصت‌های شغلی ایجاد شده در بخش‌های اصلی اقتصادی طی مقاطع مختلف سرشماری، ترکیب نیروی کار برحسب گروه‌های عمده شغلی و فعالیتی، پایگاه شغلی شاغلان و ...) مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف) ویژگی‌های کمی نیروی انسانی

بازار نیروی انسانی مانند سایر بازارها دارای دو طرف عرضه و تقاضا است. عرضه نیروی انسانی تابع عواملی همچون شمار و ساختار سنی و جنسی جمعیت، وضعیت اقتصادی و اجتماعی حاکم بر منطقه و ... است. تقاضای نیروی کار (که در واقع تقاضای نیروی کار توسط بخش‌های مختلف اقتصادی است) و تحولات آن به نوعی می‌تواند بیانگر ساختار اقتصادی حاکم بر منطقه باشد. ویژگی‌های کمی نیروی انسانی در بردارنده شاخص‌هایی از قبیل؛ جمعیت در سن کار، نرخ مشارکت اقتصادی، نرخ اشتغال و بیکاری، بار معیشتی و ... است. این پارامترها عمدتاً ساختار بازار نیروی کار، وضعیت عرضه و تقاضای این بازار و شکاف میان آنها را مطالعه می‌کند. به منظور انجام برنامه‌ریزی فضایی شناسایی روندها و گرایشات حاکم بر این بازار ضروری است.

• تحولات عرضه نیروی کار

جمعیت فعال که کل عرضه نیروی کار استان را تشکیل می‌دهد از 883 هزار نفر در سال 1365 به 1129 هزار نفر در سال 1375 افزایش یافته است. در این دوره جمعیت فعال با نرخ 2/5 درصد رشد یافته و مجموعه تحولات آن موجب افزایش نرخ مشارکت اقتصادی از 26/8 درصد در سال 1365 به 28/8 درصد در سال 1375 شده است. مقایسه نرخ رشد جمعیت فعال با نرخ رشد کل جمعیت (1/8 درصد) حاکی از ورود جمعیت فعال مهاجر به استان است. رشد جمعیت فعال مناطق شهری و روستایی استان در این دوره به ترتیب 3/7 درصد و 0/1 درصد بوده است.

عرضه نیروی کار جدید به بازار کار استان طی سالهای 1365-75 و 1375-85 به ترتیب برابر 245 هزار و 441 هزار نفر بوده است. براین اساس طی دوره‌های مورد بررسی سالیانه به طور متوسط 34/3 هزار نفر نیروی کار جدید بر بازار کار استان افزوده شده است. البته در سالهای اخیر نرخ ورودی به بازار کار یا عرضه نیروی کار جدید نسبت به دهه گذشته فزاینده بوده است.

جمعیت فعال استان با نرخ رشد 3/4 درصد طی دوره اخیر (85-1375) به 1569 هزار نفر در سال 1385 رسیده است. نرخ رشد جمعیت فعال در مناطق شهری و روستایی به ترتیب معادل 4/7 درصد و 1/1- درصد است. این موضوع بیانگر خروج نیروی کار از مناطق روستایی و مهاجرت به شهرها است. این موضوع سبب شده که نرخ فعالیت استان از 28/8 درصد در سال 1375 به 34/4 درصد در سال 1385 افزایش پیدا کند. بررسی میزان مشارکت اقتصادی در بین مردان و زنان تصویر واضح‌تری از ساختار بازار نیروی کار استان ارائه می‌دهد. بر مبنای این بررسی، تفاوت قابل ملاحظه‌ای بین میزان نرخ فعالیت مردان و زنان استان وجود دارد. نرخ فعالیت مردان و زنان در سال 1385 به ترتیب معادل 57/3 درصد و 10/4 درصد است. هرچند روند تحولات نرخ فعالیت زنان طی سالهای گذشته صعودی بوده است (5/4 درصد در سال 1365 در مقابل 10/4 درصد در سال 1385)، اما تفاوت در نرخ یاد شده بیانگر وجود محدودیت‌های ورود زنان به بازار کار و نیز وظایف و مسئولیت زنان در خانواده می‌باشد.

عرضه بالفعل نیروی کار در مواجهه با ساختارهای اقتصادی و بسته به میزان موفقیت بخش‌های اقتصادی در جذب نیروی انسانی به دو بخش جمعیت شاغل و بیکار تقسیم می‌شود. دگرگونی‌های جمعیت شاغل بیان‌کننده دگرگونی‌های تقاضای بالفعل نیروی کار و بازتابی از تحولات اقتصادی است. جمعیت شاغل استان از 790 هزار نفر در سال 1365 به 1039 هزار نفر در سال 1375 و 1404 هزار نفر در سال 1385 افزایش یافته است. نرخ رشد جمعیت شاغل طی دوره اخیر معادل 3/1 درصد بوده است.

تعداد کل مشاغل ایجاد شده در استان طی دوره 1365-75 و 1375-85 به ترتیب 249

هزار و 365 هزار شغل بوده است. متوسط اشتغال ایجاد شده طی این سالها 30/7 هزار شغل می- باشد.

تفاوت عرضه نیروی کار با تقاضای آن را شکاف بازار کار می‌نامند که با نرخ بیکاری نشان داده می‌شود. بررسی همزمان تحولات عرضه و تقاضای نیروی کار در استان حکایت از کاهش شمار بیکاران طی دوره 75-1365 و افزایش میزان آن در دوره 85-1375 دارد. به طوری که شمار جمعیت بیکار از 93/9 هزار نفر در سال 1365 به 90/2 هزار نفر در سال 1375 و 165/5 هزار نفر در سال 1385 رسیده است. همانطور که پیشتر اشاره شد، طی بیست ساله مورد بررسی به طور متوسط سالیانه 34/3 هزار نفر نیروی کار جدید بر بازار کار استان افزوده شده در حالی که در طول این دوره به طور متوسط سالیانه 30/7 هزار فرصت شغلی جدید ایجاد شده است. تفاوت ارقام مورد بررسی حاکی از افزایش شمار بیکاران و عدم توفیق بخش‌های اقتصادی در جذب تمامی نیروی کار می‌باشد. (جداول شماره 2 و 1-15)

جدول شماره 1-15: شمار جمعیت 10ساله و بیشتر و میزان شاخص‌های کمی نیروی انسانی استان به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365

شرح	1365			1375			1385		
	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل
جمعیت	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
جمعیت در سن کار	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
جمعیت فعال اقتصادی	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
جمعیت غیر فعال	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
اظهار نشده	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
شاغل	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
بیکار	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰
سهم جمعیت در سن کار	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
نرخ فعالیت عمومی	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
نرخ اشتغال	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
نرخ بیکاری	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
بار تکفل واقعی	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 2-15: روند تحولات شاخص‌های کمی نیروی انسانی استان به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365 (درصد)

شرح	نرخ رشد 1365-75			نرخ رشد 1375-85			نرخ رشد 1365-75		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
جمعیت	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جمعیت در سن کار	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جمعیت فعال اقتصادی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جمعیت غیر فعال	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
اظهار نشده	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
شاغل	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
بیکار	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
سهام جمعیت در سن کار	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
نرخ فعالیت عمومی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
نرخ اشتغال	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
نرخ بیکاری	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
بار تکفل واقعی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□

محاسبات مشاور.

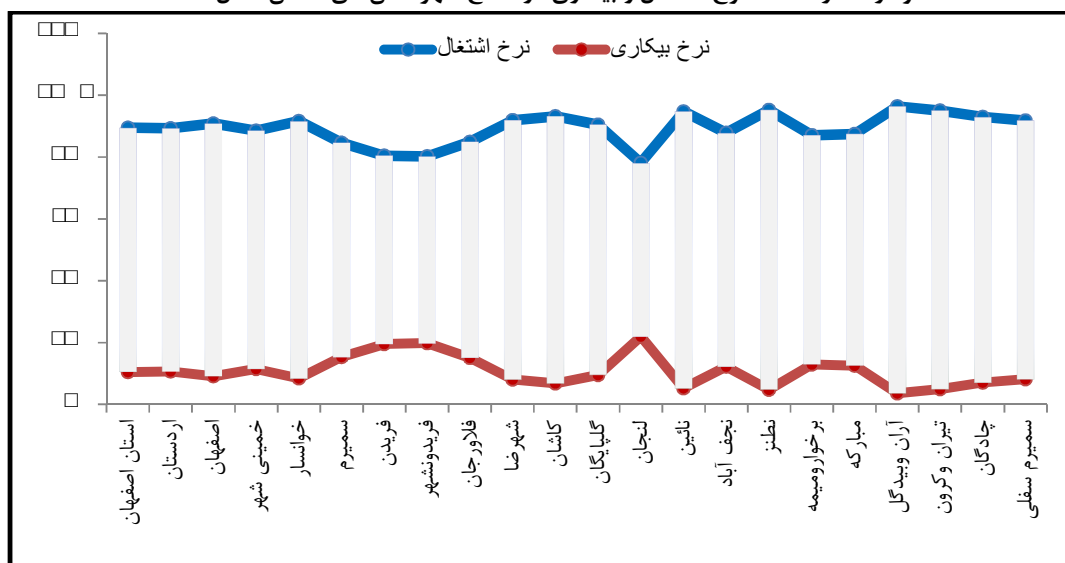
نرخ اشتغال استان اصفهان در سال 1385 برابر 89/5 درصد می‌باشد که در قیاس با سال 1375 به میزان 2/5 واحد درصد کاهش داشته است. بررسی میزان این نرخ به تفکیک شهرستان-های استان در سال 1385 نشان می‌دهد که شهرستان‌های آران و بیدگل، نطنز، تیران و کرون و نائین به ترتیب با 96/4 درصد، 95/2 درصد، 95 درصد و 94/8 درصد بیشترین میزان نرخ اشتغال را دارا بوده‌اند و نقطه مقابل آن متوسط نرخ بیکاری در سطح استان 10/5 درصد می‌باشد که شهرستان‌های لنجان، فریدونشهر و فریدن به ترتیب با 22 درصد، 19/8 درصد و 19/6 درصد بالاترین میزان بیکاری را دارا هستند. نرخ بیکاری شهرستان‌های اردستان، خمینی‌شهر، سمیرم، فریدن، فریدونشهر، فلاورجان، نجف‌آباد، برخوار و میمه و مبارکه بالاتر از متوسط نرخ بیکاری استان است. این موضوع در سطح مناطق شهری و روستایی استان نیز حاکم است. (جدول شماره 3-15 و نمودار شماره 1-15)

جدول شماره 3-15: شاخص‌های کمی نیروی انسانی استان به تفکیک شهرستان، سال 1385

کل	جمعیت (نفر)	جمعیت در سن کار (نفر)	جمعیت فعال (نفر)	جمعیت غیر فعال (نفر)	اظهار نشده (نفر)	شاغل (نفر)	بیکار (نفر)	نرخ فعالیت عمومی	نرخ اشتغال	نرخ بیکاری	بار تکفل واقعی (نفر)
استان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
اردستان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
اصفهان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
خمینی شهر	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
خوانسار	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
سمیرم	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
فریدن	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
فریدونشهر	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
فلاورجان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
شهرضا	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
کاشان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
گلبایگان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
لنجان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
نائین	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
نجف آباد	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
نطنز	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
برخوارومیمه	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
مبارکه	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
آران و بیدگل	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
تیران و کرون	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
چادگان	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱
سمیرم سفلی	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱۱۱

مأخذ: مرکز آمار ایران.

نمودار شماره 1-15: نرخ اشتغال و بیکاری در سطح شهرستان‌های استان، سال 1385

ب) ویژگی‌های کیفی نیروی انسانی

بررسی ویژگی‌های کیفی نیروی انسانی عمدتاً معطوف به بررسی طرف تقاضای بازار کار بوده و وضعیت آن را در بخش‌های اصلی اقتصادی مورد مطالعه قرار می‌دهد. برای این منظور توزیع شاغلان برحسب بخش‌های اصلی اقتصادی (کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات)، گروه‌های عمده فعالیتی و پایگاه شغلی شاغلان شناسایی و مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

توزیع اشتغال در بخش‌های اقتصادی در دوره‌های گذشته دستخوش تغییرات بارزی شده است. در سال 1355، بیشترین نسبت شاغلان مربوط به فعالیت‌های بخش صنعت و معدن (52 درصد) بوده است در حالی که در سالهای بعد بخش خدمات با اختصاص 42/3 درصد در سال 1365، 42/2 درصد در سال 1375 و 45/1 درصد شاغلان در سال 1385 مهمترین نقش را در تقاضای نیروی کار به عهده داشته است. مقایسه ساختار اشتغال استان و کشور در طول مقاطع مختلف سرشماری حاکی از آن است که مشاغل صنعتی همواره به عنوان مشاغل پایه استان محسوب می‌شوند.

در طول دوره‌های مورد بررسی از نقش بخش کشاورزی در ساختار اشتغال استان کاسته شده و سهم نسبی آن از 20 درصد در سال 1365 به 11/3 درصد کاهش یافته است. در مقابل سهم نسبی بخش صنعت و معدن از 35/4 درصد در سال 1365 به 42 درصد در سال 1385 رسیده است. طی این دوره به سهم نسبی بخش خدمات نیز تا حدودی افزوده شده است. البته در مناطق شهری از سهم نسبی این بخش کاسته شده است (52/4 درصد در سال 1365 در مقابل 49/5 درصد در سال 1385)

جدول شماره 4-15: تحولات اشتغال به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی و مناطق، سالهای 85-1365 (نفر)

1385			1375			1365			بخش های اصلی اقتصادی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
86694	72309	159003	97043	53335	150598	115043	41602	157791	کشاورزی
101170	487524	588694	121633	315569	437366	97699	181623	279451	صنعت و معدن
66225	566906	633129	75080	363685	438777	72753	261107	334044	خدمات
5103	17890	22992	2897	8915	11812	4804	13681	18504	اظهار نشده
259192	1144629	1403818	296653	741504	1038553	290299	498013	789790	جمع کل

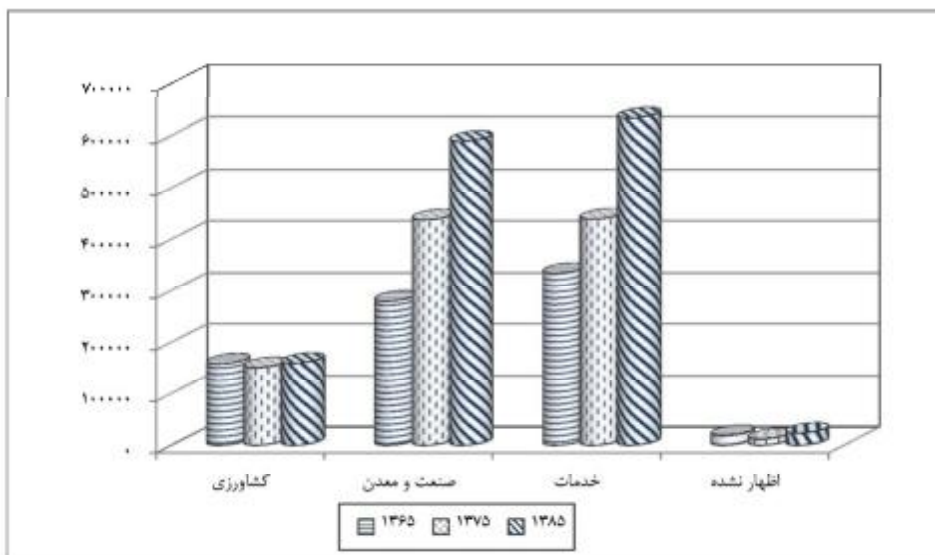
مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 5-15: توزیع نسبی شاغلان در بخش‌های اصلی اقتصادی، سالهای 85-1365 (درصد)

1385			1375			1365			بخش های اصلی اقتصادی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □	کشاورزی
□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	صنعت و معدن
□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	خدمات
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	اظهار نشده
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	جمع کل

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 2-15: تحولات اشتغال به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی، سالهای 85-1365 (شمار)

طی دوره 75-1365 در سطح استان 249 هزار فرصت شغلی ایجاد شده که بخش‌های صنعت و معدن با ایجاد 158 هزار فرصت شغلی، خدمات با ایجاد 105 هزار فرصت شغلی نقش و تأثیر توجیهی در افزایش تقاضای نیروی کار داشته‌اند. سهم نسبی بخش‌های صنعت و معدن و خدمات از مشاغل جدید به ترتیب 63/5 و 42 درصد بوده است. در این دوره از مشاغل بخش کشاورزی به ویژه در مناطق روستایی کاشته است.

فرصت‌های شغلی جدید ایجاد شده در طول سالهای 85-1375 در سطح استان برابر 365 هزار فرصت شغلی بوده است که از این میزان 41/4 درصد (151 هزار فرصت شغلی) در بخش صنعت و معدن و 53/2 درصد (194 هزار فرصت شغلی) در بخش خدمات ایجاد شده است. در این دوره روند کاهش مشاغل بخش کشاورزی متوقف شده و برابر 8405 فرصت شغلی (افزایش 18974 شغل در مناطق شهری و کاهش 10349 شغل در مناطق روستایی) ایجاد شده است. اما همچنان مناطق روستایی شاغلان بخش کشاورزی خود را از دست داده‌اند. (جدول شماره 6-15)

جدول شماره 6-15: میزان اشتغال‌زایی بخش‌های اصلی اقتصادی طی دوره‌های 85-1365

نرخ رشد 85-1375			اشتغال‌زایی 85-1375			اشتغال‌زایی 75-1365			تغییرات / نرخ رشد
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□ □□	□□□□ □□	□□□□□□	کشاورزی
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□ □□	□□□□□□	□□□□□□	□□ □□□□	□□□□□□	صنعت و معدن
□□□□□	□□□□	□□□□	□□ □□	□□□□ □□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□ □□	خدمات
□□□□	□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□□□	□ □□□□□	□□□□□□	□□□□ □□	□□ □□□□	اظهار نشده
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	جمع کل

محاسبات مشاور.

• پراکنش فضایی ساختار اشتغال در استان

برپایه نتایج سرشماری عمومی سال 1385، استان اصفهان دارای 1403820 نفر شاغل بوده که از این میزان 628 هزار نفر (45 درصد) در شهرستان اصفهان فعالیت دارند. پس از آن بیشترین تعداد شاغلان در شهرستان‌های کاشان، خمینی‌شهر، برخوار میمه و نجف‌آباد به ترتیب با 6/9، 6، 5/9 و 5/8 درصد قرار دارند. به عبارتی بالغ بر 70 درصد شاغلان استان در پنج شهرستان یاد شده متمرکز هستند. این موضوع حاکی از توزیع نامناسب فرصت‌های شغلی در سطح استان است. (جدول شماره 7-15).

بررسی شمار شاغلان به لحاظ مطلق حاکی از آن است که بیشترین شمار شاغلان بخش کشاورزی در شهرستان‌های اصفهان، فلاورجان، سمیرم و فریدن، بیشترین شمار شاغلان بخش صنعت و معدن به ترتیب در شهرستان‌های اصفهان، کاشان، خمینی‌شهر و برخوارومیمه و بیشترین شمار شاغلان بخش خدمات در شهرستان‌های اصفهان، کاشان، برخوارومیمه و خمینی‌شهر استقرار دارند.

جدول شماره 7-15: شمار و ترکیب درونی شاغلان بخش‌های مختلف اقتصادی به تفکیک شهرستان، سال 1385

ترکیب درونی (درصد)					شمار شاغلان					کل
اظهار نشده	خدمات	صنعت و معدن	کشاورزی	کل	اظهار نشده	خدمات	صنعت و معدن	کشاورزی	کل	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	استان اصفهان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	اردستان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	اصفهان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	خمینی شهر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	خوانسار
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	سمیرم
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فریدن
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فریدونشهر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فلاورجان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	شهرضا
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	کاشان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	گلپایگان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	لنجان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	نائین
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	نجف آباد
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	نطنز
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	برخوارومیمه
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	مبارکه
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	آران و بییدگل
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	تیران و کرون
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	چادگان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	سمیرم سفلی

مأخذ: مرکز آمار ایران.

به منظور بررسی بهتر وضعیت نیروی انسانی، ترکیب شاغلان در قالب گروه‌های عمده فعالیتی مورد مطالعه قرار می‌گیرد. این مطالعه شاغلان را در 13 گروه عمده فعالیتی طبقه‌بندی می‌کند. براین اساس، بیشترین تعداد شاغلان استان در سال 1385 در گروه‌های فعالیتی صنعت - ساخت (26/9 درصد)، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی (13/6 درصد)، ساختمان (13/5 درصد)، کشاورزی، شکار و جنگلداری (11/3 درصد) و حمل و نقل و انبارداری (9 درصد) قرار دارند. پنج گروه فعالیتی اخیر در مجموع 74 درصد شاغلان استان را در اختیار دارند. این امر حاکی از تمرکز شدید شاغلان در گروه‌های فعالیتی یاد شده است. (جدول شماره 8-15)

روند تحول فرصت‌های شغلی استان در قالب گروه‌های عمده فعالیتی بیانگر کاهش نقش فعالیت‌های مربوط به کشاورزی، صنعت - ساخت و اداره امور عمومی، دفاع و تأمین است. در مقابل گروه‌های فعالیتی؛ ساختمان، حمل و نقل و انبارداری و مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار سهم خود را در ساختار مشاغل اصلی استان افزایش داده‌اند. در مجموع می‌توان گفت که تغییر چشمگیری در ترکیب مشاغل سیزده گانه رخ نداده است. به عبارتی ترکیب غالب در ساختار اشتغال دوره‌های قبل با اندک تغییراتی حفظ شده است. شاخص تغییرات ساختاری در قالب گروه‌های فعالیتی 13 گانه معادل 19/8 درصد است که رقم متناظر آن در مناطق شهری و روستایی به ترتیب 16/4 درصد و 19/5 درصد می‌باشد. (جدول شماره 9-15)

جدول شماره 8-15: شمار شاغلان برحسب گروه‌های عمده فعالیتی به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365 (نفر)

1385			1375			1365			گروه‌های فعالیتی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
259191	1144629	1403820	296653	741504	1038553	290299	498013	789790	جمع کل
86596	72054	158650	97018	53262	150500	115027	41558	157731	کشاورزی، شکاروچنگلداری
98	255	353	25	73	98	16	44	60	شیلات
2111	4043	6154	2419	4216	6635	682	473	1157	استخراج معدن
65375	311841	377216	91601	218442	310043	68783	124803	193611	صنعت - ساخت
1939	14082	16021	1618	11605	13223	1737	6975	8712	تامین برق، گازوآب
31745	157558	189303	25995	81306	107465	26497	49372	75971	ساختمان
15677	174784	190461	15664	116540	132214	8677	49187	57912	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر..
1430	11639	13069	700	4789	5489	686	4197	4883	هتل و رستوران
20247	105945	126192	14941	51542	66484	11857	31454	43332	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
621	17149	17769	680	9453	10133	299	4962	5261	واسطه‌گری های مالی
1367	25313	26680	1305	8402	9707	151	1679	1830	مستغلات، اجاره و کاروکسب
17091	87117	104207	28813	76966	105779	36735	90529	127365	اداره امورعمومی، دفاع و تامین
4884	87803	92688	8290	65469	73760	14277	78509	92800	آموزش
2602	32717	35319	2475	18009	20484				بهداشت و مددکاری اجتماعی
2162	22984	25146	1703	10091	11794				سایر خدمات عمومی، اجتماعی
138	1263	1401	369	1126	1495	34	571	605	فعالیت‌های غیرقابل طبقه بندی
0	0	0	4	5	9	37	19	56	سازمانها و هیئت‌های برون مرزی
6	192	197	136	1293	1429	0	0	0	دفاتر مرکزی
5103	17890	22992	2897	8915	11812	4804	13681	18504	اظهارنشدن

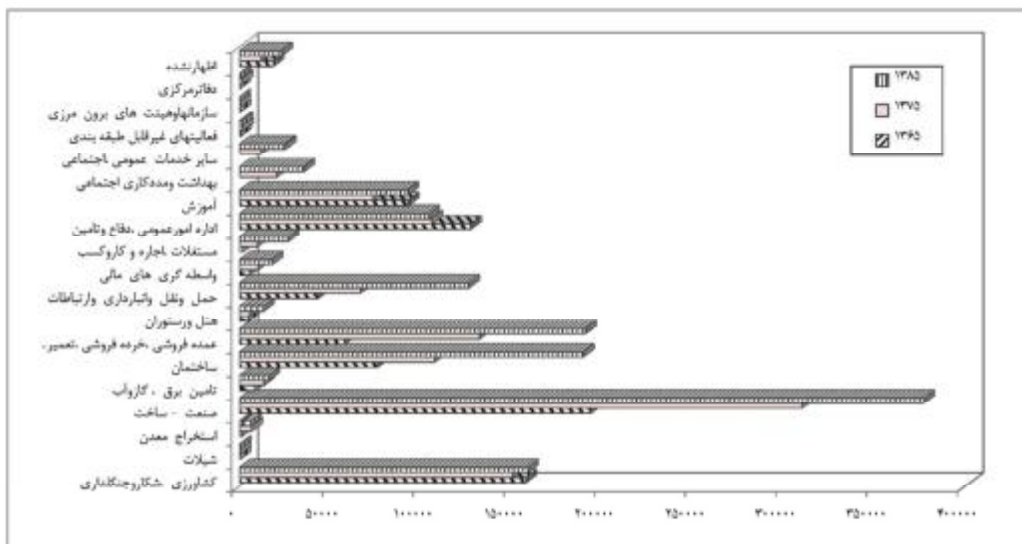
مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 9-15: توزیع نسبی شاغلان برحسب گروه‌های عمده فعالیت، سالهای 85-165 (درصد)

تغییرات ساختاری / درصد			تغییرات سهم 85-1375 (درصد)			1385			1375			1365			گروههای فعالیتی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
															جمع کل
															کشاورزی، شکارو جنگلداری
															شيلات
															استخراج معدن
															صنعت - ساخت
															تامین برق، گازو آب
															ساختمان
															عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر..
															هتل و رستوران
															حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
															واسطه گری های مالی
															مستغلات، اجاره و کاروکسب
															اداره امور عمومی، دفاع و تامین
															آموزش
															بهداشت و مددکاری اجتماعی
															سایر خدمات عمومی، اجتماعی
															فعالیت‌های غیر قابل طبقه بندی
															سازمانها و هیئتهای برون مرزی
															دفاتر مرکزی
															اظهار نشده

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 3-15: شمار شاغلان استان بر حسب گروه‌های عمده فعالیت، سالهای 85-1365 (نفر)

پایگاه شغلی پارامتر دیگری است که در بررسی نیروی انسانی و طرف تقاضای بازار کار مورد مطالعه قرار می‌گیرد. شاغلان به لحاظ پایگاه شغلی در یکی از سه وضعیت کلی؛ بخش خصوصی، دولتی / عمومی و تعاونی طبقه‌بندی می‌شوند. از کل شاغلان استان در سال 1385، معادل 75/2 درصد در بخش خصوصی و 23/4 درصد در بخش عمومی فعالیت دارند. بدین جهت بخش خصوصی جایگاه ویژه‌ای در تشکیل فرصت‌های شغلی استان دارد. روند تحول این ترکیب در جهت تقویت مشاغل بخش خصوصی بوده است. سهم نسبی مشاغل بخش خصوصی از 61 درصد در سال 1365 به 75/2 درصد در سال 1385 رسیده است و در مقابل از سهم نسبی مشاغل بخش دولتی / عمومی کاسته شده است. (جدول شماره 10-15)

باتوجه به نقش و اهمیت بخش خصوصی در تشکیل فرصت‌های شغلی یک منطقه، ترکیب داخلی مشاغل آن نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. بر مبنای آمار موجود، 42 درصد فرصت‌های شغلی بخش خصوصی مربوط به کارکنان مستقل، 43/7 درصد مربوط به مزد و حقوق‌بگیران، 3/2 درصد کارکنان فامیلی بدون مزد بوده است. کارفرمایان به عنوان کارآفرینان و مولدان یک محدوده، تنها 11/5 درصد شاغلان بخش خصوصی را دربرمی‌گیرند. فزونی سهم کارکنان مستقل در ترکیب مشاغل بخش خصوصی به ویژه در مناطق روستایی بیانگر کوچک مقیاس و کم بازده بودن مشاغل این بخش است. (جدول شماره 11-15)

جدول شماره 10-15: پایگاه شغلی شاغلان استان به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365

اظهارننده	مزد و حقوق بگیران بخش عمومی	بخش خصوصی					جمع	مناطق	سال
		کارکنان فامیلی بدون مزد	مزد و حقوق بگیران	کارکنان مستقل	کارفرمایان	جمع			
27393	280653	29231	144714	283616	24183	481744	789790	کل	1365
19695	206041	7154	92299	153320	19504	272277	498013	شهری	
7662	74490	21907	52096	129470	4674	208147	290299	روستایی	
22721	310826	38567	290512	331516	44411	705006	1038553	کل	1375
17362	249113	15264	210144	210227	39394	475029	741504	شهری	
5355	61712	23259	80124	121186	5017	229586	296653	روستایی	
19780	328860	33435	460698	439628	121420	1055181	1403820	کل	1385
16324	289950	15462	384746	328226	109921	838355	1144629	شهری	
3455	38909	17973	75952	111401	11500	216827	259191	روستایی	

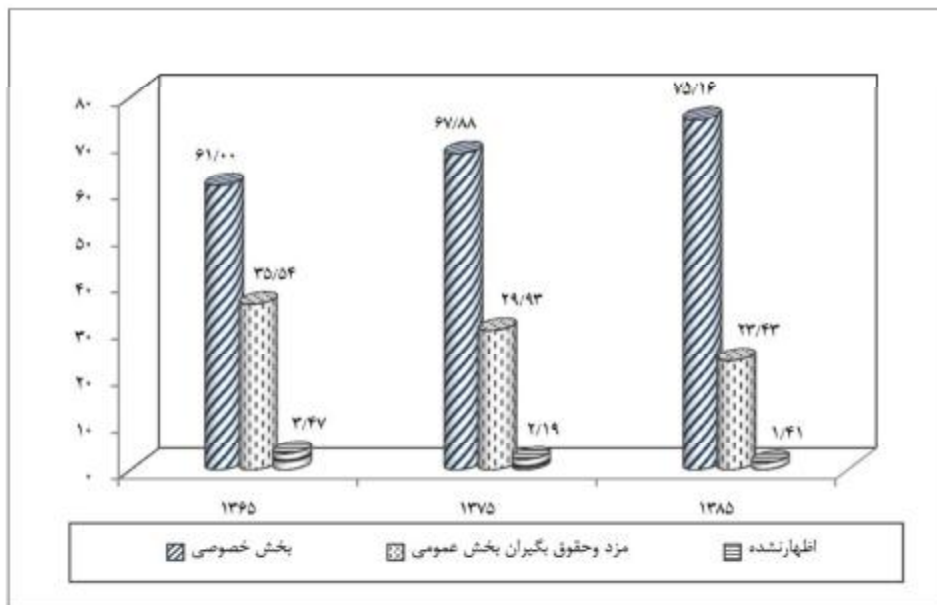
مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 11-15: توزیع شاغلان برحسب پایگاه شغلی و به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365 (درصد)

اظهارننده	مزد و حقوق بگیران بخش عمومی	بخش خصوصی					جمع	مناطق	سال
		کارکنان فامیلی بدون مزد	مزد و حقوق بگیران	کارکنان مستقل	کارفرمایان	جمع			
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	کل	1365
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	شهری	
□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	روستایی	
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	کل	1375
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	شهری	
□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	روستایی	
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	کل	1385
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	شهری	
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	روستایی	

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 4-15: توزیع شاغلان استان برحسب پایگاه شغلی، سال 1385

بررسی وضعیت شغلی شهرستان‌های استان در سال 1385 نشان می‌دهد که مشاغل بخش عمومی / دولتی در شهرستان‌های لنجان، مبارکه، کاشان و شهرضا به لحاظ نسبی غلبه بیشتری دارد. سهم نسبی مشاغل این بخش در شهرستان‌های یاد شده به ترتیب معادل 31/6 درصد، 28/1 درصد، 26/8 و 26/8 درصد است. نقش مشاغل بخش دولتی / عمومی در شهرستان اصفهان نیز معادل 25/7 درصد کل مشاغل آن شهرستان است. (جدول شماره 12-15)

جدول شماره 12-15: توزیع شاغلان برحسب پایگاه شغلی و به تفکیک شهرستان، سال 1385 (نفر - درصد)

کل	جمع (شمار)	جمع بخش خصوصی	کارفرمایان	کارکنان مستقل	مزدو حقوق بگیران	کارکنان فامیلی بدون مزد	مزدو حقوق بگیران عمومی	اظهار نشده
استان اصفهان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
اردستان	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰
اصفهان	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
خمینی شهر	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
خوانسار	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
سمیرم	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
فریدن	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
فریدونشهر	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
فلاورجان	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
شهرضا	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
کاشان	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
گلیپایگان	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
لنجان	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
نائین	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
نجف آباد	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
نطنز	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
برخوارومیمه	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
مبارکه	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
آران ویدگل	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
تیران وکرون	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
چادگان	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰
سمیرم سفلی	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

مأخذ: مرکز آمار ایران.

2-5-1- بررسی وضعیت بخشهای مختلف اقتصادی

- بخش کشاورزی

اهمیت بخش کشاورزی و فعالیت‌های مرتبط با آن در استان اصفهان از دو منظر قابل بررسی است. اول اینکه این بخش اقتصادی نقش قابل توجهی در ساختار اقتصاد استان ایفا نموده و با توجه به عوامل مختلفی از قبیل تنوع آب و هوا، نوع خاک، توپوگرافی، وجود آبهای سطحی و زیرزمینی فراوان و اراضی مستعد، بازار مصرف، دانش و تکنولوژی کشاورزی سهم مهمی در تولید استان دارد. این استان در تولید برخی محصولات کشاورزی دارای مزیت نسبی بوده و نقش بسزایی در صادرات غیرنفتی استان و کشور به عهده دارد.

دوم اینکه، در منطقه مرکزی استان که ازدحام جمعیت و فعالیت صنعتی موجبات آلودگی را فراهم کرده، فعالیت کشاورزی به عنوان یک کاتالیزور کمک زیادی به پالایش آلودگی‌های مختلف نموده است. از این منظر شاید بتوان گفت که فعالیت کشاورزی می‌تواند متضمن منافع اقتصادی غیرملموسی بسیار بالاتر از فواید مستقیم اقتصادی آن باشد. در این قسمت از گزارش عمدتاً از منظر دیدگاه اول به بررسی ویژگی‌های بخش کشاورزی و نقش آن در تولید ناخالص داخلی استان پرداخته می‌شود.

- مشخصات عمومی و جایگاه استان در کل کشور

بر مبنای سرشماری عمومی کشاورزی، این استان در مجموع با 203515 بهره‌بردار معادل 4/7 درصد کل بهره‌بردارهای کشاورزی کشور را در اختیار دارد. بررسی فعالیت غالب بهره‌بردارها و مقایسه آن با کشور حاکی از برتری بهره‌برداران زراعت، باغداری، تولید گلخانه‌ای در سطح استان است. بر مبنای همان منبع آماری این استان در سال 82-1381 دارای 424905 هکتار اراضی کشاورزی است که از این میزان 382 هزار هکتار (89/9 درصد) اراضی زراعی و 43 هزار هکتار (10/1 درصد) اراضی باغی است. ارقام متناظر در سطح کشور به ترتیب اراضی زراعی (91/3 درصد) و اراضی باغی 8/7 درصد بوده است.

بررسی اراضی کشاورزی بر حسب الگوی کشت نشان می‌دهد که 88 درصد اراضی استان تحت الگوی کشت آبی و 12 درصد دیم کاری می‌باشد. ترکیب اراضی کشاورزی کشور بر حسب کشت آبی و دیم به ترتیب معادل 46/7 درصد و 53/3 درصد است. مقایسه این موضوع بیانگر غلبه کشت آبی و وجود منابع آبی مناسب در سطح استان است. از کل اراضی زراعی استان معادل 226 هزار هکتار (59/2 درصد) اراضی زیرکشت و 156 هزار هکتار (40/8 درصد) اراضی تحت آیش است.

جدول شماره 13-15: شمار بهره‌برداران و مساحت اراضی کشاورزی کشور و استان

شرح	کل		اراضی زراعی		باغ و قلمستان	
	تعداد بهره‌بردار	مساحت	تعداد بهره‌بردار	مساحت	تعداد بهره‌بردار	مساحت
کل کشور	3480895	17790952	2791053	16242458	1651057	1548484
استان اصفهان	174122	424905	143901	382032	82974	42871

مأخذ: سرشماری عمومی کشاورزی، سال 1382.

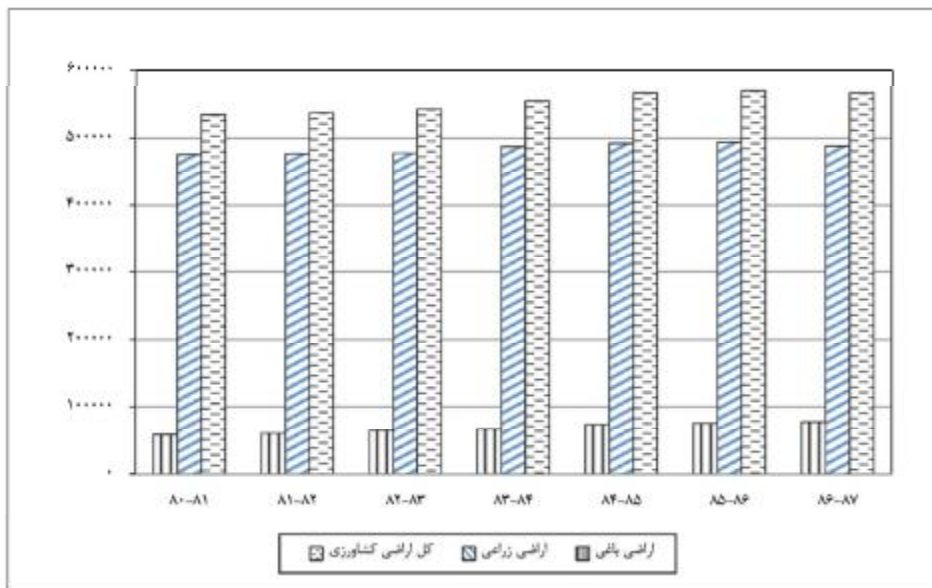
با استناد به آمار سازمان جهاد کشاورزی، مجموع اراضی کشاورزی استان در سال زراعی 87-1386 معادل 566 هزار هکتار بوده است که از این میزان 86/3 درصد اراضی زراعی و 13/7 درصد اراضی باغی می‌باشد. روند تحولات وسعت اراضی کشاورزی استان طی دوره 86-1380 حاکی از افزایش مساحت این اراضی به میزان 32 هزار هکتار است. در طول این دوره به میزان 32/9 هزار هکتار بر مساحت اراضی آبی افزوده و معادل 1/2 هزار هکتار از مساحت اراضی دیم کاسته شده است. جدول شماره 14-15 و نمودار شماره 5-15 روند این تغییرات را نشان می‌دهد.

جدول شماره 14-15: مساحت اراضی کشاورزی استان برحسب الگو و نوع کشت، سالهای 87-1380 (هکتار)

شرح	سال	80-81	81-82	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87
کل اراضی کشاورزی								
کل اراضی آبی								
کل اراضی دیم								
سطح زیر کشت محصولات سالانه آبی								
سطح زیر کشت محصولات سالانه دیم								
سطح کشت محصولات دائمی آبی								
سطح کشت محصولات دائمی دیم								
اراضی آیش آبی								
اراضی آیش دیم								

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

نمودار شماره 5-15: مساحت اراضی کشاورزی استان بر حسب نوع کشت، سالهای 87-1380 (هکتار)

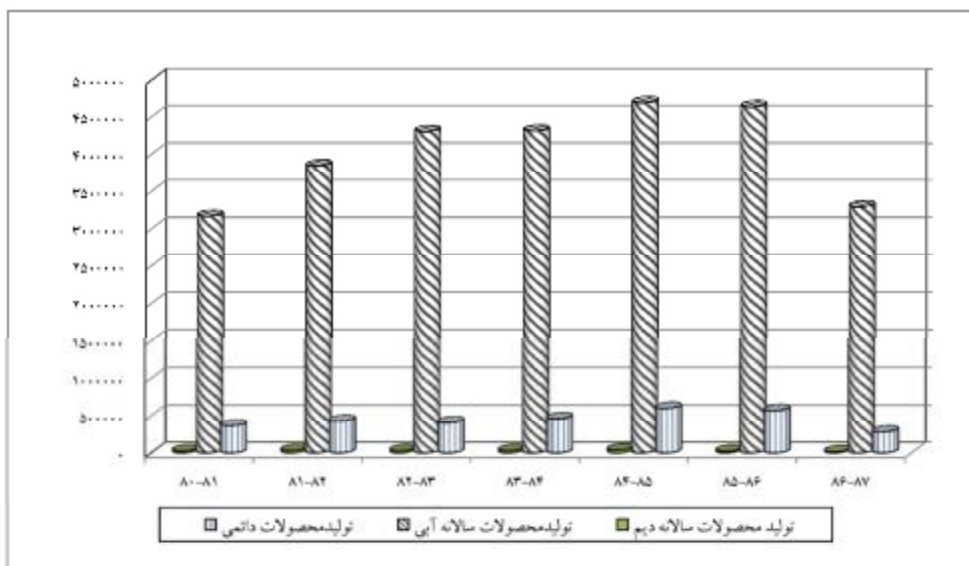
مجموع تولیدات کشاورزی (زراعی و باغی) استان در سال زراعی 1386-87 معادل 3/6 میلیون بوده که از این میزان معادل 91/7 درصد تولید محصولات زراعی آبی، 0/4 درصد تولید محصولات زراعی دیم و 7/9 درصد تولیدات باغی می‌باشد. تولید محصولات کشاورزی استان طی سالهای 1380-85 همواره روند صعودی داشته و میزان آن از 3/5 میلیون تن در سال 1380 به 5/2 میلیون تن در سال 1385 رسیده است. در حالی که این میزان طی دوره اخیر (86-1385) به میزان 1/6 میلیون تن کاهش داشته است. این کاهش عمدتاً در تولید محصولات سالانه آبی رخ داده است. (جدول شماره 15-15)

جدول شماره 15-15: تولید محصولات کشاورزی استان، طی سالهای 86-1380 (تن)

سال	80-81	81-82	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87	شرح
تولید محصولات سالانه آبی	3160893	3834470	4297236	4306063	4680825	4626745	3286563	
تولید محصولات سالانه دیم	25447	32329	28597	29746	38300	22283	13979	
تولید محصولات دائمی	366204	426829	407199	460168	599506	568201	282248	
جمع	3,552,544	4,293,628	4,733,032	4,795,977	5,318,631	5,217,229	3,582,790	

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

نمودار شماره 6-15: روند تحول تولیدات کشاورزی استان، طی سالهای 86-1380 (تن)

سطح زیرکشت محصولات زراعی در سال زراعی 87-1386 اعم از اراضی آبی و دیم معادل 281923 هکتار بوده که نسبت به سال زراعی 86-1385 معادل 24- درصد کاهش داشته است. سطح زیرکشت زراعی در سال 86-1385 معادل 349401 هکتار بوده است. ترکیب کشت محصولات زراعی استان در سال زراعی 87-1386 نشانگر آن است که غلات (گندم، جو، برنج، ذرت دانه‌ای و ارزن) با 57/8 درصد و گیاهان علوفه‌ای با 21/5 درصد بیشترین سطح زیرکشت زراعی استان را در اختیار دارند. در بین شهرستان‌های استان نیز به ترتیب شهرستان‌های؛ اصفهان، فریدن، برخوارومیمه، سمیرم، چادگان و گلپایگان بیشترین سطح زیرکشت محصولات سالانه را به خود اختصاص داده‌اند.

کل تولیدات زراعی استان در سال زراعی 87-1386 معادل 3300542 تن بوده که بیشترین میزان تولیدات زراعی به گیاهان علوفه‌ای با 43/8 درصد (1/5 میلیون تن)، سبزیجات با 31/4 درصد (1/1 میلیون تن) و غلات با 16 درصد (528 هزار تن) اختصاص دارد. در سال زراعی مورد بررسی محصولات جالیزی و سبزیجات (30/6 تن در هکتار) و گیاهان علوفه‌ای (23/8 تن در هکتار) بیشترین و حبوبات (1/5 تن در هکتار) و دانه‌های روغنی (1/8 تن در هکتار) کمترین میزان عملکرد را داشته‌اند. (جدول شماره 16-15)

جدول شماره 15-16: سطح زیر کشت و تولید محصولات زراعی استان، سال زراعی 87-1386

عملکرد در (هکتار)	تولید به کل استان (درصد)	سطح کشت به کل استان (درصد)	تولید (تن)	سطح کشت (هکتار)	طبقه محصولات
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□ □	□□□□□□	غلات
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	حبوبات
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□ □	□ □□□□	محصولات جالیزی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□□□□	□ □□□□	سبزیجات
□□□□	□□□□	□□□□	□□ □□□□□	□□□□□□	گیاهان علوفه ای
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	دانه های روغنی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□□	گیاهان صنعتی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□ □	□□□□□	سایر محصولات
□□□□	□□□□	□□□□	□ □□□□□	□□□□□□	جمع کل

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

استان اصفهان را از نظر پهنه‌بندی اقلیمی، نوع خاک و ارتفاع می‌توان به سه منطقه عمده

تقسیم کرد:

- منطقه بیابانی و نیمه بیابانی؛ شامل شهرستان‌های نائین، اردستان، نطنز، کاشان، اصفهان، برخوار و میمه.
- منطقه جلگه‌ای شامل شهرستان‌های؛ شهرضا، نجف‌آباد، خمینی‌شهر، فلاورجان، لنجان و مبارکه.
- منطقه کوهستانی شامل شهرستان‌های؛ سمیرم، گلپایگان، خوانسار، فریدن و فریدونشهر.

شرایط جغرافیایی و اقلیمی علاوه بر وسعت اراضی کشاورزی موجب تنوع محصولات

کشاورزی در سطح استان شده است به طوری که در اقلیم گرم و خشک، کشاورزان به سوی تولید محصولاتی چون غلات می‌روند که به آب کمتری نیاز داشته باشد و در اقلیم سرد کوهستانی، محصولاتی همچون علوفه، سبزیجات، حبوبات و برخی از میوه‌ها را تولید می‌کنند. در مناطق جلگه‌ای نیز عملاً امکان مناسبی برای کشت طیف وسیعی از محصولات وجود دارد. براین اساس، در بین شهرستان‌های استان، شهرستان اصفهان در تولید گندم، جو، پیاز، پنبه و محصولات جالیزی، شهرستان فلاورجان در تولید برنج، شهرستان فریدن در تولید سیب زمینی و علوفه و شهرستان شهرضا در تولید حبوبات بالاترین میزان تولیدات زراعی را در اختیار دارند. به علاوه شهرستان خمینی‌شهر در تولید برنج، سیب‌زمینی، توتون و یونجه دارای مزیت مطلق و در تولید حبوبات، سیب‌زمینی، توتون و یونجه دارای مزیت نسبی است.

مجموع تولیدات باغی استان در سال زراعی 87-1386 معادل 300 هزار تن انواع محصولات باغی بوده است که در مقایسه با سال زراعی قبل از آن معادل 267 هزار تن کاهش داشته است. بیشترین میزان کاهش در زمینه تولید سیب (139 هزار تن)، انار (72 هزار تن) و انگور (27 هزار تن) بوده است. محصولات سیب با 47/7 درصد، انگور با 13/6 درصد و انار با 6/8 درصد سهم از کل تولیدات باغی، عمده‌ترین محصولات باغی استان محسوب می‌شوند. (جدول شماره 17-15)

جدول شماره 17-15: تولیدات باغی استان برحسب نوع محصول، سالهای 86-1385 (تن - درصد)

تغییر تولید (تن)	سال زراعی 86-87		سال زراعی 85-86		نام محصول
	سهم نسبی	تولید (تن)	سهم نسبی	تولید (تن)	
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	البالو
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	گیلاس
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	گوجه
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	الو
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	هلو
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	زردا لووقیسی
□□□□□□□	□□□□□	□□□□□□□	□□□□□	□□□□□□□	سیب
□□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	گلابی
□□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	به
□□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	انار
□□□□□□□	□□□□□	□□□□□□□	□□□□□	□□□□□□□	انگور
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	گردو
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	بادام
□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	سایر محصولات
□□□□□□	□□□□	□□□□□□□	□□□□	□□□□□□□	جمع

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

بررسی پراکنش تولیدات باغی برحسب شهرستان‌های استان حاکی از آن است که شهرستان سمیرم با در اختیار داشتن 45/5 درصد، کاشان با 9/9 درصد، نطنز با 8/8 درصد و خمینی شهر با 5/5 درصد کل تولیدات باغی مهمترین قطب‌های باغی استان محسوب می‌شوند. براین اساس 69 درصد کل تولید باغی استان به چهار شهرستان یاد شده اختصاص دارد.

شهرستان سمیرم در زمینه تولید سیب با تولید 90/8 درصد کل سیب تولیدی استان، شهرستان کاشان در زمینه تولید انار و گوجه سبز، شهرستان نطنز در زمینه تولید به و هلو و شهرستان خمینی شهر در زمینه تولید گلابی و انواع میوه‌های هسته‌دار دارای برتری نسبی هستند.

(جدول شماره 18-15)

جدول شماره 15-18: تولید محصولات باغی استان بر حسب نوع محصول و شهرستان، سال زراعی 86-1385 (تن)

نام محصول	استان	اصفهان	آران ویدگل	اردستان	برخوار	تیران	چادگان	خمینی شهر	خوانسار	سمیرم	دهاقان	شهرضا	فریدن	فریدونشهر	فلورجان	کاشان	گلپایگان	لنجان	مبارکه	نابین	نجف آباد	نطنز
آلبالو	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
گیلاس	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
گوجه	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
آلو	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
هلو	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
زردآلو و قیسی	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
سیب	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
گلابی	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
به	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
انار	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
انگور	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
گردو	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
بادام	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
سایر محصولات	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
جمع	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

جدول شماره 15-19: سهم نسبی تولیدات باغی بر حسب نوع محصول و شهرستان، سال زراعی 86-1385 (درصد)

نام محصول	استان	اصفهان	آران و بیدگل	اردستان	برخوار	تیران	چادگان	خمینی شهر	خوانسار	سمیرم	دهاقان	شهرضا	فریدن	فریدونشهر	فلورجان	کاشان	گلپایگان	لنجان	مبارکه	نابین	نجف آباد	نطنز	
آلبالو																							
گیلاس																							
گوجه																							
آلو																							
هلو																							
زردآلو و قیسی																							
سیب																							
گلابی																							
به																							
انار																							
انگور																							
گردو																							
بادام																							
سایر محصولات																							
جمع																							

محاسبات مشاور.

- بررسی فعالیت‌های دامداری در سطح استان

براساس آمار اخذ شده از سازمان جهاد کشاورزی، تعداد دام استان در سال 1387 بالغ بر 3,383,527 رأس بوده است. از این میزان 3/3 میلیون رأس انواع دام سبک و 539 هزار رأس (14 درصد) انواع دام سنگین می‌باشد. بررسی پراکنش فعالیت دامداری در میان شهرستان‌های استان حاکی از آن است که شهرستان سمیرم با جذب 24/7 درصد بیشترین تعداد دام استان را در اختیار دارد. پس از آن شهرستان‌های فریدونشهر با 14/8 درصد، اصفهان با 8 درصد و فریدن با 6/2 درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. 54 درصد انواع دام استان در شهرستان‌های یاد شده قرار دارد. شهرستان خمینی‌شهر تنها 2/5 درصد کل دام استان را در اختیار دارد. (جدول شماره 20-15)

جدول شماره 20-15: تعداد دام استان برحسب نوع دام و به تفکیک شهرستان، سال 1387

شهرستان / شرح	دام سنگین	تکسمیان	شتر	گاومیش	گاو و گوساله			دام سبک	بز و بزغاله	گوسفند و بره
					جمع	بومی	دورگ			
آران و بیدگل	11673	1458	312	0	9903	3474	3540	2889	25255	18557
اردستان	7486	2010	1232	0	4244	2724	1290	230	73907	72531
اصفهان	78044	4840	73	0	73131	8168	30962	34001	45959	181654
برخوارو میمه	40069	1392	267	0	38410	2988	19996	15426	50769	120885
تیران و کرون	15154	2049	0	0	13105	1570	9683	1852	7485	27248
چادگان	17678	3123	0	0	14555	4986	9237	332	34532	127065
خمینی شهر	27237	444	0	0	26793	2724	16771	7298	27708	42147
خوانسار	9980	1053	0	0	8927	1639	6451	837	18472	48093
سمیرم	17526	6523	113	0	10890	5499	5161	230	256502	672382
دهاقان	6744	1553	0	0	5191	917	2669	1605	21711	24539
شهرضا	17213	2330	0	0	14883	2629	7652	4602	42748	48319
فریدن	32026	4685	0	0	27341	12413	13980	948	43975	161752
فریدونشهر	17017	832	0	0	16185	8214	7741	230	92552	457253
فلورجان	42707	1664	30	0	41013	2724	28381	9908	23090	42473
کاشان	20385	5829	50	0	14506	4703	6780	3023	57821	26007
گلپایگان	69064	6545	0	0	62519	2180	51603	8736	36896	48158
لنجان	32610	943	30	0	31637	1085	25801	4751	16067	43454
مبارکه	32554	7100	0	0	25454	2724	16125	6605	9236	17970
نائین	7249	332	3099	0	3818	2183	1290	345	78506	39206
نجف آباد	25812	915	307	0	24590	2796	13538	8256	20211	57763
نطنز	10301	1780	30	0	8491	2723	5161	607	16596	22544
جمع کل	538,529	57,400	5,543	0	475,586	79,063	283,812	112,711	3,299,998	2,300,000

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان.

دامپروری در استان اصفهان مشتمل بر گاو‌داری و پرورش گاو به شکل صنعتی / نیمه صنعتی و سنتی صورت می‌گیرد. گاو‌داری‌های صنعتی به طور کلی به شکل ماشینی و مکانیزه و اغلب به صورت مجتمع‌های دامپروری فعالیت دارند. گوسفندداری و پرورش گوسفند نیز به روش

ثابت و متحرک انجام می‌پذیرد. پرورش طیور نیز عمدتاً به روش صنعتی انجام می‌گیرد و دارای سابقه‌ای بیش از 20 سال در استان است. علاوه بر موارد فوق پرورش زنبور عسل و ماهی نیز در استان مرسوم و متداول است.

استان اصفهان تا پایان سال 1387 دارای 2678 واحد دامداری صنعتی بوده است که بیشترین تعداد این واحدها در شهرستان اصفهان (467 واحد) قرار دارند. پس از آن شهرستان نجف‌آباد 289 واحد، شهرستان برخوارمیمه با 277 واحد، نائین با 227 واحد و شهرضا با 215 واحد بیشترین تعداد واحدهای دامداری صنعتی را در اختیار دارند. مطابق این بررسی بیشترین تعداد واحدهای جدید احداث شده در سال 1387 به شهرستان‌های اصفهان، شهرضا، نجف‌آباد و نطنز اختصاص دارد. (جدول شماره 21-15)

علاوه بر آن، این استان تا پایان سال 1387 دارای 1581 واحد مرغداری صنعتی / نیمه صنعتی بوده است که بیشترین تعداد این واحدها در شهرستان‌های اصفهان، نائین، نجف‌آباد و شهرضا قرار دارد. این شهرستان‌ها به ترتیب 246 واحد، 219 واحد، 141 واحد و 120 واحد مرغداری را در اختیار دارند. (جدول شماره 22-15)

جدول شماره 21-15: تعداد واحدهای دامداری صنعتی استان به تفکیک شهرستان، سال 1387

شهرستان	تا پایان سال 1387	در سال 1387
اردستان	143	3
اصفهان	467	35
برخوارومیمه	277	19
خمینی شهر	75	7
خوانسار	68	4
سمیرم	36	5
شهرضا	215	34
فریدن	43	2
فریدونشهر	18	1
فلاورجان	81	7
کاشان	163	9
گلپایگان	129	11
مبارکه	65	7
نائین	227	6
نجف‌آباد	289	34
نطنز	127	30
آران و بیدگل	77	12
تیران و کرون	79	6
چادگان	22	2
دهاقان	21	1
لنجان	56	3
کل استان	2678	238

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

جدول شماره 22-15: تعداد و ظرفیت مرغداری‌های دارای پروانه بهره‌برداری استان تا پایان سال 1387 به تفکیک شهرستان

نام شهرستان	تعداد مرغ گوشتی	ظرفیت مرغ گوشتی (قطعه)
اردستان	109	2410060
اصفهان	246	3461710
آران و بیدگل	48	798500
برخوار	69	1070690
شاهین شهر و میمه	108	2637780
تیران و کرون	30	480630
خمینی شهر	40	458637
خوانسار	55	1076467
زرین شهر	27	504400
سمیرم	13	260000
شهرضا	120	2110130
فلاورجان	41	593760
فریدونشهر	6	53000
کاشان	116	2177543
گلیپاگان	63	1150665
مبارکه	23	495970
نائین	219	2636550
نجف آباد	141	2028970
فریدن	16	312600
چادگان	9	72270
نطنز	69	1217700
دهاقان	13	160000
جمع کل	1581	26168032

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

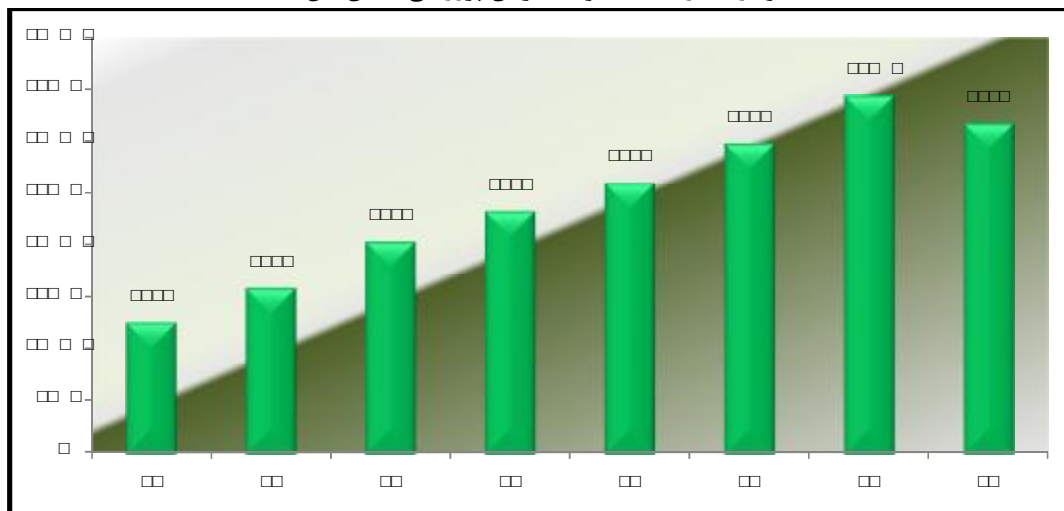
ساختار پرورش آبزیان استان عمدتاً متکی بر پرورش ماهیان گرم‌آبی و سردآبی و تولید ماهی در منابع آبی است. مجموع تولید آبزیان پرورش استان در طول سالهای 86-1380 همواره روند افزایشی داشته در حالی که در سال 1387 با کاهش 268 تن در تولید مواجه بوده است. این کاهش مربوط به انواع تولید آبی بوده است. (جدول شماره 23-15)

جدول شماره 23-15: تولید آبزیان پرورشی استان طی سالهای 87-1380 (تن)

سال	1380	1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387
ماهیان گرمابی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	□□□□
ماهیان سردابی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
تولید ماهی در منابع آبی	□□□ □	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
تولید استان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□ □	□□□□

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

نمودار شماره 7-15: تولید آبزیان پرورشی استان (تن)

کل مزارع پرورش ماهی استان در سال 1387 برابر 434 واحد بوده که از این تعداد 344 واحد در تولید ماهیان گرم‌آبی، 71 واحد در تولید ماهیان سردآبی و 19 واحد در تولید ماهیان در منابع آبی فعالیت دارند. مجموع تولید آبزیان پرورشی استان 3165 تن می‌باشد. شهرستان‌های فریدون‌شهر، سمیرم، چادگان و اصفهان کانون‌های پرورش آبزیان در سطح استان هستند. 26/8 درصد تولیدات آبزیان استان به شهرستان فریدون‌شهر، 21/4 درصد به شهرستان سمیرم، 18/9 درصد به شهرستان چادگان و 15/7 درصد به شهرستان اصفهان اختصاص دارد. (جدول شماره 24-15)

جدول شماره 24-15: تولید کل آبزیان پرورشی استان در سال 1387 به تفکیک شهرستان

درصد	جمع کل تولید آبزیان پرورشی (تن)	تولید ماهیان در منابع آبی		تولید ماهیان سردآبی		تولید ماهیان گرمآبی		شهرستان	ردیف
		تولید (تن)	تعداد واحد	تولید (تن)	تعداد واحد	تولید (تن)	تعداد واحد		
26/8	849	16	1	833	13	-	-	فریدونشهر	1
21/4	680	54	3	626	18	-	-	سمیرم	2
19/8	626/3	580	1	44/5	6	1/8	4	چادگان	3
15/7	498/5	175	2	8	1	315/5	195	اصفهان	4
3	95/5	21	1	67/5	8	7	4	گلپایگان	5
2/6	81	18	2	48	2	15	12	مبارکه	6
1/6	51	16	1	24/5	3	10/5	18	لنجان	7
1/4	44/7	34	3	9	1	1/7	5	تیران و کرون	8
1/35	43	-	-	33	4	10	12	نطنز	9
1/3	40/5	7	3	23	2	10/5	20	فلاورجان	10
1	31	2	1	-	-	29	4	نائین	11
0/98	27	2	1	25	5	-	-	خوانسار	12
0/7	22	-	-	12	1	10	17	نجف آباد	13
0/6	19	-	-	18	3	1	3	خمینی شهر	14
0/6	19	-	-	15	3	4	3	کاشان	15
0/35	11	-	-	-	-	11	6	آران و بیدگل	16
0/28	9	-	-	-	-	9	17	شهرضا	17
0/22	7	-	-	-	-	7	12	برخوار	18
0/15	5	-	-	-	-	5	9	اردستان	19
0/11	3/5	-	-	3/5	1	-	-	فریدن	20
0/06	2	-	-	-	-	2	3	دهاقان	21
100	3165	925	19	1790	71	450	344	جمع کل	

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

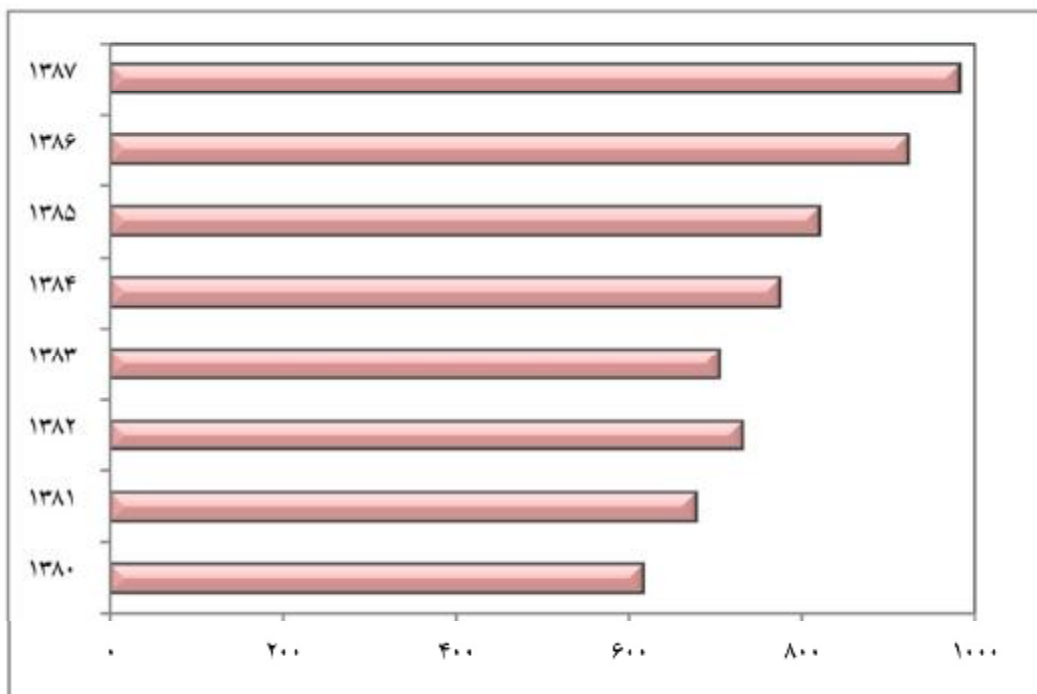
محصولات عمده دامی استان شامل گوشت قرمز و سفید، شیر، تخم مرغ و عسل است. میزان تولیدات دامی استان در سال 1387 معادل 982 هزار تن بوده که در مقایسه با سال 1380 به میزان 366 هزار تن بر تولیدات دامی آن افزوده شده است. بر طبق آمار موجود طی سالهای 78-1380 تولید کلیه فرآورده‌های دامی تقریباً روند افزایشی داشته است. بیشترین میزان تولید مربوط به محصولات شیر و گوشت مرغ می‌باشد. این محصولات به ترتیب 73/8 درصد و 12/8 درصد کل تولیدات دامی استان در سال 1387 را به خود اختصاص داده‌اند. (جدول شماره 25-15)

جدول شماره 25-15: تولید محصولات دامی استان به تفکیک محصول، سالهای 1380-87

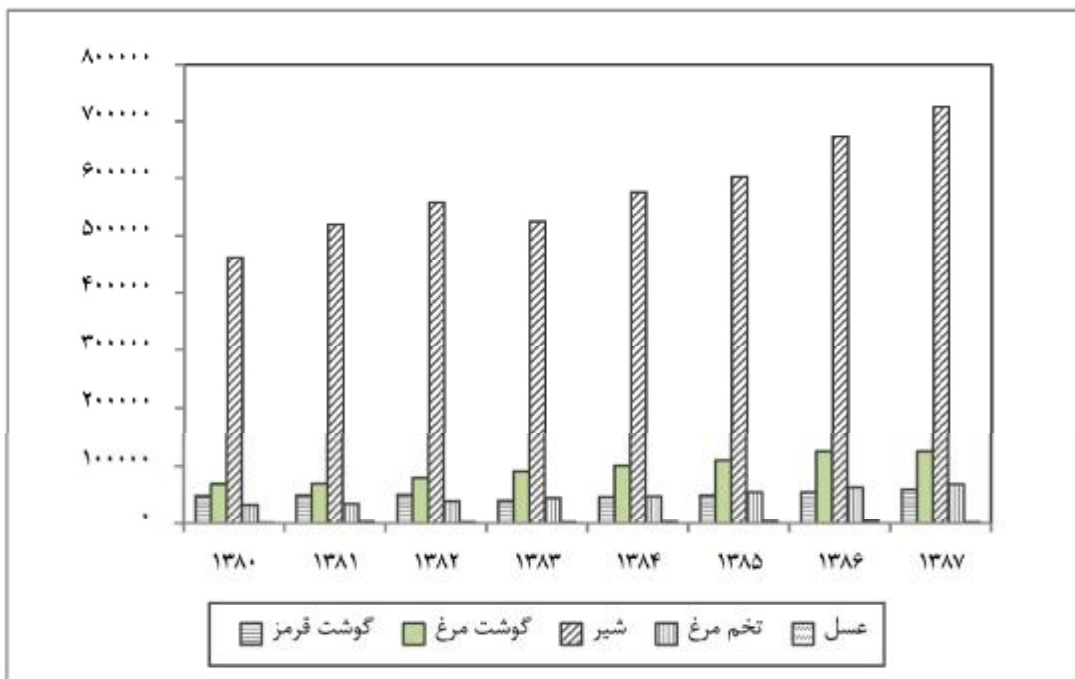
سال	1387	1386	1385	1384	1383	1382	1381	1380	محصولات دامی
گوشت قرمز	60,100	55000	50000	47066	40900	50800	50000	48800	
گوشت مرغ	126,000	126000	110000	101000	91000	80000	70000	69500	
شیر	725,000	674000	602000	575704	525000	558400	520000	463000	
تخم مرغ	69,001	63150	55000	47977	45000	40000	35000	33500	
عسل	1,901	4720	3635	3098	2218	1894	2728	1418	
جمع	982,002	922870	820635	774845	704118	731094	677728	616218	

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

نمودار شماره 8-15: تولید محصولات دامی استان طی سالهای 1380-87 (هزار تن)

نمودار شماره 9-15: روند تولید محصولات دامی استان برحسب نوع محصول، سالهای 87-1380 (تن)

بررسی پراکنش تولیدات دامی استان به تفکیک شهرستان حاکی از آن است که شهرستان اصفهان 18 درصد کل محصولات دامی استان را تولید می‌کند. پس از آن شهرستان گلپایگان با 10/5 درصد، فلاورجان با 7/8 درصد و نجف‌آباد با 6/7 درصد بیشترین سهم را دارا می‌باشند.

در زمینه تولید گوشت قرمز شهرستان‌های؛ سمیرم، اصفهان و گلپایگان، در زمینه تولید گوشت مرغ شهرستان‌های؛ اصفهان، نجف‌آباد، کاشان و نائین، در زمینه تولید شیر شهرستان‌های؛ اصفهان و گلپایگان، در زمینه تولید تخم‌مرغ؛ کاشان و اصفهان و در زمینه تولید عسل شهرستان‌های؛ نجف‌آباد و شهرضا دارای برتری نسبی می‌باشند. (جدول شماره 26-15)

جدول شماره 26-15: میزان تولید فرآورده‌های دامی به تفکیک شهرستان، سال 1387

جمع کل	عسل	تخم مرغ	شیر	گوشت مرغ	گوشت قرمز					شرح شهرستان
					جمع	شتر	گوسفند و بز	گاو میش	گاو	
□□□□□	□0	□2635	□14924	□5370	□1006	□16	□372	□0	□618	آران و بیدگل
□□□□□	□1	□7653	□4663	□9335	□1387	□40.68	□504.87	□0	□841.45	اردستان
□□□□ □□	□268	□10664	□142979	□15218	□7561	□3.46	□2882.78	□0	□4674.76	اصفهان
□□□□□□	□6	□651	□31651	□3822	□2152	□2.73	□992.5	□0	□1156.77	برخوار
□□□□□□	□15	□6348	□17540	□3650	□1177	□0	□448.6	□0	□728.4	تیران و کرون
□□□□□	□8	□0	□14459	□393	□2169	□0	□814.96	□0	□1354.04	چادگان
□□□□□□	□70	□2007	□43282	□1790	□2494	□0	□951.54	□0	□1542.46	خمینی شهر
□□□□□□	□168	□824	□10988	□3436	□1115	□0	□428.57	□0	□686.43	خوانسار
□□□□□□	□96	□70	□14270	□1508	□8288	□3.6	□3219.04	□0	□5065.36	سمیرم
□□□□□ □	□16	□0	□8871	□2261	□729	□0	□278.07	□0	□450.93	دهاقان
□□□□ □	□314	□1982	□24831	□7986	□1772	□0	□676.19	□0	□1095.81	شهرضا
□□□□□□	□34	□103	25237	□1269	□3218	□0	□1227.9	□0	□1990.1	فریدن
□□□□□ □	□66	□61	□15436	□315	□5366	□0	□2047.47	□0	□3318.53	فریدونشهر
□□□□□	□0	□7025	□64412	□1595	□3500	□1	□1335	□0	□2164	فلاورجان
□□□□□□	□49	□13800	□20061	□14853	□1567	□1.7	□597	□0	□968.3	کاشان
□□□□□□□	□69	□3387	□86980	□7356	□5068	□0	□1933.76	□0	□3134.24	گلیاگان
□□□□□□	□11	□50	□46678	□2660	□2719	□0.97	□1036.81	□0	□1681.22	لنجان
□□ □□□	□3	□0	□40073	□2142	□2053	□0	□783.23	□0	□1269.77	مبارکه
□ □□□	□3	□1819	□4784	□14272	□1195	□95	□410	□0	□690	نائین
□□□□□	□592	□5183	□42552	□14945	□2463	□10	□934	□0	□1519	نجف آباد
□□□□□□	□21	□120	□9220	□5159	□826	□1	□314.59	□0	□510.41	نطنز
□□□□□□	□91	□4618	□41109	□6757	□2187	□5.6	□658.23	□0	□1523.17	شاهین شهر و میمه
□□□□□□□	□1,901	□69,000	□725,000	□126,093	□60,012	□182	□22,847	□0	□36,983	جمع کل

مأخذ: سازمان جهاد کشاورزی استان.

3-5-1 - بخش صنعت و معدن

بخش صنعت از دیرباز به عنوان یکی از پایه‌های اقتصاد استان مطرح بوده است. سابقه صنعت در این استان به دوران صفویه و حتی قبل از آن برمی‌گردد. در همین رابطه، صنایع نساجی را می‌توان به عنوان یکی از بسترهای اصلی توسعه صنعتی در استان دانست. بخش صنعت در این منطقه، علیرغم فواید بسیار اقتصادی، بنا به دلایلی چون مکان‌گزینی نامناسب، آثار منفی بسیاری را بر دیگر بخش‌های اقتصادی به خصوص کشاورزی و همچنین محیط انسانی برجای گذاشته است^۱. با توجه به مطالب فوق در این قسمت از گزارش، تصویر اجمالی از وضعیت بخش صنعت و معدن استان ارائه گردد.

برای بررسی و شناخت وضعیت صنعت استان از منابع آماری متعددی استفاده می‌شود. اهم این منابع عبارتند از: آمار سرشماری عمومی نفوس و مسکن، سرشماری عمومی صنعت و معدن، آمار مجوزها و پروانه‌های بهره‌برداری صادره از اداره کل صنایع و معادن استان و آمار شرکت شهرک‌های صنعتی.

الف) بررسی جایگاه بخش صنعت و معدن در ساختار اقتصاد استان

بر مبنای اطلاعات اخذ شده از مرکز آمار ایران، مجموع ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی به قیمت جاری در سال 1385 معادل 145,287 میلیارد ریال و کل شاغلان آن در سال یاد شده 1403820 نفر بوده است. براین اساس بخش کشاورزی 11/3 درصد، بخش صنعت و معدن 41/9 درصد و بخش خدمات 45/1 درصد کل فرصت‌های شغلی استان را در اختیار دارند. بررسی میزان ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی نیز نشان می‌دهد که بخش کشاورزی تنها 8/5 درصد، بخش صنعت و معدن 43/4 درصد و بخش خدمات 48 درصد کل ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی استان را تولید می‌کنند. هر دو بررسی بیانگر غلبه و تفوق بخش خدمات در ساختار اقتصاد استان است.

بررسی تفصیلی گروه‌های فعالیتی نیز حاکی از آن است که صنعت - ساخت با تولید 31/2 درصد ارزش افزوده و دربرداشتن 26/9 درصد کل فرصت‌های شغلی نمایانگر چهره صنعتی استان است. این جایگاه در طول سالهای گذشته همواره در حال افزایش بوده است. طی دوره 85-1379 از جایگاه فعالیت‌های مرتبط با کشاورزی، هتل و رستوران، حمل و نقل و انبارداری و اداره امور عمومی کاسته شده ولی بر نقش و اهمیت بخش ساختمان، آموزش و واسطه‌گری‌های مالی افزوده

1- برگرفته از طرح توسعه و عمران (جامع) ناحیه اصفهان.

شده است. به علاوه نکته قابل توجه درخصوص مقایسه ساختار اشتغال و میزان ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی آن است که برخی گروه‌های فعالیتی از قبیل ساختمان، کشاورزی، اداره امور عمومی و آموزشی علی‌رغم نقش قابل توجه در جذب فرصت‌های شغلی، نقش اندکی در تولید ارزش افزوده استان دارند. این موضوع به نوعی بیانگر بازدهی اندک و غلبه شیوه سنتی در مشاغل یاد شده است. در حالی که برخی گروه‌های فعالیتی از قبیل؛ صنعت - ساخت، تأمین آب، برق و گاز، واسطه‌گری‌های مالی و مستغلات و خدمات کسب کار بازدهی بالایی دارند. (جدول شماره 27-15)

جدول شماره 27-15: ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی استان طی سالهای 85-1379 (میلیارد ریال - نفر)

1385				1384	1383	1382	1381	1380	1379	گروه عمده فعالیت
سهم نسبی	شاغل	سهم نسبی	ارزش افزوده							
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	کشاورزی، شکار و جنگلداری
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	ماهگیری
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	معادن
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	صنعت
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	تأمین آب، برق و گاز
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	ساختمان
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	هتل و رستوران
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	واسطه گریهای مالی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	اداره امور عمومی، دفاعی و تأمین اجتماعی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	آموزش
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	بهداشت و مددکاری اجتماعی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی

مأخذ: مرکز آمار ایران.

(ب) بررسی وضعیت صنعت - ساخت

از مجموع 16057 کارگاه صنعتی ده نفر کارکن و بیشتر کشور در سال 1385، معادل 2273 واحد صنعتی در استان اصفهان قرار دارد. استان اصفهان از لحاظ شمار کارگاه‌های صنعتی پس از استان تهران در رتبه دوم قرار دارد. شمار کارگاه‌های استان تهران در سال یاد شده معادل 4453 واحد بوده است. پس از استان اصفهان، استان خراسان رضوی با مجموع 1363 کارگاه صنعتی در رتبه بعدی جای می‌گیرد.

از کل واحدهای صنعتی استان در سال 1385، معادل 79/5 درصد (1807 واحد)، کارگاه‌های 10-49 نفر کارکن می‌باشند که طبق تعاریف مرکز آمار جزء کارگاه‌های کوچک مقیاس محسوب می‌شوند. این نسبت در سطح کشور معادل 75/7 درصد می‌باشد. 10/3 درصد کل کارگاه‌های استان متوسط مقیاس و 99-50 نفر کارکن داشته و 10/2 درصد آن کارگاه‌های بزرگ مقیاس هستند.

مجموع واحدهای صنعتی استان در سال 1386 به 2159 واحد صنعتی کاهش یافته است که این کاهش در مورد کارگاه‌های صنعتی کوچک مقیاس اتفاق افتاده است. در حالی که شمار کارگاه‌های متوسط و بزرگ مقیاس افزایش داشته است.

بررسی پراکنش واحدهای صنعتی برحسب مناطق جغرافیایی نشان می‌دهد که شهرستان اصفهان 32/6 درصد واحدهای صنعتی استان را در اختیار دارد. پس از آن شهرستان برخوار و میمه با 15/1 درصد سهم و شهرستان‌های کاشان و نجف‌آباد به ترتیب با 10 درصد و 8/5 درصد بیشترین تمرکز واحدهای صنعتی را در اختیار دارند. به علاوه بیشترین تعداد کارگاه‌های بزرگ استان (100 نفر کارکن و بیشتر) نیز در شهرستان‌های یاد شده قرار دارد.

مجموع شاغلان صنعتی استان در سال 1386 معادل 130 هزار نفر بوده است که شهرستان‌های اصفهان، برخوار و میمه و مبارکه بیشترین تعداد شاغلان را در اختیار دارند. این موضوع در مورد کارگاه‌های بزرگ صنعتی اندکی متفاوت است. به طوری که شهرستان مبارکه با 14 هزار شاغل، برخوار و میمه با 11/9 هزار شاغل و لنجان با 11/8 هزار شاغل بیشترین سهم را در این زمینه دارا هستند.

مجموع سرمایه‌گذاری انجام شده در واحدهای صنعتی استان در سال 1386 معادل 202816 میلیون ریال و کل ارزش افزوده فعالیت واحدهای صنعتی در همان سال معادل 58,611,906 میلیون ریال بوده است. بیشترین میزان ارزش افزوده به شهرستان‌های مبارکه (38/3 درصد)، برخوار و میمه (22/2 درصد) و لنجان (16/4 درصد) اختصاص دارد.

شهرستان خمینی‌شهر با مجموع 59 واحد صنعتی و 1792 شاغل تنها 0/2 درصد ارزش افزوده فعالیت‌های صنعتی استان را در اختیار دارد. واحدهای صنعتی این شهرستان عمدتاً (50 واحد) کارگاه‌های کوچک

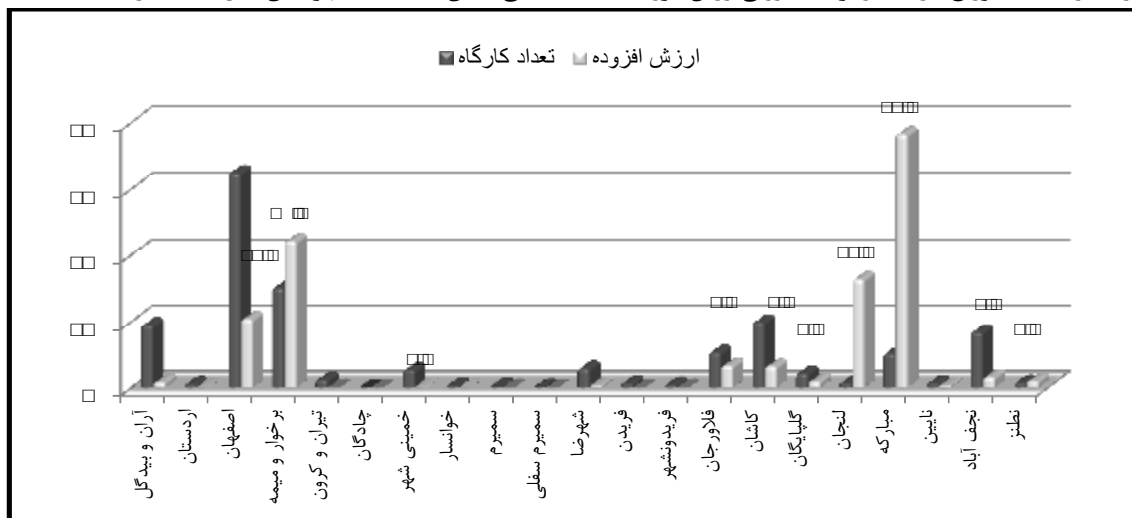
(10-49 نفر کارکن) هستند. (جدول شماره 15-28 و نمودار شماره 10-15)

جدول شماره 15-28: تعداد شاغلان و ارزش افزوده کارگاه‌های صنعتی 10 نفر کارکن و بیشتر

ارزش افزوده (میلیون ریال)		تعداد شاغلان		تعداد کارگاه		شهرستان
سهم نسبی	میزان	سهم نسبی	شمار	سهم نسبی	شمار	
0	□□□□□□□□	0	□□□□□□	0	□□ □□	1384
0	□□□□□□□□	0	□□□□□□	0	□ □□□	1385
□□ □□	□□□□□□□□	□□ □□	□□□□ □□	□□ □□	□□□□□□	1386
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□ □□□□	□□□□	□□□□	آران و بیدگل
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□	اردستان
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□	اصفهان
□ □□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□ □□	□□□□	□□□□	برخوار و میمه
□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□	تیران و کرون
□□□□	□□	□□□□	□□	□□□□	□□	چادگان
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□	خمینی شهر
□□□□	□□□□□□	□□□□	□□ □□	□□□□	□□	خوانسار
□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	سمیرم
□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□	سمیرم سفلی
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□	□□□	شهرضا
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□	فریدن
□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□	فریدونشهر
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□	فلاورجان
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□	کاشان
□□□□	□□ □□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□	گلپایگان
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□	لنجان
□□□□□□	□ □□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□□	مبارکه
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□ □□	□□□□	□□□	نایین
□□□□	□□□□□ □□	□□□□	□□□ □□	□□□□	□□□□	نجف آباد
□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□□□	□□□□	□□□	نطنز

مأخذ: مرکز آمار ایران.

نمودار شماره 10-15: توزیع کارگاه‌ها و ترکیب درونی ارزش افزوده فعالیت صنعتی استان به تفکیک شهرستان، سال 1386 (درصد)

همانطور که پیشتر اشاره شد، بخش عمده ارزش افزوده فعالیت‌های صنعتی استان به شهرستان‌های مبارکه، برخوار و میمه، لنجان، اصفهان، فلاورجان و کاشان اختصاص دارد. به عبارتی بیش از 94 درصد کل ارزش افزوده صنعتی استان ناشی از استقرار برخی واحدهای صنعتی بزرگ مقیاس در مناطق یاد شده است. مهمترین واحدهای صنعتی این مناطق به شرح جدول شماره 29-15 است:

جدول شماره 29-15: کارگاه‌های بزرگ صنعتی به تفکیک تولیدات و شهرستان محل استقرار

شهرستان محل استقرار	نوع تولیدات	نوع واحدها
اصفهان، مبارکه	قند و شکر	کارخانه‌های قند
اصفهان، نجف‌آباد، شهرضا	نخ، پارچه و پتو	کارخانه‌های نساجی
مبارکه	الیاف، اکریلیک، پلی استر	کارخانه پلی اکریل
مبارکه	مواد اولیه الیاف مصنوعی	کارخانه دی ام تی
میمه و برخوار	روغن موتور	کارخانه روغن‌سازی
میمه و برخوار	مواد اولیه شوینده‌ها	کارخانه ال - ای - پی
میمه و برخوار	مواد آروماتیکی	کارخانه پتروشیمی
اصفهان	آنتی بیوتیک و سایر داروها	کارخانه‌های داروسازی
میمه و برخوار	سوختهای سبک و سنگین	پالایشگاه اصفهان
مبارکه، فلاورجان	سیمان سیاه	کارخانه‌های سیمان
نجف‌آباد، فلاورجان	کاشی کف و دیوارها	کارخانه‌های کاشی و سرامیک
لنجان	آهن‌آلات ساختمانی	ذوب آهن اصفهان
مبارکه	انواع ورق فولادی	مجتمع فولاد مبارکه
لنجان	انواع مهمات	کارخانه‌های صنایع دفاع و هفتم تیر
میمه و برخوار، فلاورجان	برق	نیروگاه‌های برق

مأخذ: طرح ناحیه‌ای اصفهان، جلد اول.

بررسی وضعیت کارگاه‌های صنعتی استان برحسب طبقه‌بندی ISIC نشان می‌دهد که بیشترین تعداد کارگاه‌های استان در زمینه تولید محصولات کانی غیرفلزی، تولید منسوجات و صنایع مواد غذایی و آشامیدنی فعالیت دارند. این محصولات به ترتیب؛ 29/4 درصد، 24/6 درصد و 7/8 درصد کارگاه‌های استان را دربرمی‌گیرد. بیش از 61 درصد کارگاه‌های صنعتی استان در سه زمینه عنوان شده فعالیت دارند. این موضوع حاکی از تنوع اندک واحدهای صنعتی استان است.

ساختار اشتغال واحدهای صنعتی اندکی متفاوت از تعداد این واحدها است. به طوری که بیشترین شمار شاغلان در زمینه تولید منسوجات (19/9 درصد)، تولید محصولات کانی غیرفلزی (18/7 درصد) و تولید فلزات اساسی (17/8 درصد) تمرکز دارند. به علاوه اختصاص بیشترین میزان سرمایه‌گذاری (48 درصد) و بیشترین ارزش افزوده (54/3 درصد) به صنایع تولید فلزات اساسی به نوعی جهت‌گیری و اهتمام به توسعه این فعالیت را در سطح استان نمایان می‌سازد. (جدول شماره 30-15)

جدول شماره 30-15: تعداد کارگاه، شاغلان، میزان سرمایه‌گذاری و ارزش افزوده کارگاه‌های صنعتی استان

برحسب نوع محصولات، سال 1386

شهرستان	تعداد کارگاه		تعداد شاغلان		سرمایه گذاری (میلیون ریال)		ارزش افزوده (میلیون ریال)	
	شمار	سهم نسبی	شمار	سهم نسبی	میزان	سهم نسبی	میزان	سهم نسبی
کل	۱۱۱۱۱	۱۰۰	۱۱۱۱۱	۱۰۰	۱۱۱۱۱	۱۰۰	۱۱۱۱۱	۱۰۰
صنایع مواد غذایی و آشامیدنی	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱
تولید منسوجات	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱
تولید پوشاک، عمل آوردن و رنگ کردن پوست خردار	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
دباغی و عمل آوردن چرم، ساخت کیف، چمدان، زین و یراق و تولید کفش	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید چوب و محصولات چوبی و چوب پنبه (غیر از مبلمان) و ساخت کالا از نی و مواد حصیری	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید کاغذ و محصولات کاغذی	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
انتشار، چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
صنایع تولید ذغال کک، پالایشگاه های نفت و سوختهای هسته ای	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی،	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید فلزات اساسی	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید محصولات فلزی فلزی که جزء ماشین آلات و تجهیزات	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید ماشین آلات اداری و حسابگر و محاسباتی	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید ماشین آلات مولد و انتقال برق و دستگاههای برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید رادیو و تلویزیون و دستگاههای وسایل ارتباطی	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید ابزار پزشکی، ابزار اپتیکی، ابزار دقیق، ساعتهای مچی و انواع دیگر ساعت	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیم تریلر	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید سایر وسایل حمل و نقل	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
تولید مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱
بازیافت	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱	۱۱	۱

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

ج) بررسی وضعیت معادن در حال بهره‌برداری استان

موقعیت جغرافیایی و طبیعی استان اصفهان و استقرار آن در محدوده سه ناحیه مهم زمین-شناسی و زمین‌ساخت ایران یعنی واحد زاگرس بلند، ناحیه سنندج - سیرجان و واحد ایران مرکزی با ویژگی‌های منحصر بفرد سبب شده است تا این استان از نظر فعالیت‌های تکتونیکی و رخنمون‌های نادر زمین‌شناسی از مواهب عظیم ذخائر متنوع معدنی (اعم از فلزی یا غیرفلزی) بهره‌مند شود. ناحیه زاگرس بلند در جنوب و جنوب‌غرب استان از منطقه سمیرم تا فریدون‌شهر، واحد ایران مرکزی در شمال‌شرق استان در منطقه کویری خور و بیابانک و ناحیه مهم و باارزش سنندج - سیرجان از منطقه کاشان و گلپایگان تا باتلاق گاوخونی را دربرمی‌گیرد. به علاوه در بین بخش‌های عمده اقتصادی، بخش معدن از عمده‌ترین بخش‌های تأمین‌کننده مواد اولیه صنایع محسوب می‌شود. براین اساس ذخائر غنی مواد معدنی به عنوان یک عامل بالقوه نقش کلیدی و محوری در توسعه صنعتی استان ایفاء می‌نماید.

در سال 1385 تعداد 3582 معدن در حال بهره‌برداری در کشور وجود داشته است. توزیع استانی معادن نشان می‌دهد که استان‌های آذربایجان غربی، خراسان رضوی و اصفهان به ترتیب با 305، 289 و 272 معدن، بیشترین معادن در حال بهره‌برداری کشور را داشته‌اند. بررسی میزان و ارزش تولیدات معدنی کشور در سال یاد شده رتبه‌بندی متفاوتی از استانها را ارائه می‌دهد. براساس ارزش تولیدات معدنی استان اصفهان در رتبه سوم جای می‌گیرد. استان‌های کرمان و یزد به ترتیب با 10326 میلیارد ریال و 3830 میلیارد ریال تولیدات معدنی قبل از استان اصفهان قرار دارند. ارزش تولیدات معدنی اصفهان در سال 1385 برابر 1283 میلیارد ریال بوده است.

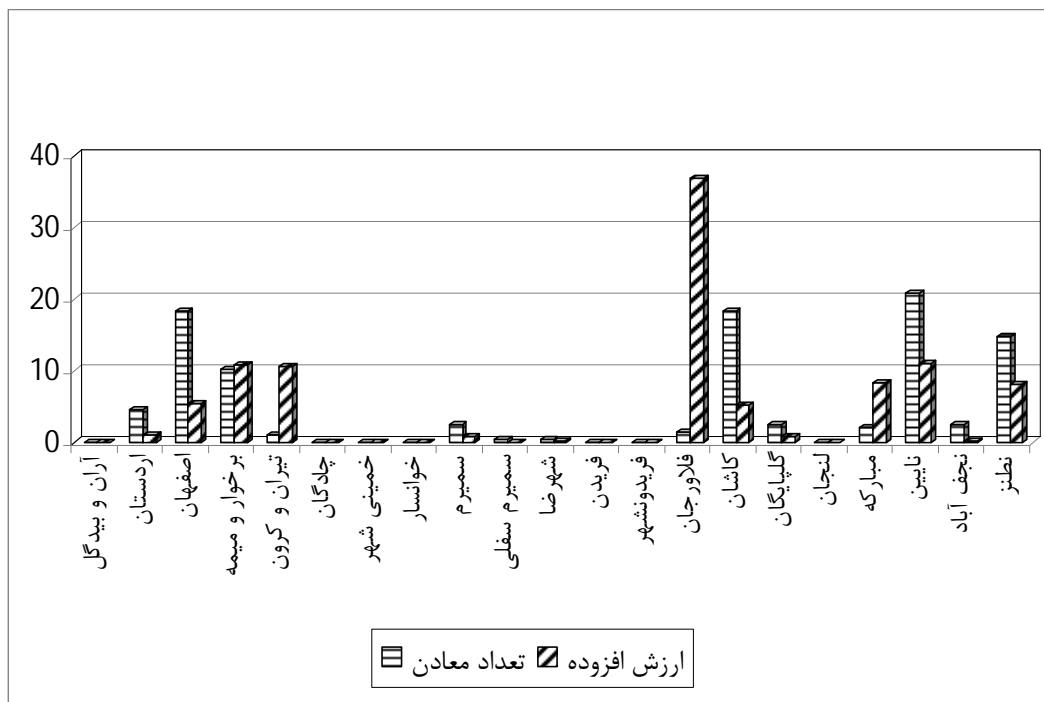
از میان معادن فعال استان، معادن شن و ماسه، سنگهای تزئینی و سنگ آهک به ترتیب با 177، 113 و 32 معدن بیشترین تعداد را دارا بوده‌اند. دیگر معادن در حال بهره‌برداری استان در سال 1386 شامل معادن استخراج سنگ آهن، سنگهای غیرفلزی، سرب و روی، سنگ طلا، سنگ لاشه، سنگ گچ، کائولن و خاک نسوز، دولومیت، بنتونیت، مواد معدنی شیمیایی، باریت، استخراج نمک، سیلیس، فلدسپات، تالک و سایر مواد معدنی می‌باشد. مجموع ارزش افزوده تولیدات معدنی استان در سال 1386 معادل 1437 میلیارد ریال بوده است که بیشترین میزان ارزش افزوده به شهرستان فلاورجان، نائین، برخوار و میمه و تیران و کرون اختصاص دارد. این شهرستان‌ها به ترتیب 36/9، 11/1، 10/9 و 10/7 درصد کل ارزش افزوده معادن استان را در اختیار دارند. (جدول شماره 31-15 و نمودار شماره 11-15)

جدول شماره 31-15: وضعیت معادن در حال بهره‌برداری استان برحسب تعداد، میزان سرمایه‌گذاری و ارزش افزوده، سالهای 86-1384

ارزش افزوده (میلیون ریال)		سرمایه گذاری (میلیون ریال)		تعداد معادن		شهرستان
سهم نسبی	میزان	سهم نسبی	شمار	سهم نسبی	شمار	
0	□□□□□□□□	0	□□□□□□□□	0□	□□□□	1384
0	□□□ □□□	0	□□□□□□□□	□□	□□□□	1385
□□ □□□□	□□□□□□□□	□□ □□□□	□□□□□□□□	□□ □□□□	□□□□	1386
□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	آران و بیدگل
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□ □□□□	□□□□□□	□□	اردستان
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□ □□□□□□	□□□□□□	□□□□	اصفهان
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□	برخوار و میمه
□□□□□□	□□□□ □□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□	تبران و کرون
□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	چادگان
□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	خمینی شهر
□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	خوانسار
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□	سمیرم
□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□	سمیرم سفلی
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□	شهرضا
□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	فریدن
□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	فريدونشهر
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□	فلاورجان
□□□□□□	□□□ □□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□	کاشان
□□□□□□	□□□ □□□	□□□□□□	□□ □□□□□□	□□□□□□	□□	گلپایگان
□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	□□□□□□	□□	لنجان
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□ □□□□□	□□□□□□	□□	مبارکه
□ □□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□	نایین
□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□	نجف آباد
□□□□□□	□ □□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□	□□□□	نطنز

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

نمودار شماره 11-15: توزیع معادن فعال استان و ارزش افزوده تولیدات معدنی به تفکیک شهرستان، سال 1386 (درصد)

بر مبنای اطلاعات اخذ شده از شرکت شهرک‌های صنعتی استان، مجموع شهرک‌های صنعتی استان 76 واحد بوده است که از این تعداد 41 واحد فعال، 18 واحد در حال ساخت، یک واحد در حال تحویل و 16 واحد نواحی صنعتی انتقالی از جهاد کشاورزی بوده است.

شهرک صنعتی رنگسازان شهرضا با 1391 هکتار زمین، شهرک صنعتی بزرگ اصفهان واقع در شاهین شهر و میمه با 1280 هکتار شهرک صنعتی امیرکبیر کاشان با 1278 هکتار بزرگترین و شهرک صنعتی محمدآباد مرغ با 13 هکتار و فریدونشهر و سمیرم به ترتیب 23 و 32 هکتار کوچکترین شهرک‌های صنعتی فعال استان هستند. (جدول شماره 32-15)

جدول شماره 32-15: وضعیت شهرکها و نواحی صنعتی مصوب استان

وضعیت	مساحت	نام	شهرک / ناحیه	شهرستان	ردیف	وضعیت	مساحت	نام	شهرک / ناحیه	شهرستان	ردیف
فعال	23	فریدونشهر	شهرک	فریدونشهر	39	فعال	118	اردستان	شهرک	اردستان	1
	95	اژیه	ناحیه	اصفهان	40		253	اسفیدواجان	شهرک	تیران و کرون	2
	95	زواره	ناحیه	اردستان	41		411	اشترجان	شهرک	فلاورجان	3
در حال ساخت	40	آران و بیدگل	شهرک	آران و بیدگل	42		52	اوره نطنز	شهرک	نطنز	4
	70	اسفرجان	شهرک	شهرضا	43		1280	بزرگ اصفهان	شهرک	شاهین شهر و میمه	5
	600	فن آوری اصفهان	شهرک	اصفهان	44		310	پایگاه هشتم (جی)	شهرک	اصفهان	6
	500	فولاد	شهرک	لنجان	45		61	تیران و کرون	شهرک	تیران و کرون	7
	1500	کاشان 3	شهرک	کاشان	46		95	خمینی شهر (برق و الکترونیک)	شهرک	خمینی شهر	8
	95	خور	ناحیه	نایین	47		70	خوانسار	شهرک	خوانسار	9
	95	انارک	ناحیه	نایین	48		253	دهق	شهرک	نجف آباد	10
	98	نیستانک	ناحیه	نایین	49		98	رامشه	شهرک	اصفهان	11
	95	قمصر	ناحیه	کاشان	50		85	راوند کاشان	شهرک	کاشان	12
	95	نیاسر	ناحیه	کاشان	51		1391	رنگسازان	شهرک	شهرضا	13
	95	برزک	ناحیه	کاشان	52		55	سپهر آباد شهرضا	شهرک	شهرضا	14
	95	کرون	ناحیه	تیران و کرون	53		52	سپیددشت	شهرک	اصفهان	15

ردیف	شهرستان	شهرک / ناحیه	نام	مساحت	وضعیت	ردیف	شهرستان	شهرک / ناحیه	نام	مساحت	وضعیت
									(حسن) آباد چرقویه		
16	اصفهان	شهرک	سگزی	974	فعال	54	لنجان	ناحیه	وزیر آباد	25	در حال ساخت
17	سمیرم	شهرک	سمیرم	32		55	شهرضا	ناحیه	صنایع دستی شهرضا	10	
18	مبارکه	شهرک	سه راه مبارکه	377		56	سمیرم	ناحیه	وردشت سمیرم	38	
19	نطنز	شهرک	شجاع آباد نطنز	210		57	نابین	ناحیه	جندق	60	
20	نجف آباد	شهرک	علویچه	200		58	خمینی شهر	ناحیه	صنایع غذایی خمینی شهر	50	
21	کاشان	شهرک	کاشان 1 (امیر کبیر کاشان)	1278		59	خمینی شهر	ناحیه	حوله بافی خمینی شهر	10	
22	اصفهان	شهرک	کوهپایه	500		60	اصفهان	شهرک	محمودآباد - حسین آباد	600	در حال تحویل
23	گلپایگان	شهرک	گلپایگان	163		61	اصفهان	ناحیه	سروشبادران	35	انتقالی از جهاد کشاورزی
24	اصفهان	شهرک	محمدآباد مرغ	13		62	اصفهان	ناحیه	جرقویه	95	
25	نجف آباد	شهرک	منتظریه	88		63	بر خوار	ناحیه	کمشچه	95	
26	شاهین شهر و میمه	شهرک	مورچه خورت	662	64	نجف آباد	ناحیه	هسنیچه	44		
27	نجف آباد	شهرک	نجف	80	65	نجف آباد	ناحیه	همت آباد	9		

ردیف	شهرستان	شهرک / ناحیه	نام	مساحت	وضعیت	ردیف	شهرستان	شهرک / ناحیه	نام	مساحت	وضعیت
									آبادفاز 1 و 2		
28	نجف آباد	شهرک	نجف آباد 2 (جلال آباد)	240	فعال	66	فریدن	ناحیه	داشکسن	9	
29	اصفهان	شهرک	هرند	50		67	گلپایگان	ناحیه	سعیدآباد	95	
30	اصفهان	شهرک	ورزنه	50		68	اردستان	ناحیه	مهاباد	10	
31	شاهین شهر و میمه	شهرک	وزوان میمه	130		69	سمیرم	ناحیه	هست	20	
32	دهاقان	شهرک	پوده	95		70	نطنز	ناحیه	سرآسیاب	50	
33	دهاقان	شهرک	دهاقان	95		71	مبارکه	ناحیه	دهسرخ	50	
34	فریدن	شهرک	فریدن	95		72	لنجان	ناحیه	باغبادران	15	
35	چادگان	شهرک	چادگان	90		73	تیران و کرون	ناحیه	ورپشت	18	انتقالی از جهاد کشاورزی
36	نابین	شهرک	نابین	300		74	کاشان	ناحیه	بهارستان (درم)	13	
37	اصفهان	شهرک	تودشک	95		75	آران و بیدگل	ناحیه	یزد	20	
38	نطنز	شهرک	بادرود نطنز	95		76	جمبزه	ناحیه	جمبزه	79	

مأخذ: شرکت شهرک‌های صنعتی استان.

4-5-1 - بخش خدمات

بخش خدمات دربردارنده طیف وسیعی از فعالیت‌های اقتصادی است که فزونی و یا کمبود فعالیت‌ها، بستگی به رشد انواع فعالیت‌های تولیدی در بخش‌های کشاورزی و صنعت دارد. در استان اصفهان، رشد فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی زمینه را برای بروز فعالیت‌های خدماتی فراهم کرده است. بررسی شاخص‌های خدماتی اصفهان و جایگاه آن در کشور نشان می‌دهد که استان اصفهان همواره به عنوان یکی از مراکز خدماتی منطقه مرکزی کشور مطرح است. اگرچه هنوز به اندازه کافی از ظرفیت خدماتی استان به خصوص در زمینه‌هایی چون حمل و نقل استفاده کامل به عمل نیامده است.

بخش خدمات به عنوان بخش غالب اقتصادی استان به ویژه در مناطق شهری در زمینه ایجاد و جذب فرصت‌های شغلی و نقش اصلی در تقاضای نیروی کار توانسته است 46/7 درصد مشاغل استان و 48 درصد ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی را به خود اختصاص دهد.

مجموع شاغلان این بخش اقتصادی در سال 1385 معادل 656 هزار نفر بوده است که از این تعداد بیشترین تعداد شاغلان در گروه‌های فعالیتی عمده فروشی و خرده‌فروشی (29 درصد)، حمل و نقل و انبارداری (19/2 درصد)، اداره امور عمومی (15/9 درصد) و آموزش (14/1 درصد) فعالیت دارند. به علاوه کل ارزش افزوده فعالیت‌های این بخش برابر 69797 میلیارد ریال می‌باشد که بیشترین میزان ارزش افزوده به گروه‌های فعالیتی عمده فروشی و خرده فروشی، مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار و حمل و نقل و انبارداری به ترتیب با 31 درصد، 19/1 درصد و 14/4 درصد اختصاص دارد. (جدول شماره 33-15)

جدول شماره 33-15: وضعیت بخش خدمات برحسب میزان اشتغال و ارزش افزوده به تفکیک گروه‌های فعالیتی، سال 1385

ارزش افزوده (میلیارد ریال)		تعداد شاغلان		گروه‌های فعالیتی
		سهم نسبی	میزان	
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□□	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه و کالاها
□□□□	□□□ □	□□□□	□□□□□□	هتل و رستوران
□□□□	□□ □ □	□□□□	□□□□□□	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
□□□□	□□□□□	□□□□	□□ □□□	واسطه گریهای مالی
□□□□	□□ □□□	□□□□	□□ □□□	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
□□□□	□□ □□	□□□□	□□□□□□	اداره امور عمومی، دفاعی و تأمین اجتماعی
□□□□	□□ □□	□□□□	□□□□ □	آموزش
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□□	بهداشت و مددکاری اجتماعی
□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□□	سایر خدمات عمومی، اجتماعی، شخصی و خانگی
□□ □	□□□□□	□□ □	□□□□□□	کل

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

6-1 - گردآوری برنامه‌های بخشی و منطقه‌ای

در این قسمت طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی و جاری موجود در سطح استان بررسی می‌شود. برای این منظور ابتدا راهبردهای توسعه که در قالب اسناد توسعه استان و چشم‌انداز بیست ساله تدوین و منتشر شده است بیان و سپس وضعیت اعتبارات به تفکیک امور و عملکرد اعتبارات هزینه‌ای به تفکیک دستگاه‌های اجرایی بررسی خواهد شد.

الف) بررسی راهبردهای توسعه استان

بر مبنای سند چشم‌انداز 20 ساله، این استان در امور اقتصادی و تولیدی اهدافی به شرح زیر را دنبال می‌کند:

- تحقق رشد اقتصادی بالاتر از رشد اقتصادی کشور در چشم‌انداز مطلوب با تکیه بر افزایش بهره‌وری سرمایه انسانی و فن‌آوری‌های نوین
- کاهش نرخ رشد جمعیت (نرخ رشد طبیعی و مهاجرت به خصوص به کلانشهر اصفهان)
- کاهش نرخ بیکاری به رقمی پایین‌تر از نرخ بیکاری در چشم‌انداز مطلوب کشور و اصلاح ساختار اشتغال در راستای جذب بیشتر نیروهای متخصص و تحصیلکرده
- توسعه و تنوع اشتغال در مناطق روستایی به منظور توانمندی خانوارهای روستایی و کاهش اختلاف بین مناطق
- توسعه صنعتی با تکیه بر فناوری‌های نوین و صنایع پاک و غیرآلاینده
- توسعه کشاورزی استان با استفاده بهینه از منابع پایه در جهت بهره‌وری و اجرای طرح‌های نوین و اولویت تخصیص منابع در راستای توسعه پایدار
- ایجاد ساز و کارهای انگیزشی و فضای مناسب و امن جهت جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی به استان
- تحقق رشد صنعت گردشگری بالاتر از رشد اقتصادی کشور در گزینه چشم‌انداز مطلوب این صنعت

در راستای اهداف تعیین شده در سند چشم‌انداز، برخی از مهمترین راهبردهای استان در این بخش عبارتند از:

- ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب با توجه به رشد جمعیت فعال و افزایش عرضه نیروی کار و وجود مازاد نیروی کار
- توسعه ارتباطات و زیرساخت‌های ارتباطی و فناوری اطلاعات متناسب با سیاست‌های توسعه فناوری کشور
- انتقال آب از حوزه‌های مجاور

- کنترل و ذخیره‌سازی آبهای سطحی از طریق احداث سدهای کوچک مخزنی
- جهت‌گیری و توسعه حمل و نقل در راستای حمایت از صادرات
- توسعه زیرساخت‌های مربوط به تجارت الکترونیکی
- توسعه و ایجاد زیربناها جهت ساماندهی استقرار صنایع در شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی در استان و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- توسعه و استاندارد نمودن صنایع تبدیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی به منظور کاهش ضایعات
- فراهم نمودن زمینه واگذاری قطارهای مسافری اصفهان - تهران، اصفهان - مشهد و اصفهان - بندرعباس به بخش خصوصی
- فراهم آوردن زمینه لازم جهت عرضه کافی زمین برای مسکن و توسعه شهری با الویت اراضی موات و بایر در چارچوب کاربری اراضی، سیاست‌ها و ضوابط شهرسازی و توسعه
- توسعه منطقی نواحی گردشگری استان براساس رابطه عرضه و تقاضای بازار و ایجاد تسهیلات زیربنایی و اداری
- توسعه خدمات بانکداری، بیمه و ایجاد بازار بورس خصوصاً در زمینه فعالیت‌های تخصصی در استان
- گسترش و تنوع کشت محصولات صادراتی همچون گیاهان دارویی، بذور اصلاح شده و سایر محصولات با ارزش افزوده بالا به سایر استانها و کشورها
- به علاوه بر مبنای سند توسعه استان، با توجه به قابلیت‌ها، تنگناها و سطح توسعه یافتگی، توسعه استان چندوجهی بوده و بر پایه تولید علم و فناوری در فعالیت‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی (گردشگری، صنعت، خدمات برتر و کشاورزی) و افزایش سهم استان در تعاملات ملی و فراملی استوار خواهد بود. این سند در جهت رسیدن به اهداف توسعه استان برخی راهبردها و سیاست‌هایی تدوین نموده است که منجر به تعیین اقدامات الویت‌دار و محرک توسعه استان شده است. برخی از مهمترین این طرح‌ها و برنامه‌ها عبارتند از:
- ایجاد صندوق‌های خاص سپرده‌گیری ویژه فعالیت‌های صنعتی با تکنولوژی‌های نوین
- ایجاد قطب صنعتی ریخته‌گری با سرمایه‌گذاری و توجه ویژه به قطعات ریخته‌گری فوق سنگین و ایجاد حلقه‌های تکمیلی شامل صنایع ماشین‌سازی و ... با رعایت مسائل آمایشی و زیست محیطی
- مطالعه توسعه صنعتی محور شرق و ناحیه شهرضا و سمیرم
- ایجاد و توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی و مواد غذایی در شهرستان‌های گلپایگان، خوانسار،

- داران و تیران جهت شکل‌گیری محور صنعتی گلپایگان - تیران و شهرستان نطنز
- ایجاد کارخانه پتروشیمی در شهرستان‌های حوزه زاگرس و صنایع پایین دستی آن در شهرستان‌های غیربرخوردار استان
- ایجاد صنایع پایین دستی پتروشیمی در شهرستان‌های سمیرم، فریدن، فریدونشهر، چادگان و شهرضا با عنایت به گذر خط لوله اتیلن از زاگرس
- ایجاد و توسعه صنایع مرتبط با حمل و نقل ریلی (ساخت واگن‌های باری و مسافری و ...)
- راه‌اندازی واحدهای سرب و روی در معدن نخلک و ایران کوه و واحدکانه آرایبی در انارک
- بازنگاری در منع استقرار صنایع در داخل شعاع 50 کیلومتری با هدف توسعه صنایع غیرآلاینده
- کمک‌های فنی، مالی و بازاریابی جهت توسعه و ارتقاء نقش صنایع دستی در مجموعه فعالیت‌های اقتصادی استان
- ایجاد واحدهای فرآوری مواد معدنی در نواحی دارای پتانسیل‌های معدنی استان
- ایجاد و توسعه صنایع و فن‌آوری‌های نوین در زمینه الکترونیک و مواد جدید و بهره‌برداری از دستاوردهای علمی و نوین
- گسترش رشته‌های تخصصی فنی و حرفه‌ای متناسب با نیاز بخش‌های اقتصادی
- احداث شهرک‌های مسکونی کارگری در مناطق همجوار شهرک‌های صنعتی (مورچه خورت، جی و سه راهی مبارکه)
- اجرای سدهای مخزنی مطالعه شده در استان، تکمیل مطالعات و اجرای طرح‌های انتقال آب
- تکمیل و اجرای طرح‌های انتقال آب به شهرستان‌های گلپایگان، خوانسار، کاشان، نائین، تیران و کرون، تکمیل باند دوم محور اصفهان، نائین و بهسازی محور نائین، انارک، خور، طبس
- احداث باند دوم کمربندی خمینی‌شهر، نجف‌آباد
- احداث کمربندی گلپایگان
- احداث باند دوم مسیر گلپایگان - موته
- احداث آزادراه مبارکه، ایرانکوه و اتصال به بزرگراه اصفهان - شیراز
- احداث آزادراه اصفهان - گلپایگان
- ایجاد منطقه ویژه اقتصادی در استان
- و ...

همچنین براساس مباحث برنامه چهارم، مزیت و نقش غالب اقتصادی استان بر محور بخش صنعت بنا خواهد شد. اولویت توسعه صنایع نیز به صورت زیر بیان شده است:

- نخست: فلزات اساسی
- دوم: ماشین‌سازی
- سوم: شیمیایی
- چهارم: نساجی
- پنجم: کانی‌های غیرفلزی

در زمینه بخش کشاورزی نیز، تأکید بیشتر برنامه بر رفع محدودیت‌های توسعه کشاورزی است. به طور کلی الگوی توسعه استان براساس الگوی بخش پیش‌تاز قرار داده شده است. به نظر می‌رسد اتخاذ الگوی توسعه چندبخشی برای منطقه مرکزی و الگوی توسعه تک بخشی برای نواحی کوهستانی و کویری مناسب‌ترین استراتژی اقتصادی استان باشد. در هر حال اصول کلی توسعه استان به صورت زیر است:

- توسعه فعالیت‌های تولیدی استان
- تمرکززدایی از نواحی مرکزی استان به همراه مهار رشد شتابان توسعه صنعت در این محدوده
- تعادل بخشی به فضاهای زیست و فعالیت در نواحی غرب، شمال‌غربی و جنوب‌غربی استان و تثبیت جمعیت و فعالیت در نواحی شرق و شمال‌شرقی
- ارتقاء مشارکت شهر اصفهان در تقسیم کار ملی خدمات تخصصی و برتر به عنوان مرکز خدمات سطح یک
- اعمال مدیریت صحیح بر منابع آب و خاک در محور زاینده‌رود
- ممانعت جدی از تبدیل اراضی با قابلیت کشاورزی پیرامون شهرهای استان به فضاهای مسکونی و واحدهای تولیدی غیرکشاورزی
- بهره‌گیری مطلوب از جاذبه‌های تاریخی - فرهنگی استان برای جذب سیاحت‌گران داخلی و خارجی
- سازماندهی مراکز زیست و فعالیت استان در قالب مجموعه‌ای از محورها، قطب‌ها و کانون‌های توسعه

ب) بررسی اعتبارات عمرانی استان

بر مبنای اطلاعات سالنامه آماری استان، در سال 1387 معادل 1175 میلیارد ریال اعتبار برای امور جاری دستگاه‌های اجرایی استان هزینه شده است. بررسی عملکرد این اعتبارات به تفکیک دستگاه‌های اجرایی نشان می‌دهد که سازمان آموزش و پرورش و سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران بیشترین میزان اعتبارات جاری را طی سالهای مورد بررسی به خود اختصاص داده‌اند. روند تحولات و میزان رشد اعتبارات هزینه دستگاه‌های اجرایی طی سالهای 87-1381 حاکی از متوسط رشد سالانه 18/8 درصد این نوع اعتبارات است. در طول سالهای یاد شده، اعتبارات هزینه‌ای تمامی دستگاه‌های اجرایی به جزء سازمان امور اقتصادی و دارایی، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، اداره کل امور مالیاتی، سازمان بازرسی و پزشکی قانونی روند صعودی داشته است. در این میان اعتبارات سازمان امور اقتصادی و دارایی با نرخ رشد 17/8- درصد مواجه بوده و اعتبارات سایر دستگاه‌های اخیرالذکر تا حدودی ثابت مانده است.

جدول شماره 1-16: عملکرد اعتبارات جاری دستگاه‌های اجرایی استان از محل درآمد عمومی (ارقام به میلیون ریال)، سالهای 87-1381

1381-87 نرخ رشد	1387	1386	1385	1384	1383	1382	1381	شرح
								جمع
								سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران
								استانداری اصفهان
								اداره کل ثبت احوال
								اداره کل زندانها و اقدامات تأمینی
								اداره کل ثبت اسناد و املاک
								اداره کل اوقاف و امور خیریه
								سازمان امور اقتصادی و دارایی
								اداره کل امور مالیاتی
								اداره کل گمرک
								اداره کل کار و امور اجتماعی
								اداره کل هواشناسی
								سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
								اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی
								سازمان تبلیغات اسلامی
								حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
								سازمان آموزش و پرورش
								اداره کل نوسازی مدارس
								اداره کل تربیت بدنی
								اداره کل انتقال خون
								سازمان بهزیستی
								سازمان مسکن و شهرسازی
								اداره کل دامپزشکی
								اداره کل منابع طبیعی
								اداره کل حفاظت محیط زیست
								اداره کل صنایع و معادن
								اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی
								سازمان بازرگانی
								اداره کل راه و ترابری
								اداره کل امور عشایر
								اداره کل تعاون
								سازمان جهاد کشاورزی
								سازمان بازرسی
								سازمان پزشکی قانونی
								شرکت آب و فاضلاب روستایی

مأخذ: سالنامه آماری استان، سال 1387.

بر مبنای اطلاعات اخذ شده از معاونت برنامه‌ریزی استانداری، در سال 1387 معادل 959/8 میلیارد ریال اعتبار برای طرح‌های عمرانی استان مصوب شده است که مجموع کل این اعتبارات تخصیص داده شده است. البته میزان تخصیص (عملکرد) اعتبارات عمرانی در طول سالهای گذشته هرگز صد درصد نبوده، عملکرد بودجه مصوب از 51 درصد در سال 1383 تا 1384 درصد در سال 1385 متغیر بوده است.

بررسی سهم اعتبارات مصوب به تفکیک امور در سال 1387 نشان می‌دهد که 7/2 درصد اعتبارات عمرانی به امور عمومی، 74/9 درصد به امور اجتماعی و 17/9 درصد به امور اقتصادی اختصاص یافته است.

عملکرد اعتبارات عمرانی استان طی سالهای 87-1381 همواره روند صعودی داشته است. متوسط رشد سالانه این نوع اعتبارات معادل 19/9 درصد بوده است. روند تحولات بودجه عمرانی استان روند نوسانی داشته، به طوریکه طی سالهای 86-1381 بودجه عمرانی استان همواره در حال افزایش بوده است. اما در سال 1387 بودجه عمرانی استان با نرخ رشد 58- درصد به شدت کاهش یافته است. میزان این بودجه از 2308 میلیارد ریال در سال 1386 به 960 میلیارد ریال در سال 1387 رسیده است.

باتوجه به متغیر بودن نرخ تورم و در جهت ارائه تصویر مناسب و قابل مقایسه از اعتبارات عمرانی استان طی سالهای گذشته، ارقام این اعتبارات به قیمت ثابت تبدیل شده است. براین اساس رشد سالیانه بودجه عمرانی استان طی سالهای 87-1381 معادل 2/1 درصد و نرخ رشد آن در سال 1387 معادل 66- درصد بوده است.

جدول شماره 2-16: میزان اعتبارات عمرانی استان از محل درآمدهای عمومی برحسب امور و قیمت‌های جاری،

سالهای 87-1381 (میلیون ریال)

شرح	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱
مصوب							
جمع	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸
امور عمومی	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲
امور اجتماعی	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹
امور اقتصادی	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹
عملکرد							
جمع	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸	۹۵۹۸
امور عمومی	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲	۷۲
امور اجتماعی	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹	۷۴۹
امور اقتصادی	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹	۱۷۹

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

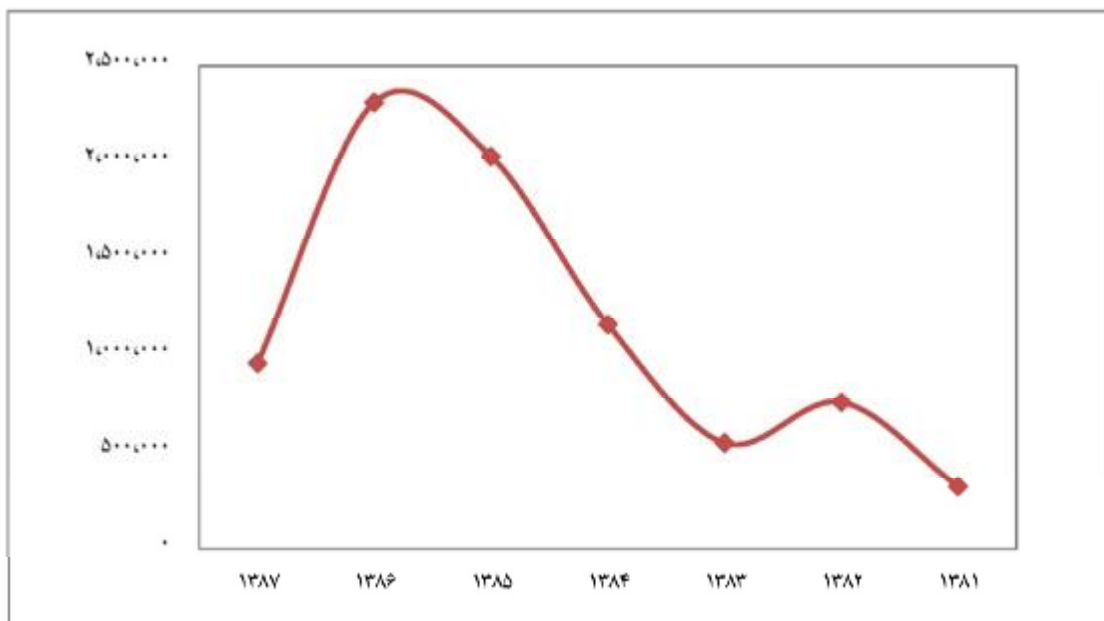
جدول شماره 3-16: میزان اعتبارات عمرانی استان از محل درآمدهای عمومی برحسب امور و قیمت‌های ثابت،

سالهای 1381-87 (میلیون ریال)

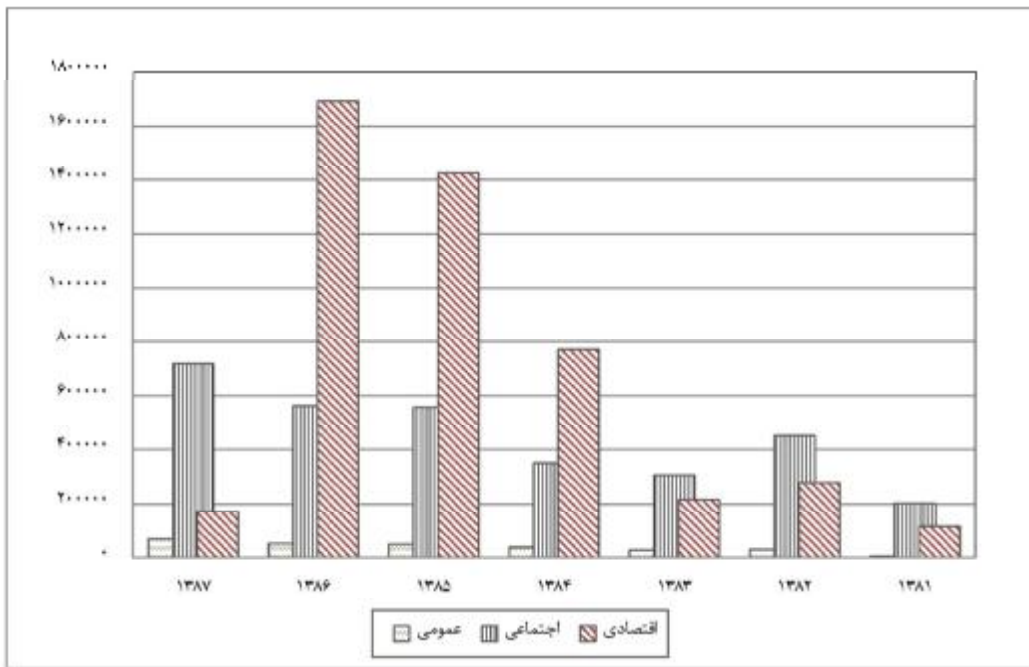
شرح	1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387
مصوب							
جمع	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □
امور عمومی	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □
امور اجتماعی	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □
امور اقتصادی	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □
عملکرد □							
جمع	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □
امور عمومی	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □
امور اجتماعی	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □
امور اقتصادی	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

نمودار شماره 1-16: مجموع عملکرد اعتبارات عمرانی استان برحسب قیمت‌های جاری، سالهای 1381-87 (میلیون ریال)

نمودار شماره 2-16: مجموع عملکرد اعتبارات عمرانی استان بر حسب امور، سالهای 87-1381 (میلیون ریال)

بررسی عملکرد اعتبارات عمرانی امور عمومی استان به تفکیک فصول مربوطه نشان می‌دهد که فصل پژوهش‌های مالی با 30/5 درصد و امور قضایی با 30/2 درصد در سال 1387 بیشترین عملکرد را در بین سایر فصل‌ها به خود اختصاص داده است. این جایگاه در سالهای 1385 و 1386 به اداره امور عمومی به ترتیب با اختصاص 35/3 و 41 درصد کل بودجه عمرانی این بخش تعلق داشته است.

جدول شماره 4-16: عملکرد اعتبارات امور عمومی استان به تفکیک فصل، سالهای 87-1382 (میلیون ریال)

1387	1386	1385	1384	1383	1382	شرح
□□□□□□	□□□□□□	□□□□ □□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	جمع
□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□	□□	□□	فصل اول: اداره امور عمومی
□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□	□□	□□	فصل دوم: امور قضایی
□□□□□□	□□□□□ □	□□□□□□	□□	□□	□□	فصل سوم: خدمات مالی، فنی و مدیریت
□□□□□ □	□□	□□	□□	□□	□□	فصل چهارم: پژوهش‌های مالی
□□	□□	□□	□□	□□	□□	فصل پنجم: دفاع
□□	□□	□□	□□	□□	□□	فصل ششم: نظم و امنیت عمومی

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

اعتبارات عمرانی امور اجتماعی در سال 1387 که بیشترین میزان کل اعتبارات عمرانی استان را در اختیار داشته است در فصل‌های آموزشی، فرهنگ و هنر، بهداشت و سلامت، رفاه و تأمین اجتماعی و تربیت بدنی هزینه شده است. در دوره مورد بررسی فصل آموزش و فصل فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و گردشگری بیشترین میزان اعتبارات را در اختیار داشته‌اند. (جداول شماره 5 و 6-16)

جدول شماره 5-16: عملکرد اعتبارات امور اجتماعی استان به تفکیک فصل، سالهای 87-1382 (میلیون ریال)

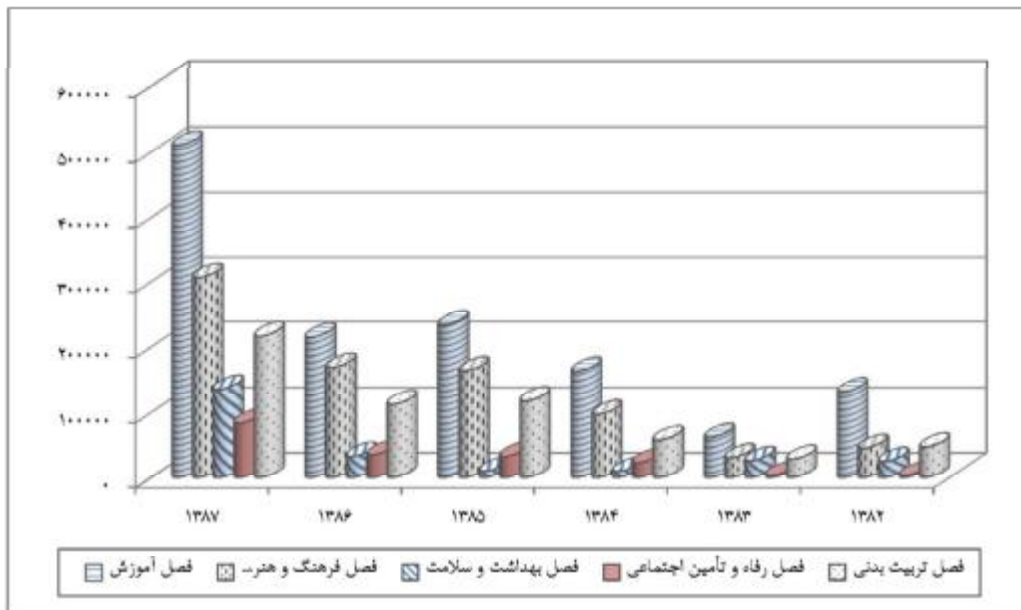
1387	1386	1385	1384	1383	1382	شرح
□□□□□□	□□□□□□	□□ □□□□	□□□□ □□	□□□□□□	□□□□ □□ □	جمع
□□□□ □□□	□□□□□□ □	□□□□ □□□	□□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□□	فصل آموزش
□□□□□□□	□□□□□□□	□□□□ □□□	□□□□□□	□□□□□□	□□ □□□□	فصل فرهنگ و هنر، ...
□□□□□□ □	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□ □□	□□□□□□	فصل بهداشت و سلامت
□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□ □□□□	□□□□□□	□□□□□□	فصل رفاه و تأمین اجتماعی
□□□□□□□	□□ □□□□ □	□□ □□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	فصل تربیت بدنی

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

جدول شماره 6-16: توزیع اعتبارات امور اجتماعی به تفکیک فصل، سالهای 87-1382 (درصد)

1387	1386	1385	1384	1383	1382	شرح
□□□ □□□	□□□ □□□	□□□ □□□	□□□ □□□	□□□ □□□	□□□ □□□	جمع
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	فصل آموزش
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	فصل فرهنگ و هنر، رسانه های جمعی و گردشگری
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	فصل بهداشت و سلامت
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	فصل رفاه و تأمین اجتماعی
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	فصل تربیت بدنی

نمودار شماره 3-16: عملکرد اعتبارات امور اجتماعی بر حسب فصل، سالهای 87-1382 (میلیون ریال)

مجموع اعتبارات عمرانی امور اقتصادی استان در طول دوره 87-1382 معادل 7733 میلیارد ریال بوده است که بیشترین میزان بودجه عمرانی به فصل منابع آب با 30/3 درصد، فصل مسکن و عمران شهری و روستایی با 28/3 درصد و فصل حمل و نقل با 23/2 درصد اختصاص دارد. کمترین میزان بودجه عمرانی در طول سالهای مورد بررسی به فصول تجارت و بازرگانی (0/2 درصد) و محیط زیست (0/5 درصد) تعلق دارد.

جدول شماره 7-16: عملکرد اعتبارات امور اقتصادی استان به تفکیک فصل، سالهای 87-1382 (میلیون ریال)

شرح	1387	1386	1385	1384	1383	1382
جمع	7733	7733	7733	7733	7733	7733
فصل کشاورزی و منابع طبیعی	1000	1000	1000	1000	1000	1000
فصل منابع آب	2300	2300	2300	2300	2300	2300
فصل صنعت و معدن	500	500	500	500	500	500
فصل محیط زیست	50	50	50	50	50	50
فصل بازرگانی و تجارت	20	20	20	20	20	20
فصل انرژی	100	100	100	100	100	100
فصل حمل و نقل	2300	2300	2300	2300	2300	2300
فصل ارتباطات و فن آوری اطلاعات	100	100	100	100	100	100
مسکن و عمران شهری	2800	2800	2800	2800	2800	2800

جدول شماره 8-16: توزیع اعتبارات امور اقتصادی به تفکیک فصل، سالهای 87-1382 (درصد)

1387	1386	1385	1384	1383	1382	شرح
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	جمع
□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □	فصل کشاورزی و منابع طبیعی
□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	فصل منابع آب
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	فصل صنعت و معدن
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	فصل محیط زیست
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	فصل بازرگانی و تجارت
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	فصل انرژی
□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	فصل حمل و نقل
□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	□ □ □	فصل ارتباطات و فن آوری اطلاعات
□ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	مسکن و عمران شهری

مجموع اعتبارات عمرانی تخصیص یافته (عملکرد) دستگاه‌های اجرایی استان در سال 1387 معادل 4500/6 میلیارد ریال بوده است که بیشترین میزان این نوع اعتبارات به شرکت سهامی سازمان آب منطقه‌ای اصفهان با 19/1 درصد، اداره کل راه و ترابری با 11/6 درصد، سازمان جهاد کشاورزی با 8/9 درصد، اداره کل نوسازی مدارس با 7/2 درصد و شرکت آب و فاضلاب استان با 5/7 درصد اختصاص یافته است. در مجموع 52/6 درصد کل اعتبارات عمرانی به 5 دستگاه اجرایی استان تعلق داشته است. این موضوع به نحوی می‌تواند بیانگر گرایش حاکم بر توسعه استان باشد.

مجموع بودجه عمرانی شهرداری‌های استان در سال 1387 معادل 189/9 میلیارد ریال بوده است که این میزان تنها 4/2 درصد کل اعتبارات عمرانی دستگاه‌های اجرایی استان را تشکیل می‌دهد. روند تحولات بودجه عمرانی شهرداری‌های طی دوره 87-1384 روند صعودی بوده است و با متوسط رشد سالیانه 35/6 درصد از 76/2 میلیارد ریال در سال 1384 به 189/9 میلیارد ریال در سال 1387 رسیده است. به علاوه بیشترین میزان بودجه عمرانی در سال 1387 به شهرداری‌های اصفهان (6/3 درصد)، گلپایگان و نجف‌آباد (هر کدام 3/7 درصد) و سمیرم (3/1 درصد) اختصاص داشته است. میزان بودجه عمرانی شهرداری خمینی‌شهر در سال 1387 معادل 1879 میلیون ریال بوده است که تنها 1 درصد کل بودجه عمرانی شهرداری‌های استان را دربرمی‌گیرد.

جدول شماره 9-16: عملکرد اعتبارات عمرانی دستگاه‌های اجرایی از محل درآمدهای عمومی استان، سال‌های 87-1384 (میلیون ریال)

1387	1386	1385	1384	شرح	1387	1386	1385	1384	شرح	1387	1386	1385	1384	شرح
2977	3789	1440	461	شهرداری فلاورجان	189904	103253	120778	76191	مجموع اعتبارات عمرانی شهرداری‌ها	4500614	2308416	2023100	1160844	جمع
0	0	1118	148	شهرداری فولادشهر	2604	3159	2057	838	شهرداری آران و بیدگل	62040	31336	63780	15024	اداره کل منابع طبیعی
1480	10544	830	1670	شهرداری قمصر	802	259	500	375	شهرداری ابریشم	27200	22695	11627	10162	اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای
1660	518	930	403	شهرداری قهدریجان	2060	1062	560	403	شهرداری ابوزیدآباد	13360	7000			اداره کل اطلاعات استان
4450	1454	5100	610	شهرداری کاشان	3330	2797	2921	480	شهرداری اردستان	8560	4421	3000	2087	اداره کل امور مالیاتی
550	119	424	48	شهرداری کرکوند	1100	615	480	728	شهرداری اژییه	16400	3907	2785		اداره کل پزشکی قانونی اصفهان
740	296	720	448	شهرداری کلیشاد و سودرجان	12000	2705	1975	11062	شهرداری اصفهان	15258	6483	7499	3397	اداره کل زندانها و اقدامات تأمینی
781	357	780	388	شهرداری کمشجه	1400	718	500	583	شهرداری افسس	4870	1232	300	200	اداره کل استاندارد و تحقیقات صنعتی استان
1655	827	470	878	شهرداری کمه	2511	1840	1380	801	شهرداری انارک	1530	3706	4339	2533	اداره کل انتقال خون
1520	383	56	127	شهرداری کوشک	720	222	470	403	شهرداری ایمانشهر	41960	12524	13040	9141	اداره کل اوقاف و امور خیریه
2160	681	580	593	شهرداری کوهپایه	2010	2103	7262	2411	شهرداری بادرود	5150	3582	3160	980	اداره کل پست
1160	768	155	1188	شهرداری کهریزسنگ	1140	518	320	711	شهرداری باغبادران	144004	64211	74078	37047	اداره کل تربیت بدنی
1440	481	240	508	شهرداری گز	1367	2469	700	768	شهرداری برزک	1840	764	1011	319	اداره کل تعاون
7087	752	1538	1470	شهرداری گلپایگان	1170	714	259	633	شهرداری برف انبار	1080	4376	1919	846	اداره کل ثبت احوال استان
1520	457	1038	568	شهرداری گلدشت	2954	1090	1660	328	شهرداری بوئین و میاندشت	8000	10790	4067	2300	اداره کل ثبت اسناد استان
1550	616	620	382	شهرداری گلشهر	1130	290	460	328	شهرداری بهاران	21400	7066	3002	1837	اداره کل حفاظت محیط زیست
1071	416	440	314	شهرداری گوگرد	2850	444	910	278	شهرداری بهارستان	522442	374123	404879	212746	اداره کل راه و ترابری
1468	1062	2356	50	شهرداری مبارکه	2217	222	280	328	شهرداری پیربکران	42990	20442	24096	16572	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی
900	864	700	509	شهرداری محمدآباد	1018	755	660	590	شهرداری تودشک	14085	13778	9314	9289	اداره کل کار و امور اجتماعی
1500	930	950	0	شهرداری مشکات	1860	874	1300	966	شهرداری تیران	1300	626	316	454	اداره کل گمرک
1156	383	312	142	شهرداری منظریه	1680	1020	1176	745	شهرداری جندق	325432	193881	251873	173658	اداره کل نوسازی مدارس
1230	1010	443	5969	شهرداری مهاباد	2150	1225	1000	974	شهرداری جوشقان و کامو	10643	6590	6691	2019	اداره کل هواشناسی
2558	578	599	477	شهرداری میمه	1360	1376	1110	837	شهرداری چادگان	57585	43114	41499	17741	استانداری اصفهان
3500	2117	2150	637	شهرداری ناین	2300	600	550	536	شهرداری چرمهین	91290	63496	103962	77846	بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
7097	2358	12180	3452	شهرداری نجف آباد	200	444	610	348	شهرداری چمگردان	4700	2162	4391	2376	جمعیت هلال احمر
1000	1101	680	693	شهرداری نصرآباد	2000	385	600	213	شهرداری حبیب آباد	1050	213	550	250	حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی
4590	1042	1847	1092	شهرداری نطنز	1810	975	600	563	شهرداری حسن آباد	126715	26227	5057	5640	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان
					1335	795	740	648	شهرداری حنا	36123	7060	300	0	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان
					1140	518	620	3004	شهرداری خالدآباد	500	142	237	350	دیوان محاسبات استان
					1879	587	5247	365	شهرداری خمینی شهر	5127	18755	1256	6053	سازمان آموزش و پرورش
					2501	1444	1169	1779	شهرداری خوانسار	2670	1022	1500	1150	سازمان امور اقتصادی و دارایی
					1350	3296	5536	748	شهرداری خوراسگان	1100	142	558	0	سازمان بازرسی استان اصفهان
					1360	681	472	498	شهرداری خورزوق	3292	7002	893	2170	سازمان بازرگانی استان
					1510	1910	2200	903	شهرداری خور	29130	26227	7084	0	سازمان بسیج سازندگی نیروی مقاومت بسیج اصفهان
					1821	2529	3720	749	شهرداری داران	43914	9816	11552	7564	سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران
					1180	694	1227	632	شهرداری دامنه	22233	10587	9381	9302	سازمان بهزیستی
					5240	109	798	303	شهرداری درچه	17548	6782	5036	5799	سازمان تبلیغات اسلامی
					1510	533	440	438	شهرداری دستگرد	401119	136206	115800	115726	سازمان جهاد کشاورزی

1387	1386	1385	1384	شرح	1387	1386	1385	1384	شرح
3540	370	780	531	شهرداری دولت آباد	500	3014			سازمان حمل و نقل و پایانه های استان
3533	1572	1590	532	شهرداری دهقان	23670	10657	6207	2166	سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
1070	547	390	483	شهرداری دهق	1300	533	1024	14433	سازمان صنایع و معادن
1290	306	368	20	شهرداری دیزیچه	0	0	300	1900	سازمان مدیریت و برنامه ریزی
1089	1197	450	603	شهرداری رزوه	54751	30365	47095	36598	سازمان مسکن و شهرسازی
1290	805	394	558	شهرداری رضوانشهر	75809	50793	66084	32552	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
200	444	320	453	شهرداری زاینده رود	9395	7377	6778	4317	شبکه دامپزشکی
2500	0	1000	137	شهرداری زرین شهر	122000	0	12170	2312	شرکت سهامی برق منطقه ای استان اصفهان
1260	1261	690	583	شهرداری زواره	30950	11198			شرکت توزیع برق استان اصفهان
650	153	368	48	شهرداری زیباشهر	11250	4001			شرکت توزیع برق شهرستان اصفهان
2470	444	650	473	شهرداری سده لنجان	0	7376	6520	0	شرکت سهامی توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور
880	539	513	436	شهرداری سفید شهر	861665	542565	167094	70578	شرکت سهامی سازمان آب منطقه ای اصفهان
1100	481	500	578	شهرداری سگزری	0	0	14280	10890	شرکت سهامی سازمان آب منطقه ای تهران
5979	4968	5746	2332	شهرداری سمیرم	0	0	0	0	شرکت سهامی مخابرات استان اصفهان
355	259	3126	0	شهرداری شاهین شهر	256960	149874	147652	27301	شرکت آب و فاضلاب استان
4900	451	3730	665	شهرداری شهرضا	210444	108850	132177	99689	شرکت آب و فاضلاب روستایی
934	158	342	67	شهرداری طالخونچه	47816	60289	36391	12880	شرکت آب و فاضلاب کاشان
1690	842	420	638	شهرداری عسگران	168500	50794	45147	3932	شرکت شهرکهای صنعتی
1140	2489	340	438	شهرداری علویچه	60438	2500			شرکت علمی تحقیقاتی استان اصفهان
1610	526	958	950	شهرداری نوش آباد	3440	1759	623	742	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
2130	1591	730	1100	شهرداری نیاسر	0	0	1965	4282	مدیریت صنایع دستی
1030	981	480	543	شهرداری نیک آباد	24500	10732	0	7289	مدیریت امور عشایر استان
1950	660	640	602	شهرداری ورزنه	0	0	11353	214	نیروی انتظامی استان
1411	459	640	348	شهرداری ورنامخواست	2200	0	0	0	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
1200	578	600	248	شهرداری وزوان	33600	0	0	0	دانشگاه صنعتی اصفهان
1465	824	740	748	شهرداری هرنند	8000	0	0	0	دانشگاه مهندسی گلپایگان
1650	815	740	533	شهرداری ونک	35600	0	0	0	دانشگاه اصفهان
1380	0	0	0	شهرداری گرگاب	6700	0	0	0	مرکز آموزش عالی خوانسار
640	0	0	0	شهرداری لای بید	36246	0	0	0	دانشگاه هنر اصفهان
720	0	0	0	شهرداری قهجاورستان	48096	0	0	0	دانشگاه کاشان
350	0	0	0	شهرداری جوزدان	6240	0	0	0	دانشگاه پیام نور اصفهان
5129	3653	2368	1022	شهرداری فریدونشهر	37000	0	0	0	وزارت مسکن و شهرسازی

مأخذ: سالنامه آماری استان، 1387.

7-1 - آبادی‌ها و مناطق واقع در حوزه نفوذ مستقیم شهر

نقاط شهری برحسب اندازه و عملکردشان نیروی جاذبه گسترده‌ای خواهند داشت و به ناچار روابطی را با محیط پیرامون خود ایجاد می‌کنند. شهرها با حذف جمعیت سرریز نواحی پیرامونی توسعه می‌یابند و بر اثر تراکم جمعیت تحت فشار قرار می‌گیرند و در برخی موارد خود نیز فشارهایی را به حومه‌ها و نواحی اطراف منتقل می‌سازند. مهمتر اینکه برای ادامه حیات خود روابط متعادل یا نامتعادل تولیدی، خدماتی، اداری، اجتماعی و مانند اینها با حوزه برقرار می‌سازند. اهمیت حوزه نفوذ بر شهرها نیز در برخی موارد بسیار تعیین کننده است و بعضاً همین حوزه نفوذ نقش شهر را هم تعیین می‌کند و به آن شکل و قوام می‌دهد.

شهر ایرانی به لحاظ کارکردی با اتکاء به مناطق نفوذ خود تکامل می‌یابد و بیشتر مراکز شهری و روستایی از نظر اقتصادی و اجتماعی به یکدیگر وابسته‌اند. این وابستگی و پیوستگی در نواحی مختلف جغرافیایی کشور با توجه به تنوع شرایط طبیعی و منابع اقتصادی و پیوندهای اجتماعی، ابعاد متنوع و گوناگونی دارد. عملکردهای شهری که با توجه به نقش شهری تعیین می‌گردند، تأثیر عمده‌ای بر چگونگی روابط شهر و روستا می‌گذرانند و در این میان نقش تجاری و خدمات‌رسانی شهر اولویت بیشتری می‌یابد، به ویژه که روستاهای واقع در حوزه نفوذ شهری از این حیث وابستگی بیشتری در خود حس می‌کنند.

بنابراین با تعیین حوزه‌های نفوذ شهری - به ویژه در شهرهای کوچک و متوسط - می‌توان رابطه‌ای متعادل بین آنها برقرار ساخت تا هر یک در مواضع مشخص و معین فعالیت‌های وابسته به خود را بدون بهره‌کشی از دیگری ادامه دهند و به منظور برآورد نیازهایی که قادر به تأمین آن نیستند، خود رابطه معقول و متعادلی را بایکدیگر برقرار سازند. بنابراین برای دستیابی به این منظور، شناسایی و تعیین حوزه نفوذ و منابع بالفعل و بالقوه آن در اولویت قرار می‌گیرد.

مطالعات مربوط به شناسایی و تعیین و تحلیل حوزه نفوذ با آنکه از جمله فرآیندهای برنامه‌ریزی منطقه‌ای به شمار می‌آیند ولیکن به سهولت با نواحی محلی تطبیق می‌یابند و در عین حال بیشتر فرآیندهای برنامه‌ریزی نواحی محلی به آسانی با مناطق گسترده تطبیق داده می‌شوند. برای تعیین و تحلیل حوزه‌های نفوذ روش‌های متعددی وجود دارد که برخی متکی بر روابط آماری و ریاضی است و برخی دیگر به تجارب کارشناسی متکی است ولیکن پیش از پرداختن به این موضوع توجه به نکته زیر اهمیت می‌یابد:

باتوجه به اهداف طرح‌های توسعه و عمران شهر (طرح جامع شهر) که تهیه طرح‌ها و برنامه‌های و حوزه نفوذ آن را در یک دوره معین خواستار است، و نیز تعریفی که از حوزه نفوذ شهر ارائه

می‌کند¹، توجه به این اصل ضرورت می‌یابد که مراد از بررسی و مطالعه حوزه نفوذ شهرها، شناسایی آن دسته از سکونتگاه‌هایی است که به نوعی به شهر وابسته‌اند و باری را علاوه بر جمعیت شهر بر آن تحمیل می‌کنند.

در سلسله مراتب حوزه‌های نفوذ امکان واقع شدن شهر در حوزه‌های فراتر بسیار به یقین نزدیک است. به عبارتی، هر شهر خود در حوزه نفوذ شهرهای برتر و یا نواحی و مناطق برتر منطقه‌ای یا ملی قرار دارد ولیکن بررسی‌های مربوط به حوزه نفوذ، به سطوح پایین‌تر و سکونتگاه‌های با تفوق عملکردی و جمعیتی کمتر می‌پردازد و قصد شناسایی و میزان تأثیر و نفوذ خدمات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی شهر در روستاها، شهرک‌ها و همچنین شهرهای کوچکتر مجاور را دارد. حوزه نفوذ که فقط در طرح‌های توسعه شهری مشخص می‌شود، حق خاصی را برای ساکنان داخل حوزه ایجاد نمی‌کند. در واقع هدف از تعیین حوزه نفوذ شهرها بیشتر معرفی نقاطی است که به طور مستقیم از برخی امکانات در داخل شهرها استفاده می‌کنند و نهایتاً با شناخت جمعیت استفاده کننده از خدمات شهری، از بروز اختلال در ارائه خدمات جلوگیری به عمل می‌آورند.

به منظور تعیین حوزه نفوذ خمینی شهر از عوامل تأثیرگذار به شرح زیر استفاده شده است:

- الف) تقسیمات کشوری - که معمولاً مبنای مراجعات اداری - سیاسی در سطح ناحیه است.
 - ب) عوامل جغرافیایی - که می‌توانند بشمار باشند ولیکن بیشتر شکل طبیعی منطقه پیرامونی شهر مدنظر است؛
 - ج) شبکه‌های ارتباطی و الگوی سفر؛
 - د) مراکز جمعیتی شهری و روستایی مجاور شهر مورد مطالعه؛
 - ه) ویژگی‌های اقتصادی؛
 - و) وجود خدمات رفاهی در نقاط جمعیتی؛
 - ز) سطح خدمات‌رسانی شهر مورد مطالعه و اندازه عملکردی آن.
- در ادامه به شرح هر یک از عوامل در ارتباط با خمینی شهر پرداخته شده است.

1- حوزه نفوذ مستقیم شهر با در نظر گرفتن امکان دسترسی مراکز جمعیتی اطراف به خدمات شهری (مدرسه، درمانگاه، بازار و جز اینها) تعیین می‌شود. این کار باید با توجه به شرایط فرهنگی - اجتماعی و سیستم ارتباطی موجود انجام گیرد. در مواردی که بنا به دلایل خاص، انتخاب معیارهای دیگری برای تعیین حوزه نفوذ ضرورت داشته باشد، این کار با پیشنهاد نهاد مشاوره شهرسازی و تأیید مرجع تصویب کننده با کارفرما انجام خواهد شد. (مأخذ: قرارداد تیپ 12 تهیه طرح‌های توسعه و عمران و حوزه نفوذ و تفصیلی شهرها - پیوست شماره 2)

الف) تقسیمات کشوری

شهرستان خمینی شهر به مرکزیت شهر خمینی شهر، دارای سه شهر خمینی شهر، کوشک و درچه و یک بخش مرکزی و سه دهستان به نامهای ماربین سفلی، ماربین وسطی و ماربین علیا است. دهستان ماربین سفلی، شامل: جوی آباد (جدید و قدیم)، جعفرآباد، وازیچه، دستگرد و اتحاد اسلامی است که در حال حاضر همگی این سکونتگاه‌ها به شهر خمینی شهر الحاق گردیده‌اند، دهستان ماربین وسطی شامل: قرطمان، آدریان، هرستان، قلعه امیریه و ولاشان است که قرطمان و آدریان به خمینی شهر و ولاشان به شهر درچه الحاق گردیده است و تنها روستای این دهستان قلعه امیریه می‌باشد. دهستان ماربین علیا نیز شهر کوشک و و روستای تیرانچی را دربرمی‌گیرد. این شهرستان از شمال به شهرستان شاهین شهر و میمه، از شرق و شمال شرق به شهرستان اصفهان و از شمال غربی و غرب به شهرستان نجف آباد و از جنوب و جنوب غربی به شهرستان فلاورجان و رودخانه زاینده رود محدود می‌شود.

بدین ترتیب شهر خمینی به لحاظ تقسیمات کشوری مرکز اداری - سیاسی شهرستان است و تمامی مراجعات و گرایش‌های اداری، سیاسی شهرستان به آن ختم می‌گردد. شایان ذکر است حوزه نفوذ اداری در بسیاری موارد ارتباط روزانه با شهر ندارد و اغلب ارتباط آن متناوبی است.

ب) عوامل جغرافیایی

محیط طبیعی به عنوان بستر و زمینه‌ساز توسعه، می‌تواند اساسی‌ترین عامل در تعیین حوزه‌های نفوذ باشد. عوامل محیطی متعددی می‌توانند در شکل‌گیری حوزه‌های طبیعی نقاط شهری نقش داشته باشند. استعداد زمین‌های کشاورزی، خصوصیات زمین‌شناسی، ویژگی‌های ژئومورفولوژی، موانع طبیعی، جریان آبهای سطحی و وضعیت توپوگرافی از جمله این عواملند. لیکن وضعیت توپوگرافی از جمله عوامل اصلی است که برخی از عوامل دیگر را نیز دربرمی‌گیرد و در پهنه‌ای که شهرهای کوچک کشاورزی در آنها شکل گرفته‌اند نقش عمده‌ای را برعهده دارد.

پهنه‌ای که خمینی شهر در آن واقع گردیده است از سمت شمال و شمال غربی به کوه‌های محمودآباد (ارتفاعات سید محمد و پلارت)، سرچاه و کوه صالح محدود است و سمت جنوب و شرق آن را دشت همواری پوشانده است. با توجه به عوامل ذکر شده، می‌توان حوزه طبیعی خمینی شهر را ارتفاعات سید محمد و پلارت از شمال و سرچاه و کوه صالح از غرب، محدوده شهر اصفهان از شرق، و اراضی کشاورزی مستعد و زاینده رود از جنوب تعریف کرد.

ج) شبکه‌های ارتباطی و الگوی سفر

کیفیت راه در مدت زمان دسترسی تأثیر دارد و زمان دسترسی نیز شدت و نوع مراجعات به شهر را تعیین می‌کند. مطالعه شبکه راه‌های موجود در پیرامون شهر مشخص می‌سازد که ارتباطات مناسبی در سطح شهرستان بالاخص شهر خمینی‌شهر با شهرها و روستاهای پیرامون خود دارد. شهر خمینی‌شهر از طریق سه معبر آتشگاه از جنوب، اشرفی اصفهانی از مرکز، خیابان گاز و بلوار بسیج از شمال شرقی و جاده کمربندی در شمال با اصفهان و شاهین‌شهر ارتباط دارد.

همچنین خمینی شهر از طریق دو معبر کمربندی شمال شهر و بلوار الغدیر از جنوب با شهر و شهرستان نجف‌آباد ارتباط دارد. خیابان شهید صدوقی نیز ارتباط خمینی‌شهر را با شهرهای اصغرآباد و کوشک برقرار می‌سازد. شایان ذکر است با توجه به وسعت کم شهرستان خمینی‌شهر و همچنین قرارگیری در کنار کلان‌شهر اصفهان ارتباط خمینی‌شهر با سکونتگاه‌های پیرامون از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار است.

د) مراکز جمعیتی شهری و روستایی مجاور شهر

همانگونه که در بند الف نیز اشاره گردید؛ شهرستان خمینی‌شهر از یک بخش، 3 دهستان، 3 شهر و 3 روستا تشکیل گردیده است. با توجه به اینکه شهرستان از وسعت کمی برخوردار است؛ لذا سکونتگاه‌های واقع در سطح شهرستان از فاصله کمی نسبت به هم واقع شده‌اند. به طوری که در دهه اخیر، چندین روستا و نقطه سکونتگاهی به محدوده شهر خمینی‌شهر الحاق گردیده‌اند. جدول شماره 1-17 جمعیت شهرها و روستاهای واقع در شهرستان خمینی‌شهر را نشان می‌دهد.

جدول شماره 1-17: جمعیت نقاط سکونتگاهی شهری و روستایی در سال 1385

نقاط روستایی		نقاط شهری				نقطه سکونتگاهی
قلعه امیریه	تیرانچی	اصغرآباد	درچه	کوشک	خمینی‌شهر	
1232	2750	5682	43200	11271	223071	جمعیت

مأخذ: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، سال 1385.

وضعیت موجود سکونتگاه‌های شهری و روستایی در سطح شهرستان خمینی‌شهر نشان می‌دهد که به غیر از شهر خمینی‌شهر سایر نقاط شهری و روستایی دارای جمعیت بسیار کمتری بوده و اختلاف محسوسی بین اندازه جمعیتی سکونتگاه‌ها و عملکرد خدماتی، اقتصادی و اجتماعی آنها وجود دارد. می‌توان چنین نتیجه گرفت که هیچ سکونتگاهی در شهرستان دارای تفوق عملکردی نسبت به شهر خمینی‌شهر نیست در مقابل شهر خمینی‌شهر و نقاط شهری و روستایی پیرامون آن به نوعی در حوزه نفوذ نقاط دیگری (شهر اصفهان و نجف‌آباد) قرار دارند.

کلانشهر اصفهان در شرق خمینی‌شهر در درجه اول اهمیت و شهر نجف‌آباد در غرب آن در درجه بعدی به لحاظ زیرنفوذ داشتن خمینی‌شهر و پهنه روستایی آن قرار می‌گیرند. تعاملات اقتصادی، اجتماعی زیادی نیز بین خمینی‌شهر و اصفهان وجود دارد.

ه) ویژگی‌های اقتصادی

از ویژگی‌های مؤثری که به همراه ویژگی‌های طبیعی در تعیین جایگاه و موضع شهر و روستا و رابطه بین آنها نقش دارد، فعالیت‌های اقتصادی است که مطالعه و بررسی آن منحصر به شهر نیست بلکه می‌تواند دربرگیرنده جوانب مختلف منطقه و روستاهای پیرامونی آن نیز باشد. ویژگی‌های اقتصادی نواحی روستایی و یا شهرهای موجود در پهنه‌های روستایی بی‌شمارند ولیکن مهمترین آنها که می‌تواند تا اندازه‌ای حوزه نفوذ اقتصادی شهرها را مشخص سازد، ویژگی‌های مبادلاتی است. عامل داد و ستد و تجارت که از دیرباز در ایجاد روابط شهر و روستا نقش داشته، همچنان نیز به قوت خود باقی است. وجود بازارها در شهرها که معمولاً به لحاظ قدمت با تاریخ شهرها برابرند و نقش برجسته‌ای که سکونتگاه‌های روستایی در تأمین کالای شهروندان در زمان‌های قدیم‌تر و تأمین نیازهای خود از شهر در زمان حاضر در بازارها ایفا می‌کنند، در خور تأمل و حتی تا حدودی اندازه‌گیری است.

بخش‌های تجاری شهرها برحسب میزان توانایی خود و شعاع عملی که فراهم می‌سازند، مرزها و حوزه‌های معینی را به وجود می‌آورند که غالباً با حوزه نفوذ سایر عوامل تفاوت دارد. دریافت تولیدات کشاورزی و میزان ارسال آن از نقاط مختلف به شهرها اغلب جزو موارد تعیین کننده مرزهای نفوذی شهرها به شمار می‌آیند. نیروی کاری که روستاها در اختیار شهر قرار می‌دهند نیز در تعیین حوزه نفوذ اقتصادی مؤثر است.

شهر خمینی‌شهر به عنوان بزرگترین نقطه شهری شهرستان، با توجه به سطح جمعیتی و اندازه عملکردی خود و بازار مصرفی که برای جمعیت خود و نیز جمعیت شهرستان در اختیار دارد، دارای نقش تعیین کننده‌ای به لحاظ نفوذ اقتصادی در شهرها و روستاهای پیرامونی است، ناگفته نماند که وجود نقاط شهری دیگر در اطراف (مانند اصفهان و نجف‌آباد) در تضعیف این نقش دخالت دارند. براساس اطلاعات اخذ شده از بخشداری، عمده‌ترین مراودات اقتصادی سکونتگاه‌های واقع در بخش مرکزی به ترتیب اولویت با خمینی‌شهر، نجف‌آباد و اصفهان می‌باشد. سکونتگاه‌های شهری و روستایی بین خمینی‌شهر و نجف‌آباد مانند شهر اصفهان، شهر کوشک و ... اغلب مبادلات اقتصادی خود را با خمینی‌شهر و نجف‌آباد انجام می‌دهند.

و) وجود خدمات رفاهی در نقاط جمعیتی

سکونتگاه‌های روستایی به تناسب جمعیت‌شان خدمات و امکاناتی را به خود اختصاص می‌دهند. آنچه مسلم می‌نماید، این است که نیازهای انسان امروزی (اعم از شهروند و روستایی) به قدری متنوع است که زیستگاه‌ها قادر به تأمین همه آنها نیستند. درجه توسعه‌یافتگی سکونتگاه‌ها و آستانه‌های جمعیتی لازم، عوامل مهمی در شکل‌گیری خدمات روبنایی و زیربنایی در سکونتگاه‌ها به شمار می‌آیند. بنابراین طبیعی است که سکونتگاه‌ها - به ویژه از نوع روستایی - برای تأمین نیازهایشان، به نقاط برتر خدماتی که همان نقاط شهری است وابسته باشند.

تعیین میزان نیاز روستاها در خدمات مختلف به شهر، به دو مسئله اساسی در امر تهیه طرح‌های توسعه شهری پاسخ می‌گوید: نخست اینکه حوزه نفوذ خدماتی را مشخص می‌سازد و دوم باری را که بر شهر تحمیل می‌کند نمایان می‌سازد تا در پیش‌بینی‌های آتی و تخصیص فضاها مورد توجه قرار گیرد.

بررسی وضعیت بهره‌مندی سه روستای شهرستان از خدمات نشان می‌دهد از نظر خدمات آموزشی؛ هر سه روستای بخش از مدارس ابتدایی و راهنمایی برخوردار هستند. در شهر اصغرآباد علاوه بر دو مقطع یاد شده در سطح متوسطه نیز خدمات‌رسانی دارد. روستاهای قلعه امیریه و تیرانچی در سطح متوسطه به شهرهای خمینی‌شهر و کوشک مراجعه می‌کنند.

در بخش خدمات درمانی نیز هر سه روستای بخش نیازهای درمانی در سطح بیمارستان، آزمایشگاه و نظایر آن را از شهرهای خمینی‌شهر و اصفهان دریافت می‌کنند. در یک سطح پایین‌تر نیز مراکز بهداشتی - درمانی قرار دارند که تنها شهر اصغرآباد¹ دارای مرکز بهداشتی - درمانی می‌باشد و توزیع خانه‌های بهداشت که سطح سه نیازهای اولیه بهداشتی - درمانی را ارائه می‌کنند در هر دو روستا استقرار دارند.

به طور کلی با توجه به تعداد کم سکونتگاه‌های روستایی در سطح شهرستان و همچنین فاصله نه چندان زیاد این روستاها با مراکز سکونتی شهری، هر سه روستا به لحاظ بهره‌مندی از خدمات اولیه و روزمره از شرایط نسبتاً مناسبی برخوردار هستند.

ز) خدمات‌رسانی شهر و اندازه عملکردی آن

خمینی‌شهر در سرشماری سال 1385 دارای 223071 نفر جمعیت بوده که به لحاظ رتبه جمعیتی در این سال سومین شهر استان پس از شهرهای اصفهان و کاشان بوده است. براساس نتایج طرح جامع ناحیه اصفهان و مجموعه شهری، خمینی‌شهر به عنوان مرکز اصلی ناحیه و نجف‌آباد مرکز سطح 2 ناحیه را به خود اختصاص داده‌اند. با وجود تفوق جمعیتی شهر و شهرستان خمینی‌شهر

1- این شهر در سال 1390، تبدیل به شهر شده است.

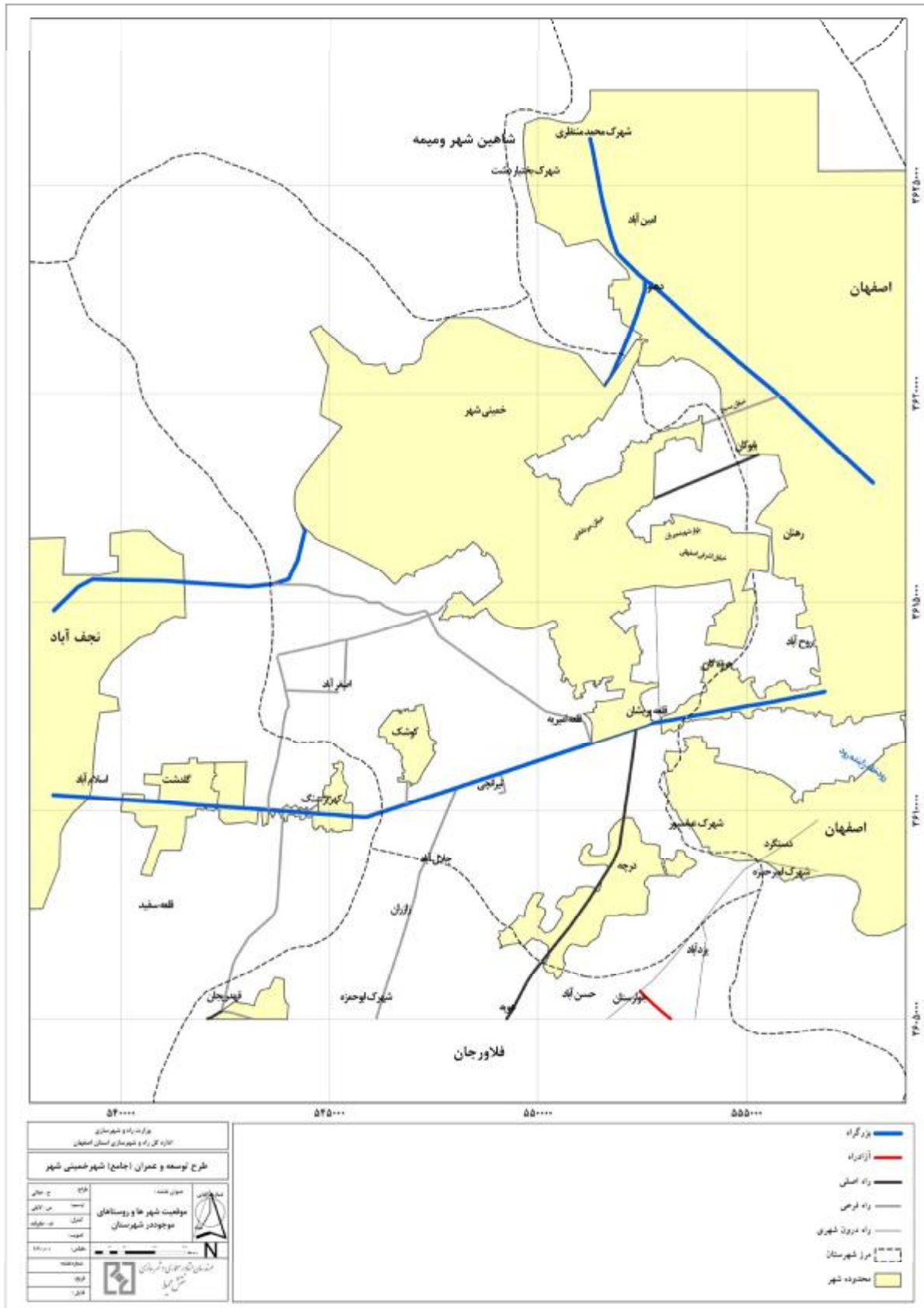
نسبت به شهر و شهرستان نجف‌آباد می‌توان به عملکرد شهری برتر نجف‌آباد نسبت به خمینی‌شهر اشاره کرد. شاید دلیل این امر را بتوان در قرارگیری خمینی‌شهر در کنار یک قطب جاذب جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (شهر اصفهان) جستجو کرد که رشد و توسعه شهری خمینی‌شهر را تحت‌الشعاع خود قرار داده است.

با توجه به موارد یاد شده شهر خمینی‌شهر با توجه به موقعیت جغرافیایی خود در مجموعه شهری اصفهان، ارائه دهنده خدمات در رده شهرستان در سطح خدمات سطح دو بوده و بهره‌مندی از خدمات سطح یک (تخصصی بیمارستانی، آموزش عالی دولتی و برخی نیازهای فرهنگی) از طریق کلان‌شهر اصفهان صورت می‌گیرد. با این وجود نمی‌توان تسلط عملکردی شهر را در نواحی پیرامون شهر و منطبق بر حوزه نفوذ روزمره (خدماتی و ارتباطی) انکار کرد.

با بررسی و جمع‌بندی عوامل فوق می‌توان چنین دریافت که سکونتگاه‌های شهری و روستایی واقع در شهرستان خمینی‌شهر برای دریافت خدمات برتر و تخصصی به طور مشترک در حوزه نفوذ شهرهای خمینی‌شهر، اصفهان و نجف‌آباد قرار دارند.

به عبارت دیگر شهرها و روستاهای پیرامون به طور موردی و دریافت خدمات سطح دو و سه به شهرهای مذکور مراجعه می‌کنند و تنها مراجعه روزمره به خمینی‌شهر از سوی اهالی روستای قلعه امیریه برای دریافت خدمات آموزشی، خرید و ... صورت می‌گیرد. از اینرو می‌توان تنها سکونتگاه موجود در حوزه نفوذ مستقیم خمینی‌شهر را روستای قلعه امیریه نامید. علت این امر را می‌توان در دسترسی مناسب سکونتگاه‌های شهری و روستایی موجود به خدمات سطح یک جستجو نمود. نقشه شماره 1-17 موقعیت شهرها و روستاهای موجود در پیرامون خمینی‌شهر را نشان می‌دهد.

شماره 1-17- موقعیت شهرها و روستاهای موجود در پیرامون خمینی شهر

2 - بررسی حوزه نفوذ

2-1 - خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی

- موقعیت

شهرستان خمینی شهر در مختصات جغرافیایی 51 درجه و 26 دقیقه تا 51 درجه و 36 دقیقه طول شرقی و 32 درجه و 35 دقیقه تا 32 درجه و 46 دقیقه عرض شمالی گسترش یافته است. این شهرستان از سمت شرق با شهرستان اصفهان، از سمت شمال با شهرستان شاهین شهر و میمه، از سمت غرب با نجف آباد و از سمت جنوب با شهرستان فلاورجان همسایه است.

شهرستان خمینی شهر یکی از 23 شهرستان استان اصفهان می باشد که تقریباً در مرکز استان و در مجاورت شهر اصفهان به عنوان مرکز استان واقع گردیده است. به لحاظ وسعت با 176/9 کیلومتر مربع در مقایسه با دیگر شهرستان های استان در رتبه آخر قرار می گیرد.

نزدیکی این شهرستان با شهر اصفهان موقعیت و نقش ویژه ای را به آن بخشیده است و استقرار کاربری های مختلف از قبیل دانشگاه صنعتی اصفهان، پالایشگاه، صنایع پتروشیمی و نیروگاه عظیم شهید منتظری و همچنین صنایع ذوب آهن، صنایع کاشی، نساجی و غیره رشد و گسترش این شهرستان را تسریع نموده است.

2-1-1 - وضعیت توپوگرافی و شیب

همانطوری که در بخش مطالعات منطقه در قسمت توپوگرافی و شیب به تفصیل توضیح داده شد، وضعیت توپوگرافی و ریخت شناسی استان اصفهان از سمت شرق به غرب شامل بخش های کویری و پستی، ارتفاعات مرکزی استان با روند شمال غرب به جنوب شرق، جلگه ای و دره ای بین ارتفاعات و ارتفاعات غرب می شود. شهرستان خمینی شهر در قسمت جلگه ای و در کوهپایه های شرقی ارتفاعات غربی استان واقع شده است. به طوری که این شهرستان از سمت شرق و جنوب شرق به جلگه های حاصلخیز و از سمت غرب و شمال غرب به ارتفاعات منتهی می شود که این اختلاف ارتفاع نسبی چهره خاص طبیعی به آن بخشیده است.

در واقع کمترین نقاط ارتفاعی شهرستان در نیمه شرقی آن به چشم می خورد و بتدریج به سمت شمال و شمال غرب به ارتفاع زمین افزوده می شود و در ارتفاعات سید محمد در شمال شهرستان به بیش از 2400 متر می رسد. به تبعیت از وضعیت توپوگرافی، وضعیت شیب نیز در بخش های شرقی و جنوب شرقی ملایم تر و هموارتر از شیب های شمال و شمال غربی شهرستان است.

2-1-2 - بررسی مسائل هواشناسی

به جهت اینکه در بخش شناخت و بررسی شهر، مسائل هواشناسی به تفصیل شرح داده می-شود، در این قسمت عمده‌ترین توده‌های هوایی که منطقه را تحت تأثیر قرار می‌دهند و نیز اثرات آنها را در منطقه مورد بررسی قرار می‌دهیم.

وضعیت اقلیمی هر منطقه متأثر از عوامل جغرافیایی بیرونی (غیرمحلی) و درونی (محلی) می‌باشد. عوامل جغرافیایی غیرمحلی شامل جریان‌ات سیاره‌ای و حرکت سیستم‌های کم فشار و پرفشار جو می‌شود. از عوامل درونی نیز می‌توان به مواردی از قبیل عرض جغرافیایی، موقعیت منطقه نسبت به سیستم گردش عمومی جو، فاصله از منابع رطوبتی و وضعیت توپوگرافی اشاره کرد.

در حالت کلی منشاء اصلی جریان‌ات هوا در این منطقه، مراکز کم فشار و پرفشاری هستند که در خارج از منطقه شکل گرفته و آن را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند و می‌توان این جریان‌ات را به دو جریان عمده فصل سرد و فصل گرم تقسیم کرد.

جریان‌های فصل سرد به گونه‌ای است که در فصل زمستان دو مرکز پرفشار سیبری و آزور، مراکز اصلی هدایت سیستم‌های جوی به این منطقه می‌باشند. توده هوای سیبری که تقریباً بیشتر مناطق کشور را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، در فصل زمستان از طرف شمال و شمال‌غرب و شمال‌شرق به داخل ایران کشیده شده و تا عرض‌های پایین‌تر از شهرستان خمینی‌شهر را دربرمی‌گیرد. این توده بنا بر ماهیت منشاء تشکیل خود، هوای سرد و خشک را به این منطقه می‌آورد. از دیگر جریان‌اتی که در دوره سرد سال تعیین کننده اقلیم منطقه هستند، جریان‌ات پرفشار آزور و مدیترانه‌ای می‌باشند که نسبتاً گرم بوده و بخار آب بالایی نیز به همراه خود دارد. این جبهه از سمت غرب وارد منطقه می‌شود و به جریان‌ات مدیترانه‌ای موسوم است. عمده‌ترین بارش‌هایی که در دوره سرد سال در منطقه ریزش می‌کند، از منشاء توده هوای مذکور می‌باشد.

از دیگر جریان‌ات فصل سرد سال، جریان آتلانتیک شمالی و اسکاندیناوی است که محل تشکیل آن اقیانوس اطلس شمالی است. عبور این توده هوا در فصل بهار و پاییز موجب رگبارهای تند و شدید می‌شود. همچنین ریزش برف‌های سنگین در فصل زمستان عمدتاً ناشی از همین توده هوا می‌باشد.

جریان‌ات هوایی در فصل گرم سال را می‌توان به سه گروه عمده تقسیم کرد؛ جریان تروپیکال بری که منشاء آن اقیانوس اطلس شمالی است و در مناطق خشک کویری باعث ایجاد طوفان گرد و خاک می‌شود. جریان‌ات پرفشار اقیانوس هند که از جنوب‌شرق وارد کشور می‌شود و همچنین جریان‌ات گرم و خشک و ناپایداری که در منطقه عربستان و شمال آفریقا تشکیل می‌شوند، ممکن

است تا این منطقه (شهرستان خمینی شهر) کشیده شده و این منطقه را تحت تأثیر قرار دهند. با توجه به مطالب گفته شده، می‌توان گفت در دوره سرد سال جریانات سرد و مرطوب که از سمت غرب و شمال غرب به این منطقه وارد می‌شوند، قریب به هفت ماه از سال (از اواسط مهر تا اواسط اردیبهشت ماه) باعث ریزش هوای سرد و ایجاد بارش در منطقه می‌شوند. همچنین در ماه‌های سرد پاییز، زمستان و اوایل بهار حدود 40 مرکز کم فشار از مناطق مرکزی کشور (استان‌های چهارمحال و بختیاری، اصفهان و یزد) عبور می‌کند و در ماه‌های دی تا اسفند دارای بیشترین فعالیت می‌باشد. از اینرو بارندگی در این ماهها در این مناطق نسبت به سایر ماه‌های سال بیشتر است.

به غیر از عوامل بیرونی که تعیین کننده اقلیم کلی منطقه هستند عوامل محلی به ویژه موقعیت منطقه نسبت به ناهمواری‌هاست. عوارض طبیعی عمده‌ای که بر اقلیم ناحیه مؤثرند و تعیین کننده ویژگی‌های خرد اقلیمی دما، رطوبت و بارش در این منطقه است. بیش از همه همجواری با ناهمواری‌های زاگرس است که با امتداد شمال غرب به جنوب شرق از قسمت جنوب غربی شهرستان کشیده شده است. قرار گرفتن شهرستان خمینی شهر در دامنه‌های شرقی این ارتفاعات، الگوی تغییرات مکانی تقریباً همه عناصر اقلیمی را متأثر ساخته است. به طوری که این ارتفاعات در جهت حرکت جریانات هوایی که با خود رطوبت زیادی به همراه داشته و باعث بارندگی‌های فراوان می‌شوند، به عنوان مانع عمل کرده و باعث می‌شوند این جریانات بیشتر رطوبت خود را در جبهه غربی ارتفاعات از دست بدهند.

2-2 - منابع طبیعی (جنگل‌ها، مراتع، معادن، منابع آب و غیره)

همجواری شهرستان خمینی شهر و رابطه تنگاتنگ آن به لحاظ تأمین بخشی از ظرفیت‌های مورد نیاز بخش‌های مختلف شهر اصفهان و همچنین موقعیت طبیعی خمینی شهر باعث گردیده این شهرستان از نظر منابع طبیعی جنگلی و مرتعی فقیر باشد. شکل‌گیری و گسترش کاربری‌های انسان‌ساخت از قبیل مراکز صنعتی، خدماتی و سکونتی نیز از غنای منابع طبیعی آن کاسته و نقش این شهرستان را به عنوان مرکز خدماتی، صنعتی پررنگتر کرده است.

به استثنای بعضی قسمت‌ها که فعالیت‌های کشاورزی (زراعت، باغداری) شکل گرفته است و قسمت‌هایی که اقدام به کاشت و ایجاد فضاهای جنگلی و پارک و فضای سبز گردیده، پوشش جنگلی و مرتعی در این شهرستان به چشم نمی‌خورد.

به طور کلی به دلیل قرار گرفتن این شهرستان در کوهپایه‌های داخلی (دامنه‌های شرقی) رشته‌کوه‌های زاگرس که مانع ورود رطوبت کافی از توده‌های ورودی از سمت غرب به این منطقه می‌شود و همچنین همجواری با کویر مرکزی که از بارش بسیار پایینی برخوردار است؛ پوشش گیاهی (جنگل و مرتع) قابل توجهی شکل نگرفته است. به طوری که براساس آمارهای سال 1387 شهرستان خمینی شهر فاقد عرصه‌های جنگلی بوده است. عمده‌ترین پوشش گیاهی جنگلی در قسمت‌های غربی و جنوب‌غربی استان (شهرستان‌های سمیرم، فریدونشهر، کاشان) پراکنش دارد. البته در شهرستان‌های شرقی و شمالی استان به منظور تثبیت شنهای روان اقدام به کاشت درختان جنگلی به صورت دست کاشت گردیده است.

به لحاظ پراکنش مراتع نیز این شهرستان فاقد اراضی مرتعی می‌باشد و گونه‌هایی مرتعی که به صورت خیلی پراکنده در بعضی قسمت‌ها مشاهده می‌شود از نوع گون‌های گزانگبین و کتیرا می‌باشد.

• منابع آبهای سطحی و زیرزمینی

منابع آبی شهرستان خمینی شهر از دو بخش آبهای سطحی و آبهای زیرزمینی تشکیل می‌شود؛ عمده‌ترین منبع آب سطحی در سطح شهرستان رودخانه زاینده‌رود می‌باشد که از دامنه‌های شرقی زاگرس (زردکوه بختیاری)، در قسمت غرب استان سرچشمه می‌گیرد و در قسمت جنوبی شهرستان خمینی شهر جریان دارد. رودخانه زاینده‌رود پس از مشروب کردن دشت اصفهان و طی مسیر حدود 350 کیلومتری از تونل کوه‌رنگ تا ابتدای باتلاق گاوخونی به این باتلاق می‌ریزد.

با ایجاد تونل‌های 1 و 2 کوه‌رنگ کمک مؤثری به افزایش آب این رودخانه شده است به طوری که میزان آب افزوده شده به رودخانه زاینده‌رود در مواقع کم آبی (فصل تابستان) حداقل 4

مترمکعب و حداکثر 35 مترمکعب در ثانیه در مواقع پرآبی می‌باشد. مجموع دبی سالیانه رودخانه زاینده‌رود در کنار سد تنظیمی 1417/6 میلیون مترمکعب بوده که این میزان با توجه به برداشت‌هایی که از طریق پمپاژ و یا حفره چاه صورت می‌گیرد، از میزان آب رودخانه کاسته شده به طوری که در ایستگاه ورزنه (در آخرین ایستگاه هیدرومتری و قبل از ورود به باتلاق گاوخونی) مقدار دبی آن به 44/4 میلیون مترمکعب یعنی 3 درصد کل آب زاینده‌رود می‌رسد.

منابع آبهای زیرزمینی در شهرستان خمینی‌شهر به دلیل محدودیت منابع آب سطحی، به عنوان تأمین کننده بخش عمده‌ای از مصارف آب کشاورزی و شرب می‌باشد که توسط چاه‌های عمیق و نیمه عمیق و همچنین قنات و چشمه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. مطالعات انجام شده در این بخش، براساس تقسیمات حوضه‌های آبریز و دشت‌ها صورت گرفته است و بر این اساس شهرستان خمینی‌شهر جزو حوضه آبریز زاینده‌رود (حوضه آبریز باتلاق گاوخونی) و زیرحوضه دشت برخوار - اصفهان قرار می‌گیرد. در این دشت میزان بهره‌برداری از آبهای زیرزمینی توسط 2486 حلقه چاه عمیق، 1290 حلقه چاه نیمه عمیق، 8 رشته قنات و 5 دهنه چشمه سالیانه به حدود 608 میلیون مترمکعب می‌باشد که سهم عمده آن توسط چاه‌های عمیق مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.

3-2 - تعداد و نحوه استقرار آبادیها

حوزه نفوذ مستقیم شهر خمینی شهر، شامل آن دسته از سکونتگاه‌هایی می‌گردد که جهت تأمین نیازهای خدماتی روزانه خود، به صورت روزمره به شهر رفت و آمد می‌نمایند که در بند 7-1 به حوزه نفوذ مستقیم شهر و روستاهایی که در آن حوزه مستقر می‌باشند، پرداخته شد. از آنجایی که شهرها و روستاهایی که در درون مرزهای تقسیمات سیاسی شهرستان خمینی شهر قرار دارند، به لحاظ بهره‌مندی از خدمات اداری و نیز بهره‌مندی از زیرساخت‌ها و تأسیسات شهری به شهر مرکزی شهرستان (خمینی شهر) وابسته می‌باشند، بررسی حوزه نفوذ غیرمستقیم شهر خمینی شهر در سطح محدوده شهرستان خمینی شهر صورت می‌پذیرد.

شهرستان خمینی شهر تنها از یک بخش مرکزی تشکیل شده و شامل سه دهستان ماربین سفلی، ماربین وسطی و ماربین علیا می‌باشد. روستاها و نقاط سکونتگاهی واقع در شهرستان، مشتمل بر روستاهای تیرانچی، قلعه امیریه، شاه چراغ و صحرادرب آدریان، شهر اصغرآباد، می‌باشد. به لحاظ جمعیتی بزرگترین روستایی که در شهرستان واقع است، روستای تیرانچی با جمعیت در حدود 2800 نفر می‌باشد¹ که در دهستان ماربین علیا و در جنوب غربی شهر خمینی شهر قرار دارد. روستای تیرانچی در خارج از حریم (مصوب) شهر خمینی شهر قرار گرفته است.

دومین روستای مهم شهرستان خمینی شهر، روستای قلعه امیریه می‌باشد که با جمعیتی در حدود 1300 نفر در جنوب محدوده شهر خمینی شهر قرار دارد.

دو نقطه سکونتگاه شاهچراغ و صحرادرب آریان (واقع در دهستان ماربین وسطی)، به لحاظ جمعیت موجود در آن، جزو مزارع و مکان‌ها محسوب می‌گردند.

علاوه بر روستاهای ذکر شده، شهرهای کوشک و درچه واقع در جنوب غربی و غرب شهر خمینی شهر، و نیز شهر اصغرآباد² در شهرستان خمینی شهر واقع هستند.

1- سرشماری عمومی نفوس و مسکن، سال 1385.

2- شهر اصغرآباد در سال 1390 به شهر تبدیل گردیده است.

4-2 - وضع ارتباطات بین آبادی‌ها و شهر و سیستم حمل و نقل موجود

به دلیل قرارگیری شهرستان خمینی‌شهر در ناحیه مرکزی استان اصفهان و نیز همجواری آن با کلان‌شهر اصفهان، راه‌های ارتباطی این شهرستان و نیز میزان ارتباطات و جابجایی کالا و مردم سطح شهرستان، به میزان قابل توجهی تحت تأثیر کلانشهر اصفهان قرار گرفته و این کلانشهر به عنوان مبداء و یا مقصد اصلی بسیاری از سفرهایی که در سطح شهرستان تولید می‌گردد، محسوب می‌شود.

از آنجا که تنها سیستم حمل و نقلی موجود جهت انتقال کالا، مواد و مردم در سطح شهرستان خمینی‌شهر، سیستم حمل و نقل جاده‌ای می‌باشد، به بررسی چگونگی ارتباطات جاده‌ای در سطح شهرستان پرداخته می‌شود.

ماهیت تک مرکزی حوزه مرکزی اصفهان، ساختاری شعاعی را برای شبکه ارتباطی جاده‌ای در سطح این حوزه فراهم آورده است. شکل‌گیری شبکه ارتباطی فراشهری شهر خمینی نیز به تبع این ساختار شعاعی و در امتداد راه‌های منشعب از شهر اصفهان، به عنوان مرکز ناحیه مرکزی بوده است.

میزان تراکم راه‌های اصلی در هر 100 کیلومتر مربع در سال 1383 شهرستان خمینی شهر در حدود 11/8-15/2 کیلومتر و به ازای هر 1000 نفر جمعیت، در حدود 0/1-0/7 کیلومتر بوده است¹.

ارتباط جاده‌ای شهرستان خمینی‌شهر و شهرستان‌های اطراف از طریق دو بزرگراه، سه راه اصلی و راه‌های فرعی برقرار می‌گردد (نقشه شماره 1-24)؛

- بزرگراه اصفهان - خمینی‌شهر در شمال شهرستان که پس از عبور از شمال محدوده شهر خمینی‌شهر (به صورت کمربندی) به سمت شهرستان نجف‌آباد امتداد می‌یابد و نیز بزرگراه اصفهان - خمینی‌شهر - نجف‌آباد در جنوب شهرستان.
- راه‌های اصلی اصفهان - شهر خمینی‌شهر که از شرق وارد محدوده شهر می‌گردند، (شامل بلوار شهید اشرفی اصفهانی و خیابان میردامادی) و راه اصلی که از شهرستان فلاورجان در جنوب وارد شهرستان خمینی‌شهر شده و پس از عبور از شهر درچه، به سمت شمال و شهر خمینی - شهر امتداد می‌یابد.
- راه‌های فرعی که به لحاظ سلسله مراتب عملکردی در سطوح پایین‌تری قرار دارند این راه - ها در نقاط مختلف شهرستان وظیفه اتصال شهرها و روستاها را به عهده دارند، مانند راه -

1 - طرح مجموعه شهری اصفهان، سال 1383.

های فرعی اتصال دهنده شهر خمینی شهر به شهر اصفهان، اتصال شهر کوشک به بزرگراه جنوب خمینی شهر و راه های فرعی اتصال دهنده روستاهای قلعه امیریه، شهر اصغرآباد و تیرانچی به بزرگراه جنوب شهر خمینی شهر.

ارتباط شهر کوشک از طریق اتصال راه فرعی به بزرگراه جنوب خمینی شهر، به شهر خمینی - شهر برقرار می گردد. فاصله شهر کوشک از شهر خمینی شهر در حدود 5/6 کیلومتر می باشد.

شهر درچه نیز از طریق راه اصلی به شهر خمینی شهر و بزرگراه جنوب شهر متصل می گردد. فاصله شهر درچه تا خمینی شهر در حدود 8 کیلومتر می باشد.

بررسی نحوه ارتباط روستاهای موجود در سطح شهرستان خمینی شهر با محدوده شهر، بیانگر آن است که کلیه روستاها از طریق جاده آسفالتی با شهر خمینی شهر دسترسی دارند، اما سلسله مراتب دسترسی روستاهای مذکور به شهر خمینی شهر با یکدیگر متفاوت است (جدول 1-24). شهرستان خمینی شهر فاقد راه های شوسه و خاکی می باشد.

جدول شماره 1-24: نحوه دسترسی روستاها و شهرهای شهرستان خمینی شهر به محدوده

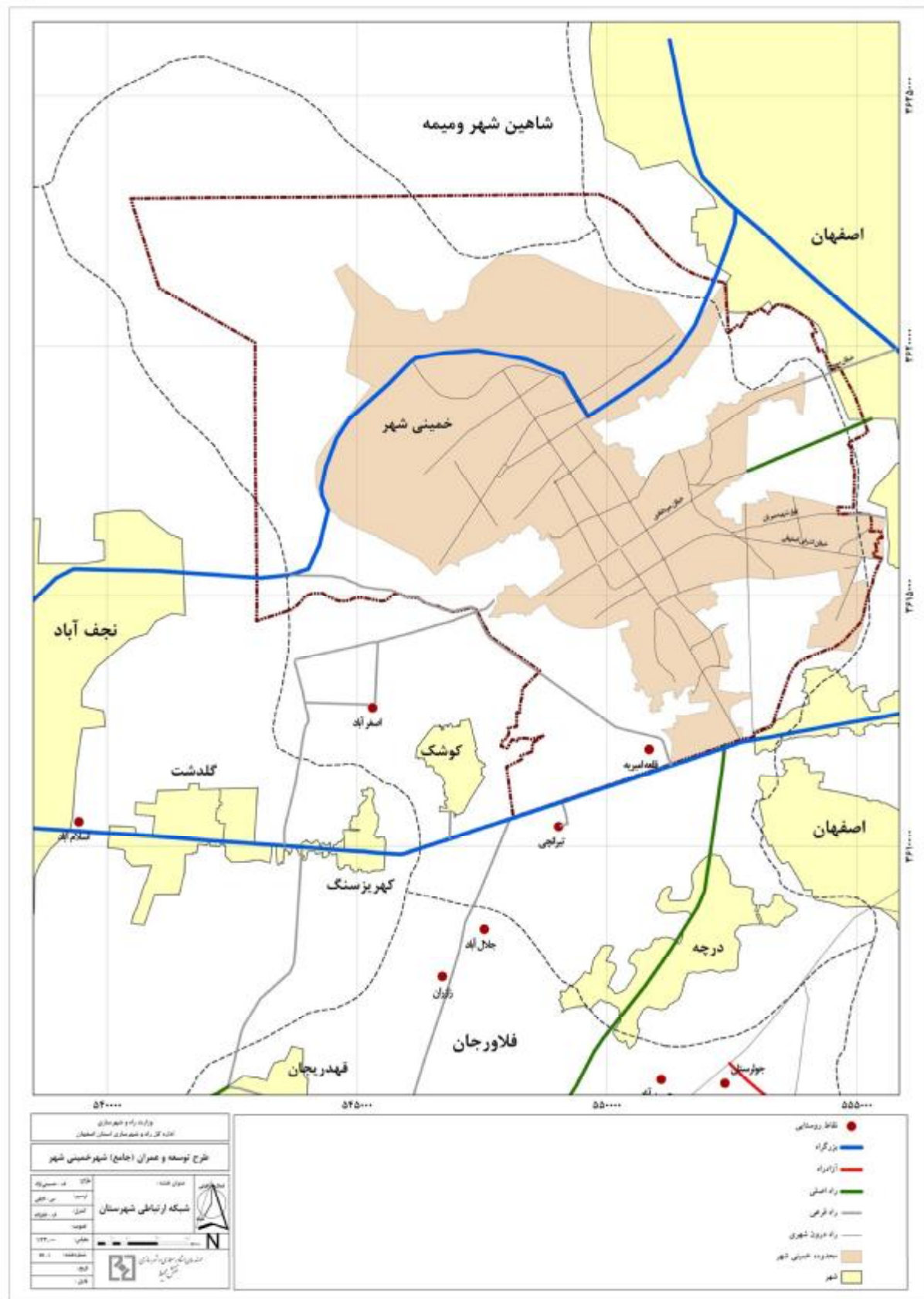
نام سکونتگاه	فاصله از محدوده (کیلومتر)	سلسله مراتب دسترسی به محدوده شهر خمینی شهر
شهر	کوشک	راه فرعی - بزرگراه
	درچه	راه اصلی
	اصغرآباد	راه فرعی
روستا	قلعه امیریه	راه فرعی
	تیرانچی	راه فرعی - بزرگراه

مأخذ: برداشت مشاور.

در مطالعات امکان سنجی حمل و نقل سریع و انبوه منطقه اصفهان، شبکه پیشنهادی مترو شهر اصفهان کریدور شرقی - غربی (EW) در نظر گرفته شده است که شهر خمینی شهر را به زینبیه (در شمال شرق اصفهان متصل می سازد. حداکثر توان جابجایی مسافر در خط مذکور در حدود 5000-9000 مسافر در ساعت برآورد شده است¹.

1- طرح مجموعه شهری اصفهان، جلد مطالعات پایه حمل و نقل، سال 1383.

نقشه شماره 1-24 ارتباطات جاده ای شهرستان خمینی شهر

5-2 - وضع تأسیسات و تجهیزات زیربنایی، خدمات رفاهی و نحوه توزیع آنها

بررسی وضعیت تأسیسات زیربنایی و خدمات رفاهی، نشان‌دهنده میزان بهره‌مندی سکونتگاه‌ها و نیز تعیین‌کننده میزان وابستگی سکونتگاه‌ها به مراکز واجد تأسیسات و خدمات مذکور بوده و به طور مستقیم بر تثبیت جمعیت در سکونتگاه، مهاجرت از این نقاط و یا به نقاط مذکور تأثیرگذار است. تأسیسات زیربنایی موجود در سطح شهرستان شامل برق، گاز، آب و فاضلاب، مخابرات و پست می‌باشد. خدمات رفاهی نیز در قالب خدمات آموزشی، بهداشتی - درمانی، فرهنگی، مذهبی، ورزشی، اداری و تجاری می‌باشد.

1-5-2 - بررسی وضعیت تولید، انتقال و توزیع برق

شهرستان خمینی‌شهر در ناحیه امور برق غرب اصفهان قرار دارد. انرژی مورد نیاز استان اصفهان از نیروگاه‌های اصفهان، منتظری، هسا، سد زاینده‌رود و جنوب اصفهان تأمین می‌گردد. تولید ناخالص نیروگاه‌های استان در سال 1385 برابر 17375188 مگاوات ساعت بوده که در سال 1387، به 18597565 مگاوات ساعت بالغ گردیده است.

خطوط انتقال برق فشار قوی در سطح شهرستان شامل خطوط 63 و 230 کیلوولت در جنوب و خط 230 کیلوولت در شمال شرق شهرستان می‌باشد (نقشه شماره 1-25).

بررسی مقدار فروش برق در سطح شهرستان خمینی‌شهر نشان می‌دهد که در حدود 37 درصد فروش برق، مصرف خانگی و پس از آن به مصرف کشاورزی (21 درصد) و صنعتی (19 درصد) اختصاص دارد.

مقایسه مقادیر فروش برق برحسب مصرف در استان و شهرستان نیز بیانگر اختصاص یافتن میزان عمده مصرف در سطح استان به بخش صنعت بوده است (جدول شماره 1-25).

تمامی روستاهای واقع در شهرستان خمینی‌شهر از انرژی برق بهره‌مند و به شبکه برق سراسری متصل می‌باشند. تعداد خانوارهای دارای برق در سطح شهرستان خمینی‌شهر برابر 2685 خانوار می‌باشد. طول خطوط انتقال شبکه فشار متوسط و فشار ضعیف (توزیع) جهت برق‌رسانی به روستاهای شهرستان به ترتیب برابر 7 و 130 کیلومتر است. تعداد ترانسفورماتور در شبکه برق-رسانی به روستاهای مذکور برابر 61 و ظرفیت آنها برابر 8 مگاوات آمپر می‌باشد.

ب) وضعیت برخورداری از تأسیسات آبرسانی و فاضلاب

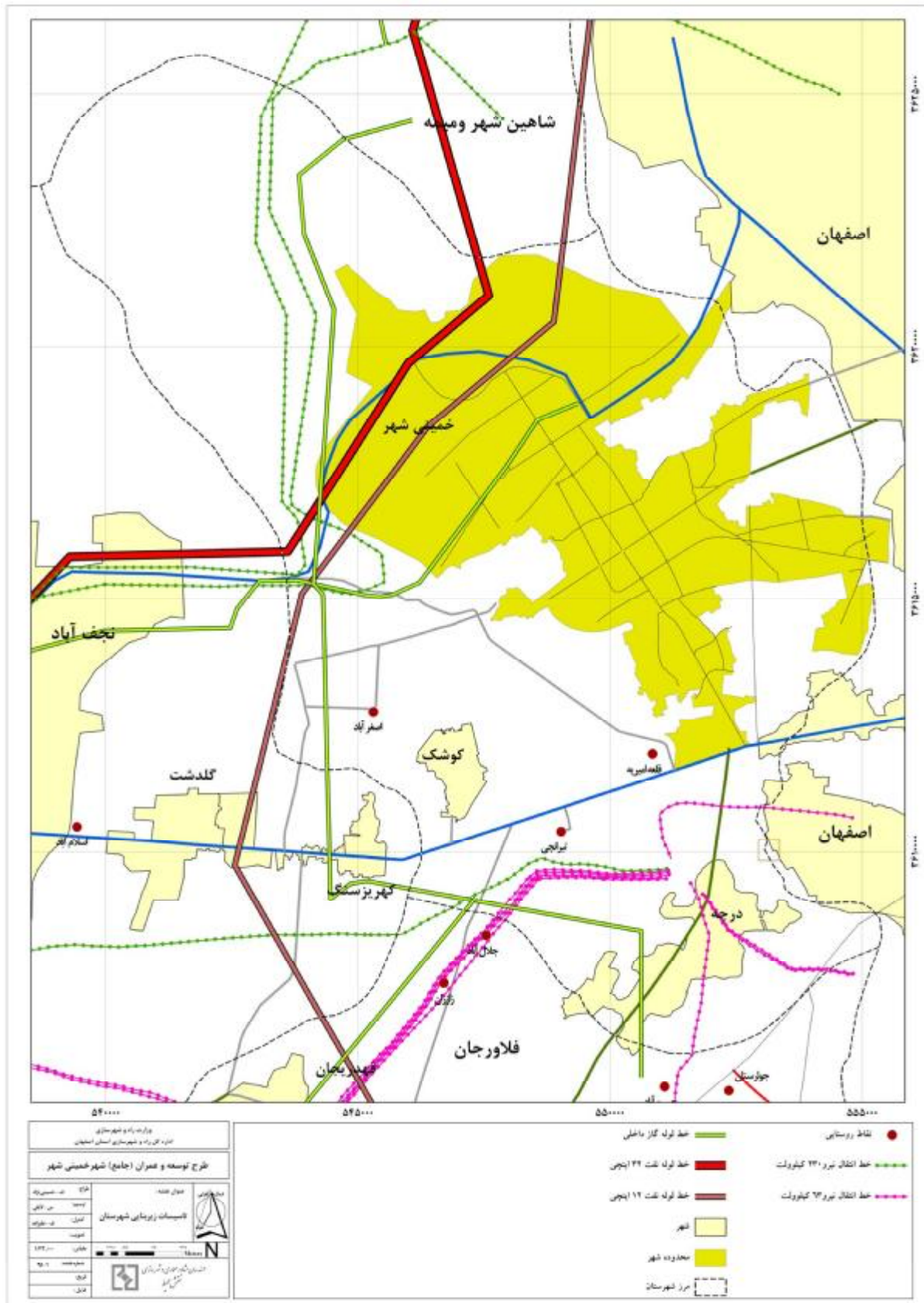
تعداد کل مشترکین توزیع آب در نقاط شهری شهرستان خمینی‌شهر برابر 70987 انشعاب در سال 1385 بوده که بیشترین سهم انشعاب مشترکین مرتبط به انشعاب خانگی می‌باشد. (جدول شماره 2-25)

جدول شماره 1-25: مقایسه مقدار فروش برق برحسب نوع مصرف در استان و شهرستان خمینی شهر (سال 1385)

استان / شهرستان	جمع		خانگی		عمومی		کشاورزی		صنعتی		تجاری		روشنایی معابر		برق موقت	
	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار	درصد	مقدار
استان اصفهان (سال 1387)	100	11198670	28	3186105	9	978663	20	2246610	34	3824035	6	679696	2	268668	-	14893
استان اصفهان (سال 1385)	100	14849898	20	2905130	6	887942	13	1865033	55	8236859	4	578664	2	359029	-	17241
شهرستان خمینی - شهر (سال 1385)	100	474888	37	175352	12	57004	21	100532	19	89563	8	39433	3	12410	-	494

مأخذ: آمارنامه استان اصفهان، سال 1387.

نقشه شماره 1-25- موقیعت خطوط انتقال برق فشار قوی در شهرستان خمینی شهر

جدول شماره 2-25: تعداد مشترکین آب در نقاط شهری شهرستان خمینی شهر برحسب نوع انشعاب (سال 1385)

کل		فضای سبز		تولیدی و تجاری		مصارف عمومی		خانگی		نوع انشعاب
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
100	70987	0	7	6	4298	1	943	93	65739	تعداد مشترکین

مأخذ: آمارنامه استان اصفهان، سال 1387.

تعداد انشعاب مشترکین آب شهرستان خمینی شهر، در حدود 7/7 درصد از کل انشعاب استان (918143 انشعاب) را به خود اختصاص می‌دهد.

منبع تأمین و توزیع آب در سطح شهر خمینی شهر و شهر درچه براساس "طرح آبرسانی اصفهان چاه" به ترتیب دارای دبی 400 و 30 لیتر بر ثانیه بوده است¹.

کل انشعاب واگذار شده فاضلاب تا سال 1385 در نقاط شهری شهرستان خمینی شهر برابر 44986 انشعاب و طول شبکه جمع‌آوری آن (با قطر 200 میلی‌متر و بیشتر) برابر 26 کیلومتر می‌باشد.

کلیه روستاهای موجود در شهرستان خمینی شهر از آب لوله‌کشی بهره‌مندند.

ج) وضعیت بر خورداری از تأسیسات گازرسانی و مواد سوختی

خط لوله گاز سراسری از جنوب شرق استان اصفهان وارد شده و از شمال غرب آن خارج می‌گردد. انشعاب 36 و 12 اینچی از خط لوله گاز سراسری به ترتیب از غرب و جنوب شهرستان خمینی شهر وارد این شهرستان گردیده و به سمت شهرستان شاهین شهر و میمه امتداد می‌یابد (رجوع شود به نقشه شماره 1-25).

تعداد انشعاب گاز در سطح شهرستان خمینی شهر برابر 909 انشعاب بوده که همگی از نوع خانگی - تجاری می‌باشد. شهرهای خمینی شهر، کوشک، درچه و اصغرآباد و روستاهای تیرانچی و قلعه امیریه از شبکه گازرسانی بهره‌مندند. در سطح شهرستان خمینی شهر تعداد 27 مخزن مواد سوختی با ظرفیت 1244 مترمکعب و 9 جایگاه عرضه مواد سوختی وجود دارد که همگی در اختیار بخش خصوصی می‌باشد.

1- طرح مجموعه شهری، مطالعات پایه زیرساخت‌ها، سال 1383.

هـ) وضعیت برخورداری از تأسیسات مخابراتی و پست

در شهرستان خمینی شهر تعداد تلفن مشغول به کار جمعاً برابر 95436 خط می باشد که 85/5 درصد اختصاص به واحد مسکونی، 12/4 درصد اختصاص به واحدهای تجاری - صنعتی و 2/1 درصد به واحدهای دولتی اختصاص دارد. تعداد تلفن منصوبه در سطح شهرستان برابر 111552 می باشد.

تعداد کل تلفن همراه در سطح شهرستان در سال 1385 برابر 97787 خط می باشد. ضریب نفوذ تلفن ثابت در سطح شهرستان برابر 32/16 و ضریب نفوذ تلفن همراه برابر 33/4 بوده است. از تلفن های همگانی مشغول به کار، 279 خط به تلفن های شهری و 457 خط به تلفن های راه دور اختصاص دارد. به لحاظ ارتباطی، شهرستان خمینی شهر دارای 558 کانال انتقال مایکروویو و 1001 کانال خودکار بین شهری بوده است.

تمامی روستاهای موجود در سطح شهرستان در سال 1385، دارای دفتر مخابراتی بوده اند. مرسولات پستی داخلی صادر شده از شهرستان خمینی شهر در سال 1385 برابر 1557017 و مرسولات پستی داخلی وارد شده برابر 3511615 مرسوله می باشد. تمامی روستاهای تیرانچی، اصغرآباد و قلعه امیریه دارای صندوق پست و دفتر پستی می باشند.

و) بررسی خدمات رفاهی موجود در سطح روستاهای شهرستان¹

بهره مندی خدمات رفاهی در قالب خدمات آموزشی، درمانی، فرهنگی و مذهبی و ورزشی و اداری در سطح هر یک از روستاهای شهرستان خمینی شهر انجام می یابد. (نقشه شماره 2-25)

جدول شماره 3- 25: برخورداری روستاها شهرستان خمینی شهر از خدمات آموزشی (سال 1389)

نام روستا	دبستان	مدرسه راهنمایی		دبیرستان	
		پسرانه	دخترانه	پسرانه	دخترانه
تیرانچی	+	+	+	-	-
قلعه امیریه	+	+	+	-	-

مأخذ: برداشت مشاور.

از روستاهای واقع در شهرستان خمینی شهر، روستای ترانچی از تمامی خدمات آموزشی تا مقطع دبستان و راهنمایی برخوردار است و روستای قلعه امیریه (حوزه نفوذ مستقیم شهر) فاقد دبیرستان می باشد. خدمات بهداشتی درمانی مورد بررسی در روستاهای شهرستان، شامل حمام عمومی، مرکز بهداشتی - درمانی، خانه بهداشت، پزشک و بهورز، بهداشتیاریا بهیار می باشد (جدول شماره 4- 25)

1- براساس اطلاعات سرشماری عمومی نفوس و مسکن، سال 1385.

جدول شماره 4- 25: برخورداری روستاها شهرستان خمینی شهر از خدمات بهداشتی - درمانی (سال 1389)

نام روستا	حمام عمومی	مرکز بهداشتی - درمانی	خانه بهداشت	داروخانه	پزشک	بهورز / بهداشتیار / بهیار
تیرانچی	+	-	+	+	+	+
قلعه امیریه	-	-	+	-	+	+

مأخذ: برداشت مشاور.

از روستاهای واقع در شهرستان خمینی شهر، روستای اصغرآباد از بیشترین خدمات بهداشتی - درمانی برخوردار است. روستای قلعه امیریه (واقع در حوزه نفوذ مستقیم شهر)، از خانه بهداشت و کادر درمانی شامل پزشک، بهورز، بهداشتیار و بهیار می باشد.

خدمات فرهنگی قابل بررسی در روستاهای شهرستان خمینی شهر شامل کتابخانه عمومی و خدمات مذهبی شامل مسجد می باشد. خدمات ورزشی مورد بررسی نیز شامل وجود مکان ورزشی در سطح روستا است. (جدول شماره 5-25)

ساکنان روستای قلعه امیریه که در حوزه نفوذ مستقیم شهر قرار دارد، از خدمات ورزشی شهر خمینی شهر استفاده می نمایند.

جدول شماره 5-25: برخورداری روستاها شهرستان خمینی شهر از خدمات فرهنگی، مذهبی و ورزشی (سال 1389)

نام روستا	کتابخانه عمومی	مسجد	مکان ورزشی
تیرانچی	-	+	-
قلعه امیریه	+	+	-

مأخذ: برداشت مشاور.

خدمات اداری قابل بررسی در سطح روستاهای شهرستان خمینی شهر شامل شورای اسلامی روستا و مرکز خدمات جهاد کشاورزی می باشد. (جدول 6 - 25) روستای قلعه امیریه از تمامی خدمات اداری ذکر شده برخوردار است.

جدول شماره 6 - 25: برخورداری روستاها شهرستان خمینی شهر از خدمات اداری روستایی (سال 1389)

نام روستا	شورای اسلامی وستا	مرکز خدمات جهاد کشاورزی	شرکت تعاونی روستایی
تیرانچی	+	-	+
قلعه امیریه	+	+	+

مأخذ: برداشت مشاور.

به دلیل نزدیکی شهر کوشک به روستای تیرانچی، برخی از خدمات مورد نیاز ساکنان روستا خدمات آموزشی (مانند دبیرستان)، خدمات فرهنگی، ورزشی، از شهر کوشک تأمین می گردد. ساکنان روستای قلعه امیریه به دلیل همجواری با محدوده شهر خمینی شهر، اغلب خدمات مورد نیاز خود را به صورت روزانه از شهر خمینی شهر تأمین می نمایند.

6-2 - موقعیت و خصوصیات مناطق و آثار باستانی

باتوجه به اینکه مرز شهرستان خمینی شهر به عنوان حوزه نفوذ شهر خمینی شهر تعیین گردیده است. لذا مناطق و آثار باستانی موجود در این محدوده مورد بررسی قرار گرفته است. براساس اطلاعات اخذ شده از سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، هیچگونه محوطه باستانی و تاریخی در سطح شهرستان خمینی شهر وجود ندارد و آثار تاریخی ثبت شده از سوی سازمان به صورت تک بناهای باارزش تاریخی و عمدتاً مربوط به دوران صفوی و قاجار می- باشد. براساس اطلاعات دریافتی از سازمان میراث فرهنگی 97 اثر تاریخی در خمینی شهر وجود دارد که 25 اثر از سوی سازمان ثبت گردیده است. جدول شماره 1-26 عناصر تاریخی ثبت شده در سطح شهر خمینی شهر را نشان می دهد.

جدول شماره 1-26: عناصر تاریخی ثبت شده در سطح خمینی شهر

ردیف	نام اثر	شماره ثبت	تاریخ ثبت	قدمت	مالکیت
1	ایوان جنب امامزاده سید محمد	896	1349/4/3	تاریخی - صفویه	وقفی
2	مسجد جامع خوزان	1761	75/8/26	ایلخانیان - صفویه - قاجاریه	-
3	خانه سرتیپ سدهی	5444	80/12/25	قاجاریه	دولتی - شهرداری
4	گورستان ورنوسفاداران	7662	81/12/17	صفویه - قاجاریه	عمومی
5	خانه مجیری	11577	83/12/24	اواخر قاجاریه - اوایل پهلوی	دولتی - سازمان
6	مجموعه حمامهای اندوان	11578	83/12/24	صفویه	عمومی
7	مسجد ملاحیدر علی	11579	83/12/24	قاجاریه	وقفی
8	مسجد جامع فروشان	11580	83/12/24	قاجاریه	وقفی
9	مسجد ابوالبرکات	11581	83/12/24	قاجاریه	وقفی
10	مسجد ملامحسن	11582	83/12/24	صفویه - قاجاریه	وقفی
11	مجموعه حمامهای گاردر	11583	83/12/24	صفویه	وقفی
12	برج کبوتر جوی آباد قدیم	13612	84/8/15	صفویه	بلاصاحب
13	حمام بزرگ خمینی شهر	14212	84/11/9	قاجاریه	عمومی
14	حمام کوچک خمینی شهر	14213	84/11/9	قاجاریه	خصوصی
15	امامزاده سید ابراهیم ورنوسفاداران	17481	85/12/6	قاجاریه	-
16	مسجد آقا علی اکبر (گاردر)	17483	85/12/6	قاجاریه	-
17	مسجد گاردر	17811	85/12/14	قاجاریه	-
18	حمام کووز	19864	86/8/22	قاجاریه	-
19	حمام درب سید	21816	86/12/26	قاجاریه	-
20	حمام شمس آباد (گاوی)	21820	86/12/26	قاجاریه	-
21	مسجد آخوند	21823	86/12/26	صفویه	-
22	مسجد امام حسن عسگری	21824	86/12/26	قاجاریه	-
23	مسجد لادره	21830	86/12/26	اواسط قاجاریه	دولتی
24	حسینی لادره، کلاس قرآن (خانه حاج عبدالله خان)	21831	86/12/26	قاجاریه	دولتی
25	عصارخانه خمینی شهر	26854	88/4/1	صفویه	شهرداری خمینی شهر

مأخذ: سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سال 1389.

باتوجه به جدول فوق، از بین آثار تاریخی ثبت شده، بیشترین تعداد با 10 اثر به مساجد اختصاص یافته است. پس از آن حمام با 7 اثر و خانه با 2 اثر، قرار دارند. همچنین، گورستان ورنوسفادان، ایوان جنب امامزاده سید محمد، برج کبوتر جوی آباد قدیم و عصارخانه خمینی شهر جزء آثار تاریخی ثبت شده به شمار می آیند.

7-2 - خصوصیات تاریخی، فرهنگی و اجتماعی محدوده خمینی شهر

در ادامه این بخش به بررسی تاریخی تحولات اجتماعی و فرهنگی شهرستان خمینی شهر پرداخته می‌شود. باید در نظر گرفت که نمی‌توان بین تاریخ اصفهان و منطقه خمینی شهر خط مشخصی کشید. خمینی شهر از تحولات شهر اصفهان بدور نبوده است و در کنار شهر اصفهان از تحولات آن شهر تأثیر پذیرفته است. بنابراین با تحولات و سلسله حکومت‌ها در اصفهان و ایران در منطقه خمینی شهر نیز همگام با آنها تحولات اتفاق افتاده است.

1-7-2 - تاریخچه خمینی شهر

از قدیم الایام نام خمینی شهر سده بوده و در کتابهای تاریخ هم به همین نام معرفی شده است ولی در سال 1335 ه.ش نماینده‌ی اصفهان که به نام آقای حسام الدین دولت آبادی معروف بود و بسیار با دستگاه محمدرضا پهلوی ارتباط نزدیک داشت و چند دوره نیز نماینده‌ی اصفهان شد. با توجه به اینکه نامبرده با علما و رجال سیاسی خمینی شهر رفت آمد داشت و در دوران نمایندگی‌اش آرای زیادی از این منطقه جلب کرده بود، خواست خدمتی به مردم منطقه کرده باشد، اقدام کرد و نام سده را به همایون شهر تغییر داد و در مجلس جشنی که به همین مناسبت در سده برگزار شده بود او شرکت کرد و در ضمن سخنرانی خود تغییر نام را خدمتی بزرگ به منطقه دانست و این شعر را هم خواند:

همایونشهر شهر علم و کار است پر از آیین ذوق و ابتکار است

و تا سال 1357 به همین نام معروف بود و در اوایل سال 1358 اهالی محل طی نامه‌ای به شورای انقلاب اسلامی درخواست کردند که اولاً، شهر به شهرستان مبدل گردد و دارای فرماندار شود و ثانیاً، نام همایونشهر هم به خمینی شهر تغییر یابد. شورای انقلاب هم موافقت نمود و از آن تاریخ به نام خمینی شهر ثبت و شناخته شد و بخشداری هم مبدل به فرمانداری شد.

با استفاده از اسناد تاریخی مختلف می‌توان به قدمت شهرستان خمینی شهر پی برد با توجه به آثار باقی مانده حداقل سابقه تاریخی این شهرستان به 2500 سال قبل باز می‌گردد البته سوابق هر قسمت از شهرستان به زمانی خاص مربوط می‌شود. مثلاً وجود کهن‌دژ در محله خوزان (فهندژ) و وجود آتشکده در کوه آتشگاه که در کنار زاینده‌رود واقع شده وجود قبرستان زاغ آباد با سنگ قبرهای عریض همچنین قنات پیروز شاهی و مسجد جامع همه نشانه قدمت شهرستان خمینی شهر است.

کتاب‌های دایره المعارف سرزمین و مردم ایران از عبدالحسین سعیدیان و نصف جهان فی تعریف الاصفهان از محمد مهدی بن محمدرضا الاصفهانی جغرافیای اصفهان از دکتر سیروس شفقی از قدمت شهرستان خمینی شهر ذکر کرده‌اند. در کتاب نصف جهان فی تعریف الاصفهان، بلوک ماریین که دارای آب و

هوای خوب است معرفی شده و از دهات آن شهرستان اندان و سده نامبرده شده است.

دکتر سیروس شفقی در کتاب خود بنام «جغرافیای اصفهان» معتقد است که مقارن کوچ عده‌ای از ساکنان منطقه اصفهان در نیمه دوم هزاره چهارم قبل از میلاد مسیح آبادیهای کوچکی در محل فعلی شهر اصفهان و سرتاسر زاینده رود وجود داشته که با آمدن عده‌ای از شمال به فلات مرکزی بر جمعیت آنها افزوده شد و دهات جدیدی بوجود آمده است بر این اساس می‌توان قدمت اولین کانونهای جمعیتی این خطه را به دوران قبل از اسلام مربوط دانست و در روایات دیگر نیز آمده حمله اسکندر به سه دژ، کهندژ، گاردژ و دیمیردژ که در این منطقه واقع شده بودند، باعث ویران شدن آنها بدست اسکندر مقدونی گردیده و این منطقه تا دوران پادشاهی ساسانیان (224 میلادی) یعنی تا 6 قرن بعد بصورت بیابانی بی آب و علف باقی ماند. تا آنکه پیروز شاه ساسانی به سلطنت رسید و به دژ آمد و بنا به خواسته او بار دیگر این محل آباد شد، وی دستور حفر قناتی داد که بنام خودش به قنات "پیروز شاهی" معروف گردید، و بدستور پیروز شاه مردم متفرق شده، گرد هم آمدند و زمین های ده خوزان و پروشان بین مردم تقسیم شد.

با آغاز دوره اسلامی و گسترش قدرت و نفوذ اسلام، این منطقه نیز تحت تأثیر قرار گرفته و تغییرات کلی در فرهنگ، سنن و روابط اجتماعی آن ایجاد گردید.

ابن حوقل، در سفرنامه خود که در قرن چهارم هجری نگاشته است، می‌نویسد: «نزدیک اصفهان، در مغرب آن، ده "ماربان"، واقع است که باغهایی پهناور به مساحت یک فرسخ از راست و چپ دارد و گویند خراج آن صد هزار درهم است و از همین ده است که جمد و ثلغ فراوان بدست می‌آیند و میوه نیز فراوان است».

به هنگام حاکمیت سلجوقیان ورنوسفاداران توسط ملکشاه سلجوقی نامگذاری شد که نام اجداد قوم "ورنوسی" (گارد سلطنتی ملکشاه) بوده است. در زمان فتح اصفهان توسط قوم اجداد قوم "ورنوسی" (گارد سلطنتی) بوده است. در زمان فتح اصفهان توسط قوم مغول، این منطقه نیز به تصرف مغولان درآمد و تعدادی از این قوم در آنجا سکنی گزیدند، اگرچه در دوران مغول این منطقه مغلوب مغولان شد، ولی در زمان حمله افغانها، اهالی این منطقه تا حد توان مقاومت نمودند، چنانکه سرکیس گلانتز در کتاب "سقوط اصفهان" می‌نویسد، افغانها نتوانستند دهکده‌های خیزون (خوزان) و بن اصفهان (ورنوسفاداران) را تصرف کنند، چون ساکنان این دو دهکده سخت با آنان به مخالفت برخاستند. با این همه چون دریافتند که دیگر راهی برای نجات و آزادی نیست، خود به نزد افغانان رفتند و به حکومت ایشان گردن نهادند.

پس از صفویه چون محل پایتخت کشور از مشهد و نقاط دیگر انتقال یافت تغییرات نزولی شهر اصفهان و همپای این شهر، رکورد اقتصادی شهرستان خمینی شهر نیز شروع شد بالاخره اولین خیابان در سال 1318 در شهر احداث شد.

2-7-2 - تاریخچه و وجه تسمیه خمینی شهر

برای شناخت وجه تسمیه خمینی شهر که سابقاً به بنام سده و سپس همایونشهر شناخته می شده است چندین فرضیه طرح شده است؛

فرضیه اول؛ این فرضیه بر این پایه استوار است که شده ناشی از اتصال سه ده فروشان، ورنوسفاداران و خوزان و تشکیل سده (سه ده) اتفاق افتاده است. نظیر سده آبادیهای بسیار وجود داشته‌اند که از تجمیع چند آبادی با روستا بوجود آمده‌اند و همان نام برای آنها برگزیده شده است نظیر: پنجه در محال خراسان قدیم که به همین نام در کتب جغرافیا و تاریخ باقی مانده است و یا نکوچ (9 کوچ) که مرکز دهستان مهبان بخش مرکزی شهرستان نیک شهر استان سیستان و بلوچستان است و از 9 آبادی (متسنگ، ماهبان، اورنگ، دشتان در، نوکایی کل، روک، گوری) تشکیل شده است که بهم پیوسته‌اند و آبادی بزرگی را بوجود آورده‌اند.

فرضیه دوم؛ بعضی نویسندگان عقیده دارند این شهر محل برگزاری جشن باستانی سده (sade) بوده است. دلیل آن را نیز نزدیکی آتشفشان به این شهر می‌دانند. سده یا سدگ جشن مخصوص آتش است که در روز صدم زمستان برگزار می‌شود (...). از اول فروردین تا آخر مهر، یعنی 7 ماه از سال را زمستان و 5 ماه باقی را تابستان می‌دانسته‌اند (...). بنا بر روایت بیرونی، احتمالاً مردم شهر مهرین (ماربین) در شب سدگ به اطراف شهر رفته، دود برمی‌انگیختند تا دفع مضرات کنند. لذا احتمال دارد به این دلیل، این منطقه بعدها سده نامیده شده باشد و محل آن اصفهان بیان شده است. با استناد به همین به آن سده می‌گفته‌اند.

فرضیه سوم؛ در سده سه دژ به نامهای کهندژ، گاردمیر و دژمیر وجود داشته است که در حال حاضر تنها خاطره‌ای از آنها باقی مانده است. به این ترتیب که محله‌ای در خوزان به نام کهندژ نامیده می‌شود، گارد محله‌ای در ورنوسفاداران است و همچنین یک مادی به همین نام نیز وجود دارد که جوی گارد نامیده می‌شود، گارد می‌تواند تغییر گاردیمیر باشد.

فرضیه چهارم؛ علاوه بر دو وجه تسمیه‌ای که گفته شد، برخی نیز ریشه نام سده را در سه دژ می‌دانند (سه دژ بنام های گارد، کهندژ و دژمیر که در هر یک از آنها یکی از قهرمانان کیانی زندگی می‌کرده است) و معتقدند واژه «سدژ» به مرور زمان به «سده» تغییر پیدا کرده است.

چنانچه اشاره شد خمینی شهر در ابتدا شامل سه روستا یا سه ده به نامهای پریشان (یا فروشان یا پریشان)، خوزان (یا خیزان) و ورنوسفاداران یا بن اصفهان بوده و هر یک از روستاهای تشکیل دهنده سده خود بعلت خاصی نام گرفته است. ادریان نام کهنی است که از ریشه "ادر" به معنی آتش برگرفته شده است ادر در اوستا بصورت atur و ater و در پارسی باستان atar آمده است. این نام ترکیبی از ادر و نشانه فراوانی و جمع "آن" ادر در همان آتش و نموداری از فروغ

خداوندگار شمرده می‌شد. خوزان نیز از واژه "خوز" و "ان" نشانه کثرت و جمع کثرت تشکیل شده است. "خوز" در سنگ نوشته‌های شاهنشاهان هخامنشی بصورت Uvaja آمده و به عیلامیان و سرزمین آنها گفته می‌شد که در منطقه کوهستانی از بین النهرین تا فلات ایران گسترده است. در وصف آن چنین آمده است: در محله خوزان واقع در همایونشهر قلعه دفاعی مهمی به نام کهندژ وجود داشته که خرابه‌های آن در محله مزبور موجود است یکی از نویسندگان عقیده دارد که کهندژ پایتخت سلاطین کیانی و ساسانی بوده است ورنوسفادران یا بن اصفهان نیز به دوران ملکشاه سلجوقی باز می‌گردد.

پریشان در کتاب نصف جهان فی تعریف الاصفهان از محمد مهدی بن محمدرضا الاصفهانی ذکر شده است که «فریشان را معرف پریشان و پریشان خود مخفف پریشان است که از نام زنی به اسم پرپوش که در زمان قدیم بنای این قریه را نهاده و به نامش منسوب گشته است».

3-7-2 - تاریخچه کهندژ

یکی از قدیمی‌ترین محلات خمینی شهر کهندژ است که جز محلات خوزان به شمار می‌رود. کهندژ خوزان از نظر تقسیمات شهرهای پیش از اسلام به بنایی گفته می‌شد که بخش اداری و نظامی را تشکیل می‌داد و دیواری بلند این مجموعه را از سایر نقاط مجزا می‌کرد. کهندژ جایگاه و سکونت گاه حکام و درباریان واسپوهران بود این بخش در مرکز و بهترین نقطه شهر و اغلب در سطحی بالاتر از سایر نقاط، جای داشت و توسط دروازه‌ای به سمت شرق به خارج راه داشت. ساختمان‌های کهن سال که آثار قدمت آن را نشان می‌دهد تا چند سال پیش در آن وجود داشت ولی متأسفانه آن آثار از بین رفته و در حال حاضر چیزی که نشان دهنده‌ی سابقه‌ی تاریخی و آثار باستانی این محل باشد وجود ندارد.

بعضی از ساکنین بومی نقل می‌کنند که خانه‌ای در این محل بود که زیرزمین بزرگ و وسیعی داشت و افراد به خوبی می‌توانستند در آن ایستاده راه بروند و این زیر زمین تا کوه آتشفشان ادامه داشت و در قرن‌ها قبل که مردم آتش پرست بودند از این زیرزمین به آتشفشان می‌رفتند و آتش را عبادت می‌نمودند و برای خدمه‌ی آتشفشان هم وسایل لازم را می‌بردند، ولی در حال حاضر آن خانه خراب شده و آثاری از آن زیر زمین باقی نمانده است.

4-7-2 - تاریخچه ورنوسفاداران

ورنوسفاداران را عده‌ای در محاورت عمومی همان بن اصفهان می‌دانند. بن به معنی بنیاد، اساس و اصل است و شاید اشاره به مردمی است که در اقلیم جدید سکنی گزیده‌اند. قوم ورنوس از شجاع‌ترین سپاهیان ملک‌شاه (سومین پادشاه سلجوقی 465 هجری شمسی) بودند. همچنین این قوم گارد مسلح پادشاه را تشکیل می‌داده‌اند. پس از پیروزی‌های ملک‌شاه و آرام شدن اوضاع ایران وی مجلس جشنی ترتیب داد و به علت شجاعت و شهامت آنها را بهادران که به معنی دلیران است نامید و به عنوان قدردانی از آنها زمین‌های گاردژ را به آنها اهدا کرد و محل اسکان آنها نیز ورنوس بهادران نامیده شد که به مرور زمان به ورنوسفاداران تبدیل شده بود. البته این مطلب مستند نیست و با توجه به واقع شدن این قریه در آخرین حد توسعه اصفهان در گذشته، کلمه بن اصفهان به معنی آخر اصفهان می‌تواند تسمیه صحیح برای این مکان باشد، که به مرور زمان به ورنوسفاداران تغییر یافته است. شاید نظریه هرتسفلد در خصوص مهاجرت کلنی‌های یهود به اصفهان (و باولگان) در اوایل قرن چهارم میلادی با توجه به شباهت ولاتی با زبان کلیمیان، قابل تأمل باشد.

5-7-2 - تاریخ مبارزات سیاسی شهر

در تاریخ مبارزات سده سه دوره عمده وجود دارد این سه دوره عبارتند از:

نقش خمینی شهر در مبارزه با افغان ها

نقش خمینی شهر در مبارزه با بهائیت و بابیت

نقش خمینی شهر در مبارزه با رضا شاه پهلوی

دوره اول

نویسنده ی کتاب نصف جهان فی تعریف الاصبهان می نویسد:

پس از آن خرابی، آنچه از مردمان و اهالی از قتل و غارت افغان رسته بودند بعضی روی به شهر آوردند، مردم به بیچارگان پناه دادند و آنها را جای و مسکن دادند و بعضی دیگر به دهات اطراف متفرق گشتند و از آن جمله بسیاری از مردم اصفهان به سده که آبادی بزرگ بود و محل بزرگ آن ورنسفاداران که عوام به آن بن اصفهان و یا ونصوان می گویند رفتند و آنجا جمعیت زیادی اسکان کردند. اهالی سده که خود به دلیری و شجاعت معروف و به همت و جوانمردی مشهورند با یکدیگر اتفاق کردند و با افغانه که در اطراف بودند و به قتل و غارت اشتغال داشتند و به مردم دستبرد می زدند و هر چه می توانستند از آنها می کشتند حمله کنند و از ورود آنها به شهر جلوگیری کنند و از قتل و غارت آنان را بازدارند لذا وقتی امان اله خان یار خانه ای که از جانب لرستان بدین منطقه می آمد و بطرف فرح آباد می رفتند اهالی سده سر راه را بر آنها گرفتند و جمعی از آنها را کشتند و به فرح آباد نتوانستند بروند. خبر این فائله به محمود رسید، خودش به همراه جمعی سواره با تسلیحات آنها روانه گردیدند چون به نزدیکی سده رسیدند اهالی سده بیرون آمدند و بر ایشان تاختند و جنگ جمعی نمودند و از جماعت افغان ها بسیاری کشته شدند و به خاک هلاکت افتادند بعضی هم دستگیر شدند. محمود شخصاً با عده ای کمی راه فرار پیش گرفت و خود را به فرح آباد رسانید و از جمله اسیران برادر محمود بود و همچنین عمو و پسر عموی محمود هم اسیر شدند که آنها را با غنائم جنگی به سده بردند.

دوره دوم

این دوره مربوط به مبارزه مردم خمینی شهر با بهائیت و بابیت است که مبارزه ی مردم خمینی شهر با بابیت و بهائیت با دیگر شهرهای کشور تفاوتهایی داشت:

اهالی متدین و سلحشور خمینی شهر به طور کلی اجازه ندادند این فرقه ی ضاله و مضله در شهر خود وارد شوند و به مجرد اینکه خبردار شدند آنان قصد اقامت و سکونت در شهرستان را

دارند در مقام دفع آنان برآمدند و به گفته‌ی ساکنین بومی که در آن زمان حضور داشتند مردم سده در جعفرآباد که قلعه‌ای بود نزدیک سده و در مسیر سده - اصفهان قرار داشت سنگر گرفتند و چند نفر از آنان را در همان محل کشتند و عده‌ای مجروح شدند و بقیه آنها هم فرار کردند و در نتیجه به طور کلی حق ورود پیدا نکردند و در خمینی‌شهر متمرکز نشدند و بزرگان گفته‌اند دفع مهمتر از رفع است. مبارزه مردم خمینی‌شهر با بابیت به دستور و راهنمایی علماء بزرگ آن زمان بود که در راس آنها علما نجفی مسجد شاهی بودند که از موقعیت علمی و اجتماعی بالائی برخوردار بودند و در خمینی‌شهر هم رهبریت این مبارزه مقدس را مرحوم آیت الله حاج میر سید علی امامی که امام جمعه سده و مورد توجه عام و خاص بود و از نفوذ قابل توجهی برخوردار بود به عهده داشت.

مبارزه مردم خمینی‌شهر با بابیت صد در صد جنبه‌ی مذهبی داشت و تنها انگیزه‌ی آنها دفاع از حریم مقدس اسلام و عمل به وظیفه‌ی دینی و اجرای امر به معروف و نهی از منکر و پشتیبانی از علما و مراجع بزرگ شیعه بود و هیچ انگیزه و محرک دیگری که گاهی در این مبارزه‌ها پیدا شود نداشتند.

مبارزه مردم خمینی‌شهر بنیادی بود و علاج واقعه قبل از وقوع کردند و مسئله را در نطفه خفه کردند و اجازه ندادند که آنها بیایند و بعدا بیرونشان کنند و آنچنان شجاعت و شهامتی از خودشان نشان دادند و ترش در دل آنها ایجاد کردند که نه تنها آنان از نفوذ در آن منطقه مایوس شدند بلکه تا ده‌ها سال بعد هم هنوز این رعب در دل هوادارانشان وجود دارد و از اسم سده می‌ترسند و در حال حاضر هم آثار و برکات آن مبارزه را می‌بینیم و حتی در دوران حکومت پهلوی هم بابیت جرئت سکونت در این شهر مذهبی را پیدا نکردند و اگر در مواردی هم کمی افراد چنین افکاری در ذهنشان پیدا می‌شد و در گوشه و کنار اظهاراتی می‌کردند بدون اتلاف وقت علما و مبلغین دلسوز و آگاه به مبارزه با آنان بر می‌خواستند و نقشه و توطئه آنها را در نطفه خفه می‌کردند.

دوره سوم

در کتاب "خمینی‌شهر شهری که از نو باید شناخت" نوشته سید باقر میردامادی آمده است: رضاشاه با خشونت هر چه بیشتر این برنامه ضد دینی را (کشف حجاب) دنبال می‌کرد و در این راستا از هیچ جنایتی چشم‌پوشی نمی‌کرد و در بسیاری از استانها و شهرها هم در کار استعمارگرانه‌ی خود پیروز شد و به اهداف خود رسید و چادر از سر زنان برداشت ولی در خمینی شهر به دلیل وجود علما و روحانیون آگاه و مبارز و داشتن مردمی متدین و غیور نتوانست اهداف خود را پیاده کند و مقاصد ننگین خود را اجرا نماید.

علما شهر یکپارچه در مساجد و مجالس دینی خطرات آینده را به مردم گوشزد کردند و پیامدهای این جنایت را یادآوری کردند و توطئه‌ها و نقش‌های پشت پرده را افشا کردند و ملت را

به مبارزه و مقاومت در مقابل این طرح ننگین دعوت نمودند و مردم هم که ایمان و اعتقاد به علما و مبلغین دینی داشتند و آنان را آگاه به زمان و دلسوز جامعه می‌دانستند مبارزه را شروع کردند و از طرق مختلف مبارزه را ادامه دادند و در راه رسیدن به اهداف دینی و انسانی و اجتماعی خود از هیچ مصیبتی نهراسیدند .

هر چه بر سر آنان کوبیدند مقاومت شان زیادتر شد تا توانستند دشمن را خسته و از خود ناامید کنند و برای همیشه این افتخار را برای خود و شهر خود در تاریخ ثبت کردند و نه تنها بانوان شریف و مومن خمینی شهر چادر از سر برداشتند بلکه بر حجاب خود افزودند.

بسیاری از خانم‌ها علاوه بر چادر مشکی پوشیه و نقاب هم به صورت می‌زدند و علاوه بر شلووارهای معمولی شلوار دیگری هم می‌پوشیدند به نام چاقچور که از پارچه‌ی مشکی ضخیمتر تهیه می‌شد و به طور کامل تمام پاها و حتی کف پا را هم پوشش می‌داد و نه تنها در دوران رضاشاه خانم‌های مومن خمینی شهر چادر از سر برداشتند و کشف حجاب نکردند بلکه در دوران حکومت محمدرضا شاه هم علی‌رغم تبلیغ سوء که بر علیه حجاب می‌شد و رادیو و تلویزیون که با نشان دادن فیلم‌های منافی عفت و ضد دین سخنان ابلهانه‌ی حجاب را مانع ترقی بانوان و مسئله خرافاتی می‌دانستند و جلوه می‌دادند و مجلات و روزنامه‌ها با نوشتن مقالات و کشیدن (کاریکاتور ها) و به تصویر کشیدن خانم‌های لخت و مهیج به جنگ و مبارزه با ارزش‌های دینی و شعائر دینی و مذهبی و باورهای اسلامی آمده بودند ولی علی‌رغم تمام این تبلیغ ها ، مردم خمینی شهر تحت تاثیر قرار نگرفتند و دست از تکالیف دینی خود برداشتند و حجاب و پوشش اسلامی خود را حفظ کردند.

در پی مبارزه‌ی رضا شاه با روحانیت و حوزه‌های علمیه مردم مسلمان و غیور و متعصب خمینی شهر (سده) در آن دوران خفقان (رضا شاه پهلوی) و روزگار "استبداد و دیکتاتوری رضاخانی با شیوه‌های دقیق و متین بدون درگیری و تشنج آفرینی از روحانیت دفاع کردند و با دستگاه حاکمه مبارزه آرام و بی سر و صدا نمودند و به نتیجه‌ی کامل هم رسیدند و دشمن را سرگردان و نقشه آنان را خنثی نمودند.

6-7-2 - آثار و ابنیه تاریخی و مذهبی

خمینی‌شهر با میراث‌هایی بازممانده از پنج هزار سال تاریخ، یکی از مهمترین و جالب‌ترین مناطق برای جهانگردان بوده و با جاذبه‌های بی شمار فرهنگی خود چون یادگارهای گرانبه‌ای باستانی و تاریخی، با معماری ویژه و سنتی مراکز دینی و اماکن مذهبی و فرهنگ سنتی و قبور باستانی می‌تواند دنیای تازه‌ای را به روی جهانگردان و زبان‌شناسان و باستان‌شناسان تشنه فرهنگ و تمدن بگشاید. تاریخ خمینی‌شهر با توجه به نزدیکی‌اش به اصفهان (8 کیلومتر) متأثر از تاریخ آن شهر تا حدود زیادی همانند آن است. در کوی خوزان شهر خمینی‌شهر، دژ دفاعی مهمی به نام کهن دژ وجود داشته که دو هزار و پانصدسال قدمت دارد. کنون نیز خرابه‌های آن هم چنان باقی است و گفته‌اند کهن دژ، پایتخت پادشاهان کیانی و ساسانی بوده است. در دوران اسلامی این ناحیه از اهمیت زیادی برخوردار بوده است. کهن‌دژ دارای خانه‌ها و قلعه‌های زیادی بوده است. در خانه «غلامعلی پرنده» در محله کهن‌دژ تونلی کشف شده که قطر آن به ارتفاع یک چهارپا بود و طول آن به پنج کیلومتر می‌رسید. مردم محلی می‌گویند از این تونل در بسیاری از کتب قدیمی نقل شده و نیاز به حفاری و شناسایی کامل دارد. وجود مسجد جامع بزرگ کوی خوزان، شهر بودن آن را در گذشته تأیید می‌کند. چرا که مسجد جامع از ویژگی‌های شهرهای اسلامی است و روستاها فاقد آن بوده‌اند.

همچنین حد فاصل دو شهرستان اصفهان و خمینی‌شهر، آتشگاه برفراز کوهی نه چندان بلند که یادگار آیین زرتشت و متعلق به دوران اردشیر بابکان است را می‌توان مشاهده کرد. مسجد ملاحیدر، مسجد جامع فروشان، امامزاده سید محمد، امامزاده سید نجم‌الدین محمدالحسین، مسجد آعلی اکبرگارد از دیگر آثار ارزشمند با قدمت کهن در این شهرستان است. خمینی‌شهر زمانی مسجد قدیمی داشته که شش مسجد کاملاً ویران شده است، از یک مسجد تنها گلدسته‌ها و شبستانی به جا مانده است. و ده مسجد دیگر در حال ویران شدن است. این شهر آرامگاه چهار امامزاده به نام‌های «امامزاده سیدمحمدنجم الدین»، «ابراهیم درب سید» و «ابراهیم باواگان» و «امامزاده سیدمحمد» است که تنها، بنای امامزاده سیدمحمد را اوقاف بازسازی کرده است. در دو قبرستان قدیمی خمینی‌شهر دهها سنگ قبر چند صد ساله وجود دارد که بعضی از آنها را می‌توان در گورستان «ورنوسفاداران هفت رنگ» مشاهده کرد. در این گورستان قریب چندین قطعه سنگ عمودی و افقی به خطوط عربی، فارسی و نقش شیر وجود دارد. قلعه و برجهای «کهن‌دژ» که در زیر خروارها خاک مدفون است از دیگر قلعه‌های شهر است که با وجود ویرانه‌های آن زبازد مردم و تاریخ نویسان است.

قنات «دیمتریان» که دو هزار سال پیش به دستور پیروزشاه ساسانی حفر شده است، از دیگر

بناهای خمینی شهر است و قسمت‌های کمی از آن باقی مانده است. ایوان‌ها و کاروانسراهای فراوان در خمینی شهر از شواهد دیگر تاریخی است. کاروانسرای «خوشاب» (که تنها دیواره‌های آن باقی است)، تالار و دیوانخانه «سرتیپ امینی سدهی» (حاکم اصفهان) و ایوان «گزیها» از جمله ایوانها و کاروانسراهای خمینی شهر است. شایع است گنجهای بسیاری در این مکان پیدا شده است اما در حال حاضر از این مکان به عنوان انبار سیمان استفاده می‌شود. ایوان «گزیها» به وسیله سرتیپ سدهی حاکم اصفهان ساخته شد که شامل تالار نارنجستان، حیاط خلوت، حوضخانه، حمام، میدان و اصطبل اسب دوانی است. در ضلع شمالی این خانه شبستانی با قدمت چند صد ساله وجود دارد که مربوط به دخانیات بود و دارای آئینه کاری، نقاشی و گچبری‌های ارزشمند است. این بنا متروکه و به نام وارثان سرتیپ سدهی است که شهرداری در پی تملک، تعمیر و مرمت آن است. تالار «أعلی اکبر» از دیگر تالارهای این خانه است که مخروبه شده و سقف آن فرو ریخته است. مشهور است ناصرالدین شاه چندشب در این تالار ضیافت داده است. تالار «دایی رحیم» تنها تالار سالم این ایوان است که اکنون نیز برپا مانده است. ارسی، شیشه و منبت کاری از بارزترین ویژگی‌های بنا است که توسط سه وارث سرتیپ امینی نگهداری می‌شود. دوخانه «محمدعلی خان و نصرت الله خان» در کنار خانه سرتیپ سدهی از دیگر خانه‌های قدیمی شهر است. خانه نصرت الله خان به سبک بختیاری و خانه‌های شهرگرد ساخته شده است و تصاویر به مانند سربازان هخامنشی در تخت جمشید، بر روی سنگهای آن حجاری شده است.

از دیگر بناهای تاریخی شهرستان خمینی شهر قلعه خوشاب است. خوشاب در واژه‌نامه همدانی، آلبالو و گیلاس نیم پخته در شکر معنا می‌دهد. طول و عرض این قلعه حدود 917 متر و دارای 4 برج است. این قلعه که تنها دیواره‌های آن باقی مانده، به مسافت تقریبی دو هکتار در دوران حکومت احمد شاه بنا شده است. قلعه خوشاب در روزگار خود شامل حمام و دکان و چاه آب و اتاق‌های زیادی بوده و افراد زیادی در آن زندگی می‌کرده‌اند. چهار برجک برای دیده‌بانی در این قلعه احداث شده در هر برج سوراخ‌هایی قرار دارد که به وسیله این شکافها تمام اطراف قلعه زیر نظر گرفته می‌شده تا راهزنان به قلعه حمله نکنند.

معماری سنتی خمینی شهر روندی پیوسته، ملایم و استوار را تا دوره قاجار پیمود و دگرگونی‌های لازم در هر مرحله یا دوره متناسب با نیازها و خواسته‌ها در آن پدیدار شد تا به بهترین نحو ممکن و متناسب با شرایط و امکانات در هر دوره، پاسخگوی نیازهای کارکردی، فضایی و بصری ممکن باشد. بناهای خمینی شهر در را در چهار گروه کلی از این قرار می‌توان تقسیم نمود:

ابنیه مذهبی: مساجد و مناره‌ها، بقاع متبرکه، تکیه و حسینیه‌ها و ... (مثل مسجد جامع خوزان - مسجد جامع فروشان - مسجد زنجیری - ورنوسفادران - مسجد درب سید - مسجد

آقاعلی اکبر -مسجد جامع آدریان - مسجد جامع کوشک و مسجد ملاحیدرعلی و مسجد سرپل
فروشان، مسجد ملامحسن شمس آباد ، مسجد جامع اندوان و مسجد جامع دستگرد .

ابنیه مسکونی و تشریفاتی (کاخ‌ها و قصرها، دیوان‌های دولتی، برج‌ها): خانه سرتیپ سدهی
- خانه مجیری‌ها - تالار ملک زاده و خانه‌های محمد باقر درچه‌ای ، خانه ترکیان و منزل
عبدالکریم توکلی و خانه محمد علی حاج حسن و خلوت کازرونی در دستگرد و خانه لطفعلی و
حاج علی در اسفریز و تالار حاج ابوالحسن در اندوان ...

مراکز تعلیماتی و تحقیقاتی (مدارس، دانشگاه، کتابخانه‌ها و رصدخانه‌ها و ...): مکتب خانه-
های سده. ابنیه عام المنفعه (بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها، حمام‌ها، کاروانسراها و میهمان خانه‌ها ،
سدها و بندها و پل‌ها، بازارها و سوق‌ها و.....) حمام کوچک و بزرگ یا حمام توده‌ای فروشان و
حمام سرپل - کاروانسرای حاج علی - برج‌های کبوترخانه.

به هر حال غیر از اینها دهها اثر و بنای تاریخی ویران شده و در حال ویران در شهرستان
خمینی شهر وجود دارد که لازم است میراث فرهنگی باتوجه به این آثار و قدمت منطقه نسبت به
شناسایی این گنجینه‌های تاریخی اقدام کند.

7-7-2 - معیشت، زبان، فرهنگ و آداب و رسوم ساکنین شهرستان خمینی شهر

شغل اصلی مردمان این ناحیه را کشاورزی و دام داری تشکیل می‌دهد. در شهرستان خمینی شهر هم چون بیش تر شهرستان‌های استان اصفهان؛ قالی بافی مهم ترین صنایع دستی منطقه محسوب می‌شود. در این شهرستان نیز صنعت قالی بافی اغلب در کارگاه‌های خانگی و بیش تر توسط دستان هنرمند زنان و دختران زحمتکش تهیه می‌شود. از طرح‌های متداول قالی این شهرستان می‌توان به طرح‌های لچک، ترنج، طرح گل‌های رز، طرح افشان با گلدان اشاره نمود.

دو صنعت عمده مردم خمینی شهر نساجی و سنگبری را می‌توان نام برد. چون خمینی شهر یک شهر مسکونی است، در حال حاضر صنایع خاصی جز این موارد ندارد و بیشتر مردم در شهرهای اطراف بخصوص شهر اصفهان مشغول بکار هستند .

آب کشاورزی از کاریز، چاه و زاینده‌رود تامین شده و گندم، جو، تنباکو، تره بار، گلابی، بادام، سیب، گیلاس و آلبالو از جمله فرآورده‌های کشاورزی خمینی شهر شمرده می‌شود. از آنجا که در پیرامون این شهر، پوشش گیاهی برای چرای دام موجود است، مردم به پرورش گاو، گوسفند و بز و هم چنین پرورش طیور نیز می‌پردازند.

در گذشته مردم سده اعیاد و جشن‌های سنتی بخصوصی برگزار می‌کردند که طی گذشت زمان به فراموشی سپرده شده و تعداد اندکی از این جشن‌ها و اعیاد هنوز پا برجا مانده است:

عید نوروز - جشن مهرگان (شامل کوزه شکستن، آجیل شب سوری، فال گوش و گره گشایی، شال اندازی بود) قاشق زنی، آتش چهارشنبه سوری، پختن حلوا، جشن فروردینگان، جشن اردیبهشت گان، جشن خوردادگان، جشن تیرگان، جشن امردگان، جشن شهرپورگان، جشن آبانگان، جشن آذرگان، عید آذرخش، وهار جشن، جشن دی گان، جشن سیر سور، جشن آب ریزان، جشن مزدگیران، جشن بهمنگاه، عید گل سرخ، جشن نوسده، جشن سرمای پیرزن، عید اسفند، جشن چل مخول، نمایش تخت حوضی، سیزده نوروز، شب چله و ...

در ایام عزاداری به خصوص در روز شهادت امام سوم شیعیان در سده مراسم تعزیه خوانی، زنجیر زنی، نوحه خوانی، قمه زنی، کاروان و... با علاقه خاصی انجام می‌شود و همه ساله تعداد زیادی از مردم اصفهان و سایر نقاط ایران به سده می‌آیند و به وسیله اهالی جوانمرد و غریب نواز سده مهمان نوازی می‌شوند.

ابن بطوطه در سفرنامه خود در این زمینه می‌نویسد: ..اهالی اصفهان (و حومه) مردمی گشاده دست‌اند. هم چشمی و تفاخری که در میان آنان در مورد طعام و مهمان‌نوازی وجود دارد منشا حکایت غریبی شده است.

ساکنین شهرستان خمینی شهر همچننین دارای گویش محلی بخصوصی است که ساکنین بومی آن را زبان محلی سده می‌نامند. کلماتی وجود دارند که اکنون کاربرد بسیار کمی در خمینی -

شهر (سده) دارند اما جزو کلمات قدیمی این دیار هستند و به خودی خود غنای فرهنگی این شهرستان را هویدا می‌کنند.

وجود امکانات طبیعی در محدوده شهرستان، در ادامه حیات اقتصادی و اجتماعی شهر نقش زیادی داشته است و توسعه صنایع و استقرار کارگاه‌ها و کارخانجات در این شهرستان نیز مؤثر بوده و از طرفی گسترش شهرنشینی از اواخر دوره قاجاریه در کشور و کاهش روستانشینی، در این منطقه نیز اثر نهاد و شهرها گسترش یافت، وجود فاصله نزدیک شهرستان خمینی‌شهر با شهر اصفهان (مرکز استان) و محل عمده آموزش‌های تخصصی و دانشگاهی است باعث شده علی‌رغم کاهش امکانات رفاهی باز هم با افزایش جمعیت مواجه شود.

8-7-2- ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و قومی شهرستان خمینی شهر

بررسی ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و قومی در بین ساکنین شهرستان خمینی شهر بر اساس منشأ مهاجرت و دین انجام شده است. با توجه به تأکید بر قومیت و مهاجرت تقسیم‌بندی استانها در دوره‌های بررسی براساس غلبه بافت جمعیتی هر استان و ترکیب قومیتی آن صورت گرفته است. مبنای بررسی بر آمار سرشماری نفوس و مسکن استوار شده و سطح بررسی بر اساس این آمار به محدوده شهرستان خمینی شهر منطبق است. دسته‌بندی‌های قومیتی بر اساس تقسیمات سیاسی در سال 1385 به شرح زیر است:

1- استان‌های با قومیت غالب ترک: شامل استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، همدان، زنجان و اردبیل

2- استان‌های با قومیت غالب کرد: شامل استان‌های کردستان و کرمانشاه

3- استان‌های با قومیت غالب عرب: شامل استان خوزستان

4- استان‌های با قومیت غالب بلوچ: شامل استان سیستان و بلوچستان

5- استان‌های با قومیت غالب لر: شامل استان‌های ایلام، چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویر احمد و لرستان.

6- استان‌های با قومیت غالب فارس: شامل استان‌های بوشهر، تهران، خراسان شمالی، رضوی و جنوبی، سمنان، فارس، کرمان، مازندران، هرمزگان، یزد، اصفهان.

نتایج بدست آمده از سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن سال‌های 85-1375 نشان می‌-

دهد که شهرستان خمینی شهر در حال حاضر با تنوع فرهنگی و قومی مواجه است. تنوع فرهنگی در طی دهه‌های اخیر در این شهرستان بیشتر نیز شده است. به گونه‌ای که مهاجرین افغانی از 3/8 درصد در سال 1375 به 5/2 درصد رسیده است. جدول زیر ترکیب قومیت‌های غالب در شهرستان خمینی شهر را نشان می‌دهد.

جدول شماره 1-27: ترکیب قومیت‌های غالب در شهرستان خمینی شهر

قومیت	1375	1385
افغانی	3/8	5/2
بلوچ	0/7	0/6
ترک	2/2	2/0
عرب	10/0	8/3
فارس	19/8	74/5
کرد	2/2	1/3
لر	8/1	8/0
جمع	100	100

مأخذ: سرشماری عمومی نفوس و مسکن 85-1375

علاوه بر ترکیب قومی متنوع این شهرستان با تنوع مذهبی و دینی نیز مواجه است. از ادوار تاریخی گذشته خمینی شهر محل همزیستی ادیان زرتشتی، کلیمی، مسیحی و مسلمان بوده است. این تنوع قومی و فرهنگی موجب به وجود آمدن قشریندی‌های اجتماعی مختلف در شهرستان خمینی شهر شده است. وجود کارگاه‌های صنعتی در خمینی شهر و نزدیکی به شهر اصفهان در کنار فرصت دستیابی به مسکن مناسب، تمایل گروه‌های اجتماعی شاغل در بخش صنایع و کارگاه‌ها را جهت سکونت در این شهرستان شده است. در کنار این مسأله گرایش سکونت اقشار کم درآمد اجتماعی - اقتصادی در شهرستان خمینی شهر قابل مشاهده است. ضمن اینکه کشاورزی از ادوار گذشته مهمترین بخش معیشت ساکنین این منطقه بوده است. وجود آبراهه‌های مختلف که در حال حاضر نیز در شهر خمینی شهر وجود دارد موید همین موضوع است. اغلب ساکنین بومی خمینی شهر در مناطق روستایی و شهری در حال حاضر نیز به کشاورزی و دامپروری اشتغال دارند.

تنوع فرهنگی و اجتماعی موجود در خمینی شهر علاوه بر اینکه می‌تواند یک مزیت باشد، از سوی دیگر بر رشد سکونتگاه‌ها و گروه‌های آسیب‌پذیر اجتماعی نیز تأثیرگذار بوده است. وجود سکونتگاه‌های غیررسمی و آسیب‌های اجتماعی ناشی از مهاجرین جدید نوعی ناهمگونی اجتماعی را در این ناحیه ایجاد کرده است. با این وجود هویت تاریخی - فرهنگی خمینی شهر مانع از اضمحلال فرهنگ بومی و سنتی آن در فرهنگ‌های جدید شده است. همانگونه که در بخش‌های قبلی نیز به آن اشاره شد، پایدار بودن سنت‌ها و مراسمات بجا مانده از اعصار گذشته - که البته عمدتاً ریشه در فرهنگ اسلامی آن دارد - از مواردی است که در خمینی شهر مشاهده می‌شود.

8-2 - مشخصات جمعیتی (میزان و نحوه توزیع جمعیت، تفکیک جمعیت شهری و روستایی، میزان رشد و وضع کلی مهاجرت) با استفاده از آمار رسمی و اطلاعات موجود

شهرستان خمینی شهر به مرکزیت شهر خمینی شهر با مساحت 175/5 کیلومترمربع در قسمت مرکزی استان اصفهان و در فاصله 12 کیلومتری شهر اصفهان (شمال غربی) واقع شده است. این محدوده از سال 1357 به صورت قانونی تبدیل به شهرستان شده است و بر مبنای تقسیمات سیاسی سال 1388، مرکز این شهرستان، خمینی شهر است و تنها دارای یک بخش می باشد.

بخش مرکزی دارای سه دهستان شامل¹؛ دهستان ماریین سفلی به مرکزیت دستگرد قداره، دهستان ماریین علیا به مرکزیت کوشک و دهستان ماریین وسطی به مرکزیت قرطمان است. بر مبنای نتایج سرشماری عمومی سال 1385 این شهرستان دارای 4 کانون شهری به نامهای؛ خمینی شهر، درچه، کوشک و اصغرآباد است که به ترتیب در سالهای 1311، 1345، 1372 و 1390 به شهر تبدیل شده اند. به علاوه این شهرستان دارای 3 آبادی دارای سکنه به نامهای؛ تیرانچی، اصغرآباد، قلعه امیریه و شاهچراغ² است. با استناد به نتایج مطالعات طرح ناحیه ای اصفهان (به عنوان سندبالادست) و سطح بندی پیشنهادی آن، شهر خمینی شهر به عنوان مرکز منظومه و روستای تیرانچی به عنوان حوزه عمران روستایی آن پیشنهاد شده است. به جهت آنکه این شهر نقش مرکزیت شهرستان را ایفا می نماید در برخی موارد مقصد مراجعات خدماتی تمامی کانون های سکونتی (شهری و روستایی) شهرستان می باشد، بررسی های این بخش ابتدا در قالب مناطق شهری و روستایی شهرستان بیان و سپس با تکیه بر آمار و اطلاعات موجود به بررسی ویژگی های جمعیتی حوزه نفوذ مستقیم شهر پرداخته می شود.

در این قسمت از گزارش، شاخص های مختلف جمعیتی حوزه نفوذ شهر با استناد به آمار سرشماری سالهای 85 و 75، 1365 مورد بررسی قرار گرفته که از آن جمله به بررسی توزیع جمعیت برحسب نقاط شهری و روستایی و روند تحولات جمعیتی مناطق یاد شده در مقاطع مختلف سرشماری، میزان خانوار و متوسط بعد خانوار، ساختار سنی و جنسی، وضعیت مهاجرت و تحرکات مکانی جمعیت و وضع سواد و ... پرداخته می شود تا از این رهگذر شناخت دقیق تر از نحوه توزیع و تحولات جمعیتی در حوزه نفوذ مستقیم شهر حاصل و امکان برآورد دقیق از جمعیت موجود در داخل حوزه و نهایتاً پیش بینی آتی جمعیت حوزه مورد نظر فراهم آید.

از آنجا که در گزارش مطالعات منطقه ای، از آمار سال 1385 و پیش استفاده گردیده و شهر

1 - دهستان ماریین سفلی شامل جوی آباد جدید و قدیم، جعفرآباد، وازبچه، دستگرد، اتحاد اسلامی که به شهر خمینی شهر الحاق شده اند؛ دهستان ماریین وسطی شامل؛ قرطمان، آدریان، قلعه امیریه و ولاشان که قرطمان و آدریان به خمینی شهر و ولاشان به شهر درجه الحاق گردیده اند. دهستان ماریین علیا، شهر کوشک و روستاهای تیرانچی و اصغرآباد را دربرمی گیرد.

2- بر مبنای استعلام از فرمانداری روستای شاهچراغ در سال 1389 خالی از سکنه می باشد.

اصغراباد در آن زمان به شهر تبدیل نشده بود، جزونقاط روستایی محسوب گردیده است.

الف) شمار و توزیع جمعیت

حوزه پیرامونی شهر خمینی شهر یا همان حوزه شهرستان در مقطع سرشماری سال 1365، با احتساب شهر خمینی شهر از جمعیتی معادل 230249 نفر برخوردار بوده که از این میزان 73 درصد (167 هزار نفر) در مناطق شهری و 63 هزار نفر در نقاط روستایی سکونت داشته‌اند.

جمعیت این محدوده با رشد سالیانه 0/6 درصد به 243486 نفر در سال 1375 رسیده است. در طول این دوره نقاط شهری با نرخ رشدی معادل 2/3 درصد با افزایش جمعیت مواجه بوده و معادل 42 هزار نفر بر جمعیت آن افزوده شده است. در حالی که مناطق روستایی با نرخ رشد 6- درصد معادل 29 هزار نفر از جمعیت خود را از دست داده است.

جمعیت محدوده مورد مطالعه در سرشماری 1385، برابر 287265 نفر اعلام شده است که از این تعداد 96/6 درصد (277/5 هزار نفر) شهرنشین و 9723 نفر در نقاط روستایی ساکن هستند. ضریب شهرنشینی این محدوده بسیار بالاتر از پیکره همانند استان و کشور است¹.

بررسی روند تحولات جمعیتی شهرستان طی سالهای اخیر نشان می‌دهد که جمعیت محدوده با متوسط رشد سالانه 1/7 درصد مواجه بوده است که بالاتر از رقم متناظر آن در سطح استان قرار می‌گیرد. میزان این رشد در مناطق شهری شهرستان 2/9 درصد و در مناطق روستایی 11/8- درصد می‌باشد. طی این دوره به میزان 68 هزار نفر بر جمعیت شهری افزوده و معادل 24 هزار نفر از جمعیت روستایی کاسته شده است (جدول و نمودار شماره 1-28). ضمن تأمل در تحولات جمعیتی نقاط روستایی شهرستان طی سالهای گذشته، گرایش حاکم در راستای تخلیه این مناطق از جمعیت و مهاجرت به مناطق شهری همجوار بوده است. این موضوع از یک سو موجب تضعیف اقتصاد پایه این مناطق و از سوی دیگر منجر به فشار بر ساختار اقتصادی شهرهای همجوار خواهد شد که بایستی در برنامه‌ریزی‌های آتی مدنظر قرار گیرد.

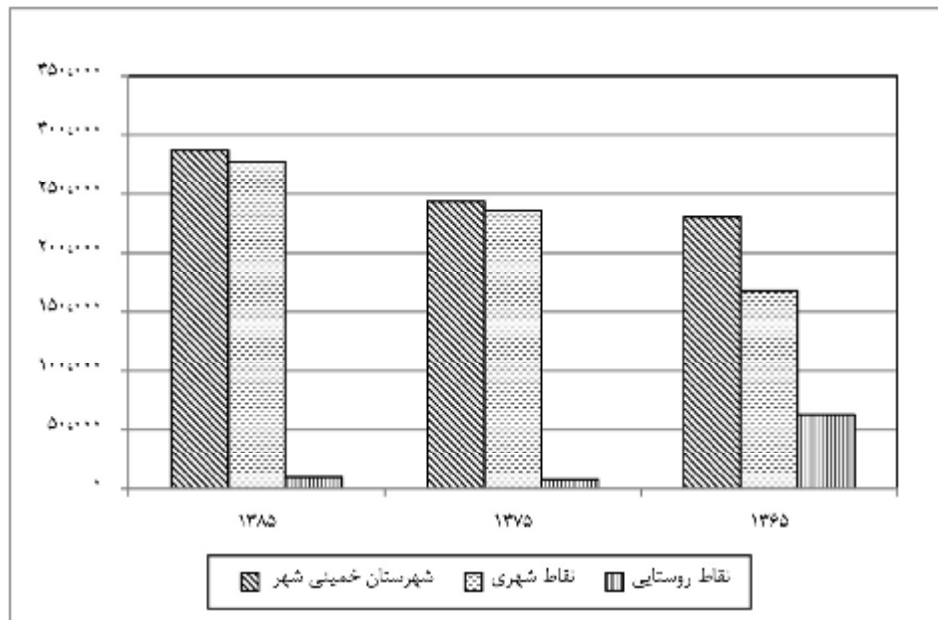
1- ضریب شهرنشینی استان در سال 1385 برابر 83/3 درصد می‌باشد.

جدول شماره 1-28: شمار و روند تحولات جمعیتی شهرستان خمینی شهر و استان به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365

شرح	شمار جمعیت			متوسط نرخ رشد سالانه (درصد)		
	1365	1375	1385	1365-75	1375-85	1365-85
استان	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
نقاط شهری	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
نقاط روستایی	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
شهرستان خمینی شهر	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
نقاط شهری	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
نقاط روستایی	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران.

نمودار شماره 1-28: شمار جمعیت شهرستان برحسب مناطق شهری و روستایی، سالهای 85-1365

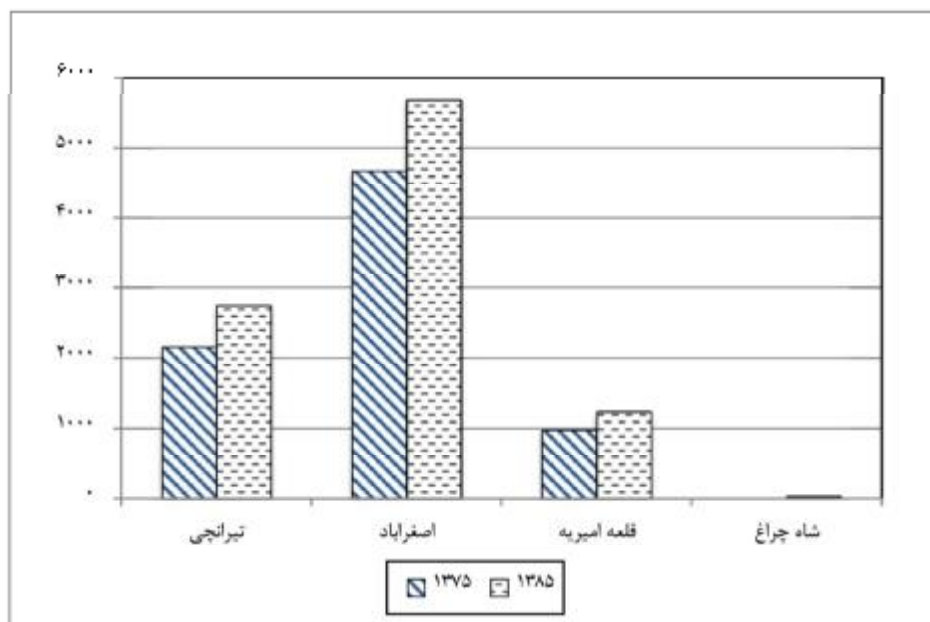
در ادامه شمار و روند تحولات جمعیتی نقاط روستایی به تفکیک مورد بررسی قرار می‌گیرد. این محدوده در سال 1385 دارای سه آبادی دارای سکنه بوده است که به ترتیب روستای اصغراباد با 5682 نفر جمعیت و جذب 58/6 درصد جمعیت پرجمعیت‌ترین آبادی شهرستان محسوب می‌شود. پس از آن تیرانچی با 2750 نفر (28/4 درصد) قرار دارد. روند تحولات جمعیتی آبادی‌های شهرستان حاکی از افزایش قابل توجه جمعیت این مناطق بوده است. نرخ رشد جمعیتی این آبادی‌ها طی دوره اخیر معادل 2/2 درصد بوده است که در این میان تیرانچی با 2/5 درصد بیشترین نرخ رشد را داشته است. کل خانوارهای معمولی ساکن در این مناطق معادل 2631 خانوار می‌باشد که با احتساب جمعیت 9694 نفری، متوسط تعداد افراد در هر خانوار معادل 3/7 نفر است. میزان این شاخص در طول سالهای اخیر کاهش یافته است. (جدول و نمودار شماره 2-28)

جدول شماره 2-28: شمار و روند تحولات جمعیتی نقاط روستایی واقع در حوزه پیرامونی شهر، سالهای 85-1375

روستا	1375			1385			متوسط نرخ رشد 1375-85
	جمعیت	خانوار	بعد خانوار	جمعیت	خانوار	بعد خانوار	
تیرانچی	□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
اصغراباد	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□
قلعه امیریه	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
جمع	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران.

نمودار شماره 2-28: شمار و روند تحولات جمعیتی نقاط روستایی، سالهای 85-1375

(ب) ساختار سنی و جنسی

بررسی ساختار سنی و جنسی جمعیت برحسب گروه‌های بزرگ سنی نشان می‌دهد که از مجموع 287 هزار نفر جمعیت ساکن شهرستان در سال 1385، معادل 23/3 درصد در گروه سنی 0-14 ساله (زیر سن کار)، 72 درصد در گروه سنی 15-64 ساله (سن کار) و 4/8 درصد بالای سن کار قرار دارند. روند تحولات این ساختار حاکی از کاهش سهم جمعیت زیر سن کار (0-14 ساله) و ورود بخش عمده‌ای از جمعیت به سنین کار و فعالیت می‌باشد. این موضوع ضمن بیان کاهش میزان جوانی جمعیت، بیانگر فشار بر ساختهای اقتصادی شهرستان از جانب نیروی کار در وضع موجود و ادامه آن طی سالهای آتی است. این موضوع در سطح مناطق شهری و روستایی نیز حاکم است. (جدول شماره 3-28)

جدول شماره 3-28: توزیع جمعیت شهرستان به تفکیک گروه‌های بزرگسالی، سالهای 85-1365 (درصد)

نقاط روستایی			نقاط شهری			شهرستان			شرح
1385	1375	1365	1385	1375	1365	1385	1375	1365	
□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	جمع
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	0-14 ساله
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	15-24 ساله
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	25-44 ساله
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	45-64 ساله
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	65 ساله و بیشتر

محاسبات مشاور.

از مجموع جمعیت روستای تیرانچی معادل 27/5 درصد در گروه سنی 0-14 ساله، 69/6 درصد در گروه سنی 15-64 ساله و 2/9 درصد در گروه 65 ساله و بیشتر قرار دارند. براین اساس این آبادی از جمعیت جوانتری نسبت به پیکره همانند شهرستانی برخوردار است.

بررسی شاخص نسبت جنسی آبادی یاد شده بیانگر فزونی جمعیت مردان در گروه سنی 0-14 ساله و فزونی جمعیت زنان در گروه‌های سنی بالاتر است. این موضوع به نوعی ناشی از مهاجران مردان واقع در این سنین به جهت کار و تحصیل می‌باشد. (جدول شماره 5 و 4-28)

جدول شماره 4-28: شمار جمعیت نقاط روستایی شهرستان به تفکیک جنس و گروه‌های بزرگ سنی، سال 1385

شاه چراغ			قلعه امیریه			اصغراباد			تیرانچی			شرح
زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	زن	مرد	کل	
14	16	30	593	639	1232	2676	3006	5682	1317	1433	2750	جمع
0	4	4	132	163	295	685	719	1404	385	372	757	0-14 ساله
4	3	7	245	209	454	980	1131	2111	500	563	1063	15-29 ساله
8	5	13	192	231	423	904	1004	1908	396	454	850	30-64 ساله
2	4	6	24	36	60	107	152	259	36	44	80	65 ساله و بیشتر

مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 5-28: میزان نسبت جنسی در سطح نقاط روستایی شهرستان، سال 1385

شرح	تیرانچی	اصغراباد	قلعه امیریه	شاه چراغ
جمع	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
0-14 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □
15-29 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
30-64 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
65 ساله و بیشتر	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □

محاسبات مشاور.

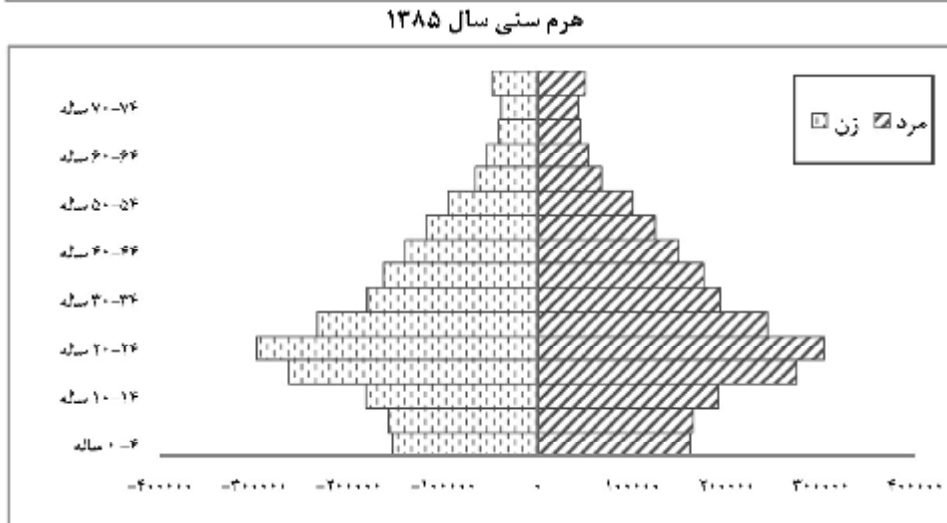
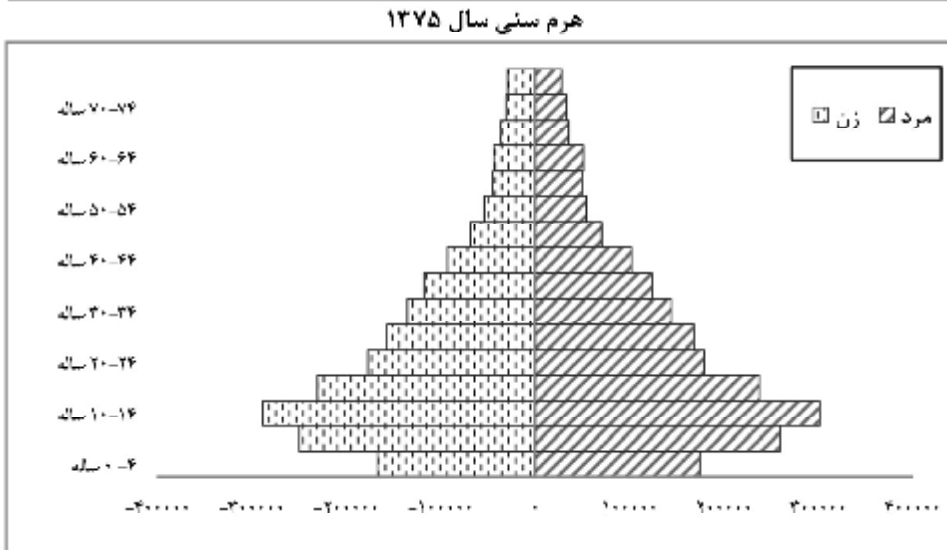
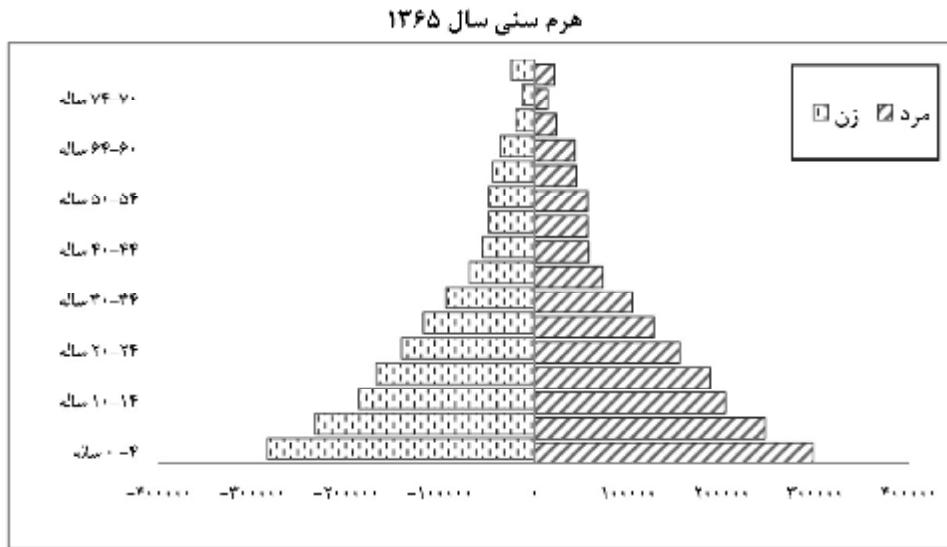
بررسی توزیع جمعیت شهرستان برحسب گروه‌های سنی پنج‌ساله در سال 1385 نشان می‌دهد که بیشترین تعداد جمعیت در گروه سنی 20-24 ساله قرار دارد. معادل 14 درصد کل جمعیت در این گروه سنی جای می‌گیرند. این جایگاه در سال 1365 به گروه سنی 0-4 ساله با 19/2 درصد و در سال 1375 به گروه سنی 10-14 ساله با 15/5 درصد اختصاص داشته است. تحول در ساختمان جنسی جمعیت شهرستان گویای جمع شدن پایه هرم سنی در فاصله سالهای 1365-75 و اعمال سیاست‌های تحدید و کنترل مولید و ادامه آن در طول سالهای اخیر است. شدت این کاهش در مناطق شهری بیش از مناطق روستایی بوده است. (جدول شماره 6-28)

جدول شماره 6-28: شمار و توزیع جمعیت شهرستان برحسب گروه‌های سنی پنج‌ساله و مناطق، سالهای 85-1365

شرح	1365			1375			1385		
	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن	مرد و زن	مرد	زن
جمع	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
0-4 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
5-9 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
10-14 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
15-19 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
20-24 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
25-29 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
30-34 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
35-39 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
40-44 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
45-49 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
50-54 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
55-59 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
60-64 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
65-69 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
70-74 ساله	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □
75 ساله و بیشتر	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □

ماخذ: مرکز آمار ایران

نمودار شماره 3-28: هرم سنی جمعیت شهرستان

ج) وضعیت مهاجرت و تحرکات

طی دوره 75-1365 در مجموع 29307 نفر مهاجر وارد شهرستان خمینی شهر شده‌اند که از این تعداد 21 هزار نفر (71/3 درصد) وارد نقاط شهری و 28/7 درصد وارد نقاط روستایی شده‌اند. به علاوه از کل مهاجرت‌های صورت گرفته در سطح شهرستان معادل 25 درصد جابجایی‌های داخل شهرستان و معادل 36/7 درصد مهاجران سایر شهرستان‌های استان بوده است. طی این دوره معادل 11200 نفر مهاجر از سایر استانها و خارج از کشور وارد این محدوده شده‌اند. بیشترین تعداد مهاجران وارد شده از استانهای خوزستان، لرستان و تهران بوده‌اند. (جدول شماره 7-28)

جدول شماره 7-28: شمار و سهم مهاجران وارد شده برحسب مناطق، سالهای 75-1365 (نفر - درصد)

شهرستان محل اقامت قبلی اظهار نشده	خارج از کشور	شهرستانهای سایر استانها			سایر شهرستانهای استان محل سرشماری			شهرستان محل سرشماری			جمع	شرح
		سهم نسبی	آبادی	شهر	سهم نسبی	آبادی	شهر	سهم نسبی	آبادی	شهر		
□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	شهرستان
□ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	شهری
□ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	□ □ □ □ □ □	روستایی

مأخذ: مرکز آمار ایران.

از مهاجران وارد شده به محدوده مورد مطالعه طی دوره 85-1375 در مقایسه با دوره قبل افزایش چشمگیری داشته است. در این دوره معادل 40512 نفر مهاجر وارد محدوده شده‌اند که عمدتاً در مناطق شهری (97/3 درصد) ساکن شده‌اند. مناطق روستایی در مقایسه با دوره قبل توفیقی در جذب مهاجران نداشته است. از مجموع کل مهاجرت‌ها، معادل 21 درصد مهاجرت‌های درون شهرستان، 38 درصد مهاجرت از سایر شهرستان‌های استان و 41 درصد از مناطق خارج استان بوده است. به علاوه بیشترین تعداد مهاجران در گروه سنی 20-24 ساله و 25-29 ساله قرار داشته‌اند. این موضوع بیانگر مهاجرت به دلیل جستجوی کار در سطح شهرستان می‌باشد.

جدول شماره 8-28: شمار مهاجران وارد شده بر حسب سن و مبداء مهاجرت، سالهای 85-1375

اظهار نشده	خارج از کشور	شهرستانهای سائراستان		سائرشهرستانهای استان		شهرستان محل سرشماری		مجموع	شرح
		آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر		
									جمع کل
									0- 4 ساله
									5- 9 ساله
									10-14 ساله
									15-19 ساله
									20-24 ساله
									25-29 ساله
									30-34 ساله
									35-39 ساله
									40-44 ساله
									45-49 ساله
									50-64 ساله
									65 ساله و بیشتر

مأخذ: مرکز آمار ایران.

9-2 - خصوصیات اقتصادی (میزان تولید و وضعیت اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی، استعدادها و امکانات بالقوه، قطب‌های جاذب اقتصادی و موانع عمده موجود در راه توسعه اقتصادی)

در این قسمت از گزارش به بررسی ویژگی‌های اقتصادی حوزه نفوذ خمینی‌شهر با هدف شناسایی توزیع فضایی فعالیت‌ها و ساختار اقتصادی و نیز شناسایی تقسیم کار، مزیت‌ها و استعدادها و موانع عمده توسعه اقتصادی محدوده پرداخته می‌شود. براین اساس مطالعات در قالب مناطق شهری و روستایی شهرستان و نیز آبادی‌های واقع در حوزه نفوذ انجام خواهد شد. ابتدا وضعیت بازار کار و سپس ساختار اقتصاد محدوده و توزیع فعالیت به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی بیان می‌شود.

1-9-2 - بررسی وضعیت نیروی انسانی

الف) ویژگی‌های کمی

براساس آخرین سرشماری عمومی سال 1385، شهرستان خمینی‌شهر دارای سه کانون شهری به نام‌های؛ خمینی‌شهر، درچه و کوشک و 4 آبادی دارای سکنه به نام‌های؛ تیرانچی، اصغرآباد¹، قلعه امیریه و شاهچراغ است. برپایه نتایج سرشماری یاد شده، این شهرستان دارای 287 هزار نفر جمعیت است که از این تعداد 96/6 درصد (277/5 هزار نفر) در مناطق شهری و 3/7 درصد (9/7 هزار نفر) در مناطق روستایی سکونت دارند. از کل جمعیت شهرستان معادل 85 درصد آن جمعیت در سن کار هستند. این میزان در مناطق شهری 85/2 درصد و در مناطق روستایی آن 83/2 درصد می‌باشد. از مجموع جمعیت در سن کار شهرستان 61 درصد جمعیت غیرفعال و 39 درصد جمعیت فعال محسوب می‌شوند.

ارقام متناظر جمعیت فعال در مناطق شهری 39 درصد و در مناطق روستایی 46 درصد است. این موضوع حاکی از آن است که بخش عمده‌ای از جمعیت در سن کار مناطق روستایی عرضه کننده نیروی کار هستند.

مناطق شهری در سال 1385 دارای 80412 نفر شاغل و مناطق روستایی دارای 3573 نفر شاغل بوده‌اند که با احتساب جمعیت فعال در این مناطق نرخ اشتغال در مناطق شهری معادل 88/2 درصد و مناطق روستایی 95/4 درصد می‌باشد. نقطه مقابل آن وجود 11/8 درصد نرخ بیکاری در مناطق شهری و 4/6 درصد آن در مناطق روستایی است. پایین بودن نرخ بیکاری در

¹ - در سال 1385، مرکز سکونتی اصغرآباد، جزو روستاهای شهرستان بوده و در سال 1390 به شهر تبدیل گردیده است.

مناطق روستایی می‌تواند ناشی از غلبه بخش کشاورزی در ساختار اقتصادی این مناطق و اتکاء آن به فعالیت‌های مرتبط با این بخش باشد.

روند تحولات بازار کار نشان می‌دهد که در سالهای اخیر به میزان قابل توجهی بر شمار شاغلان مناطق شهری افزوده شده و از شمار شاغلان مناطق روستایی کاسته شده است. شمار شاغلان مناطق شهری از 50 هزار نفر در سال 1375 به 80 هزار نفر و شاغلان مناطق روستایی از 7500 نفر در سال 1375 به 3500 نفر رسیده است. نرخ رشد شاغلان در این مناطق به ترتیب معادل 4/7 درصد و 7/2- درصد می‌باشد. این موضوع با توجه به اینکه شمار بیکاران مناطق شهری معادل 10/4 درصد و مناطق روستایی 13/6- درصد رشد داشته است بیانگر مهاجرت بخش اعظم نیروی کار مناطق روستایی به شهرهای شهرستان است. جداول شماره 1 و 2-29 و همچنین نمودار شماره 1-29 شاخص‌های کمی نیروی انسانی و روند تحولات آن را به تفکیک مناطق نشان می‌دهد.

جدول شماره 1-29: جمعیت 10ساله و بیشتر و میزان شاخص‌های کمی نیروی انسانی شهرستان به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365

شرح	1365			1375			1385		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
جمعیت
جمعیت در سن کار
جمعیت فعال اقتصادی
جمعیت غیر فعال
اظهارننده
شاغل
بیکار
سهم جمعیت در سن کار
نرخ فعالیت عمومی
نرخ اشتغال
نرخ بیکاری
بارتکفل واقعی

مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 2-29: روند تحولات شاخص‌های کمی نیروی انسانی شهرستان به تفکیک مناطق،

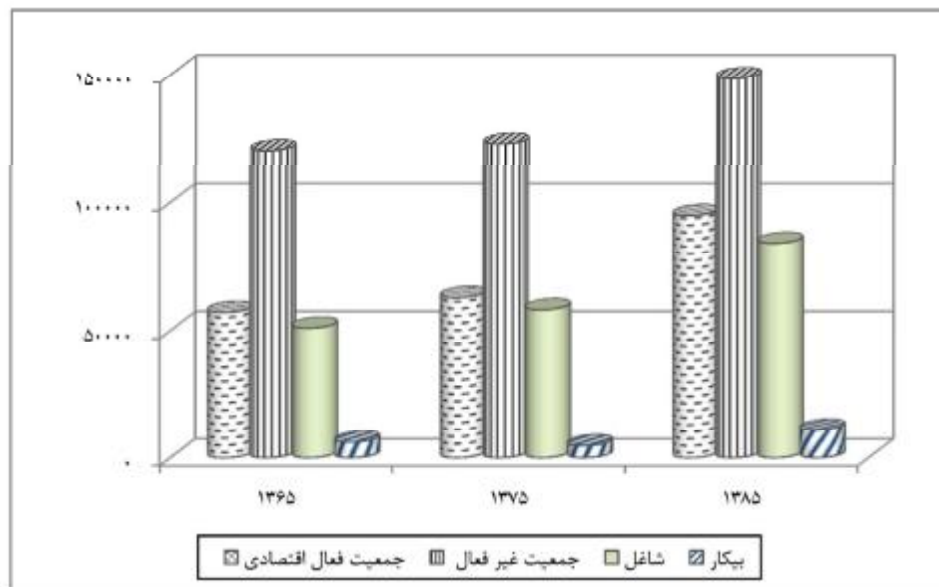
سالهای 85-1365 (درصد)

نرخ رشد 75-1365			نرخ رشد 85-1375			نرخ رشد 75-1365			شرح
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□□□□	□□□□	□□□□	□□ □□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□	جمعیت
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□ □□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	جمعیت در سن کار
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□ □□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	جمعیت فعال اقتصادی
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	جمعیت غیر فعال
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□ □□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	اظهارننده
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□ □□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	شاغل
□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	بیکار
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	سهم جمعیت در سن کار
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	نرخ فعالیت عمومی
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	نرخ اشتغال
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	نرخ بیکاری
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	بارتکفل واقعی

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 1-29: روند تحولات شمار جمعیت دهساله و بیشتر شهرستان به تفکیک جمعیت فعال و غیرفعال،

سالهای 85-1365

در ادامه وضعیت نیروی انسانی آبادی تیرانچی که در اسناد بالادست به عنوان تنها آبادی

واقع در حوزه نفوذ مستقیم خمینی شهر معرفی شده مورد بررسی قرار می‌گیرد. معادل 82 درصد کل جمعیت این آبادی، جمعیت در سن کار بوده و از این میزان معادل 52 درصد جمعیت فعال و مابقی جمعیت غیرفعال است.

از مجموع 1180 نفر جمعیت فعال این آبادی، 907 نفر شاغل و تنها 4 نفر بیکار هستند. براین اساس نرخ اشتغال این آبادی معادل 99/6 درصد و نرخ بیکاری آن 0/4 درصد است که حتی از میزان بیکاری طبیعی نیز پایین تر است. این آبادی بالاترین میزان نرخ اشتغال و کمترین میزان بار تکفل را در بین روستاهای شهرستان دارا می‌باشد. (جدول شماره 3-29)

جدول شماره 3-29: شاخص‌های کمی نیروی انسانی آبادی‌های شهرستان، سال 1385

آبادی	تیرانچی	اصغرآباد	قلعه امیریه	شاه چراغ
جمعیت	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□
10 ساله و بیشتر	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□
جمعیت فعال	□□□□□	□□□□□	□ □□□	□□
شاغل	□□□□□	□□□□□	□ □□	□□
بیکار	□□	□□□□	□□	□□
سهم جمعیت در سن کار	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
نرخ فعالیت عمومی	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
نرخ اشتغال	□ □□	□□□□□	□ □□□	□□ □□□
نرخ بیکاری	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
بار تکفل واقعی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران.

ب) ویژگی‌های کیفی

این بررسی عمدتاً معطوف به شناسایی طرف تقاضای بازار کار بوده و وضعیت آن را در بخش - های اصلی اقتصادی مورد مطالعه قرار می‌دهد. برای این منظور توزیع شاغلان برحسب بخش‌های اصلی اقتصادی (کشاورزی، صنعت و معدن و خدمات)، گروه‌های عمده فعالیت و پایگاه شغلی شاغلان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

بر پایه نتایج سرشماری عمومی سال 1385، بخش صنعت و معدن بالاترین نقش را در ساختار اقتصاد شهرستان خمینی شهر داشته است. این بخش اقتصادی توانسته است معادل 50/3 درصد تقاضای نیروی کار به خود اختصاص دهد. توفیق این بخش در جذب بخش عمده تقاضای

کار در هر دو مناطق شهری و روستایی شهرستان مشهود است. به طوری که معادل 50/2 درصد فرصت‌های شغلی مناطق شهری و 52/4 درصد رقم متناظر آن در مناطق روستایی به بخش صنعت و معدن تعلق دارد.

پس از بخش صنعت و معدن، بیشترین شمار شاغلان در بخش خدمات و فعالیت‌های خدماتی اشتغال دارند. معادل 41/3 درصد کل شاغلان شهرستان، 41/8 درصد شاغلان مناطق شهری و 29/9 درصد شاغلان مناطق روستایی در این زمینه فعالیت دارند.

بخش کشاورزی در سطح شهرستان تنها 6/5 درصد فرصت‌های شغلی را در اختیار دارد. سهم نسبی این بخش از کل مشاغل مناطق شهری 6/1 درصد و مناطق روستایی 16/3 درصد است.

در طول دوره‌های گذشته از نقش بخش کشاورزی در ساختار اشتغال شهرستان کاسته شده است. به طوری که سهم نسبی آن از 13/2 درصد در سال 1365 به 6/5 درصد در سال 1385 کاهش یافته است. در مقابل سهم نسبی بخش خدمات ثابت و نقش بخش صنعت و معدن از 43 درصد در سال 1365 به 50/3 درصد در سال 1385 افزایش یافته است. میزان کاهش سهم بخش کشاورزی در ساختار اشتغال مناطق شهری بیش از مناطق روستایی بوده است.

طی سالهای 75-1365 به میزان 12779 فرصت شغلی بر مشاغل مناطق شهری افزوده و معادل 5681 فرصت شغلی از مشاغل مناطق روستایی کاسته شده است. طی این دوره فرصت‌های شغلی تمامی بخش‌های اقتصادی در مناطق روستایی با کاهش مواجه بوده است. در حالی که بیشترین میزان اشتغال ایجاد شده در مناطق شهری به بخش صنعت و معدن (8833 شغل) اختصاص دارد. روند یاد شده در دوره 85-1375 نیز تکرار شده است. طی این دوره در مناطق شهری معادل 29835 فرصت شغلی جدید ایجاد شده و در مناطق روستایی معادل 3937 فرصت شغلی موجود از بین رفته است. بیشترین میزان کاهش در این مناطق در بخش صنعت و معدن بوده است. بخش صنعت و معدن با ایجاد 15535 شغل و بخش خدمات با ایجاد 13151 فرصت شغلی جدید بیشترین توفیق را داشته‌اند.

نرخ رشد شاغلان طی دوره اخیر در سطح شهرستان معادل 3/8 درصد می‌باشد. ارقام متناظر در سطح مناطق شهری 4/7 درصد و در مناطق روستایی 7/2- درصد بوده است.

جدول شماره 4-29: توزیع شاغلان شهرستان خمینی شهر برحسب بخش‌های اصلی اقتصادی و به تفکیک مناطق،

سالهای 85-1365 (نفر)

1385			1375			1365			بخش های اصلی اقتصادی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	کشاورزی
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	صنعت و معدن
□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	خدمات
□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	اظهار نشده
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	جمع کل

مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 5-29: ترکیب درونی شاغلان برحسب بخش‌های اصلی اقتصادی و به تفکیک مناطق،

سالهای 85-1365 (درصد)

1385			1375			1365			بخش های اصلی اقتصادی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	کشاورزی
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	صنعت و معدن
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	خدمات
□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	اظهار نشده
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	جمع کل

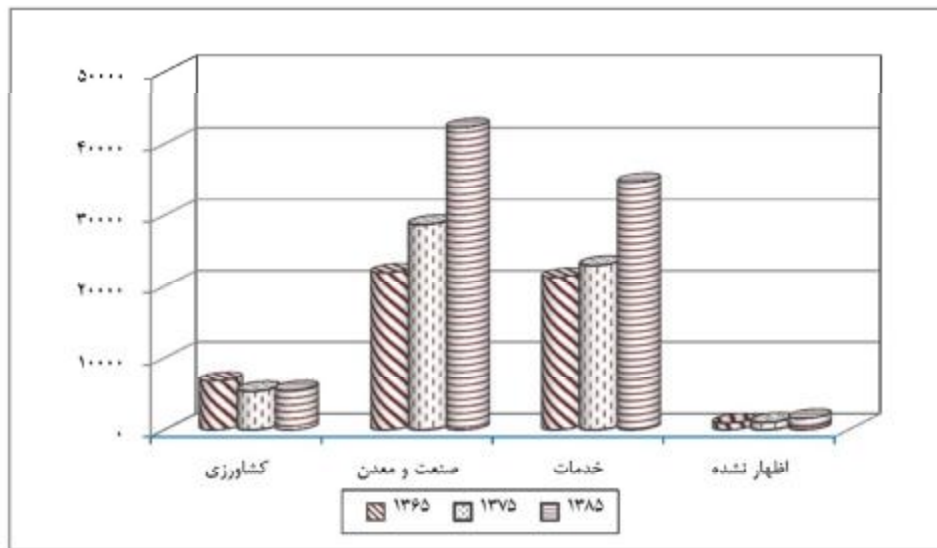
محاسبات مشاور.

جدول شماره 6-29: تحولات اشتغال به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی و مناطق، سالهای 85-1365 (نفر - درصد)

نرخ رشد 85-1375			اشتغالی 85-1375			اشتغالی 75-1365			تغییرات / نرخ رشد
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	کشاورزی
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	صنعت و معدن
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	خدمات
□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	اظهار نشده
□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	□□□□□□	جمع کل

مأخذ: محاسبات مشاور.

نمودار شماره 2-29: تحولات اشتغال شهرستان به تفکیک بخش‌های اصلی اقتصادی، سالهای 85-1365 (نفر)

از مجموع 84 هزار فرصت شغلی موجود در سال 1385، بیشترین تعداد شاغلان در گروه فعالیتی صنعت - ساخت قرار دارند. این گروه فعالیتی معادل 28 هزار فرصت شغلی (33/3 درصد) شهرستان را در اختیار دارد. پس از آن بیشترین تعداد مشاغل در گروه فعالیتی ساختمان (15 درصد)، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی (14/1 درصد) و حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات (9/3 درصد) قرار دارد. این الگو در مناطق شهری صادق بوده در حالی که در مناطق روستایی گروه صنعت - ساخت با جذب 42/9 درصد مشاغل، گروه کشاورزی، شکار و جنگلداری با 16/3 درصد و فروش با 13/6 درصد اندکی متفاوت از ساختار اشتغال کل شهرستان است. (جدول شماره 7-29)

روند تحول فرصت‌های شغلی شهرستان برحسب گروه‌های عمده فعالیتی در سالهای اخیر بیانگر رشد قابل ملاحظه فرصت‌های شغلی گروه‌های حمل و نقل و انبارداری (6/7 درصد)، واسطه‌گری‌های مالی (6/8 درصد)، خدمات عمومی و اجتماعی (7/5 درصد)، ساختمان (6/4 درصد) و هتل و رستوران (6/5 درصد) می‌باشد. در این دوره فرصت‌های شغلی کلیه گروه‌های فعالیتی مناطق روستایی با رشد منفی مواجه بوده‌اند.

بررسی شاخص تغییرات ساختاری مشاغل شهرستان برحسب گروه‌های فعالیتی نشان می‌دهد که تغییر چشمگیری در ترکیب مشاغل سیزده‌گانه مناطق شهری رخ داده است. میزان این شاخص در مناطق شهری 15/5 درصد و مناطق روستایی 2/4 درصد می‌باشد.

جدول شماره 7-29: شمار و روند تحول شاغلان برحسب گروه‌های عمده فعالیتی به تفکیک مناطق،

سالهای 85-1365 (نفر - درصد)

نرخ رشد 85-1375			1385			1375			1365			گروههای فعالیتی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□□ □	□□□	□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□ □	□□□□ □	جمع کل
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	کشاورزی ،شکاروجنگلداری
□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	شیلات
□□□□ □	□□□□	□□□□	□□	□□ □	□□ □	□□□	□□ □	□□□□	□□	□□□	□□□	استخراج معدن
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□ □	□□□□ □	□□□□ □	صنعت - ساخت
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□ □□	□□ □□	□□ □ □	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	تامین برق ، گازوآب
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□ □	□□□□□	□□ □□	□□□□□	□□□□□	□□□□ □	□□□□□	□□□□□	ساختمان
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □□□	□□ □□□	□□□□	□□□□□	□□□ □ □	□□□□	□□ □□	□□□□□	عمده فروشی ،خرده فروشی ،تعمیر ..
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□ □	□□□□	□□ □	□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□□	هتل و رستوران
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□ □	□□ □□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	حمل و نقل وانبارداری و ارتباطات
□□□□□	□□□□	□□□□	□□	□□ □	□□ □	□□ □	□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□□□	واسطه گری های مالی
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□	□□ □	□□□	□□□□	□□□□	□□	□□□	□□□	مستغلات ،اجاره و کاروکسب
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	اداره امورعمومی ،دفاع وتامین
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□□	□□ □□	□□□□	□□□□□	□□□□□	□□ □□	□□□□□	□□□□□	آموزش
□□□ □	□□□□	□□□□	□□□	□□□□□	□□□□□	□□ □	□□□□	□□□□				بهداشت ومددکاری اجتماعی
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□□	□□□□□	□□□	□□□□	□□□□				سایر خدمات عمومی اجتماعی
□□□□	□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□□□	□□	□□□	□□□	□□	□□□	□□□	فعالیت‌های غیرقابل طبقه بندی
□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	سازمانهاوهیئت های برون مرزی
□□□□ □	□□□□ □	□□□□ □	□□	□□	□□	□□	□□□□	□□ □	□□	□□	□□	دفاترمرکزی
□□□□□	□□□□	□□□□	□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	اظهارنشد

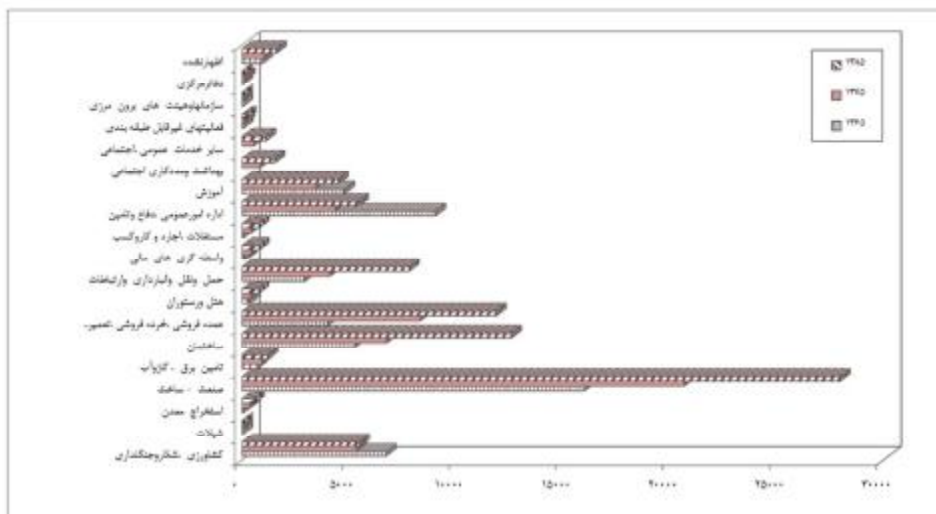
مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 8-29: توزیع نسبی شاغلان برحسب گروه‌های عمده فعالیت و مناطق، سالهای 85-1365 (درصد)

گروههای فعالیتی	1365			1375			1385			تغییرات ساختاری / درصد
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	
جمع کل	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
کشاورزی، شکاروچنگلداری	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	
شیلات	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	
استخراج معدن	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	
صنعت - ساخت	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
تامین برق، گازوآب	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
ساختمان	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر-	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
هتل و رستوران	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
واسطه گری های مالی	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
مستغلات اجاره و کاروکسب	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
اداره امورعمومی، دفاع وتامین	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
آموزش	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
بهداشت ومددکاری اجتماعی	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
سایر خدمات عمومی اجتماعی	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
فعالیت‌های غیرقابل طبقه بندی	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
سازمان‌های برون مرزی	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
دفاتر مرکزی	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
اظهارنشد	15	15	15	15	15	15	15	15	15	

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 3-29: تحول شمار شاغلان شهرستان برحسب گروه‌های عمده فعالیت، سالهای 85-1365 (نفر)

بررسی پایگاه شغلی شاغلان حاکی از آن است که از مجموع شاغلان شهرستان در سال 1385 معادل 78/9 درصد در بخش خصوصی، 19/7 درصد در بخش عمومی / دولتی فعالیت دارند. نقش و سهم بخش خصوصی در ترکیب مشاغل مناطق شهری معادل 78/6 درصد و در مناطق روستایی 85/5 درصد می باشد. این موضوع نشان دهنده ساختار اقتصادی مناطق روستایی و اتکاء مشاغل آن به سرمایه های بخش خصوصی است.

روند تحول مشاغل شهرستان طی سالهای گذشته رفتار نوسانی داشته است. به طوری که در سال 1365 معادل 59/7 درصد مشاغل خصوصی و 36/5 درصد مشاغل عمومی / دولتی بوده است. در سال 1375 سهم بخش خصوصی به 67/7 درصد افزایش و در مقابل سهم بخش عمومی / دولتی در ساختار اشتغال شهرستان به 28 درصد کاهش یافته است. این موضوع نشان دهنده کاهش سرمایه گذاری بخش دولتی در سطح شهرستان به ویژه طی دوره 75-1365 می باشد.

بر مبنای این مطالعه 12/3 درصد شاغلان بخش خصوصی کارفرمایان، 35 درصد کارکنان مستقل، 51/6 درصد مزد و حقوق بگیران و تنها یک درصد کارکنان فامیلی بدون مزد بوده است. روند تحول شمار کارفرمایان و مزد و حقوق بگیران و کاهش سهم کارکنان مستقل می تواند نشانگر شکل گیری مشاغل متوسط / بزرگ مقیاس باشد.

جدول شماره 9-29: پایگاه شغلی شاغلان شهرستان به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365 (نفر)

سال	مناطق	جمع	بخش خصوصی				مزد و حقوق بگیران عمومی	اظهار نشده
			کارکنان مستقل	کارکنان مزد و حقوق بگیران	کارکنان فامیلی بدون مزد	کارفرمایان		
1365	کل	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
	شهری	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
	روستایی	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
1375	کل	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
	شهری	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
	روستایی	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
1385	کل	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
	شهری	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	
	روستایی	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	□ □ □ □ □	

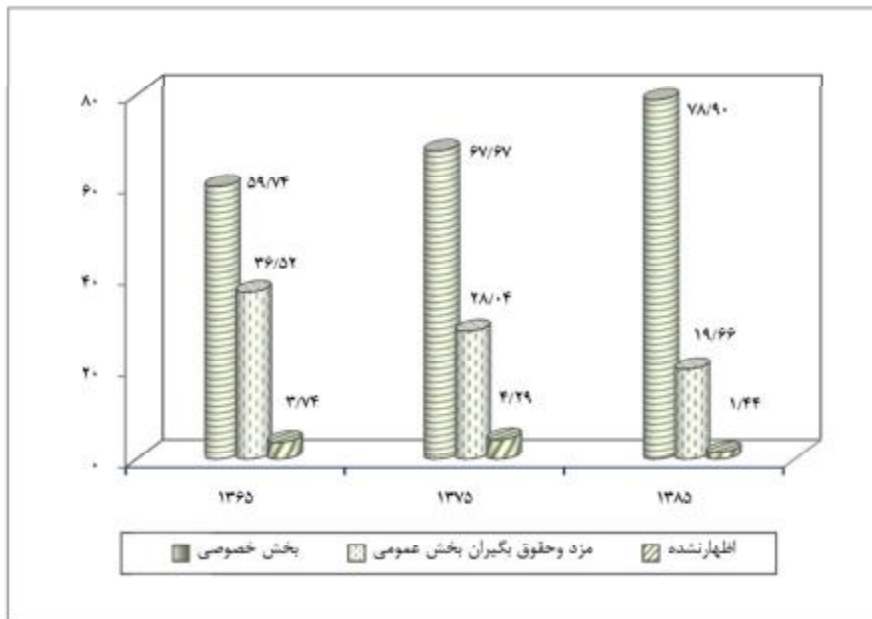
مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 10-29: توزیع شاغلان برحسب پایگاه شغلی و به تفکیک مناطق، سالهای 85-1365 (درصد)

اظهارننده	مزد و حقوق بگیران بخش عمومی	بخش خصوصی				جمع	مناطق	سال
		کارکنان فامیلی بدون مزد	مزد و حقوق بگیران	کارکنان مستقل	کارفرمایان			
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	کل	1365
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	شهری	
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	روستایی	
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	کل	1375
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	شهری	
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	روستایی	
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	کل	1385
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	شهری	
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□ □	روستایی	

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 4-29: سهم نسبی شاغلان برحسب پایگاه شغلی، سالهای 85-1365 (درصد)

2-9-2 - وضعیت بخشهای مختلف اقتصادی

در ادامه وضعیت بخشهای اصلی اقتصادی به لحاظ ساختار تولیدی و تجاری در سطح شهرستان و مناطق شهری و روستایی آن بررسی می‌شود. براین اساس ابتدا وضعیت بخش کشاورزی و فعالیتهای مرتبط با آن و سپس وضعیت بخش صنعت و معدن و خدمات بیان می‌شود.

الف) بخش کشاورزی

در بررسی وضعیت فعالیتهای بخش کشاورزی شهرستان و مناطق آن از سرشماری عمومی کشاورزی در سال 1382 و آمارنامه کشاورزی استان استفاده می‌شود. بر مبنای تقسیمات سیاسی که در آمارنامه سرشمای عمومی کشاورزی مورد توجه بوده است. در سال آماری مذکور، شهرستان خمینی‌شهر دارای یک بخش (بخش مرکزی)، 3 کانون شهری (خمینی‌شهر، درچه و کوشک) و 3 دهستان به نامهای دهستان ماربین سفلی (شامل آبادی‌های؛ جعفرآباد، دستگرو قداره و مزرعه خوشاب)، دهستان ماربین علیا (شامل آبادی‌های؛ اصغرآباد و تیرانچی) و دهستان ماربین وسطی (شامل آبادی‌های؛ انبارستان، شاهچراغ، قرطمان، قلعه امیریه و آبادی ولاشان) بوده است. در این بررسی تقسیمات مورد اشاره رعایت شده است.

بر مبنای سرشمای عمومی کشاورزی، شهرستان خمینی‌شهر دارای 8184 بهره‌بردار کشاورزی بوده است که از این میزان 91/5 درصد خانوار معمولی ساکن، 8/5 درصد بهره‌بردار غیرساکن و تنها 6 بهره‌بردار (0/1 درصد) شرکت رسمی / مؤسسه عمومی بوده است. شهر خمینی-شهر با 3176 بهره‌بردار (38/8 درصد) بیشترین تعداد بهره‌برداران شهرستان را در اختیار دارد. پس از آن شهر درچه با 26/1 درصد و کوشک با 12/2 درصد در رده‌های بعدی قرار دارند. آبادی اصغرآباد با 469 بهره‌بردار (5/7 درصد)، آبادی‌های دستگرد قداره و ولاشان (هر کدام با 4 درصد) بیشترین تعداد بهره‌برداران را در بین آبادی‌های شهرستان در اختیار دارند. آبادی تیرانچی که در حوزه نفوذ مستقیم خمینی‌شهر قرار می‌گیرد، 276 بهره‌بردار کشاورزی دارد که تنها 3/4 درصد بهره‌برداران شهرستان را در خود جای داده است. (جدول شماره 11-29)

جدول شماره 11-29: شمار بهره‌برداران کشاورزی شهرستان به تفکیک نوع بهره‌برداری‌ها، سال 1382

شرح	کل بهره‌برداران		خانوار معمولی ساکن		بهره‌بردار غیر ساکن		خانوار معمولی غیر ساکن		شرکت رسمی/موسسه عمومی	
	شمار	سهم نسبی	شمار	سهم نسبی	شمار	سهم نسبی	شمار	سهم نسبی	شمار	سهم نسبی
شهرستان خمینی شهر	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
شهر خمینی شهر	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
شهر درچه	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
شهر کوشک	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی جعفرآباد	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی دستگردقداده	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی مزرعه خوشاب	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی اصغرآباد	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی تیرانچی	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی انبارستان	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی شاه چراغ	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی قرطمان	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی قلعه امیریه	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%
آبادی ولاشان	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%	10000	100%

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی کشاورزی 1382.

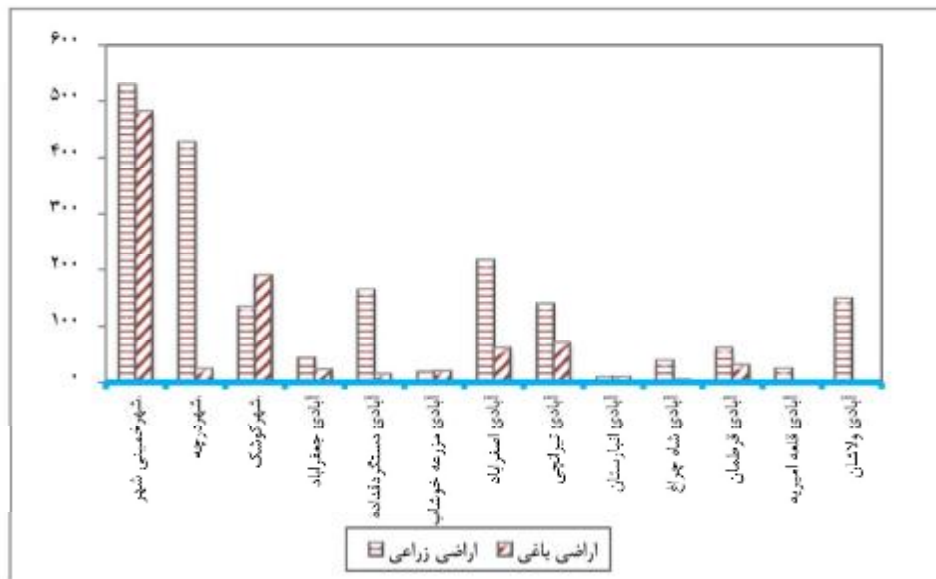
بر مبنای همان منبع آماری، این شهرستان در مجموع دارای 2897 هکتار اراضی کشاورزی است که 67/7 درصد (1961 هکتار) اراضی زراعی و 32/3 درصد آن (936 هکتار) اراضی باغی است. معادل 61/8 درصد کل اراضی کشاورزی شهرستان در اطراف شهرهای آن قرار داشته و 38/2 درصد مابقی در آبادی‌های شهرستان واقع شده است. در این میان خمینی‌شهر با دارا بودن 35 درصد اراضی کشاورزی بیشترین سهم را در بین کانون‌های سکونتی شهرستان دارا می‌باشد. در بین آبادی‌های شهرستان نیز، اصغرآباد با 278 هکتار (9/6 درصد) و تیرانچی با 211 هکتار (7/3 درصد) بیشترین اراضی کشاورزی را در اختیار دارند. (جدول شماره 12-29 و نمودار شماره 5-29)

جدول شماره 12-29: مساحت و ترکیب اراضی کشاورزی به تفکیک مناطق و زراعی و باغی (هکتار - درصد)

شرح	کل		اراضی زراعی		باغ و قلمستان	
	مساحت	ترکیب	مساحت	سهم نسبی	مساحت	سهم نسبی
شهرستان خمینی شهر	□□□□□	□□ □□□	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□
شهر خمینی شهر	□□□ □	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□
شهر درچه	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□
شهر کوشک	□□□□	□ □□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□
آبادی جعفرآباد	□□□	□□□□	□ □	□□□□□	□□□□	□□□□□
آبادی دستگردقداده	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□
آبادی مزرعه خوشاب	□□□	□□□□	□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□
آبادی اصغرآباد	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□□
آبادی تیرانچی	□□ □	□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□	□ □□□
آبادی انبارستان	□□□	□□□□	□□	□□□□□	□□□□	□□□□□
آبادی شاه چراغ	□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□	□□□□□
آبادی قرطمان	□□□	□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□	□ □□□
آبادی قلعه امیریه	□□□	□□□□	□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□
آبادی ولاشان	□□□□	□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□	□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران؛ سرشماری عمومی کشاورزی سال 1382.

نمودار شماره 5-29: مساحت اراضی کشاورزی به تفکیک مناطق (هکتار)

کل تولیدات زراعی شهرستان در سال زراعی مورد بررسی معادل 27015 تن بوده است که

بیشترین میزان تولیدات زراعی به محصول سیبزمینی با 30 درصد (8106 تن)، هویج با 20 درصد (5400 تن)، برنج با 10 درصد (2740 تن) و گندم با 8/8 درصد (2700 تن) اختصاص دارد.

شهر درچه با 14600 تن تولید انواع محصولات زراعی، خمینی شهر با 3265 تن، اصغرآباد با 3200 تن و تیرانچی با 1600 تن مهمترین کانون‌های تولید محصولات زراعی شهرستان محسوب می‌شوند. این مناطق به ترتیب با 54/2 درصد، 12 درصد، 11/9 درصد و 5/9 درصد کل تولیدات زراعی شهرستان را در اختیار دارند. به عبارتی 84 درصد تولیدات زراعی محدوده به مناطق یاد شده تعلق دارد.

براین اساس شهر درچه کانون تولید محصولات جالیزی و سبزیجات و برنج شهرستان و خمینی شهر و آبادی اصغرآباد کانون تولید غلات و گیاهان علوفه‌ای شهرستان می‌باشند. (جداول شماره 14 و 13 - 29)

جدول شماره 13-29: تولیدات زراعی شهرستان به تفکیک محصول و مناطق (تن)

شرح	کل تولید	گندم	برنج	ذرت	سیب زمینی	هویج ، ترب ، شلغم	سایر سبزیجات	یونجه و اسپرس	سایر
شهرستان خمینی شهر	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□ □□□	□□□□□	□□□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□
شهر خمینی شهر	□□□□□	□□□ □	□□ □	□□□□□	□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□□
شهر درچه	□□□□□□	□□□□□	□□□□□□	□□	□□□□□ □	□□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
شهر کوشک	□□ □□□	□□□□□	□□□ □	□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی جعفرآباد	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی دستگردقداده	□□□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی مزرعه خوشاب	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی اصغرآباد	□□□□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی تیرانچی	□□□□□□	□□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□ □	□□□□□	□□ □
آبادی انبارستان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی شاه چراغ	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی قرطمان	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی قلعه امیریه	□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□
آبادی ولاشان	□□□ □	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□	□□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی کشاورزی سال 1382.

جدول شماره 14-29: ترکیب درونی تولیدات زراعی به تفکیک محصول (درصد)

شرح	کل تولید	گندم	برنج	ذرت	سیب زمینی	هویج ، ترب ، شلغم	سایر سبزیجات	یونجه و اسپرس	سایر
شهرستان خمینی شهر	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
شهر خمینی شهر	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
شهر درچه	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
شهر کوشک	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی جعفرآباد	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی دستگردقده	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی مزرعه خوشاب	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی اصغرآباد	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی تیرانچی	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی انبارستان	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی شاه چراغ	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی قرطمان	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی قلعه امیریه	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □
آبادی ولاشان	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □	□ □ □ □

محاسبات مشاور.

محصولات گلابی، گیلاس و آلبالو، انواع آلو، سیب و انگور مهمترین محصولات باغی شهرستان خمینی شهر را تشکیل می دهند. مجموع تولیدات باغی شهرستان در سال زراعی 82 معادل 6708 تن انواع محصولات باغی است که گلابی با سهمی معادل 51/8 درصد، گیلاس و آلبالو با 19/3 درصد عمده ترین محصولات باغی شهرستان است. پس از آن انواع آلو با 7/8 درصد، زردآلو و قیسی با 6/6 درصد و سیب با 6/2 درصد در رده های بعدی قرار دارند. (جدول شماره 15-29)

پراکنش فضایی و جغرافیایی تولیدات باغی نشان می دهد که خمینی شهر با تولید 51 درصد، شهر کوشک با تولید 23/6 درصد و آبادی تیرانچی با تولید 12/2 درصد کل تولیدات باغی کانون های مهم باغداری شهرستان محسوب می شوند. براین اساس خمینی شهر در زمینه تمامی محصولات باغی محدوده دارای مزیت نسبی می باشد. (جدول شماره 16-29)

جدول شماره 15-29: میزان تولیدات باغی به تفکیک محصول و مناطق (تن)

جمع کل	سایر محصولات	انواع توت و شاه توت	انگور آبی	گردو	انار	انواع آلو و گوجه	زردآلو و قیسی	گیلاس و آلبالو 0	گلابی	سیب	
□□□□	□□□□	□ □	□ □□□	□□□□	□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□	□□□□	□□□□	شهرستان خمینی شهر
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	شهر خمینی شهر
□□□□	□□□□	□□	□ □	□□□□	□□	□□	□□	□□□□	□□	□□	شهر درچه
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	شهر کوشک
□□□□	□□□□	□□	□ □	□□	□□	□□	□□□□	□□	□□□□	□□□□	آبادی دستگردقده
□□□□	□□□□	□□	□□□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□□□	□□	آبادی مزرعه خوشاب
□□□□	□□□□	□□	□□	□□	□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی اصغرآباد
□□□□	□□□□	□□	□ □	□□	□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی تیرانچی
□□□□	□□□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□□□	□□	□□	آبادی انبارستان
□□□□	□□□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□□□	□□	□□□□	آبادی شاه چراغ
□□□□	□□□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□□□	□□	□□	آبادی قرطمان
□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	آبادی قلعه امیریه
□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	□□	آبادی ولاشان

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی کشاورزی، سال 1382.

جدول شماره 16-29: ترکیب درونی تولیدات باغی به تفکیک محصول و مناطق (درصد)

جمع کل	سایر محصولات	انواع توت و شاه توت	انگور آبی	گردو	انار	انواع آلو و گوجه	زردآلو و قیسی	گیلاس و آلبالو	گلابی	سیب	
□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	□□ □	شهرستان خمینی شهر
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	شهر خمینی شهر
□□□□	□ □□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	شهر درچه
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	شهر کوشک
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی دستگردقده
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی مزرعه خوشاب
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی اصغرآباد
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی تیرانچی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی انبارستان
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی شاه چراغ
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی قرطمان
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی قلعه امیریه
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	آبادی ولاشان

محاسبات مشاور.

در این شهرستان دامداری و فعالیت‌های مرتبط با آن رواج بیشتری دارد. بر مبنای آمار کشاورزی استان، میزان تولیدات دامی شهرستان خمینی‌شهر در سال 1387 معادل 49643 تن انواع محصولات دامی بوده است. این محصولات شامل گوشت قرمز، گوشت مرغ، شیر، تخم مرغ و عسل می‌باشد. این شهرستان در مجموع 5/1 درصد کل تولیدات دامی استان را در اختیار دارد و در تولید برخی فرآورده‌های پروتئینی به ویژه شیر دارای مزیت نسبی می‌باشد.

فعالیت دامداری در این سطح شهرستان هم به طور سنتی و هم به صورت متمرکز / صنعتی رواج دارد. بر مبنای آمار کشاورزی استان، این شهرستان تا پایان سال 1387 دارای 75 واحد دامداری صنعتی و 40 واحد مرغداری گوشتی با ظرفیت 459 هزار قطعه است.

مطابق سرشماری عمومی کشاورزی این شهرستان در مجموع دارای 27 هزار رأس انواع دام است که بیشترین تعداد دام شهرستان در خمینی‌شهر (49 درصد)، اصغراباد (18/7 درصد)، درچه (7/7 درصد)، کوشک (6/3 درصد) و آبادی ولاشان (6 درصد) قرار دارند. (جدول شماره 17-29)

علاوه بر این مجموع تولیدات عسل محدوده در سال زراعی یاد شده معادل 38/9 تن بوده است که بیشترین میزان تولید به آبادی تیرانچی اختصاص دارد. به عبارتی این آبادی را می‌توان کانون پرورش زنبور عسل شهرستان محسوب نمود.

جدول شماره 17-29: شمار دام شهرستان برحسب نوع دام و به تفکیک مناطق (رأس)

شرح	جمع کل	تعداد دام گوسفند و بره	تعداد دام بز و بزغاله	گاو گوساله
شهرستان خمینی شهر.	□□□□□	□□□□□	□□□□	□□□□
شهر خمینی شهر.	□□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
شهر درچه.	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
شهر کوشک.	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی جعفرآباد	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی دستگردقده	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی مزرعه خوشاب	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی اصغراباد	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی تیرانچی	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی انبارستان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی شاه چراغ	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی قرطمان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی قلعه امیریه	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□
آبادی ولاشان	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□

مأخذ: مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی کشاورزی، سال 1382.

ب) بخش صنعت و معدن

بخش صنعت و معدن از چهار گروه عمده فعالیتی؛ استخراج معدن، صنعت - ساخت، آب، برق و گاز و ساختمان تشکیل می‌شود. براساس سرشماری عمومی سال 1385، این بخش اقتصادی در مجموع 42274 نفر شاغل داشته است که این تعداد معادل 50/3 درصد کل فرصت‌های شغلی اعلام شده این شهرستان می‌باشد. بدین لحاظ بخش صنعت و معدن اولین بخش مهم در زمینه تأمین شغل و درآمد ساکنان به شمار می‌آید. این بخش در مناطق شهری حدود 40 هزار و در مناطق روستایی 1870 فرصت شغلی را در اختیار دارد.

بررسی ترکیب داخلی مشاغل بخش صنعت و معدن برحسب زیربخش‌های آن بیانگر نقش برتر و قابل توجه فعالیت‌های صنعت - ساخت و پس از آن ساختمان است. این دو گروه فعالیتی به ترتیب 66/2 درصد و 29/8 درصد مشاغل این بخش اقتصادی را به خود اختصاص داده‌اند. افراد شاغل در این دو گروه مجموعاً 96 درصد کل شاغلان را دربرمی‌گیرد. دو گروه فعالیتی استخراج معدن با 553 نفر و تأمین آب، برق و گاز با 1170 نفر شاغل نقش اندکی در این زمینه دارند. شدت غلبه فعالیت‌های صنعت - ساخت در مناطق روستایی بیش از مناطق شهری است. (جداول شماره 19 و 18-29 و نمودار شماره 6-29)

جدول شماره 18-29: شمار شاغلان بخش صنعت و معدن برحسب گروه‌های فعالیتی، سالهای 85-1365 (نفر)

گروه‌های فعالیتی	1365			1375			1385		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
جمع کل	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱
استخراج معدن	۱۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱
صنعت - ساخت	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱
تأمین برق ، گاز و آب	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱
ساختمان	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱

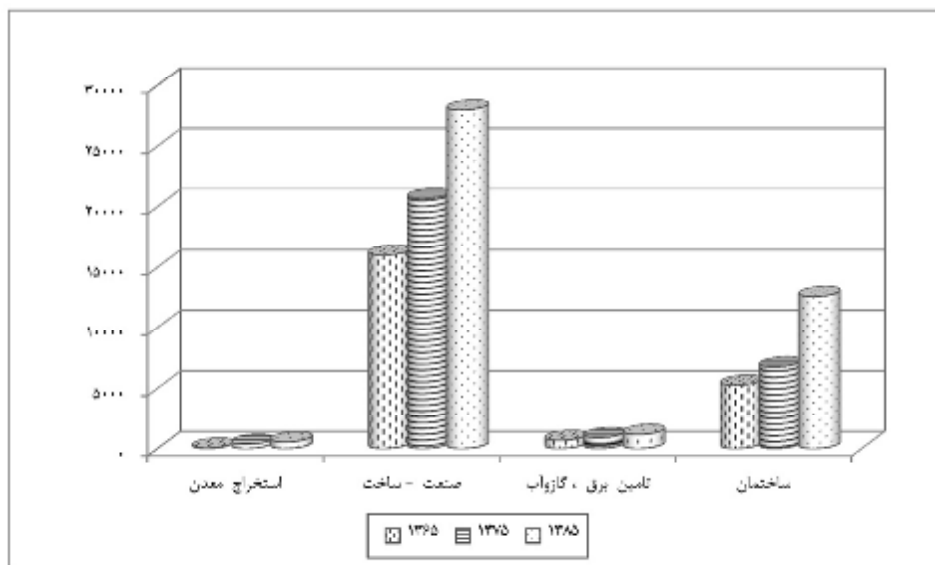
مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 19-29: توزیع شاغلان بخش صنعت و معدن برحسب گروه‌های فعالیتی، سالهای 85-1365 (درصد)

گروه‌های فعالیتی	1365			1375			1385		
	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی	کل	شهری	روستایی
جمع کل	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱
استخراج معدن	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱
صنعت - ساخت	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱
تأمین برق ، گاز و آب	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱
ساختمان	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱۱

محاسبات مشاور.

نمودار شماره 6-29: تحول شاغلان بخش صنعت و معدن برحسب گروه‌های فعالیتی، سالهای 85-1365

بر مبنای سالنامه آماری استان این شهرستان در سال 1386 دارای 59 کارگاه صنعتی دارای ده نفر کارکن و بیشتر بوده است که تنها 2/7 درصد کل کارگاه‌های صنعتی استان را شامل می‌شود. از این تعداد 50 واحد 10-49 نفر کارکن، 7 واحد 50-99 نفر کارکن و تنها 2 واحد بیش از 100 نفر کارکن داشته است. کل شاغلان واحدهای صنعتی این شهرستان معادل 1792 نفر است که با احتساب شمار کارگاه‌های آن بیانگر بعد کارگاهی 30/4 نفر می‌باشد. مجموع ارزش افزوده فعالیت صنعتی شهرستان خمینی شهر در سال 86 معادل 120781 میلیون ریال است که تنها 0/2 درصد کل ارزش افزوده استان را شامل می‌شود. از این حیث محدوده مورد مطالعه نقش و جایگاه چندانی در مقایسه با شهرستان‌های صنعتی استان دارا نمی‌باشد. بر مبنای همان منبع آماری این شهرستان فاقد هرگونه معدن در حال بهره‌برداری است.

ج) بخش خدمات

بخش خدمات با در اختیار داشتن حدود 35 هزار فرصت شغلی به لحاظ اهمیت و جایگاه در رتبه دوم قرار دارد. این بخش اقتصادی 41/3 درصد مشاغل شهرستان را به خود اختصاص داده است. بررسی ترکیب داخلی مشاغل این بخش نشان می‌دهد که بیشترین تعداد شاغلان خدماتی در فعالیت‌های مربوط به عمده‌فروشی و خرده‌فروشی (34/2 درصد)، حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات (22/5 درصد)، اداره امور عمومی (15/7 درصد) و آموزش (12/9 درصد) قرار دارند. چهار گروه فعالیتی یاد شده در مجموع 85/3 درصد مشاغل خدماتی شهرستان را دربرمی‌گیرند. این الگو در مناطق شهری و روستایی شهرستان نیز حاکم است. (جداول شماره 21 و 20-29)

روند تحولات سهم گروه‌های فعالیتی خدماتی در سطح شهرستان در مقایسه با دوره‌های قبل حاکی از گسترش فعالیت‌های مربوط به عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، حمل و نقل و انبارداری و کاهش سهم اداره امور عمومی است. به طوری که سهم گروه فعالیتی فروش از 18/7 درصد در سال 1365 به 34/2 درصد در سال 1385 و سهم گروه فعالیتی حمل و نقل و انبارداری از 13/8 درصد در سال 1365 به 22/5 درصد در سال 1385 افزایش یافته است و در مقابل سهم گروه فعالیتی اداره امور عمومی از 42/4 درصد در سال 1365 به 15/7 درصد در سال 1385 کاهش داشته است.

جدول شماره 20-29: شمار شاغلان بخش خدمات برحسب گروه‌های فعالیتی، سالهای 85-1365 (نفر)

1385			1375			1365			گروه‌های فعالیتی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	جمع کل
۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر..
۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	هتل و رستوران
۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	واسطه گری های مالی
۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱	۱۱۱	۱۱۱	مستغلات، اجاره و کاروکسب
۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	اداره امور عمومی، دفاع و تامین
۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	آموزش
۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	بهداشت و مددکاری اجتماعی				
۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	سایر خدمات عمومی، اجتماعی				
۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	فعالیت‌های غیر قابل طبقه بندی
۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	سازمانها و هیئتهای برون مرزی
۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	دفاتر مرکزی

مأخذ: مرکز آمار ایران.

جدول شماره 21-29: توزیع شاغلان بخش خدمات برحسب گروه‌های فعالیتی، سالهای 85-1365 (درصد)

1385			1375			1365			گروه‌های فعالیتی
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	جمع کل
□□□□	□ □□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	عمده فروشی، خرده فروشی، تعمیر..
□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	هتل و رستوران
□□□□	□ □□□	□ □□□	□□□□	□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□	□□□□	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	واسطه‌گری های مالی
□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	□□□	مستغلات، اجاره و کاروکسب
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	اداره امور عمومی، دفاع و تامین
□□□	□□□□	□□□□	□ □□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□ □□□	آموزش
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□				بهداشت و مددکاری اجتماعی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□				سایر خدمات عمومی، اجتماعی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	فعالیت‌های غیر قابل طبقه بندی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	سازمانها و هیئت‌های برون مرزی
□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	□□□□	دفاتر مرکزی

محاسبات مشاور.

10-2 - برنامه‌های عمرانی ملی یا منطقه‌ای در زمینه رشد و توسعه، نحوه استقرار مراکز جمعیتی، برنامه‌های بخشی - منطقه‌ای عمرانی (تأسیسات و تجهیزات زیربنایی و روستایی و خدمات رفاهی) و تولیدی (صنعت، کشاورزی و غیره) با مشخص نمودن اعتبارات و امکانات مالی و فنی مربوط به هر بخش

در این قسمت وضعیت برنامه‌های عمرانی ملی یا منطقه‌ای در زمینه رشد و توسعه و میزان اعتبارات مدنظر در سطح شهرستان خمینی‌شهر و مناطق شهری و روستایی آن و نیز به تفکیک آبادی‌های واقع در حوزه نفوذ مستقیم شهر مورد بررسی قرار می‌گیرد. در بررسی برنامه‌های ملی و عمرانی شهرستان از منابع آماری متعدد از قبیل؛ مصوبات سفرهای استانی هیأت دولت، مصوبات شورای برنامه‌ریزی شهرستان و اعتبارات مصوب معاونت برنامه‌ریزی استانداری استفاده شده است.

1-10-2 - مصوبات سفرهای استانی

برخی از مهمترین مصوبات سفرهای استانی هیأت دولت به استان اصفهان که به طور مستقیم مرتبط با مسائل توسعه و عمرانی شهرستان خمینی‌شهر می‌باشد، به شرح زیر است:

الف) مصوبات دور اول سفرهای استانی

- پیش‌بینی مبلغ 100 میلیارد ریال جهت احداث باند دوم خوانسار - دامنه (فریدن)، کمربندی خمینی‌شهر و نجف‌آباد
- اختصاص 50 درصد اعتبار مورد نیاز برای تکمیل و تجهیز 2 بلوک خوابگاه دختران دانشگاه صنعتی اصفهان
- راه‌اندازی واحد پیام نور در خمینی‌شهر
- اختصاص مبلغ 36 میلیارد ریال برای تکمیل ورزشگاه‌های کارگاهی گلپایگان، قدس، اصفهان، نطنز، بادرود، خمینی‌شهر، فریدن، لنجان، نائین، فلاورجان و نجف‌آباد
- بررسی و تعیین تکلیف بیمارستان‌های کلیشاد (فلاورجان) و بیمارستان خمینی‌شهر با هماهنگی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- تأمین گاز شهرک‌های صنعتی استان با اولویت شهرک‌های صنعتی نجف‌آباد، ورزنه، سمیرم، خمینی‌شهر، نائین، رامشه (اصفهان)، دهاقان، اژیبه (اصفهان)، چادگان و شهرک بزرگ صنعتی اصفهان و بررسی گازرسانی به شهرک‌های صنعتی تودشک (اصفهان)، فریدن، فریدونشهر و پوده شهرضا
- انجام و تکمیل مطالعات توسعه و بازسازی شبکه‌های فاضلاب شهرهای حومه اصفهان (درچه، خوراسگان، نطنز، خمینی‌شهر، شاهین‌شهر و دولت‌آباد) و پیش‌بینی اعتبار مورد نیاز در لایحه بودجه سال 1387.

ب) مصوبات دور دوم سفر استانی

- احداث واحد خدماتی - اداری تأمین اجتماعی در شهرهای شهرضا، خمینی شهر، دهاقان و درچه

ج) مصوبات دور سوم سفر استانی

- اختصاص مبلغ یک میلیارد ریال از ردیف اعتبارات جزء 13 ردیف 52 جهت تکمیل پایانه شهرهای نجف آباد، مبارکه و خمینی شهر
- در ادامه به برخی از مهمترین مصوبات شورای اداری مشترک استان و شهرستان طی سالهای گذشته اشاره می شود:

2-10-2 - طرح های عمرانی

آموزش و پرورش

- تکمیل مدرسه های زاغ آباد و صغیر اصفهانی
- تکمیل سالن چند منظوره آموزش و پرورش شهرستان
- ساخت سالن سرپوشیده خواهران در محله منظریه
- تکمیل کانون فرهنگی منظریه
- احداث هنرستان کشاورزی در خمینی شهر
- احداث هنرستان فنی و حرفه ای در شهر درچه

جهاد کشاورزی

- احداث 11/5 کیلومتر کانال در چهار محور قلعه امیریه - صحرای فتح آباد - جعفرآباد و هرستان
- اصلاح 900 هکتار باغات شهرستان
- احداث شهرک گلخانه ای در اراضی قرطمان در مساحت 18 هکتار (فاز اول)
- تأمین آب کشاورزی مورد نیاز اصغرآباد، دستگرد قداده
- بیمه کشاورزان و باغداران ساکن در شهرهای شهرستان

راه و ترابری

- تکمیل کمربندی خمینی شهر
- احداث پل دانشگاه آزاد
- احداث زیرگذر کوشک
- تکمیل جاده 36 متری روستای اصغرآباد

برق

- برقرسانی به شهرک برق و الکترونیک، شهرک کارگاهی و شهرک علمی - تحقیقاتی

تربیت بدنی

- احداث سالن ورزشی شهر کوشک
- حصارکشی زمین چمن اصغرآباد
- تکمیل سالن ورزشی نیمه تمام 12 هزار نفری خمینی شهر
- تکمیل سالن ورزشی دستگرد قداده، سالن تیرانچی
- مقاوم‌سازی ورزشگاه قدس، تکمیل ورزشگاه کوشک، شهید پناهی درچه، خوابگاه ورزشکاران، سالن سرپوشیده کوشک و اندوان
- اجرای سالن ورزشی جوی آباد قدیم

بنیاد مسکن

- سنددار کردن املاک روستای اصغرآباد، تیرانچی، قلعه امیریه
- اجرای طرح بهسازی روستاهای اصغرآباد، تیرانچی و قلعه امیریه

آب منطقه‌ای

- حفاظت فیزیکی کانالهای واقع در حریم شهر
- قرار گرفتن حاشیه رودخانه زاینده‌رود در محدوده شهر درچه در اختیار شهرداری

مخابرات

- بهره‌برداری مرکز مخابرات روستای اصغرآباد

صدا و سیما

- تجهیز و راه‌اندازی واحد خبر خمینی‌شهر و احداث ساختمان آن

مسکن و شهرسازی

- احداث مصلاهی نماز جمعه خمینی شهر در محله منظریه و اختصاص 8000 مترمربع زمین با کاربری فرهنگی
- تکمیل ساختمان اداری اداره آموزش و پرورش شهرستان
- احداث فرهنگسرا در محله منظریه و اختصاص یک قطعه زمین با کاربری فرهنگی

بهداشت و درمان

- تکمیل بیمارستان نیمه تمام 96 تختخوابی شهرستان در شهر خمینی شهر
- توسعه بیمارستان شهید اشرفی و آزادسازی زمین‌های اطراف، تملیک زمین و تغییر کاربری
- تهیه 2 دستگاه آمبولانس در اختیار شبکه بهداشت و درمان
- تجهیز و راه‌اندازی اورژانس جاده‌ای
- تجهیز و راه‌های ICU و NICU (بیمارستان)
- تکمیل تعمیرات پایگاه‌های اورژانس منظریه - جوی‌آباد، هرستان و هفتصد دستگاه، درجه، دینان، اصغرآباد - کوشک
- احداث ساختمان اداری مدیریت شبکه بهداشت و درمان شهرستان

بنیاد شهید و امور ایثارگران

- تکمیل سالن مرکز توانبخشی شهرستان

استانداری

- تجهیز کتابخانه امام صادق (ع) جوی‌آباد

3- 10- 2 - اعتبارات عمرانی مصوب

باتوجه به آمار و اطلاعات در دسترس، میزان اعتبارات مصوب در سطح شهرستان و به تفکیک امور و فصول مورد بررسی قرار گرفته است. مطابق این بررسی مجموع اعتبارات مصوب شهرستان در سال 1389 معادل 3320600 هزار ریال می‌باشد که در 4 کد هزینه‌ای و به تفکیک امور عمومی، دفاعی، اجتماعی و اقتصادی تخصیص یافته است. براین اساس بیشترین میزان اعتبارات شهرستان به امور اقتصادی تعلق دارد. اعتبارات این امور در مجموع 54/8 درصد کل اعتبارات مصوب را شامل می‌شود. کمترین میزان اعتبارات به امور عمومی با 2/7 درصد اختصاص یافته است. جدول شماره (1-210)

جدول شماره 1-210: میزان اعتبارات مصوب شهرستان خمینی شهر به تفکیک امور، سال 1389 (هزار ریال - درصد)

کد	عنوان	اعتبار	ترکیب
1	امور عمومی	□□□□ □ □	□□□□
2	امور دفاع ملی	□□□□□ □	□□□□
3	امور اجتماعی	□□□□□□ □	□□□□
4	امور اقتصادی	□□□□□□ □	□□□□
	جمع کل اعتبارات مصوب	□□□□□□ □	□□ □

مأخذ: معاونت برنامه‌ریزی استانداری.

بررسی اعتبارات مصوب امور عمرانی که در دو فصل اداره امور عمومی و امور قضایی تفکیک می‌شود حاکی از آن است که بیشترین میزان اعتبار فصل اداره امور عمومی اختصاص یافته است. (جدول شماره 2-210)

جدول شماره 2-210: میزان اعتبارات مصوب امور عمومی شهرستان به تفکیک فصول، سال 1389 (هزار ریال - درصد)

کد	عنوان	اعتبار	ترکیب
102	فصل اداره امور عمومی	□□□□ □ □	□□□□
102	فصل امور قضایی	□□□□ □ □	□□□□
1	اعتبارات امور عمومی	□□□□ □ □	□□ □

مأخذ: معاونت برنامه‌ریزی استانداری.

امور اجتماعی به فصول؛ آموزشی، فرهنگ و هنر و رسانه‌های جمعی، بهداشت و سلامت، رفاه و تأمین اجتماعی و تربیت بدنی قابل تفکیک است. بیشترین میزان اعتبارات امور اجتماعی به

فصول؛ آموزشی و فرهنگ و هنر تخصیص یافته است. این فصول به ترتیب 42/5 درصد و 24 درصد کل اعتبارات بخش را در اختیار دارند. (جدول شماره 3-210)

جدول شماره 3-210: اعتبارات مصوب امور اجتماعی شهرستان به تفکیک فصول، سال 1389

کد	عنوان	اعتبار	ترکیب
301	فصل آموزش	□□□□□□ □□	□□□□□
302	فصل فرهنگ و هنر رسانه های جمعی و گردشگری	□□□□□□ □□	□□□□□
303	فصل بهداشت و سلامت	□□□□□□ □□	□□□□□
304	فصل رفاه و تأمین اجتماعی	□□□□ □□ □□	□□□□□
305	فصل تربیت بدنی	□□□□ □□ □□	□□□□□
3	اعتبارات امور اجتماعی	□□□□□□□□ □□	□□□□□

مأخذ: معاونت برنامه ریزی استانداری.

اعتبارات مصوب برای امور اقتصادی شهرستان در واقع میزان اعتبارات برای امور تولیدی و خدماتی محدوده را مشخص می کند. اعتبارات این بخش در فصول تولیدی؛ کشاورزی و منابع طبیعی و صنعت و معدن و فصول خدماتی؛ منابع آب، بازرگانی، حمل و نقل، انرژی، ارتباطات و عمران شهری و روستایی تخصیص می یابد. بر این اساس بیشترین میزان اعتبارات به فصل کشاورزی (33/8 درصد) و فصل حمل و نقل و عمران شهری و روستایی (هر کدام 25/4 درصد) تعلق دارد. (جدول شماره 4-210)

جدول شماره 4-210: اعتبارات مصوب امور اقتصادی شهرستان به تفکیک فصول، سال 1389

کد	عنوان	اعتبار	ترکیب
401	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	□□□□□□ □□	□ □□□
402	فصل منابع آب	□□□□□ □□	□□□□□
403	فصل صنعت و معدن	□□□□ □□ □□	□□□□□
405	فصل بازرگانی و تعاون	□□□□ □□ □□	□□□□□
406	فصل انرژی	□□□□ □□ □□	□□□□□
407	فصل حمل و نقل	□□□□□□ □□	□□□□□□
408	فصل ارتباطات و فناوری اطلاعات	□□□□ □□ □□	□□□□□
409	فصل مسکن و عمران شهری، روستایی	□□□□□ □□ □□	□□□□□□
4	اعتبارات امور اقتصادی	□□□□□□□□ □□	□□□□□

مأخذ: معاونت برنامه ریزی استانداری.